

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ALTIN
ATASÖZLERİ
VE
DEYİMLER
SÖZLÜĞÜ

GENİŞLETİLMİŞ
– YENİ BASKI –

Düzenleyen: bilginDk
2018-07-11

ÖĞRENCİNİN

ADI : Kemal.....

SOYADI : Bilgin.....

SINIFI : Yok.....

NO. : OLMADI.....

OKULU : Bitti.....

ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ

ISBN 975-405-111-9

•

BASKI: AKDENİZ YAYINCILIK ve TİC. A.Ş.
Matbaacılar Sitesi No: 83 Bağcılar-İSTANBUL 2002

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

(Özlü Sözler - Güzel Sözler - Söz Grupları)

Hazırlayanlar:

Ülkü KUŞÇU

**Robert Kolej
Türkçe Öğretmeni**

Hüseyin KUŞÇU

**İstanbul Lisesi
Türkçe Öğretmeni**

B A Ş L A R K E N

Güzel Türkçemiz kelime hazinesi zengin, kıvrak, işlek, yaşayan bir dildir. Aynı zamanda Dünya dilleri arasında da saygın bir yere sahiptir. Atalarımız yirmi yüzyıl süresince Türkçemizi en güzel şekilde kullanmışlardır. İşte, Atalarımızın bu titizliklerinin en güzel ürünü de bize armağan olarak bıraktıkları atasözlerimizdir.

Çünkü atasözlerimiz düşündürücüdür, vecizdir, öğreticidir.

Atasözlerimiz bir milletin kültürünü, manevî değerlerini, milletin kendine özgü duyuşunu, düşünüşünü, hayata ve olaylara bakış açısını en iyi şekilde ortaya koyan birer hazinedir.

Bu zenginliği yakından tanımak ve bilmek gençler için büyük bir kazanç olacaktır. Çünkü gençler geçmiş asırların kültür değerlerini ve birikimlerini gelecek asırlara aktarmak sorumluluğuna sahip kuşaklardır.

Türk dili açısından, veciz anlatımlarıyla atasözleri, uzun tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmışlardır. Sayı ve kullanım alanları bakımından atasözleri ile eş-değerdeki deyimler de kıvrak Türk zekâsının, işlek Türk dilinin en güzel ürünleridir. Bu iki grup, yani atasözlerimiz ve deyimlerimiz, Türkçeye Dünya dilleri arasındaki seçkin yerini kazandırmışlardır.

Bu kitabın hazırlanmasındaki bir amaç da dil öğreniminde gerçekleştirilmek istenen amaca ulaşma

yolunu aydınlatmak, zengin dilimizin ufkuna ışık tutmaktır.

Kitabımızın amacı temel eğitimde ve orta öğretimdeki öğrencilerimize Türkçeyi doğru öğretmek, güzel kullanmak yolunda destek olmaktır. Bu sebeple pek çok ders kitabı, ders kitaplarına kaynak olan yazılı eserler incelenmiş, atasözleri ve deyimlerden başka söz grupları, özlü sözler ve güzel sözler de ele alınarak genel anlamları ile açıklanmıştır. Uzun gözlemler sonucunda zaman zaman, söz grupları ile deyimlerin, atasözleri ile deyimlerin ve söz gruplarının birbirlerine karıştırıldığı, bir kavram kargaşasına neden olduğu görülmüştür. Hatta yanlış kullanımlara rastlandığı için, bu kitapta ele alınan her sözün baş tarafına, kısaltılmış olarak hangi gruba ait olduğu belirtilmiştir. Örnek olarak: Atasözü, deyim, özlü söz, güzel söz, söz grubu gibi.

Böylece alfabetik sırada aranıp bulunan bir sözün hem anlamı, açıklaması öğrenilecek, hem de hangi grupta olduğu kesin olarak bilinecektir.

Şimdiye kadar yayımlanan başvuru kitaplarında rastlanmayan bu özellik Türkçe öğrenimi açısından karşılaşılan güçlükleri bir açıdan aşmak konusunda öğretmen ve öğrencilere büyük yarar sağlayacaktır. Türk folklorunun en zengin yönünü oluşturan atasözlerimiz bu konuda çalışan araştırmacılara güvenilir bir kaynak olacaktır.

Bu kitabımız okurlara, araştırmacılara özellikle öğrencilere yararlı olursa uğraşlarımızın büyük bir ödülü olacak ve bize mutluluk verecektir.

H.K.

ATASÖZLERİ ve VEZİCELER HAKKINDA

Atasözleri Türkün okuyacağı mukaddes kitaptır.

Veled İzbulak

Asırlara meydan okuyarak zamanımıza bütün güzelliği ile gelen Türkçemizin söyleyiş özelliklerinin etkili bir kısmını da atasözlerimiz ve vecizelerimiz oluşturur. Bu bakımdan bu sözler, üzerinde durulması, ibret alınması gereken birer hazine niteliğindedir. Atasözleri her dilde vardır. Her dilde de kıymetli olmak niteliğini sürdürmektedir, sürdürecektir.

Bu bakımdan atasözlerini içeren kitaplar her zaman kıymetli olacaktır. Çünkü halkın duyusunu, düşüncesini, ahlâkî değerlerini, ekonomisini, felsefesini, tarihini, folklorunu vb. hep atasözlerinden öğrenmek mümkün olacaktır.

Atasözleri eski kitaplarda sav, mesel, tabir olarak anılırdı. Atasözleri gibi değerli olan vecizelerimiz de halkımızın yol göstericisi olmuştur. Bunun için eski eserlerin çoğunda «Atasözleri ve Vecizeler» arka arkaya yazılarak gösterilmiştir. Hatta deyimler bile özlülükleri itibarıyla atasözlerinin yanında yer almışlardır. Soylu Türk halkının güzel söz söylemek ve dinlemek en büyük zevklerinden biridir. Yine atasözlerinin yanında büyüklerimizin sözleri de büyük itibar görmüştür. (Kelâm-ı Kibar) denilen büyüklerimizin güzel sözleri yaşayışımızda etkili sözler olarak alınmış söylenmiş, uygulanmıştır.

Türkçemizin temel eserlerinden biri olan Kaşgârlı Mahmut'un yazdığı Divan-ı Lûgat-it Türk adlı eserde atasözleri için Arapça (mesel), Türkçe (sav) denilmiştir. Osmanlıcada, Divan Edebiyatı'nda ise (darbimesel) olarak adlandırılırdı. Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanıp «Bin Temel Eser» serisi içinde yayımlanan «Türk Atasözleri ve Deyimleri» adlı eserde de (Atasözü umumi bir adlandırmadır. Bunun içerisinde darbimeseller ve tabirler; deyimler yer alır) denilmektedir.

Darbimesel'in çoğulu (Durûb-ı emsal)dir. Ki bu da hikmet taşıyan, özlü söz olmuş, (vecize), kalıp klişe hâlindeki söz demektir.

Bilindiği gibi Türkçemizin dayandığı, en eski kaynak Orhun Abideleri'dir. Sekizinci asrın birinci yarısına aittirler. Bu abidelerin güzel ifadelerinde de atasözleri bulunmaktadır. Bugün kullandığımız bir söz olan (Ağaç yaş iken eğilir) sözü Orhun Abideleri'nde şöyle bulunmaktadır.

Yuyka erikli toplağalı uçuz ermiş

Yinçge eriklig üzgeli

Yuyka kalın bolsar toplağuluk alp ermiş,

Yinçge yoğon bolsar üzgülük alp emiş.

(İnce ve dayanıksız iken onu büküp toplamak kolay imiş derler. Fakat kalın olursa onu büküp toplamak, kırıp parçalamak güç olur imiş derler.)

Divan-ı Lûgat-it Türk adlı eserde ise:

(Babası ekşi elma yese oğlunun dişi kamaşır) sözü şöyle bulunmaktadır. (Atası acı alma yisa oğlının tişi kamar.) Bir başka örnekte ise: (Dağ dağa kavuşa-

maz, insan insana kavuşur) sözü şöyle geçmektedir.
(Tag taga kafişmaz, kişi kişigga kafişır.)

Dede Korkut'tan da bazı örnekler vermek yerinde olacaktır:

Bugün: (Vermeyince Mâbut, neylesin Mahmut.)

Dede Korkut'ta: (Kaadir Tengri virmeyinca er bayımas.)

Bugün: (Kibirin hasmı Allah'tır.)

Dede Korkut'ta: (Tekebbürlük eyleyenı Tengri sevmez.)

Bugün: (Ecelsiz kul ölmez.)

Dede Korkut'ta: (Ecel va'de ırmeyince kimse ölmez.)

Bizde ilk Atalarsözü kitabı Fatih'te Millet Kütüphanesi'nde bulunan Teshil adlı tıp kitabının sonuna eklenmiş olan el yazısı ile yazılmış bir risalede bulunan (698) adet atasözüdür. Hicri 885, Miladî 1420 yılına aittir. Önemli atasözleri kaynaklarımızı da belirtmek yerinde olacaktır kanaatindeyim.

1. Kaşgârlı Mahmut'un yazdığı (Divan-ı Lûgat-it Türk) adlı sözlükte (266) adet atasözü vardır. Yılı 1070.
2. Mevlânâ Şemseddin'in (Teshil) adlı tıp kitabında (698) adet atasözü vardır. Yılı 1449-1480.
3. Ahmet Nazif Efendinin yazdığı (Ukud-ül Leâl fi Ter-cemet-il Emsâl) adlı eserde yüze yakın atalarsözü vardır. Yılı 1722.
4. Ahmet Vefik Paşa'nın (Müntehabât-ı Durûb-i Emsâl-i Türkiye) adlı eserde (4300) madde vardır. Yılı 1871.

5. Şinasi'nin (Durû-i Osmaniye) adlı eserinde (2500) atasözü vardır. Yılı 1870.
6. Ebuzziyâ Tevfik'in (Durûb-i Emsâl-i Osmaniye) adlı kitabında ise (4000) atasözü mevcuttur. (Bir kısmı deyimdir.) Yılı 1885.
7. Tekezâde M.Said'in (Durûb-i Emsâl-i Türkîye yahut Ata Sözleri) adlı kitabında 5740 madde vardır. Yılı 1894.
8. Tahsin Ömer'in (Darb-ı Meselelerimiz Hakkında Tahlîlî Tetkikat) adlı (16) sayfalık risalesi vardır. Yılı 1337.
9. Hâşim Veli'nin (Atalar Sözü) kitabında (750) atalar-sözü mevcuttur.
10. Sadettin Nüzhet Engun - M.Ferid'in (Konya Vilâyeti Halkiyât ve Harsiyâtı) adlı eserde (2057) adet söz vardır. Yılı 1926.
11. H.Zeynellî'nin (Azerbaycan Atalar Sözü) isimli kitabında (2000) söz bulunmaktadır. Atasözleri ile karışık sözler de vardır. Yılı 1926.
12. Muzaffer Lûtfî'nin (Türk Atalar Sözü) kitabı Türk harflerinin halka öğretilmesine yardımcı olmak için yazılmıştır. 1928.
13. Demir Alp'in (Türk Darb-ı Meseleleri yahut Atalar Sözü) adlı kitabında (5200) tane atalarsözü vardır. Yılı 1933.
14. Veled İzbulak (Atalar Sözü) kitabında Teshil adlı tıp kitabının sonundaki el yazması risalede bulunan atasözlerinin açıklamasını yapmış, bu sözlere anlamca benzeyen başka sözleri de eklemiştir. (698) adet sözün açıklaması ve aynı anlama gelen

diğer sözler vardır. Ayrıca Teshil'in sonundaki el yazması kısmının fotokopisi eklidir. Yılı 1936.

15. Sadi G.Kırımlı'nın (Atalar Sözü) adlı kitabında (2742) atalarsözü vardır. Yılı 1939.
16. Osman Nuri Peremeci'nin (Atalar Sözü) adlı kitabında ise atasözleri ve deyimleri kapsayan (7694) söz vardır. Yılı 1943.
17. Hasan Çekli-Mehmet Dobada'nın (Ataların Dilinden) adlı kitabında Antep ve Samsun yöresinde kullanılan atasözleri ele alınmıştır. Yılı 1945.
18. Mustafa Nihad Özön'ün (Türk Ata Sözleri) adlı kitabında (8600) atalarsözü vardır. Yılı 1956.
19. Feridun Fazıl Tülbentçi'nin (Ata Sözleri) adlı kitabında (15080) adet söz vardır. Yılı 1963.
20. Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü'nün (Türk Atasözleri ve Deyimleri) adlı kitabında (10730) adet deyim ve atasözü vardır. Yılı 1970.
21. Ömer Asım Aksoy'un (Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü) adlı kitabında (2110) adet atasözü vardır. Yılı 1971.
22. İ.Hilmi Soykut'un (Türk Atalar Sözü Hazinesi) adlı kitabında (5605) adet atalarsözü vardır. Yılı 1974.
23. H.Fethi Gözler-M.Ziya Gözler'in (Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü) adlı kitabında (1992) adet atasözü vardır. Yayın yılı 1980.

Yukarıda adlarını ve özelliklerini yazarak belirlediğimiz kaynaklar atasözlerimizin ele alındığı değerli eserlerdir. Ancak bu eserlerin çoğunda atasözleri ve vecizeler bir arada gösterilmiştir. Ayrıca sözlerin başına atasözü, vecize, güzel söz diye bir işaret konma-

miştir. Bu sebeptendir ki kitaplardaki sözler atasözü olarak görülmekte, sayıları da hayli kabarık olmaktadır. Ayrıca sözlerin bölgelerde ayrıldığı ufak farklar da ayrı ayrı alınmaktadır. Birçok yöremizde kelimeler değişik kullanılmaktadır, söylenmektedir. Atasözleri de bu kelimelerle söylenince özünden bir şey kaybetmediği hâlde ufak bir söyleyiş farkı doğmaktadır. Bazı yazarlar, derleyiciler bu tip sözleri ayrı ayrı aldıkları için bu sözlerin sayısı, bazı kitaplarda çok kabarık hâle gelmiştir.

Atasözlerimizin özelliklerini kısaca özetlemek istersek şöyle bir sıralama yapmak mümkündür.

1. Atasözlerimiz halkımızın düşüncesini duygusunu anlatır. Bunun için (Hikmet-ül avâm) da denilir.
2. Ulusaldırlar.
3. Dinî sözlerin yaptığı etkiler gibi kişinin ruhunu etkilerler.
4. Kesin tavırlıdırlar.
5. İnanırdırıcıdırlar.
6. Geniş halk kitlelerinin yüzyıllardan beri geçirdiği denemelerden, bu denemelerden oluşan düşüncelerden doğmuşlardır.
7. Atalarımız kendi başlarına gelen ve ders aldıkları olayların kendilerinden sonrakilerin başına gelmesi için ders verici bir biçimde sözler söylemişlerdir. Bu sözler rehberlik edici niteliktedirler.
8. Denenmiş sözler olduğu için doğruluğu herkes tarafından kabul edilir.
9. Klîşe hâline gelmiş sözlerdir.

10. Sözlere kelimelerin yeri değıştirilemez. Değıştirildiğı zaman değışik anlamlar verebilir.
11. Kalıplaşmış sözlere dir. Kelime eklemek ve çıkarmak sözü bozar.
12. Yalın sözlere dir, anlatımları açıktır.
13. Toplum olaylarını tarafsız olarak aktarırlar, olayların meydana gelişini, alınması gerekli dersi bildirirler.
14. Doğ a olaylarının oluşunu bildirirler.
15. Ahlâkı aş ılar, ahlâklı olmayı önerirler.
16. Gelenek, görenekleri yansıtır.
17. Yurdun ayrıldığı coğ rafi bölgelere göre söyleniş alanları vardır. (Bu sözler atasözünün anlamındaki özelliğı değıştirmez.)
18. Bir veya iki cümleden meydana gelirler.
19. Yol gösterici niteliğ e haizdirler.
20. İçlerinde bilgece düşünceler taşırlar.
21. Çoğ unda mecaz vardır. Mecazlı olmayanları da vardır.
22. Atasözlerinde söz sanatları vardır.
23. Atasözlerinde Türk ulusunun zekâsını, kıymetini, duygularını, hayallerini bulmak mümkündür.

Atasözlerinin meydana geliş i de şöyle açıklanabilir. Çok önceleri bir kişi tarafından söylenmiş güzel sözler yıllar içinde eklemeler, çıkarmalar ile uzun zaman konuşulmuştur, böylece de halkın malı olmuştur. Bu yöntem ile daha birçok söz, atasözü olacaktır. Bu arada bazı olaylar veya durumlar da bu sözlerin doğ masına veya ortadan kalkmasına neden olmuşlardır. Toplumda kötümserliğ in hâkim olduğu zamanlarda söylenen sözlerle, huzurlu zamanlardaki sözler aynı

içerikli değildir. Bu sebeple atasözlerinde küskünlük, hırçınlık, hiddet bulmak mümkündür. Aynı zamanda fıkralar, cinas, nükte de içerir. Atasözlerinde iç kafiye ve kafiye vardır. Genel olarak yarım kafiyelidirler. Komşu olan milletlerin atasözleri anlam itibariyle birbirlerine de benzerler.

Atasözleri bölümünü iki değerli yazarımızın bu konudaki tariflerini yazarak bitiriyorum. Ömer Asım Aksoy, atasözleri tarifini şöyle yapmıştır: **(Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsemiş sözlerdir.)**

Fethi Gözler ise atasözlerini şöyle tarif etmiştir: **(Atasözü, nesilden nesile geçerek pratikte Türk insanına çoğunlukla değişmez yargılar aracılığı ile atalarımızın hayat tecrübelerini, ilmî ve felsefî gerçekleri öğütler hâlinde sunan, az sözle çok anlam ifade eden kalıplaşmış ve çoğu mecazî olan sözler topluluğudur.)**

Meydan Larousse'da ise atasözleri şöyle tarif edilmiştir: **(Bir fikri, bir öğüdü mecaz yolu ile, kısa ve kesin olarak anlatan, eskiden beri söylenegelmiş veciz sözlerdir.)**

Deyimlere gelince:

Deyimlerin ortak özelliklerini şöylece sıralayabiliriz.

1. Deyimlerde hüküm yoktur, bir kararı, bir kanıyı kesin olarak bildirmezler.
2. Anlamlarında genel kural olma özelliği yoktur.

3. Deyimler klişeleşmiş ve bağımsız kelime guruplarıdır.
4. Deyimler emir, öğüt vermezler.
5. Deyimler genel bir kural oluşturmazlar.
6. Deyimler, atasözlerinde yardımcı söz gurubu oluştururlar. (Gözü çöplükte kalmak) deyimdir. (Horoz ölür, gözü çöplükte kalır) sözü ise hüküm bildirir, atasözüdür. Burada görüldüğü gibi deyim, yardımcı madde olarak kullanılabilir. Ama her atasözünde deyim vardır diye düşünmek hatalıdır, çünkü yoktur.
7. Deyimlerde mecaz anlam vardır.
8. Deyimler bazen yan yana gelerek atasözlerini oluştururlar. Örnek olarak: (Acı patlıcan) bir deyimdir. (Kırağı çalmak) da bir deyimdir. Ancak (Acı patlıcanı kırağı çalmaz) sözü bir atasözüdür.
9. Atasözlerinde denemelere, hükümlere dayanan özellikler vardır, deyimlerde bu yoktur.
10. Atasözlerinde hüküm vardır, deyimlerde yoktur.
11. Deyimlerde genel kural olma özelliği yoktur.
12. Deyimler kalıplaşmış, kalıplaşırken de güzellik kazanmış söz guruplarıdır.
13. Deyimlerde hikâye özellikleri de bulunabilir. Deveye (Boynun eğri) demişler, (Nerem doğru ki) diye cevap vermiş.
14. Her deyimde anlatım güzelliği aramak doğru değildir. Anlatım güzelliği olmayan deyimler de vardır. (Olan oldu).
15. Deyimler bir duyuyu bir inancı belirtirler. (Büyük sözüme tövbe.)

16. Bazı deyimlerin anlamları yarım bırakılmıştır. (Çat kapı...)
17. İnanışları da deyimlerde bulabiliriz. (Büyük sözüme tövbe.)
18. Deyimlerin mastarlarla kullanılanları da vardır. (Yolu düşmek, sona ermek.)
19. Deyimler bileşik kelime hâlinde yazılmamalıdır. Yazılırsa deyim özelliğini kaybederler.
20. Deyimlerin, deyim gibi görünen güzel sözlerden farkı kısa zamanda silinip gitmemeleridir.
21. Deyimlerde bazen kafiye özelliği de bulunur. (İki arada, bir derede.)
22. Deyimler kalıplaşmış sözlerdir, bunun için kelimelerin yerine başkalarını koymak anlamı bozar, hiç olmazsa kuvvetlendirmez. Deyimlerin bugünkü dizilerini de bozmak yanlıştır.
23. Deyimleri bir anlatım kalıbı olarak görmek mümkündür.
24. Bazı sözler vardır ki sonlarındaki fiilin biçimi değişince deyim de değişir. (Doğmadık çocuğa don biçmek) bir deyimdir. (Doğmadık çocuğa don biçilmez) ise bir atasözüdür.
25. Deyimler kalıplaşmış sözlerdir değiştirilemez denilmişti. Bunun bir kural dışı olanı vardır. Deyimlerdeki zamirlerin kişileri değişebilir. (Bana göre hava hoş. -Sana göre hava hoş.)
26. Bazı benzetmeler deyim sayılabilir. (Arı kovarı gibi işlemek.)
27. İkilemeleri ayrı yazıldığında deyim saymak gereklidir. (Ufak tefek. Aşağı yukarı.)

28. Deyimlerin eskisi ve yenisi vardır. (Yeşil ışık yakmak.) Yeni bir deyimdir.
29. Argo olarak söylenmiş sözler de deyim olabilirler. (Yağ çekmek-Dalga geçmek.)
30. Bugün kullanılan güzel sözler ilerde deyim olabilirler.
31. Dualar, yalvarışlar deyim şeklinde olurlarsa deyim olarak kabul edilebilirler. (Yaşı benzemesin.)
32. Deyimler gerçek anlamlarında ise başka dillere çevrilebilir, gerçek anlamında değilse çevrilemezler.
33. Deyimler cümle hâlinde, söz öbeği olarak veya iki sözden oluşmuş bir şekilde bulunurlar.

Deyimlerin Atasözlerinden farkını şöylece özetleyebiliriz:

1. Deyim durum, kavram bildirir.
2. Deyimlerin mecazlı anlamı vardır.
3. Deyimlerin öyküsü, efsanesi kaynağı genellikle vardır.
4. Deyimleri anlatım kalıbı olarak görebiliriz.
5. Deyimlerde kesin hüküm, öğüt, yol göstericilik yoktur. Bunun için genel kural oluşturmazlar.

Deyimlerle Atasözlerinin benzer tarafları:

1. Her ikisinde de kelimelerde mecaz, istiare, kinaye vardır.
2. Kelime dizilişleri değiştirilemez.
3. Sözdeki kelimelerin eş anlamlısını kelimenin yerine koymak olumlu bir sonuç vermez, sözü bozar.

4. Biçim yönünden birbirlerine benzerler.
Birkaç deyim tarifi vererek sözümü bitirmek istiyorum.

Ziya Bahadınli deyimi şöyle tarif etmiştir: (İki veya daha fazla kelimedenden meydana gelen, çoğunlukla kendi öz anlamının dışında yeni bir anlam veren yazıyı ya da konuşmayı daha da güzelleştiren söz bölümüne deyim denir.)

Hilmi Soykut ise şöyle tarif etmiştir: (İfadeyi zenginleştirmek, kuvvetlendirmek, renklendirmek için oluşturulmuş, klişe hâline sokulmuş sözlerle deyim denir.) Son olarak Ömer Asım Aksoy'un deyim tarifi de şu şekildedir: (Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, kalıplaşmış sözcük topluluklarına deyim denir.)

Ayrıca deyimleri terim ve söz gurupları ile karıştırmamak için çok dikkatli davranmak gerekir. Bu şekilde güzel Türkçemizi iyi öğrenip, iyi kullanarak, kullanımına katkıda bulunarak, onun gelişmesini gözlemek, bundan zevk almak, duyulacak, alınacak zevklerin en büyüğüdür karışındayız.

H.K.

K I S A L T M A L A R

A: Atasözü.

D: Deyim.

Ö: Özlü söz. Vecize.

G.S.: Güzel söz.

S.G.: Söz grubu.

A

Aba altından değnek göstermek : [D] - Sert görünmemekle birlikte karşısındakini üstü kapalı bir biçimde korkutmak.

Aba dervişin, kebe çobanın: [Ö] - Toplumda herkes kültürü ve çalışması derecesinde elde ettiği imkân-lara razı olmalıdır. Buna uymayanlar huzursuzlukları ve yenilgileri peşinen kabul etmelidirler.

Aba vakti aba, yaba vakti yaba : [A] - Her şey zamanında yapılırsa kişi kazançlı olur. Başarı yolu kendiliğinden açılır.

Abacı, kebeci; ya sen neci? : [D] - Her kişinin bir işi, iyi bildiği bir konu olmalıdır. Boş ve kültürsüz kişiler bu insanların yanında zor durumda kalırlar. Bu duruma düşmemek için zamanımızı boşa geçirmeyip bilgisiz kültürsüz olmaktan sakınmak gerekir.

Abanın kadri yağmurda bilinir : [A] - Daha önce değersiz gibi görünen her şeyin kullanım zamanı gelince ne kadar çok değeri olduğu anlaşılır.

Abası kırk yamalı : [Ö] - Çalışmalarda ve düşüncelerinde tutarsız olanlar için söylenir.

Abbas yolcu : [D] - Kişinin yola çıkacağı zaman söylenir. Diğer bir anlamı ise (artık ölmek üzereyim, öteki dünyaya yolcuyum) demektir.

Abbasın kör kazı gibi atıştırmak : [Ö] - Bilinçsiz bir şekilde, yararını zararını bilmeden çok ve çabuk bir şekilde ne bulursa yemek.

Abdal abdalın ne umduğunu, ne bulduğunu ister : [A] - Sosyal seviyesi birbirine yakın insanlar birbirlerini çekemezler. Bu durumdaki yakın dostlar,

dostlarının kendi durumlarından daha ilerde olmasını arzu etmezler.

Abdal dūğünden, çocuk oyundan usanmaz : [A] - Kişiler sevdikleri uğraşları yapmaktan zevk alırlar ve bunu tekrarlamaktan usanmazlar.

Abdal tekkede, hacı Mekke'de gerek : [A] - Herkes uygun gördüğü işte çalışır. Herkes çalıştığı konu ile ilgili yerde bulunmalıdır. Yakışanı budur.

Abdalın dostluğu köy görününceye kadar : [A] - İnsanlarla çıkarı için dostluk kuran kimseler yeni imkânlar bulup ihtiyaçları kalmayınca ilişkilerini hemen keserler.

Abdalın karnı doyduktan sonra gözü yolda olur : [A] - Kendi çıkarlarını düşünen insanların dostlukları geçicidir. Çıkarlarını sağladıkları işleri bittiği zaman dost dedikleri kişiyi derhal terkederler. Yapılan iyiliğe karşı bir minnet borcu dahi duymazlar.

Abdest müminin silâhıdır : [Ö] - Silâh kişiye manevî güven verir, düşmanlarından da koruyabilir. Abdest ise bir Müslümanın ibadete başladığını gösterir. Tanrı'ya yönelmiş olan kimse her türlü kötülükten kaçır. Başkalarına kötülük yapmadığı gibi kötülük yapılmasına da Allah rızası için engel olmaya çalışır. Toplumun sevilen ve sayılan kişisi olur.

Abdestsiz softaya namaz dayanmaz (namaz mı dayanır): [A] - Kişi kendisine verilen görevleri en iyi şekilde yapmalıdır. Yarım yapılan işler kişiyi sorumluluk içinde bırakır. Yarım iş yapmaktansa hiç yapmamak daha iyidir. Çünkü insan kişileri kandırdığını sanmakla bir yere varamaz.

Ablukaya almak : [S.G] - Etrafını sarmak, başka kişi ve olaylar ile ilişkisini kesmek, bu yolla baskı altına almak.

Abidin ibadeti nefsinedir : [A] - Nasıl ibadet eden kendisi için çalışır, çalışmasının sevabını alırsa; toplumda da kişinin yaptığı işlerin sorumluluğu bütünüyle kendisine aittir. Bu sorumluluğu başkalarının üstüne yüklemeye çalışmamalıdır.

Acele etme ey hatun, işte geldi (Türceûn) : [Ö] - Hiçbir işte acele etmemek gerektir. Nasıl olsa istediğimiz an, bizim istediğimiz şekilde gelecektir. Dilediğimiz gibi olacaktır.

Acele işe şeytan karışır : [A] - Hiçbir işi gerekli zamandan daha az bir vakitte yapmamalıyız. Her iş için belli bir zaman dilimi vardır. Çabuk yapayım, erken bitireyim derken yapılan iş iyi sonuç vermez veya yarım kalır; sonuçlanmaz.

Acele işin tembel işçisi : [Ö] - Zamanında bitirilmesi gereken iş, o işin sorumluluğunu bilen kişiye emanet edilmelidir. Sorumluluğunu bilmeyen kişiye verilen sorumluluklar başarı sağlamaz.

Acele kalkan nedametle oturur : [A] - Acele ile yapılacağı zannedilen işler iyi sonuç vermez, pişmanlıklara sebep olur. Başarı elde etmek için acele etmeyip dikkatli hareket etmek gereklidir.

Acem mübalaası : [Ö] - Sözü gereğinden çok fazla olarak büyütme, abartma. Konuyu gülünecek kadar büyütme.

Acem kılıcı gibi olmak : [D] - Karşıt olan iki tarafa da onların yanındaymış gibi görünmek.

Acemi katır kapı önünde yük indirir : [A] - Elinden yeterince iş gelmeyen kimseler, kendilerine verilen görevi istenildiği biçimde yapamazlar. Eksik ve pürüzlü yaparlar. Veya yarım bırakıp kaçarlar.

Acemi nalbant gibi kâh nalına vurur, kâh mihına :
[A] - Söylediği sözlerde yaptığı işlerde bir kararlılık yoktur. Ne zaman nasıl davranacağı hiçbir şekilde belli olmaz, bunu da genellikle bilmeyerek yapar.

Acemi nalbant kürt eşeğinde kendini dener : [A] - Kişiler usta olurken, henüz çıraklık devrelerinde iken başkalarının mallarına zarar vermemelidirler. Öğrenmek, usta olmak kişinin hakkıdır, ancak bu başkasının ziyanına sebep olmamalıdır.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz : [A] - Hayatta birçok problemlerle karşılaşp bunlardan başarı ile çıkmış olanlar bundan sonra karşılaşacakları zorlukları da atlatıp başarı ile çıkmayı başarırlar.

Acı acıyı, su sancıyı keser : [A] - Karşılaşılan bir zorluğu yenmek için diğer bir güç yola başvurup başarılı bir biçimde ilerlemek lazımdır.

Acı çekmek : [D] - Acının uzun süre devam etmesi. Büyük bir üzüntü içinde olup sıkıntının, üzüntünün devam etmesi.

Acı soğan yemedim ki ağzım koksun : [Ö] - Daha önceki zamanlarda başkalarına kötülük yapmayan, başkaları hakkında kötü düşünmeyen kimselerin her zaman ve herkesin yanında başı dik olur. İtiban yüksektir, sevilir sayılır.

Acı söz insanı dininden, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır : [A] - İnsanlarla olan ilişkilerimizde başarılı olabilmemiz için onlara tatlı dil ve güler yüzle hitap

etmek lazımdır. Kırıcı ve kötü sözler söyleyerek iyi sonuçlar almak hiçbir şekilde mümkün değildir. Hayatta başarı elde etmek ilişkide bulunduğumuz bütün kişilere tatlı dille güler yüzle davranmamıza bağlıdır. Başarının anahtarı tatlı dildir.

Acı yeri başka, aç yeri başka : [A] - Büyük bir acı içinde olunsa bile kişinin sağlam kalabilmesi için az da olsa yemek yemesi gereklidir.

Acıkan doymam, susayan kanmam sanır : [A] - Uzun zaman yokluğu çekilen, bulunmayan bir şey bulunduğunda onun sıkıntısını çeken kişi ne kadar çok alsa yine de kendine yetmeyeceğini düşünür. Bu duygusundan kurtulması zordur.

Acıkmış kudurmuştan beterdir : [A] - Uzun zaman aç kalan kimse yiyecek bulduğu zaman aklına ne gelirse hiç çekinmeden yapar.

Acından ölmüş yok, tokundan ölmüş çok : [A] - Aç kalmakla kimse ölmez, özellikle belli zamanlarda aç kalmak insanı öldürmez, belki de sağlıklı olmasını sağlar. Çok yemek ise kişiyi çalışamaz duruma getirir. Hatta kişi dişleri ile mezarını kazar. Dengesini bozar, ölüme sürüklenebilir.

Acındırırsan arsız, açiktırırsan hırsız olur : [A] - Çocuğu her yaptığı için cezalandırırsan günün birinde ceza geçerliliğini kaybeder, kişi cezaya alışır. Kişinin gereken ihtiyaçları da uzun süreli sağlanmaz ise ihtiyaçlarını başkalarının mallarını gizlice almak suretiyle giderir. Hırsız olur. Kişilerin eğitiminde aşırı davranmak başarı ve mutluluk getirmez.

Acısını çekmek : [D] - Yanlış ve eksik bir işin meydana getirdiği üzüntü ve sıkıntı içinde olmak.

Acıyan çok, ama ekmek veren yok : [A] - Zor durumdaki kişilere yardım etmeli onları bulundukları ortamdan, zorluklardan maddî ve manevî yardım ederek kurtarmalıdır. Sözle acıyorum demek bir fayda sağlamaz.

Acıyan uyumuş, acıkan uyuyamamış : [A] - Hayatta karşılaşılan sıkıntılara katlanmak mümkündür. Ancak açlığa karşı koymak mümkün değildir. Toplumlarda milli gelir eşit dağıtılırsa insanlar mutlu olur.

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez : [A] - Aç kişi ne yapılırsa yapılsın engellenemez, susturulamaz. Çocuk ise kural tanımaz, istediğinin hemen olmasını arzu eder, ısrar eder.

Aç at yol, aç it av almaz : [A] - Yakınıımızdaki çalışanları iyi doyurmazsanız onlardan verim alamazsınız.

Aç ayı oynamaz : [A] - Çalışmasını istediğimiz bütün canlıların, ister insan ister hayvan olsun ihtiyaçlarının giderilmesi lazımdır. En basitinden karınları tok olmalıdır ki kendilerinden isteneni yapabilsinler.

Aç bırakma hırsız, çok söyleme arsız edersin : [A] - İşde ve evde yönetici durumda olan kişiler yönettiklerini aç bırakmamalıdır. Aç kalan kimse karnı nı doyurmak için çalar. Yönetenler bir şeyi, etrafında bulunanlara birçok defa arka arkaya söylerse bıkkınlık meydana gelir. Sözleri dinlenmez. Zor durumda kalırlar. Bunun için az ve öz konuşmak gerekmektedir.

Aç doymam, tok acıkmam sanır : [A] - Karnı aç olan kimseler önlerine dünyanın yiyeceği konsa da doymayacaklarını sanırlar. Karnı tok olanlar ise bir defa

daha acıkmayacaklarmış hissine kapılırlar. Acıkmaları ise doğanın bir kanunu olarak normaldir. Hali vakti yerinde olmayan bir kimse para kazanmaya başladığı zaman çok kısa zamanda pek çok kazanmak ister ve kendini bir süre fakir saymaktan alıkoyamaz, zengin iken fakirleşen biri de kendini bir süre hâlâ zenginmiş gibi görmeye devam eder.

Aç gezmekten tok ölmek evladır : [A] - Aç kalmak dünyanın en büyük işkencelerinden daha da acıdır. Tahammül edilmesi çok zor bir olgudur. Aç kalmaktansa ölümü göze alıp tok kalmak, tok olarak ölmek daha iyidir.

Aç gözünü açarlar gözünü : [A] - Yaşam içinde pek çok kişi birbirine kötülük etmekten çekinmez. Bunun içindir ki insanlar etrafındaki kişilere karşı dikkatli olmalıdırlar. Eğer dikkatli ve uyanık olmazlarsa tahmin etmeyecekleri kötü durumlarla karşılaşabilirler. Zor durumda kalmamak için her zaman tedbirli, ihtiyatlı ve uyanık bulunmak gereklidir.

Aç köpek fırın deler : [A] - Canlıların karşılaşabileceği en zor durum açlıktır. İster insan olsun, ister hayvan aç kalan bir canlı karnını doyurmak için her çareye başvurur. Kanunları rahatlıkla çiğner, adam bile öldürür. Kişiye açlık her şeyi yaptırabilir.

Aç ne yemez, tok ne demez : [A] - Aç kişi, yoksul kişi karnını doyurmak için yaşamını sürdürebilmek için eline ne geçerse yer. Tadına lezzetine besleyiciliğine kusur bulmadan atıştırır. Tok kişi, zengin kişi ise önüne gelen her şeye kusur bulur, bilse de bilmese de eleştiriler yapar. En güzel yiyeceklerini; kendisine bağışlanan her türlü nimeti teşekkür ederek karşılamaz.

Aç ölmez, benzi sararır : [A] - Yoksulluk insanları öldürmez, zor durumlarda bırakır. Yoksulluk nedeni ile pek çok sıkıntı ile karşılaşan insanın hayatı bütünüyle zehir olur, yaşanmaz hâle gelir.

Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır görür : [A] - Yoksul kişiler bir gün bolluk içinde olurlarsa ne yapacaklarını düşünüp hayal kurarlar. Çok hayal kuran kişiler de hayatlarının her bölümünü güzel hayaller ile gerçekleştirebileceklerini zannederler. Tembellik edip bulundukları durumdan daha da kötü durumlara düşerler.

Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış : [A] - İnsanların, sıkıntıları, üzüntüleri bunların kaynaklarına inilerek çözümlenir.

Aça kuru ekmek helva gibi gelir : [A] - Boşta gezen kişi geçimini temin edecek bir iş bulup ekmek parasını kazanınca bunu çok büyük bir nimet sayar, mutlu olur.

Açık kapı bırakmak : [D] - Sorunlar görüşülürken kestirip atmadan, ilerde anlaşma olabilecek sözler söylemek, uygun davranışlarda bulunmak.

Açık kapıyı Allah kapamasın : [A] - Tanrı cömert kişilerin imkânlarını devamlı kılarırsa onlardan istifade eden fakir kişiler de böylece yaşamlarını sürdürebilirler. Toplumda yararlı her şeyin devamını sağlamak görevimiz olmalıdır.

Açık vermek : [D] - Bir kişinin eksik taraflarını göstermek. Giderin gelirden fazla olması. Etrafındakilerin şaka ile takılmalarına yol açacak durum yaratmak.

Açık yaraya tuz ekilmez : [A] - Acı çeken insanların acısını hafifletmek için çaba göstermek insanlık görevidir.

revi olmalıdır. Acı çeken, sıkıntısı olan kimselerin sıkıntısını, acısını arttıracak hareketlerden kaçınmak lâzımdır.

Açık yürekli olmak : [D] - Düşündüğünü doğrudan söylemek, gizli kapaklı hareket etmemek, içi dışı bir olmak. Temiz olmak. Gizli düşüncesi olmamak.

Açıktan açığa: [D] - Hiç gizlemeden. Açık bir şekilde.

Açın karnı doyar gözü doymaz : [A] - Açlık çekmiş olan kimseler bu sıkıntılarını kolay kolay unutamazlar. İsteddiği kadar yiyecek elde etse bile daha çoğunu ister. Çünkü içinde aç kalmanın bıraktığı korku vardır. Artık yiyemeyecek duruma gelse bile gözü hâlâ kalan yiyeceklerde olur.

Bazı kimseler yeterinden fazla kazansalar da yine daha çok kazanmak hırsı içinde yanıp kavrulurlar. Bu yolda uğraşmaktan kendilerini kurtaramazlar.

Açlıktan nefesi kokmak : [D] - Çok uzun zamandan beri aç kaldığı herkes tarafından bilinmek, görülme. Çok acıkmak. Çok fakir durumda olmak.

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü : [A] - Kötü huyu olanlarla dostluk kurmamak lâzımdır. Hele onları kızdırıp kendisi hakkında kötü kötü konuşmaktan şiddetle sakınmalıdır. Olgunlaşmamış kişileri kızdırmak onlarla şakalaşmak dahi sakıncalıdır.

Adam, adam demekle, adam olmaz : [A] - Adam olmak, yani kişilik sahibi olmak doğuştan gelen yeteneklerle, eğitim ve öğretimle olur. Böyle özellikleri olmayan kimselere adam demekle onları olgun, anlayışlı, efendi kişi yapmaya imkân yoktur.

Adam adam kıymetini, sarraf altın kıymetini bilir : [A] - Sarraf nasıl mesleği gereği olarak altının kıy-

metini iyi bilirse olgun, kişilik sahibi, karakterli kişi de kendi niteliklerini taşıyan kimselerin değerini bilir, takdir eder.

Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil :

[A] - Toplumda birbirimize yardımcı olmak gerekmektedir. Bize başvurup yardım isteyenlere yardım elini uzatmak insanlık görevidir. Bu görevi severek yapmak gerekmektedir. Çünkü bu imkânlarımız bir gün bizim elimizde kalmayacaktır. Canımız bile sonsuza kadar gövdemizde kalmayacağına göre, imkânlarımız olduğu zaman bize gelenleri sıkıcı kabul etmemeliyiz. Toplumda yapıcı, iyiliksever olmak bu geçici hayatta en büyük üstünlüktür.

Adam adamdan korkmaz, hatır sayar : **[A]** - Toplumların devam etmesi için ilk şart saygıdır. Bir toplumda kendine kötü davranılan kişi, bu kötülüğe aynen cevap vermiyorsa bu onun korktuğu anlamına gelmemelidir. O kişi bunu toplumun düzenini korumak, saygıyı ve sevgiyi hakim kılıp kalp kırmamak için yapmamaktadır. Korktuğundan değil.

Adam adamı bir kere aldatır : **[A]** - Toplum içinde başkalarının sırtından geçinmeyi huy haline getirmiş kişiler güzel sözlerle karşısındakini aldatabilirler. Ancak aldanmış kişi bu olaydan ders alır ve bir daha tecrübesine dayanarak aldanmaz.

Adam adamın şeytanı, adam adamın rahmanı : **[A]** - İnsanlar arkadaşlarını iyi kişiler arasından seçmelidir. Kötü kişiler etrafındakileri de kötülüğe, iyi kişiler etrafında bulunanları iyiliğe sevkederler. (Üzüm üzüme baka baka kararır) sözü de bunun güzel bir açıklamasıdır.

Adam da var, adamcık da : [A] - Toplumdaki bireylerin hepsi gereken kişiliğe sahip değildirler. İyilik yapmayı seven, etrafındaki kişilere yardımcı olan kişiler olduğu gibi, yalnız kendi çıkarını düşünen pek çok kişi vardır. Bunun için her kişiye adam demek doğru değildir. Kişi, kendi çıkarlarını toplum çıkarı için feda ettiği oranda büyür.

Adam eti ağırdır : [A] - Başkalarına yük olmaktan kaçınmak lazımdır. Misafirlik bile belli zamanları içermelidir. Fazlası, ağırlayan için zaman geçtikçe sıkıcı olur. Hastaya bakmak da zordur. İlk zamanlar istekle başlanan bu yardımsever çalışma sonunda sıkıcı olabilir.

Adam evlâdı : [D] - İyi eğitilmiş, soylu ailenin kibar, yardımsever evlâdı, çocuğu.

Adam iş başında belli olur : [A] - Kişinin değeri yaptığı işle belli olur. İşinde gösterdiği başarı, başarıdan dolayı şımarmayış ve etrafına karşı saygılı davranış o kişinin değerini belli eder.

Adam kıtlığında : [D] - Değerli kişilerin yokluğu veya çok az olduğu zamanda.

Adam kıtlığında, (koyunun olmadığı yerde) keçiye

Abdurrahman Çelebi derler : [A] - Bazı zamanlarda toplumların belli kesimlerinde değerli olgun kimseler bulunmayabilir. İşte bu zamanda daha az kıymetli, daha az yetenekli kişiler bunların yerini almaya çalışırlar.

Adam oğlu çiğ süt emmiş : [A] - Tam eğitilmemiş tam olgunlaşmamış, fakat olgun gibi görünen insanların günün birinde hiç umulmayan bir hareketi ile karşılaşmak mümkündür.

Adam oğlunun elinden uçan ile kaçan kurtulmaz :

[A] - Kişi bir işi yapmaya karar verdiği zaman bütün gücünü kullanarak onu mutlaka başarır. Azim ve sebat ile bütün güçlükleri yenmek mümkündür.

Adam olacağına büyüdükçe cüdam oluyor : [A] -

Kişilerin yaşı ilerledikçe edindikleri bilgi, eğitim ve görgüleri artar. Bu nedenle olgunlaşırlar, olgunlaşmaları gerekir. Bazı kişiler de bu durumda olmazlar, yaşları ilerledikçe olgun insan olacakları yerde kötü insan olurlar.

Adam olana bir söz yeter : [A] - İyi yetiştirilmiş bir in-

sana bir söz söylemek kafidir. O kimse, söyleneni tekrar ettirmeden yerine getirir. İyi yetiştirilmemiş kişi ise tekrar tekrar söylenen sözleri uygulamakta ihmal gösterir. Söyleneni bir defada yapmak yetiştirilmiş insan olmanın göstergesidir.

Adam oluncaya kadar daha dokuz fırın ekmek ister

: [A] - Bir toplumda olgun kişi olmak için birçok tecrübe kazanmak gerekmektedir. Kişinin kusursuz bir davranışa sahip olması bazen çok zaman alır. Hele yeteneksiz kişilerin bu duruma gelmeleri daha da çok zaman alır.

Adam sarrafı : [D] - İnsanları iyi tanıyan, iyi ve kötü insanları çabuk tanıyıp seçebilen.

Adama dayanma ölür, ağaca dayanma yıkılır : [A] -

Kişi başarı sağlamak için bazı destekler ister. Hiçbir destek devamlı olmaz. Kişi başkasına değil, kendi yeteneğine güvenmelidir.

Adama dönmek : [D] - Zor, kötü durumda iken iyi bir duruma gelmek. Düzelmek.

Adamın adı çıkacağına canı çıksın : [A] - Toplum içinde insan her zaman dürüst ve anlayışlı davran-

malıdır. Toplumun çıkarını gözetmelidir. Böyle yapmaz da kendi çıkarını gözetirse, başkalarına kötülük yapar, kötülük isterse kötü bir nam bırakır. Bu nam kişi öldükten sonra da devam eder. Hatta çocuklarına bile geçer, etki eder. Bunun içindir ki kişi adını kötüleyecek her davranıştan özellikle kaçınmalıdır.

Adamın alacası içinde, hayvanın alacası dışında :

[A] - Hayvanın davranışları bellidir, pek değişmez. İnsanın ise ne düşündüğü ne yapacağı her zaman belli değildir.

Adamın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilinden

başka nesi var : **[A]** - İnsanın toplum içinde sevilmesi, itibar kazanması etrafı ile olan ilişkilerinde güzel sözler kullanması ile mümkündür. Güzel sözleri ile kalp kazanan insanlar sevilen ve sayılan seçkin kişiler olurlar.

Adamın yere bakanından suyun sessiz akanından

kork : **[A]** - Sessiz, sakın tavırlı, duygularını belli etmeyen kişilerin bu hallerine bakıp da sakın ve sessiz olduklarına karar vermek doğru değildir. Etkilendikleri olaylara ne zaman, nasıl cevap verecekleri hiç belli olmaz. Belki de kendilerinden hiç umulmayan davranışları gösterebilirler.

Adam oğlu çiğ süt emmiş : **[A]** - İnsanoğlu her zaman istenildiği gibi davranmaz. Her zaman iyi davranışları olan, etrafına iyi davranan kimse günün birinde kendisinden hiç umulmayan bir kötü davranışta bulunabilir.

Adam oğlunun elinden uçan ile kaçan kurtulmaz :

[A] - İnsanoğlu Tanrı vergisi olan kafa yapısı sebe-

bi ile en zor işleri bile kolaylıkla başarabilir. Yeter ki işine severek başlasın ona sahip çıksın.

Adet yerini bulsun : [D] - Gerekli olduğu için değil de herkes böyle dediği, yaptığı için yapılan. Düşünmeden, alışkanlıkla uygulanan.

Adı batmak : [D] - İsmi unutulmak, hiçbir şekilde anılmamak, anılmaz olmak.

Adı çıktı dokuza, inmez sekize : [D] - Kişinin adı nasıl duyulmuşsa, kişi hangi sıfatlarla anılıyorsa bunu ne yapsanız değiştirmek mümkün değildir.

Adı kalmamak : [D] - Öldükten sonra adı hiç anılmaz olmak. O yerden ayrıldıktan sonra bir daha kimse tarafından anılıp konuşulmamak.

Adı sanı belirsiz : [D] - Nereden geldiği, akrabaları, aile bireyleri belli olmayan. Aranılıp konuşulduğunda hakkında kesin bilgi sahibi olunmayan, nerede, nasıl olduğu belli olmayan.

Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim : [D] - Senin için içimden iyi düşünmüyorum. Seni kandırdıktan ve senin yanına yerleştikten sonra, neler yapacağımı ancak ben bilirim.

Afet gibi : [D] - Güzel, etkileyici, birden çarpıcı. Zarar ve ziyana sokan. (Genelde güzel kadınlar için söylenen söz.)

Afyonu patlamak : [D] - Çok öfkelenmek, sinirlenmek. Sakin ve kendi halinde iken aşırı bir şekilde rahatsız edildiği için fazla sinirlenmek.

Agobun kazı gibi yutmak : [D] - Kendisine verilen her şeyi kabul edip hemen yemek, yutmak. Oburluk etmek. Kolayca inandırılıp kandırılmak.

Ağaç fidan iken eğilir : [A] - Kişinin öğrenmesi her zaman aynı değildir. Küçük yaşlarda öğrenme,

geçkin yaşlara göre daha da çoktur. Bu nedenle gençlerin eğitimleri, belli şekillere sokulmaları için yapılan çalışmalara erken yaşta başlamak hem faydalı hem de daha başarılı olur.

Ağaç kapı kapandıysa altın kapı açılır : [A] - Umut insanlar için en önemli etkileyicidir. İnsanlar her zaman umutlarını korumalı, umutlarının kaybolmaması için türlü sebepler bulmalıdırlar. Çünkü kişi her şeyini kaybettiğini zannettiği hallerde bile, hiç ummadığı zaman, kaybettiğini zannettiği şeylerden çok daha kıymetlisini kazanabilir. Yeter ki kaçan fırsatı, üzüntü sebebi yapıp ümidini kaybetmesin.

Ağaç yaprağı ile güzeldir : [A] - Kişi yakınları ile başarıya ulaşabilir. Yapılan işler ne kadar elbirliğiyle olursa, o işten ne kadar çok kişi gurur ve mutluluk duyarsa o kadar güzel ve etkili olur. Yapıksız ağaç nasıl güzellikten uzaksa bütün halinde yapılmayan işler de öyle zevksiz olur. Paylaşılmayan başarı ve mutluluk, güzel değildir.

Ağaç yaş iken eğilir : [A] - Bilgi edinmenin en iyi zamanı kişinin öğrenmeye en yatkın olan genç yaşlardaki zamanlarıdır. Bu yaşlar kişiye en iyi şekil verilebilen çağlardır.

Ağaca balta vurmuşlar, sapı bendendir demiş : [A] - Hayatta insâna en acı gelen, etkilendiği kötülüklerin çok iyi tanıdıklarından gelmesidir. Pek çok iyilik yaptığımız yakınlarımızın günün birinde, hiç ummadığımız bir zamanda ve şekilde yaptıkları kötülükler bize çok ağır gelir.

Ağaca dayanma kurur, insana dayanma ölür : [A] - Hayatta kişiye sağlanabilecek destekler hep belli zamanları ve belli biçimleri kapsar. Asıl olan kişinin

kendine güvenidir. Kişi kendine güvenmez ise nereden ne zaman geleceği veya biteceği belli olmayan destekler ile başarı kazanmasına imkân yoktur.

Ağacı kurt, insanı dert yer : [A] - Dıştan hiç belli olmadan içten içe ağacı kemiren kurt, o ağacın kurumasına veya birden devrilmesine sebep olur. Dert de insan için öyledir. Kişi derdini başkasına açmalı onlardan derman aramalıdır. Derman aranmayınca bulunamaz. Eğer böyle yapmazsa günün birinde dertlerini bölüşecek kimseyi bulamadığından moral bakımından yıpranır, hırpalanır, çöker. Yıkılır gider.

Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla : [A] - Ağa, yani çevresinde tanınan sevilen, otorite sahibi bir kimse olmak isteyen kimse, çevresindekilere her yönden yardım etmeli, kendisini böylece sevdirep saydırmalıdır. Yiğit olarak görünmek isteyen kişi ise savaşta ve barışta sert, vurucu ve kırıcı olmalıdır. Etrafında korku yaratmalıdır.

Ağır durum : [Ö] - Önemli durum, etkili bir hal. Sonunda tehlikeli bir hal belirecek olay veya olayların olduğu hal.

Ağır giyinmek : [S.G] - Pahalı kumaşlardan yapılmış, gösterişli elbiseler giymek.

Ağız aramak : [D] - Bir kimseyi başka yönde konuşturarak, onun diğer konularda düşündüklerini bildiklerini ustaca öğrenmek.

Ağız dil vermemek : [D] - Hiç konuşamamak. Ağır hasta olduğu için konuşamamak. Sır vermemek.

Ağız kalabalığı : [D] - Konu ile ilgisi olmayan, gereksiz boş sözler.

Ağız tadı : [D] - Toplum içinde birbirine uyum sağlayarak iyi geçinme, huzurlu olma.

Ağlama ölü için, ağla deli için : [A] - Bir kimse eğer ölmüşse onun için belli bir zaman ağlanılır yas tutulur. Zaman geçtikçe acılar hafifler çok azalır. Ama deli öyle değildir. Her zaman gözümüzün önündedir. İç parçalayıcı durumu bizim tarafımızdan olduğu gibi herkes tarafından da görülüp bilinmektedir. İşte esas üzülecek ve ağlanacak durum bu delinin durumudur.

Ağlamayan çocuğa meme vermezler : [A] - Toplumda her kişi hakkını istemeyi bilmelidir. Hakkı olduğu halde uygun bir şekilde istemesini bilmeyen kişiye hakkını vermezler. Her kişi her zaman hakkını aramayı bilmelidir.

Ağlarsa anam ağlar, gayrısı yalan ağlar : [A] - İnsanın başına kötü bir durum gelirse etrafında bulunanlar üzülürler, veya üzölmüş gibi görünürler. Bu toplum kurallarının gereğidir. Ancak bu acıyı kişinin kendisi kadar gönölden hissedenden her şeyini borçlu olduğu annesidir. Hele de ölüm. Bu acı annenin kalbinde sonsuza kadar kapanmayan bir yara olarak sürer gider.

Ağlatan gülmez : [A] - Başkalarına kötölük yapan kimselerin yaptıkları kötölükler kendisine döner. Sonunda o da ağlar.

Ağlayanın malı gülene hayır etmez : [A] - Zayıf, güçsüz kimselerin malını zorla veya hile ile alan kimseler o malın hayrını görmezler. Hatta mallarını arttırdım zanneden bu kişiler büyük zarara uğrar, varlık-

larını kaybederler. Malı alınan kimsenin ahlı, malı alanı perişan eder.

Ağrımayan başını derde sokmak : [D] - Hiç gereği yokken, sıkıntılı ve zor bir işe girmek.

Ağrısız baş mezarda gerek : [A] - Dünya üzerinde yaşayan herkesin küçük veya büyük bir derdi olur. Derdi olmayan kimse yoktur. Bütün dertler ancak ölüm ile sona erer.

Ağustosta suya girsem balta kesmez buz olur : [A]
- Kişi hayatta talihli, şanslı olmalıdır. Kişinin şansı yoksa her işinde başarısızlık onu bekler. Başarılı olmasına, büyük işler başarmasına imkân yoktur.

Ağzı açık ayran delisi : [D] - Ne yaptığı belli olmayan, amaçsız, sersem bir şekilde dolaşan.

Ağzı bir karış açık kalmak : [D] - Çok şaşırarak. Şaşırıp kalmak. Hayret içinde kalmak.

Ağzı kalabalık : [D] - Boş konuşan. Anlamli anlamsız konuşan.

Ağzı kulaklarına varmak : [D] - Pek çok sevinmek, mutluluğunu yüzünde belli etmek.

Ağzı sulanmak : [D] - Çok istemek, imrenmek. Arzu etmek.

Ağzı süt kokmak : [D] - Çok tecrübesiz olmak. Çok genç ve tecrübeden yoksun olmak.

Ağzı var dili yok : [D] - Sakin, sessiz, çok az konuşan. Yerinde bile olsa çok konuşmayan.

Ağzına baktırmak : [D] - Güzel ve etkili konuşmasıyla herkesi kendi ile ilgili hâle getirmek. Kendini dinletmek.

Ağzına bir parmak bal çalmak : [D] - Kişiyi ufak vadilerle oyalamak. Küçük ve tatlı sözlerle kişiyi oyalamak.

Ağzına tat bulaşanın gözü pekmez tulumundadır :

[A] - Giriştiği bir işten kazanç elde eden kimse, işi ni büyütmeye, giriştiği işleri çoğaltmaya çalışır.

Ağzında bakla ıslanmamak : **[D]** - Sır saklayamamak. Kendisine söylenenleri hemen bir başkasına, herhangi bir sebep ile söylemek, yetiştirmek.

Ağzından bal akmak : **[D]** - Çok güzel, tatlı ve etkileyici konuşmak.

Ağzından çıkanı kulağı işitmek : **[D]** - Çok kızıp sözlerini düşünmeden söylemek. Sözlerinin nereye gideceğini dikkate almadan konuşmak.

Ağzından söz dirhemle çıkmak : **[D]** - Çok az konuşmak. Gerektiği zaman bile konuşmamak.

Ağzını bıçak açmamak : **[D]** - Çok üzüntülü olduğu için konuşacak durumda olmamak.

Ağzını kiraya vermek : **[D]** - Bir şey söylemeyip susmak. Naz ederek konuşmamak.

Ağzının payını vermek : **[D]** - Kendini göstermek isteyen kimseye sert sözler söyleyerek susturmak. Paylamak.

Ağzının suyu akmak : **[D]** - Çok beğenmek, çok imrenmek. Çok istemek.

Ağzıyla kuş tutsa yaranamamak : **[D]** - Kimsenin yapamadığı en güç şeyleri kolaylıkla yapsa da kimsenin takdirini kazanamamak, güven sağlayamamak.

Ah alan onmaz : **[A]** - Gücsüz kimselere zulüm yaparak onların bedduasını alan kişiler mutlu olamazlar. Beddualar o kişiye mutlak zarar verir.

Ah yerde kalmaz : **[A]** - Güçlü olduğu için başkalarına kötülük eden kişilerin aldıkları ahlar, bir gün onların da kötülüklerle karşılaşmalarını sağlayacaktır.

Kim başkasına kötülük ederse bir gün kendi de kötülük bulacaktır.

Ahmak misafir ev sahibini ağırlar : [A] - Şaşkın, hatıta ahmak insanlar kendi durumlarını düşünmezler. Misafir gittikleri evde ev sahibi onu ağırlayacakken o ev sahibini ağırlamak ister. Böylece ev sahibini de zor durumda bırakır. Kendi yetkilerinin sınırını bilmeyen kişiler etrafındakileri de zor durumda bırakırlar.

Aile faciası : [S.G] - Bir ailenin çeşitli nedenlerle zor duruma düşmesi. Durumu çok iyi iken birden bozulmak zor durumda kalmak.

Ak akçe kara gün içindir : [A] - Normal ve mutlu günlerimizde kazandığımız paraları nasıl olsa kazanıyorum diyerek hepsini birden tüketmek doğru değildir. Gün gelir o parayı kazanacak gücü ve imkânları bulamayız. İşte o zaman mutlu ve sıhhatli günlerimizde çalışırken artırdığımız paralar kötü, kara günlerimizde yardımcı olur; o kötü günlerin kolay geçmesini sağlar.

Ak gün ağartır, kara gün karartır : [A] - Kişinin sağlığı yerinde, kazancı da iyi ise mutlu bir yaşayış içindedir. Huzurludur, iyimserdir. Bunun aksi olan üzüntülü, sıkıntılı dertli bir yaşayış ise kişiyi vaktinden önce ihtiyarlatır, çökertir. Hayattan zevk alamaz hâle getirir. Ömrünü kısaltır.

Ak koyunun kara kuzusu olur : [A] - Ailesi iyi, asil herkes tarafından iyi tanınan kimselerin evlâtları umulmayacak kadar kötü, haylaz olabilir.

Akacak kan damarda durmaz : [A] - Hayatımızda öyle olaylar vardır ki engel olmak elimizde değildir.

Alnımıza yazılmıştır. Ancak sezgilerimizi iyi kullanacak olursak belki bir parça zararın önüne geçmek mümkün olacaktır.

Akan sular durur : [D] - Karşı konacak, itiraz edilecek herhangi bir nokta kalmayacak şekilde olayı gözler önüne sermek.

Akçenin yüzü sıcaktır : [Ö] - Para güç elde edilse de, kolay elde edilse de kişide kalması, büyük bir mutluluk oluşturur, kişi ondan her ne sebeple olursa olsun ayrılmak istemez.

Akil akıldan üstündür : [A] - Sorunlarımızda veya yapacağımız işlerde başkalarından fikir almak, o konuda onların ne düşündüklerini anlamak karar vermemizde çok yararlıdır. Bizim düşünmediğimizi bir başkası, onun düşünmediğini de bir başkası düşünmüş olabilir. Bunun içindir ki ne kadar çok kişinin fikri alınır, karar verilirken daha sağlıklı hareket edilmiş olur.

Akil baliğ olmak : [D] - Ergenlik çağına girmek. Buluş çağına girmek.

Akil defteri : [D] - Bazı şeylerin kolay unutulmaması için not alınan küçük, kullanışlı defter.

Akil hocası : [D] - Birine yapacağını söylemek yol göstermek işini üstlenen kimse. Başkalarına akıl veren, akıl vermekten hoşlanan kişi.

Akil kişiye sermayedir : [A] - Kişinin yaptığı her türlü işte başarı sağlaması aklını kullanması ile orantılıdır. Bir işin başarısında anapara yani sermaye ne ise akıl da odur. Bitmeyen bir sermayedir akıl. İyi kullanıldığı, kullanılması bilindiği takdirde kişinin başarısını engelleyen bir etmen yoktur.

Akıl ortağı ortak, mal ortağı kaypak : [A] - Bir iş üzerinde karşılıklı fikir yürütmek olumlu sonuçlar verir. İki taraf da bu danışmadan kârlı çıkar. Mal ortaklığı ise öyle değildir. Her ortak kendi çıkarını düşünerek ortaklığın zedelenmesine sebep olur.

Akıl veren çok, para veren yok : [D] - Karşılaşılan zorluklarda bazı kişiler olayın nasıl çözüleceğini, kendi düşünceleri doğrultusunda çözerek, yardımda bulunmak isterler. Ancak konu para ile ilgili olduğu zaman (şu parayı al, bununla işini gör) demezler. Bunun içindir ki işler kolaylıkla çözüme kavuşturulamaz.

Akıl yaşta değil baştadır : [A] - Kişinin akıllı yaşı ile ilgili değildir. Yaşı ilerlemiş olanın akıllı olacağı düşünülemez. İnsan her yaşta akıllı olabilir. Aklın yaşı yoktur. Genç bir insan kendinden çok yaşlı bir kimse-den daha mantıklı, güzel, sağlıklı kararlar verebilir. Aptal bir kimse de ne kadar yaşlansa akıllı olamaz.

Akılları pazara çıkarmışlar, herkes kendi aklını satın almış : [A] - Kişi kendi yaptıklarını, tutumunu çok beğenir. Bunların eleştirilmelerine razı olmaz. Kendi düşüncelerine benzemeyen düşüncelerle karşılaştığı zaman kendi düşüncelerini daha üstün görür. Kendi düşünceleri basit de olsa benlik duygusu bu düşüncelerin herkesinkinden daha üstün olduğunu zannettirir. Oysa ki akıl akıldan üstündür.

Akıllı düşman akılsız dosttan iyidir : [A] - Akılsız kimse dostuna iyilik yapayım derken kötülük yapar, farkında bile olmaz. Bunu bilerek yapmaz. Kişi dost olduğu için, ondan bir kötülük beklenmediği

için akılsız dostun davranışlarından gelen kötülükler tedbir alınmadığı için çok etkili olur. Akıllı düşman ise bilindiğinden, yakından izlendiğinden ne zaman ne yapacağı tahmin edilebilir. Bunun içindir ki akıllı düşmanın kötülükleri daha tesirsiz olur.

Akıllı söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler : [A] - Akıllı kişiler ağızlarından çıkacak sözlerin başkalarını kırmamasına dikkat ederler. Bunun için söylemeden sözün nereye gideceğini dikkate alırlar. Dolayısıyla kalp kırmazlar. Akılsız kişiler ise sözlerinin nereye gideceğini, kimleri etkileyeceğini düşünmeden konuşurlar. Bundan dolayı her zaman kalp kırarlar, etraflarında sevenleri azdır. Başları da sıkıntıdan kurtulmaz.

Akılsız başın cezasını ayaklar çeker : [A] - Düşünmeden yapılan işler olumlu sonuç vermez. En azından yarım işler olarak kalırlar. Bunları tamamlamak için kişinin çok gayret göstermesi gerekmektedir ki bu gayretler gereksiz gayretlerdir. Düşünerek yapılan işler zamanında biter. Plânlandığı gibi gelişir. Plânlayan kişiyi de üzmeden sonuçlanır.

Akıntıya kürek çekmek : [D] - Normal giden bir işi ters yönde yapmaya çalışmak. Bir iş üzerinde boşuna gayret sarfetmek, boşuna zaman harcamak.

Akla gelmeyen başa gelir : [A] - Kişi hayatında öyle büyük ve değişik olaylarla karşılaşır ki bunları önceleri düşünmesi, hatta hayal etmesi bile mümkün değildir. Yaşam sırasında dikkatli olmak en emin yoldur.

Akla kararı seçmek : [D] - Büyük sıkıntılara katlanmak. Zahmet çekmek.

Aklı başından bir karış yukarıda : [D] - Aklına gelen her şeyi üzerinde düşünmeden yapan. Etrafındakileri dikkate almadan onların fikirlerine başvurmadan dilediğini yapan.

Aklı başından gitmek : [D] - Ani bir sevinç ve korkudan dolayı şaşkın bir durumda kalmak. Ne yapacağını şaşırmak. Ani bir etki ile baygın duruma gelmek.

Aklına esmek : [D] - Hiç düşünülmemiş bir işi düşünmeden yapmaya karar vermek.

Aklına takılmak : [D] - Bir şeyin kişinin sürekli olarak kafasında olması. Kafası sürekli olarak çözmek istediği konu ile meşgul olmak.

Aklını başına toplamak : [D] - Düşünmeden yaptığı işleri bırakıp, mantıklı bir yol tutmak, akıllıca hareketler yapmak.

Akmasa da damlamak : [A] - İş sahibinin geliri birdenbire kesilmez. Çok fazla kazanmasa da biraz kazanmaya devam eder. Bir dükkân belki çok iş yapmayabilir. Ama gelen birkaç müşteri dükkânın açık kalmasını sağlar.

Aklına gelen başına gelmek : [A] - Olmasını istemediği bir olayın veya durumun daha kötüsü ile karşılaşmak.

Al Allahım kulunu, zapteyle delini : [D] - Bir işin sonucunu düşünmeden o işe gireceğim diyen ve engel olunamayan, o işe mutlaka giren kimseler için söylenir.

Al kanlara boyanmak : [D] - Ağır yaralanmak, her tarafı kana bulanmış olmak. Vurulup kanı akmak.

Al malın iyisini çekme kaygısını : [A] - Her zaman iyi ve kaliteli mal almak lâzımdır. Ucuz diyerek kötü

mal alırsak kısa zamanda kırılmalar, aksamalar olur. Bu da bizi devamlı meşgul eder. İşlerimizin randımanlı bir şekilde gelişmesine engel olur.

Alacağına şahin, vereceğine karga : [D] - Alacağı olduğu zaman bütün imkânlarını kullanarak almayaya gayret eder. Vereceği olduğu zaman ise vermek için türlü bahaneler bulur.

Alan satan belli değil : [D] - Karmakarışık. Kimin ne yaptığı belirsiz. Herkes kendi bildiği gibi hareket ediyor.

Alçak eşek binmeye, öksüz çocuk dövmeye kolay : [A] - Koruyucusu olmayan, güçsüz kişileri korkutmak, hırpalamak, dövmek kolaydır. Kimse karışmaz, kimse arka çıkmaz.

Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır : [A] - Kişi hayatını tanzim ederken kendine uygun bir yaşayış biçimi seçmek zorundadır. Çok yükseklerde veya çok aşağılarda görünmek pek çok sıkıntıları da beraber getirir. Orta bir yol tutmak en iyisidir.

Aldı ele, girdi yola : [D] - İşin esasını kavradı. Konusunu anladı. İşin üzerinde durdu ve durmaya da devam ediyor, edecek.

Aldı fitili : [D] - Birden kızdı, alevlendi, hareketlendi.

Âlem yapmak : [D] - Zevkli ve eğlenceli toplantılar yapmak, eğlenmek, çok eğlenmek.

Âlemi nasıl bilirsin, kendin gibi : [Ö] - Kişi başkaları hakkında karar verirken kendi duygu ve düşüncelerini ölçü olarak kullanmamalıdır. Kişinin duyguları her zaman çok iyi ve üstün olmayabilir. Hatta gelişmemiş bile olabilir. Bu da kişinin yanılmasına sebep olur.

Âlemin ağızı torba değil ki büzülsün : [A] - Kişinin meydana getirdiği olayı görenler onu kendilerine göre yorumlarlar. Bu yorumlar, olayı yaratanın veya yaratanların hoşuna gitmeyebilir. Ama engel olmak imkânsızdır. Önemli olan tanık olduğumuz bir olayı saptırmadan aktarmak, yani dedikodu yapmamaktır.

Âlemin ağızına sakız olmak : [D] - Yaptığı bir işten dolayı uzun zaman hakkında dedikodu yapılmak, söylenmek.

Âlemin maskarası olmak : [D] - Herkes tarafından alaya alınmak, hakkında dedikodular yapıp gülünmek.

Alet işler el övünür : [A] - Kişi işinde ne kadar usta olursa olsun işini iyi yapabilmesi için aletlerinin de çok iyi olması gerekir. En güzel bir iş, bir eser, usta bir elden gelişmiş aletler yardımı ile çıkar.

Alı al moru mor : [D] - Çok koşmaktan yüzü kızarmış, heyecan dolu, kıpkırmızı bir yüz.

Alıcı kuşun ömrü az olur : [A] - Yırtıcı kuşların ömrü fazla değildir. İnsanlara kötülük yapan kimseler kısa zamanda bulundukları mevkilerini kaybederler.

Alın teri dökmek : [D] - Çok emek harcamak, çok çalışmak. Bir işi iyi sonuçlandırmak için çok çalışmak.

Alın yazısı : [D] - Şans, kader, talih.

Alın yazısı değişmez : [A] - Kişinin doğuştan gelen bir alın yazısı vardır. Buna kader denir. Kişi ne yaparsa kaderini değiştiremez.

Alıp yürümek : [D] - Az zamanda çok ilerleme göstermek. İşinde hızla ilerlemek.

Alışmış kudurmuştan beterdir : [A] - Kişi alıştığı işten bir türlü vazgeçmek istemez. Özellikle devamlı

yaptığı işleri tutku hâline getiren kişiler bunu devamlı yapmak isterler.

Alicengiz oyunu : [D] - Kurnaz ve hile dolu, düzen.

Alıkıran baş kesen : [D] - Zorba. Çevresinde kuvvet yolu ile etkili olmuş kimse.

Alkış tufanı : [S.G] - Çok bol ve sürekli alkış. Etkileyici alkış.

Âlim unutmuş, kalem unutmamış : [A] - Bilgiler mutlak surette yazılmalıdır. Akılda tutulmak istenen bilgiler zamanla unutulur veya insan ölür. Kendisi ile bütün bildikleri de yok olur. Oysa bilgiler yazılsa bilgili kişi ister sağ olsun, ister ölsün bu bilgilerden herkes yararlanır.

Ali'nin külâhını Veli'ye, Veli'nin külâhını Ali'ye giydirmek : [D] - Kişinin birinden aldığı parayı diğerine, diğerinden aldığı parayı ötekine vererek işini götürmeye çalışması. Başkalarını aldatarak kendi işini yolunda götürmek.

Allah bile kulunun karasını yüzüne vurmamış : [A] - Tanrı kişilerin günahlarını utandıracak şekilde karşılıklarına çıkarmaz. Mahşerde hesabı sorulmak üzere kaydettirir. Tanrı'nın bile yapmadığı bu işi kullarının yapması doğru değildir. Hatalar kişilerin yüzüne vurulmamalı uygun bir dil ile söylenip, hatırlatılarak düzeltilmesine çalışılmalıdır.

Allah bin kapıyı kaparsa bir kapıyı açar : [A] - Kullarının mutlak hâkimi olan Tanrı onların istediklerini verir. İnsanlar bir konuda başarısızlığa uğradıkları zaman her şeyin bittiğini zannetmemelidirler. Tanrı kulunu o konuda başarısız kıldı ise bu hep böyle devam edecek değildir. Kuluna mutlaka yeni bir iş,

yenı bir başarı verecektir. Tanrı'ya inanan kimsele-
rin düşünceıi böyledir.

Allah dağına göre kar verir : [A] - Tanrı kullarına, so-
rumluluğu, dert ve sıkıntıyı dayanacakları oranda
verir. Tanrı kişiye verdiklerini kişinin kendisine karşi
sevgisi ve kişinin yüreğinin temizliği oranında verir.

Allah doğruların yardımcısıdır : [A] - Yaşamı boyun-
ca hep doğru davranan yalan söylemeyen, ah al-
mayan kişilere de Tanrı yardım eder. Onları darda
bırakmaz.

Allah gümüş kapıyı kapatırđa, altın kapıyı açar : [A]
- İşleri bozulan kimseler umutsuzluğa düşmemeli-
dir. Allah'ın bir sebep yaratarak kendisini eskisin-
den daha iyi duruma getireceğine inanmalıdır.

Allah herkesin gönlüne göre verir : [A] - Kişi gön-
lünden başkaları için iyilikler isterse Tanrı da ona
iyilikler verir. Eğer kişi kıskançsa, başkalarının kötü
olmasını istiyorsa Tanrı da ona zorluklar, problem-
ler hatta kötölükler verir. Kişinin gönlünde diğer in-
sanlar için hangi duygular varsa, Tanrı kişiye aynı-
sını verir.

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir : [A] - Tanrı
bilgili olmak için gayret sarfedene bilgiyi verir. Çalış-
malarının sonunda kişiye başarılı kılar. Ancak ma-
lı dilediğine, doğru, çalışkan kendinden aşağıda
olanları düşünen, yardımsever kişilere verir.

Allah sabırlı kulunu sever : [A] - İnsan için sabır en
mükemmel bir huydur. Sabır ile sıkıntılar, güçlük-
ler, dertler kolayca yenilir. Sabır kulun bir kalkanı
gibidir. Bunun için Allah sabırlı kulunu sever. Kullar
da sabırlı olmaya gayret göstermelidir.

Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin : [A] - Maddî ve manevî imkânları kaybeden kimselerin başkasından yardım istemeleri çok ağır bir durumdur. Bunun içindir ki Tanrı kişiyi zor durumda bırakıp en yakınlarından bile bir şey isteyecek duruma getirmesin.

Allah sevdiğine dert verir : [A] - Yüce Allah her şeyin kendinden geldiğine inanan, dertleri yakınmadan, serzenişte bulunmadan çeken, katlanan kimseleri mutlak mükâfatlandırır. Bu sebeple Allah sevdiğine dert verir.

Allah son gürlüğünü versin : [A] - Allah yaşlılık günlerinde rahatlık, bolluk, mutluluk içinde bir ömür sürmeyi nasip etsin.

Allah'a bir can borcu olmak : [D] - Kimseye borcu, vereceği olmamak. Dünyada borç olarak Allah'a vereceği canı taşır olmak.

Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz : [A] - Allah her şeyi bilendir. Kullar işledikleri suçları kabahatleri saklamamalıdır. Tanrı'nın bildiğini kul da bilmelidir.

Allah'ın inayeti : [D] - Allah'ın yardımı. Zor durumda kalanları Allah'ın rahata kavuşturması. Ferahlatması.

Allah'ın ondurmadığını Peygamber sopa ile kovalar : [A] - Allah bir kimseyi şanssız, umutsuz ve mutsuz yaratmışsa yapılacak hiçbir şey yoktur. Çünkü tek hâkim odur. O kimsenin yazgısını kimse değiştiremez.

Allah'tan korkmayandan korkulur : [A] - Tanrı birliğin, sevginin, acımanın, yardımın sembolüdür.

Tanrı'dan korkmayanlarda bu sıfatların hiçbiri yoktur. Her türlü kötülüğü yapmaları beklenir. Dolayısıyla bu gibi kimselerden çekinmek lâzımdır.

Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste : [A] - Başkalanna bilerek isteyerek kötülük yapıp onların kötü dualarını, ahlarını almak doğru değildir. Her şeyi bilen ve gören bir Tanrı vardır. Yapılan bu kötülüklerin cezasını günün birinde verecektir. Bu cezalar, yavaş yavaş yaptığımız kötülükler gibi bizi etkileyecek ömrümüzü karartıp, hayatımızı zehir edecektir.

Almadan vermek Allah'a mahsustur : [A] - Bütün kâinatın yaratıcısı olan Tanrı, yarattıklarına da istediklerini karşılıksız verir. İnsanların birbirlerine verdikleri şeyler ise karşılıklıdır. En yakın kimseler bile uzun zaman yalnızca veremezler. En yakınlarına dahi devamlı vermek de bir nevi sömürülmektir. Bu da sevgiden kaynaklanır. Dolayısıyla sevgi sömürüsüdür. O hâlde tam karşılıksız veren Tanrı'dır.

Alını açık yüzü ak : [D] - Çok dürüst. Kimseden saklanacak bir durumu yok. Kimseden gizli bir şeyi yok. Temiz, doğru.

Alını parlamak : [S.G] - Zekâsı belirgin hâle gelmek, belli olmak. Dürüstlüğü, iyiliği, sevecenliği belli olmak. Benzerlerinin arasında başarıları ile belirgin bir yere gelmek, bilinmek.

Alınını ağartmak : [S.G] - Başarılarıyla yakınlarını gururlandırmak, şeref ve itibar kazandırmak.

Alınının damarı çatlamış : [D] - Utanması kalmamış, etrafını umursamayan.

- Altının kara yazısı : [D]** - Her zaman dert ve ıstırap getirmiş, sıkıntı kaynağı olmuş. Hep sıkıntı getirdiği hâlde terkedilmesi mümkün olmayan.
- Altı kaval üstü şişhane : [D]** - Hiçbir tarafı birbirine uymayan. Uyumsuz.
- Altın adını bakır etmek : [D]** - Uzun yıllar çalışma ve uğraşma sonucu elde edilmiş temiz ismini kötü davranışları nedeni ile kötüye çıkarmak. İyilikle anılırken, kötülükle anılır olmak.
- Altın cetvel : [D]** - Sayfaların kenarına sıvı altın ile itinalı bir şekilde çizilmiş düzgün çizgi.
- Altın çamura düşmekle kıymetini yitirmez : [A]** - Dürüst ve iyi insanlar hangi ortamda bulunurlarsa bulunsunlar değerlerini kaybetmezler. Nasıl altın en pis yere de düşse altınlığından bir şey kaybetmezse iyi insanlar en kötü ortamda da kalsalar kıymetlerini yitirmezler.
- Altın eşik gümüş eşığe muhtaç olur : [A]** - Maddî gücü, ve mevkii yüksek kişiler gün gelir maddî ve manevî durumu kendinden daha aşağıda bulunan kimselere muhtaç olurlar.
- Altından çapanoğlu çıkmak : [D]** - Hiç beklenmeyen bir şey ile karşılaşmak. Sakıncalı bir durum ile karşılaşmak. Kötü bir durum ile karşılaşmak.
- Altının kıymetini sarraf bilir : [A]** - Konularında uzman olan kişiler kendi konularındaki şeylerin değerini bilirler. Bir şeyin değerini tam bilebilmek için o şeyi iyi tanımalıdır.
- Altmışından sonra zurna öğrenen mezarda çalar : [A]** - Öğrenilecek her şeyin bir zamanı vardır. Zamanında öğrenildiğinde faydalı olur. Zamanı geçin-

ce ise hiçbir işe yaramayacağından öğrenmekle öğrenmemek arasında fark yoktur. Hatta öğrenmek boşa uğraşmaktır.

Altta kalanın canı çıksın : [D] - Her kişi gücünün yettiği kadar kendi çıkarı için hareket etsin. Bu davranışlardan güçsüz olanlar etkilenirse, zor duruma düşerse de aldırmasın.

Aman diyene kılıç kalkmaz : [A] - Karşısındakinin gücünü takdir edip, kendi güçsüzlüğünü anlayarak teslim olmuş kişiye kötülük etmek mertliğe, erkekliğe sığmaz. Bize sığınan kişi dostumuz olmasa da kötülük yapmamak gerekir.

Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha : [D] - Kullanacağımız, faydalanacağımız konular bir tane değildir. Biri olmazsa öbürü denenebilir.

Amcam dayım, herkesten aldım payım : [A] - En yakın akrabalardan bile yardım beklemek doğru değildir. Gün gelir gizli düşmanlıkları, kinleri nedeniyle kişiyi yarı yolda yardımsız bırakırlar.

An beni bir kozla, varsın çürük çıksın : [A] - Kişiler birbirlerine olan sevgi ve bağlılıklarını sözde bırakmamalıdır. Küçük de olsa bir armağan vermek bağlılığın güçlenmesinde önemli bir etkidir.

Ana baba günü : [D] - Kişilerin birbirlerini tanımaya-cakları kadar kalabalık ve telâşlı hâl, durum.

Ana gezer, kız gezer; bu çeyizi kim düzer? : [A] - Bir kurumu yönetenler görevlerini yapmazlarsa işler aksar. Kurum amacına ulaşamaz. İşler yarım kalır.

Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz : [A] - Anne evlâtlarına candan bağlıdır. Onun için kişiye

annesi kadar yakın kimse olmaz. (Bir zamanlar da Bağdat güzelliği ile ünlü bir şehirdir. Benzeri yoktur.)

Ana hakkı, Tanrı hakkı : [A] - Bir kimsenin Tanrı'ya karşı sorumluluğu ne ise her şeyini kendisi için feda eden anasına karşı olan sorumluluğu da odur, iki sorumluluk aynıdır.

Ana kızına taht kurar ama kız bahtı kocadan alır :
[A] - Ailesi evlâtlarına pek çok imkân sağlayabilirler. Ancak bu kızın evlenmesine kadardır. Kız evlendikten sonra mutlu olması, huzurlu olması, kocasının iyi olması anlayışlı davranması ile mümkün olacaktır. Kız babasının evinde ne kadar rahat olsa mutluluğu kocasının evinde bulmaya gayret eder.

Ana yılan, sözü yalan; karı çiçek, sözü gerçek : [A]
- Karısını çok seven karısının hiçbir kusurunu görmek istemeyen erkekler gelin ile kaynana arasındaki geçimsizliklerde daima analarını haksız bulurlar. Analarının gönlünü kırarlar. Hayır duasını almamış olurlar.

Anadan doğmuşa dönmek : [D] - Hastalıklardan, sıkıntılardan, ağrılardan kurtulmuş duruma gelmek. Günahlarından arınmak, temiz olmak.

Analar neler doğurur : [D] - Çok güçlü, becerikli, çalışkan, yaman, yetenekli.

Analı kuzu, kınalı kuzu : [A] - Annesi sağ olan çocuk bakımlı, huzurlu ve mutlu olur. Annesi olmayan ise bakımsız mutsuzdur.

Analık beyaza kara yamalık : [A] - Anneler en güç şartlara katlanan sevgili varlıklardır. Evlâtlarının en zor durumlarını hafifletmeye çalışırlar. Bu nedenle

bütün sıkıntılara evlâtlarının mutluluğu için seve seve katlanırlar. İstemedikleri hâlde hiç ses çıkarmadan katlanırlar.

Anamın ekmeğine kuru, ayranına duru demem :

[A] - Evlâtlarına karşı büyük fedakârlıklar yapan analara karşı daima kibar olunmalıdır. Onların yaptıklarına kusur bulmak, beğenmemek doğru değildir.

Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi : [D] - Bir işi sonuçlandırırken çok sıkıntı çektim, çok yoruldum.

Anamızı rüşvet ile işret ağılatır : [A] - Toplumun iki yarısı rüşvet ile işrettir. Devlet kapısında para ile iş yaptıрма olan rüşvet devletin, insanın vücudunun yıpranmasına sebep olan işret de insanın çökmesine sebep olur.

Anan atan kim? Yakın komşu : [A] - Türk toplumu komşuya büyük değer vermiştir. Yan yana bulduğumuz bu kişiler uzakta oturan yakın akrabalarımızdan daha yakındırlar bize. Bunun için anadan babadan sonra bu kişilerin, komşuları üzerinde hakları vardır. Etrafındakilerini korurlar gözetirler, yardım ederler. Bunun içindir ki aile büyüklerimize gösterdiğimiz hürmet ve sevgiyi, saygıyı bunlara da göstermek zorundayız.

Ananız taş yesin, yarımşardan beş yesin : [D] - Fedakârlık ediyor gibi görünüp, kendine daha fazla çıkar sağlamak. Kârlı çıkmak.

Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al : [A] - Kız çocukları bazı özelliklerini annesinden doğuştan aldıkları gibi, annelerinin eğitimi ile de gelişirler.

Annesinin iyi huyları belli olan bir kız da aynı huylara sahiptir. Bunun aksi de söylenebilir.

Anasından emdiği burnundan gelmek : [D] - Bir görevi sonuçlandırırken çok büyük sıkıntılara katlanmak, eziyet çekmek.

Anasını babasını dinlemeyen evlât, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at, kapında tutma, durma sat : [A] - Anne ve babasının sözlerini dikkate almayan baş kaldırmış kimse evlât da olsa hayır gelmez. Kocasını dinlemeyen, hürmet etmeyen kadın aile içinde uyumsuzluklara sebep olur. Bir an önce kurtulunmasında yarar vardır. Devamlı dürtülerek, özengilenerek yürüyen at ise tembel veya kocamıştır ki hayır gelmez. Kişi etrafındakilere ziyan değil fayda vermelidir. Kendisine ziyan veren ne olursa olsun ondan da uzak durmalıdır.

Anasının ipliğini pazarda satmış : [D] - Serseri. Berduş. Her kötülüğü her zaman yapabilecek karakterde kimse.

Anasının körpe kuzusu : [D] - Sıkıntı görmemiş, her zaman himaye edilmiş küçük çocuk veya genç. Nazlı yetiştirilmiş.

Anasının nikâhını istemek : [D] - Satılığa çıkarılan şeye edeceğinden çok fazla para istemek.

Ant içmek : [D] - Yemin etmek. Bir şeyi kesin yapacağına, bu yoldan dönmeyeceğine dair kesin söz vermek.

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az : [A] - Anlayışlı, arif kişilere anlatmak istenilen söz üstü kapalı olarak söylenecek bile kolaylıkla anlarlar. Anlayışlı olmayanlara, ahmaklara ne kadar açık söylenirse söylenecek ders almaları bir yana; anlamalarına dahi imkân yoktur.

Ar dünyası değil, kâr dünyası : [A] - İnsanlar geçimlerini temin edebilmek için iş seçmemelidirler. Ben işi yapmaktan utanırım dememelidirler. Şeref ve namusuna dokunmadıktan sonra kendileri için, aileleri için her işi rahatlıkla yapabilmelidirler.

Ar ve namusunu peynir ekmekle yemiş : [D] - Namus ve şeref kavramlarını yitirmiş, kendisinden her zaman en büyük kötülükler beklenecek olan kimse.

Araba devrilince yol gösteren çok olur : [A] - Kişi bir zarara uğrarsa felâketten sonra akıl verenler, şöyle yapsaydın, böyle yapsaydın olmazdı diyenler çok olur. Esas dostluk kişi zarara uğramadan önce onun dikkati çekilerek yapılan dostluklardır.

Arabasını düze çıkarmak : [D] - Sıkıntılı bir durumu atlatıp işini yoluna koymak.

Aramakla bulunmaz : [D] - Çok değerli, kıymetli bir şey, ancak herhangi bir yerde tesadüf eseri olarak rastlantı sonucu bulunabilir.

Arap atın yanında bulunan ya huyundan, ya tüyünden : [A] - Toplum içinde yaşayan insanlar birbirlerini iyi veya kötü yönde etkilerler. Samimi arkadaşlıklar kuranlar arkadaşlarının huylarını benimserler. Bunun içindir ki toplulukta arkadaşların iyi kişiler arasından seçilmesi gerekir.

Araları açılmak : [D] - İki samimi arkadaşken arkadaşlık bağları kopmak, dargın duruma gelmek. Darılmak.

Arası şeker renk : [D] - Yarı küskün. Birbirlerine karşı samimiyetleri kalmamış, her an kavga edip küsmeleri mümkün olan.

Arayan Mevlasını da bulur, belâsını da : [A] - Yaşamında doğruluk iyilik yolunda olan öyle hareket eden kişi iyilik doğruluk bulur, kendisine düşündüğü gibi davranılır. Kötülük, kavga düşünen kişi ise kendisini kötülüğün kavganın içinde bulur.

Ardı arkası kesilmemek : [D] - Sürekli olarak devam etmek. Arka arkaya.

Arı kovarı gibi işlemek : [D] - Girip çıkanı çok olan yerin durumu. Gidip geleni çok olmak.

Arının yuvasını çöp dürtmek (sokmak) : [D] - Kötü, tehlikeli bir kişiyi sinirlendirip kışkırtarak saldırmasına sebep olmak.

Arif olan anlasın : [D] - Söz söylenmiştir. Anlayabilen anlasın.

Arife tarîf ne lâzım : [D] - Konu hakkında yeterli ip uçları verilmiştir. Konunun yabancıları olmayanlar hemen anlayacaklardır. Başka bir şey söylemek gereksizdir.

Arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim : [A] - İnsanlar kendi karakterlerindeki kişilerle arkadaşlık yaparlar. Bunun içindir ki kişinin arkadaşını bilirsek o kişinin nasıl bir karaktere sahip olduğunu kolayca anlarız. Arkadaş denilen kimse kötü huyluysa, kişi de kötü huyludur.

Arkasında yumurta kufesi yok ya : [D] - Düşüncelerini hemen değiştiriverir, bugün doğru dediğine yarın doğru değildir deyiverir. Sözüne güvenilmeyen kimse.

Armudu soy ye, elmayı say ye : [A] - Armudun kabuğu dokunduğu için soyarak yemek yararlıdır. Elma ise fazla yenirse zararlı olduğundan sayısı bili-

nerek yenirse faydalı olacaktır. Yaptığımız çalışmalarda bilinçli hareket etmek bizi başarıya götürür.

Armudun iyisini aylar yer : [A] - Toplumda pek çok kıymetli ve güzel şey ona lâıyk olmayanların elindedir. Ellerinde ziyan olur.

Armudun sapı var, üzümün çöpü var : [D] - Bazı kişiler kendilerine ne verilirse verilsin, çok iyi şeylere de kusur bulurlar. Kusur bulmak onların kanında vardır.

Armut dibine düşer : [A] - Kişi çok yakınında bulunduğu kimselerin davranışlarını benimser, onlar gibi olur. Kişinin davranışları çalışmaları daha fazla yakınlarına fayda getirir.

Armut piş ağzıma düş : [D] - Hiçbir gayret göstermeyen, her işi hazır bulmak isteyen.

Arpa eken buğday biçmez : [A] - Kişi toplumda çalışmalarının ve davranışlarının karşılığını görür. Çok çalışan kaybetmez, iyilik yapan kötülük bulmaz.

Arpayı buğdayı taşlı yerden, kızı kardeşli yerden : [A] - Taşlı tarla tohumun daha kolay büyümesini sağlar, taşlar gölge yaparlar. Su ihtiyacı azalır. Alınacak kızın erkek kardeşleri olursa kız, alınacağı güne kadar iyi korunmuş olur. Aynı zamanda erkeklerle hizmet etmesini de iyi bilir. Evlendiğinde kocasına hizmette kusur etmez. Onun için kardeşleri olan kız değerli sayılır.

Askıya almak : [D] - Geciktirmek. Bir iş beklenen şartlar oluşuncaya kadar geciktirmek. Altı boşaltılmış bir yapıyı altına dikmeler koyarak yıkılmaktan kurtarmak.

- Aslan payı :** [D] - Bir malın paylaşımı sırasında güçlü olanın aldığı büyük pay. En büyük pay. Hak edilen-
den çok fazla alınan pay.
- Aslan yatağından bellidir :** [A] - Toplumda kişinin efendiliği, çalışkanlığı, temizliği, davranışları, oturu-
lan yerin temiz ve güzelliği kişinin tavır ve hareket-
lerinden belli olur.
- Aslı astarı olmamak :** [D] - Doğru olmamak, yalan ol-
mak, asılsız olmak.
- Aslı ne ise nesli de odur :** [A] - Kişinin ataları, soyu,
nasılsa kişi de onlar gibi olur. Soyuna çeker. Soyu
tembelse, tembel, kötüyse, o da kötü, iyi ise o da
iyi olur.
- Aş başında usta, iş başında hasta :** [D] - Kendi çıkar-
ına olan işlere dört elle sarılır. Çıkar görmediği ko-
nular da ise iş yapmak istemez. Özür dileyerek ka-
çar.
- Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık :** [D] -
Bu konuda iki tarafa da çok yakınım. Nasıl karar
verirsem vereyim mutlak birini darıltmak zorunda
kalacağım. Nasıl karar verirsem vereyim mutlak bir
taraf beğenmeyecek.
- Aşağılık duygusu :** [D] - Bir kişinin kendisini başkala-
rından daha aşağıda görme hâli. Herkesin yanında
kişinin kendini basit, beceriksiz, yeteneksiz vb.
görmesi.
- Aşk ağılatır, dert söyler :** [A] - Âşık olanlar çok duy-
gusal olurlar. Sıkıntılarını ağlamakla dile getirirler.
Dertliler ise başkalarına dertlerini anlattıklarında,
başkalarıyla dertlerini bölüştiklerinde ferahlarlar.
Bunun içindir ki âşıklar ağlar, dertliler söyler.

Aşk olmayınca meşk olmaz : [A] - Yapacağımız işlere karşı aşırı bir sevgi duymazsak çok başarılı olamayız. Öğreneceğimiz konuya çok büyük yakınlık duyarsak öğrenmede de çok başarılı oluruz.

At binenin, kılıç kuşananın : [A] - Bir işi tam yapabilmek için, sonuca erdirebilmek için o işin kurallarını iyi bilmek gerekmektedir. Aynı zamanda iyi uygularsak o iş bizim olur.

At ile avrat yiğitin bahtına : [A] - Kadın ile atın ne olduklarını önceden kestirmek mümkün değildir. Özellikleri zaman geçtikçe meydana çıkar. Bunun içindir ki iyi avrat veya iyi ata sahip olmak ancak kişinin şansına kalmıştır.

At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır : [A] - Atın ölmesi ile koştuğu alan bir süre boş kalır. Yerine başkası gelir, unutulur gider. Yiğit kişi ölürse sağlığında yaptıkları arkasından söylenir. Bunun için öldükten sonra da yaşamak isteyenler sağlıklarında kendilerini unutturmayacak güzel ve faydalı işler yapmalıdırlar. Anılmak ün bırakılmak isteniyorsa çalışmak, bizi geleceklere hatırlatacak eserler bırakmak zorunluluğu vardır.

At sahibine göre kişner : [A] - Toplumda bir yöneticinin yönetiminde çalışan kimseler yöneticinin tutumuna göre hareket ederler. Yönetici yetenekli ise yapılan işler de başarılı olur.

At yedi günde, it yediği günde : [A] - Toplumlar arası ilişkilerde olgun ve asil kişiler, kişiliklerini hemen ortaya koymazlar. Kişiliği zayıf olanlar ise en kısa zamanda ne mal olduklarını belli ederler.

Ata eyer gerek, eyere er gerek : [A] - Ata binebilmek için eyer lâzımdır, Eyerin üstüne de binebilecek bir yiğit gerekir. Toplumda bütün işler birbirini tamamlar niteliktedir. Biri eksik olursa diğerleri de aksama gösterir.

Ata oğula bir bağ verir, oğul ataya salkım vermez :

[A] - Analar babalar çocuklarını okutup büyütmek için çok çok harcamada bulunurlar. Kendilerinin yemediklerini çocuklarına yedirirler, giymediklerini giydirirler. Çocuklar büyür. Büyük mevki sahibi olurlar. Ana baba da bu vakte kadar iyice yaşlanmış olurlar. Birçok ihtiyaçları ortaya çıkar. Çocuklar ise büyümüş evlenmişlerdir. Kendi ihtiyaçları da vardır. Anne ve babalarının ihtiyaçlarını bu sebepten genellikle görmezlikten gelirler. Küçük bir yardımda bulunmayı çeşitli bahanelerle reddederler.

Atasını tanımayan Allah' ını tanımaz : **[A]** - Tanrı ataya saygıyı emreder. Türk töresi de aynı yolla ataya saygıyı önerir. Bu bakımdan atasını tanımayan Tanrı'nın emirlerine de karşı gelmiş, Tanrı'yı tanımamış olmaktadır.

Ateş dalgası : [S.G] - Çok büyük ve hareket hâlindeki sıcaklık. Sıcaklığın büyük dalgalar hâlinde yayılması.

Ateş düştüğü yeri yakar : **[A]** - Kötü etkisi olan bir olayla karşılaşan kimse büyük sıkıntılara düşer üzülmür, hatta derdinden ağlayabilir. Etrafındakiler ise onu avutmak için değişik sözler söylerler. Ama dertli olan kişinin yanından ayrıldıktan sonra onların dert ve sıkıntıları kalmaz. O sıkıntı onları ilgilendirmemektedir. Ama derdi olan kişi hep o sıkıntı ile

beraberdır. O sıkıntıya bütün zorlukları göğüsleyerek katlanmak zorundadır.

Ateş ile barut bir arada bulunmaz : [A] - Yan yana geldiklerinde olay çıkacak kişiler ile, yan yana geldiklerinde tehlikeli reaksiyon meydana getirecek maddeleri bir arada bulundurmak sakıncalıdır.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz : [A] - Bir yerden devamlı söylentiler yayılıyorsa o söylentilerin gerisinde bir suç ve suçlunun bulunduğunu düşünmek gerekir.

Ateş olsa cirmi kadar yer yakar : [A.D] - Bize düşman olan kişiler hiçbir zaman bize ve yakınlarımıza kötülük yapamazlar. Yaptıkları kötülük ise bize zarar vermekten uzaktır. (Hasmı küçümsemek için kullanılır.)

Ateş üstünde oturmak : [D] - Çok tehlikeli bir durumda, bir mevkide olmak.

Atı alan Üsküdar'ı geçti : [D] - Fırsatların hepsi kaçtı. Bundan sonra yapılacak hiçbir şey kalmadı.

Atım tepmez, itim kapmaz deme : [A] - Bütün insanların yaradılıştan gelen sert, olumsuz tarafları vardır. Bunlar eğitimle kontrol altına alınabilir. Ama hiç umulmayan bir zaman ve ortamda kişinin ta içinde kalmış davranışları meydana çıkabilir. Bu davranışlar etrafındakileri kırıp incitebilir.

Atın ölümü arpadan olsun : [A] - Bazı kişiler kendilerine yasak edilen yiyecekleri zararlı olduğunu bileerek yerler. Öürsem öleyim, hasta olursam olayım diyerek kendilerini savunurlar.

Atın dorusu, yiğidin delisi : [A] - Atların içinde doru donda (renkte) olanı yiğidin de gözü pek olanı kıymetlidir.

- Atsız (adsız) kahraman :** [S.G] - Adı duyulmamış, büyük işler yapmış, büyük işlerin yapılmasında yardımcı olmuş kimse.
- Atta karın, yiğitte burun :** [A] - İyi soylu atın karnı, yiğitin de burnu büyük olmalıdır.
- Attan inip eşeğe binmek :** [D] - Bulunduğu mevki, makamdan daha aşağı mevki ve makamlara inmek, düşmek.
- Ava giden avlanır :** [A] - Başka kimseler hakkında kötülük yapmayı düşünen, isteyen kimseler başkalarına kurdukları tuzağa bir gün kendileri mutlak düşerler.
- Avaz avaz bağırmak :** [D] - Sesinin yettiği kadar, olanca gücü ile bağışmak.
- Avcı ne kadar av bilse, ayı o kadar yol bilir :** [A] - Toplumda başkalarını yenmek için çeşitli hileler uygulayan kişiler vardır. Ama yenilmek istenen kişiler de bunu bildikleri için çeşitli yollarla bu düzenlere karşı koyar, kendini kurtarırlar. Kişiler, kendilerine kötülük edecek kimseleri iyi tanıdıklarından daha dikkatli olur, önlemlerini alırlar.
- Avrat malı kapı mandalı :** [A] - Kendi yuvasını kendi emeği ile kuran erkek karısının malından istifade etmeyi düşünmemelidir. Eğer karısının malını kullanırsa gün gelir karısı tarafından başına kakılır. Bir defa da başa kakıldı mı artık bu durum durmadan tekrar eder ve ailede huzur kalmaz.
- Ayağa değmedik taş, başa gelmedik iş olmaz :** [A] - Kişi yaşamı süresinde pek çok olayla karşılaşır. Onları göğüsler. Tecrübe kazanır. Yaşamında güçlükleri yenmeyi öğrenir. Felâketlerden ders alır.

Ayağı suya ermek : [D] - İşin gerçeğini anlayarak aklını başına toplamak için gayret göstermek.

Ayağına kara su inmek : [D] - Uzun süre beklemekten, ayakta durmaktan dolayı çok yorulmak.

Ayağını denk almak : [D] - Kişinin kendisine gelecek tehlikelere ve kötülüklere karşı uyanık olması. Tedbirli olmak.

Ayağını sıcak tut, başını serin, gönlünü ferah tut, düşünme derin : [A] - Toplum içinde rahat bir yaşam sürmek isteyen kişiler sağlığına dikkat etmelidirler. Ayakları üşütmek pek çok hastalığın sebebi-
dir. Dikkatli ve uyanık olmak için de başı serin tutmak lâzımdır. Bunun yanında her şeyi dert etmemek de sağlık için gereklidir.

Ayağını yorganına göre uzat : [A.D] - Elindeki imkânları giderlerine göre ayarlamak lâzımdır. Giderler gelirini aşarsa zor duruma düşersin, zor günlere katlanmak zorunda kalırsın.

Ayağının bastığı yerde ot bitmemek : [D] - Uğursuz. Gittiği her yere uğursuzluk götürmek. Kötülük isteyen zulmeden.

Ayağının tozu ile gelmek : [D] - Yeni gelmek. Henüz gelmek.

Ayak basacak yer olmamak : [D] - Çok karışık dağınık olmak. Duracak, oturacak yer olmamak.

Ayak diremek : [D] - Etrafında bulunan kişilerin etkisinde kalmayarak kendi tutumunu eksiksiz sürdürmek. Fikir ve davranışlarında direnmek.

Ayak divanı : [D] - Olağanüstü durumlarda, özellikle savaş alanlarında olayın meydana geldiği yerde yapılan kısa toplantı.

- Ayak takımı :** [D] - Aşağı tabaka. Eğitimi olmayan. Düşük karakterde, asalak.
- Ayaklar baş, başlar ayak olmak :** [D] - Değersiz kimselerin yönetici, emir verici, değerli kimselerin ise yönetilen, emir alıcı olması.
- Ayaklı canavar :** [D] - Yeni yürümeye başlamış, bulduğu her şeyi atıp kıran, zarar veren, küçük sevimli çocuk.
- Ayaklı kütüphane :** [D] - Sorulan her soruyu cevaplayan. Çok şey bilen, çok okumuş çok bilgili kimse.
- Ayakta durmak :** [D] - Sağlam olmak. Yıkılmamış, harap olmamış durumda olmak.
- Ayakta kalmak :** [D] - Oturacak bir yer bulamamak. Durumunu koruyup, zarar ziyana uğramamak. Bir sıkıntıdan, fazlaca ziyan görmeden sıyrılmak.
- Ayda kazandığını günde yer :** [D] - Hesabını bilememek. Kazandığından çoğunu kısa zamanda harcamak.
- Ayrarı kabarmak :** [D] - Öfkelenmek. Kızmak, köpürmek.
- Ayranım ekşidir diyen olmaz :** [A] - Her kişi neyi ele almışsa onun iyi olduğunu savunur. Mal satan en iyi malın kendisinininki olduğunu, dostunu öven, en iyi dostun kendi dostu olduğunu savunur. Savunduğu kavramlar haklı olarak eleştirilse bile, o kişi bunları kabul etmez.
- Ayvaz kasap hep bir hesap :** [D] - İş hangi yoldan gidilirse gidilsin nasıl yapılırsa yapılsın hep aynı şekilde olur, değişmez.
- Az eli aştı gör, çok eli işte gör :** [A] - Yemek yapmak fazla ele ihtiyaç göstermez. Bir kişinin idaresinde hazırlanan yemek çok daha iyi olur. İş ise

öyle değildir. Parçalara ayrılan işi ne kadar çok kişi paylaşırsa o kadar çabuk sonuç alınabilir.

Az söyle öz söyle : [D] - Fazla konuşma, konuştuğun sözler yararlı ve bir işe yarar olsun.

Az tamah çok ziyan getirir : [A] - Elinde bulunanlarla yetinmeyip daha fazlasını elde etmek için oraya buraya hücum edenler sonunda ziyana uğrarlar.

Az veren candan, çok veren maldan : [A] - Yardım için bir sınır çizmek mümkün değildir. Malı az olan az yardım yapabilir. Malı çok olan yardım yaparken bunu görünce küçümsememelidir. Yardım içten, içtenlikle yapılır, severek yapılmalıdır.

Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz : [A] - Her çok azdan, azların biriktirilmesi ile meydana gelir. Az olanları küçük ve hor görenler çoğu elde etmekten ümitlerini kesmelidirler.

Azıcık aşım, kaygısız başım : [A] - Elindekilerle yetinmesini bilen kişiler mutlu, huzurlu olurlar. Elindekilerle yetinmeyip daha çok, daha çok isteyenlerin içini hırs ve kin kaplar. Mutlu ve huzurlu olamazlar. İnsanlar huzurlu olmayı elindekiler ile yetinmekle bulurlar.

Azraile bir can borcu kalmak : [D] - Kimseden çekinmemek, kimseye borcu olmamak. Bir gün nasıl olsa öleceğine inanmak.

Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği : [A] - Kadınlar için belli zamana kadar babasının evinde kalmak normaldir. O evin kurallarına uymak zorundadır. Bazı fedakârlıklara katlanacaktır. Evlendikten sonra kocası ile kendi evini kuracaktır. Kendi evinde kendi kurallarını kendisi koyacağı için daha rahat, daha huzurlu olacaktır.

Baba hindi gibi kabarmak : [D] - Ukalalık etmek, kendini bir şey sanarak çalım satmak. Üstünlük iddiasında bulunmak.

Baba koruk yer, oğlunun dişi kamaşır: [A] - Aile reisi olan babanın önceleri yaptığı kötü bir işin sıkıntısını oğlu çeker. Çocuğu çeker.

Babadan mal kalır, kemal kalmaz : [A] - Babası ölen kişiye babasının malları kalır. Ancak babasının iyiliği, olgunluğu, fazileti kalmaz. Çocuk bunları babası ölmeden öğrenmelidir. Öğrenmezse babası ne kadar mükemmel olursa olsun kendisi basit bir insan olmaktan öteye geçemez.

Babaları tutmak : [D] - Çok sinirlenip bağırıp çağırmak.

Babamın adı Hıdır, elinden gelen budur : [D] - Yete neğim, gücüm bu kadardır. Bundan fazlasını yapmak elimden gelmez.

Babana rahmet : [D] - Yaptığın, söylediğin olumlu ve yerinde. Ben de öyle düşünüyorum.

Babanın adı turp, ananın adı şalgam. Sen nereden çıktın gülbeşeker : [Ö] - Annen, baban, ailen her

şeyiyle belli. Sen onların ne olduklarını bilmez gibi görünüp kimi aldatıyorsun.

Babası ekşi elma (koruk) yer, oğlunun dişi kamaşır : [A] - Babasının kötü şöhreti oğlunu da kötü olarak etkiler.

Babası oğluna bir bağ bağışlamış, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş : [A] - Aileler, çocukları için büyük çaba sarfederler onların yetişmesi için fedakârlıklarda bulunurlar, ama evlâtlar babaların için küçük bir fedakârlık yapmaktan çekinirler.

Babası turp, anası şalgam : [S.G] - Babasının ve anesinin toplumdaki durumu belli. Durumları herkes tarafından biliniyor. Ahlâkta, kültürde, zenginlikte başarı sağlayamamış bir ailenin çocuğu.

Babasının canı için : [D] - Hayatta olmayan, ölmüş olan babayı iyiliklerle anmak için.

Babaya dayanma, kadına güvenme : [A] - Baba ne kadar zengin olsa da malı bir gün tükenir. Bunun için kişi babasına değil kendine güvenmelidir. Kadın ise kolay etkilenen varlık olduğu için verilen sırları bir başkasına aktarabilir. Bunun için kadına güvenip sır vermek doğru değildir.

Bab-ı Âli efendisi : [Ö] - Kibar, yumuşak huylu kimse. Bürokrat. Çelebi. Centilmen.

Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar : [A] - Yaradılış itibariyle iyi olan kişi en kötü ortamda bile olsa bu niteliğini kaybetmez.

Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var : [D] - Kendisi küçük ama pek çok değişik huyları var.

Bağ babadan, zeytin dededen kalır : [A] - Bağ zeytine göre daha çabuk yetişir. Kişi diktiği bağın ürünlerini alabilir. Zeytin ise çok geç ürün verdiği için,

bugün ürün veren zeytin çok eskiden dikilmiş olmalıdır. Aile içinde köklü işler yapılmalıdır. Bu işlerin sonuçlarını yapanlar görmez ise de onlardan sonra gelenler görür; rahat eder. Bir konuda faydalı olmak için mutlak bizim sonuçlarını almamız şart değildir. Bizden sonrakilerin de faydalanacağı işler yapmak da faydalı ve başarılı olmaktadır.

Bağ demiş ki: Bak bana, bakayım sana : [A] - Kişi ürün veren tarlası veya bağıyla ne kadar çok meşgul olursa sonuçlar o kadar iyi olur. İyi ürün alır. İşine bütün gücüyle sarılan kimseler başarılı sonuçlar alırlar.

Bağa bak üzüm olsun, yemeğe yüzüm olsun : [A] - Bir şeyden yeter derecede verim alabilmek için ona gerekenden çok ilgi gösterilmeli, gerekli harcamalar da kesinti yapılmadan yapılmalıdır.

Bağın taşlısı, kadının saçlısı : [A] - Taşlı arazideki bağ iyi olur. Uzun saçlı kadın da güzel, sevimli ve gösterişlidir.

Bahşış atın dişine bakılmaz : [A] - Belli bir harcama yapılmadan emek sarfedilmeden elde edilen malın, bazı yerleri kusurlu bile olsa üzerinde söz edilmez, eleştirilmez.

Bahtı kara : [D] - Talihi ters dönmüş. İşleri yolunda gitmeyen.

Bakan göze yasak olmaz : [A] - Herkesin gözü önünde meydana gelen olaylara herkes bakar. Bakma denemez. Onlenemez. Bunun içindir ki toplum karşısında yapılacak hareketlere dikkat etmek gerekmektedir.

Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur : [A] - En faydalı alet bile uzun süre bakımsız bırakılırsa çalışa-

maz duruma gelir. Verim almak istiyorsak kullandığımız her şeye dikkatle bakmalıyız. Bakımı zamanında yapılan aletler verimli olarak çalışabilirler. Kişinin sağlığı bile bunun örneğidir. Kendine bakmayan kişi hastalanır, zayıf düşer.

Bâki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş : [Ö] - Her kişi bir gün ölecektir. Kişinin öldükten sonra da iyiliklerle anılabilmesi için sağ olduğu zamanda kendini ölümsüzleştirecek iyilikler yapması lâzımdır.

Bakkal defterli gibi : [S.G] - Çok karışık, düzensiz, her şey birbiri içinde.

Baklayı ağzından çıkarmak : [D] - Büyük bir gizlilikle sakladığı bilgileri, sırları bir sebeple başkasına söylemek, söyleyivermek.

Bakmakla usta olunsa kediler kasap olurdu : [A] - Bir iş yalnızca görmekle öğrenilmez. Uygulamak öğrenmenin temel şartıdır. Denemeler kişi için en iyi öğreticidirler.

Bal alacak çiçeği bilmek : [D] - İstifade edilecek kaynakları bilmek. Yararı fazla şeyleri bilmek, ele geçirmeye çalışmak.

Bal demekle ağız tatlanmaz : [A] - Güzel sözler söylemekle güzel şeyler her zaman gerçekleşmez.

Bal dök yala : [D] - Her taraf temiz. Her taraf dikkat çekecek kadar temiz.

Bal ile kaymak yenir ama, her keseye göre değil : [A] - Maddî gücümüzü yaşantımıza uydurmak zorundayız. Eğer bu uyumu sağlayamazsak hayatımız sıkıntılar içinde geçer.

Bal olan yerde sinek de olur : [A] - Nerede iyi ve güzel bir şey varsa orada o güzel şeyden istifade etmek isteyen pek çok kimse bulunur.

Bal tutan parmağını yalar : [A] - Bazı kimselere önemli işler verilmiştir. Kişi bu işleri yaparken kendi çıkarını da düşünür. Görevini az da olsa kendi çıkarları için kullanır.

Bal yapmaz arı gibi : [S.G] - Bulunduğu yerde hiç durmadan amaçsız bir şekilde hareket eden. Hareketlerinin sonunda hiçbir sonuç çıkmayan.

Balcının bal tası var, oduncunun baltası : [A] - Toplumda birçok kişi birçok iş yapar. Bu işler yapılırken işin gereğine uygun olarak alet kullanmak gerekmektedir.

Balcıya pekmez satılmaz : [S.G] - Bir işte başarı kazanmış kişiye kendi işi öğretilmez. İşini çok iyi bilen kişiye, işini öğretmek büyük hatadır.

Balçığı duvara vur, tutarsa da hoş, tutmazsa da hoş : [A] - Kişi boş durmamalıdır. Kişiler boş duracaklarına faydası az olan işlerde de çalışabilirler. Bir işin faydası az, ama ziyarı da yoksa boş duracağımıza bu işi yapmak her zaman faydalıdır.

Baldırı çıplak : [D] - İş gücü olmayan. Serseri. Sataşmak için bahane arayan.

Balık yağı gibi : [S.G] - Faydalı, fakat kullanımı zor olduğu için pek kullanılmayan.

Balık kavağa çıkınca : [D] - Gerçekleşmesi hiçbir zaman mümkün olmayan işler için söylenir.

Balık baştan kokar : [A] - Başta bulunanların, yönetenlerin iyi olmadığı topluluklarda yapılan her şey bozuk ve kötü olur.

Balın olsun, sinek Bağdat'tan gelir : [A] - İmkânları çok olan kimselerin etraflarında her zaman çıkarıcı kişiler bulunur. Bunlar yakınlar da olur. Uzaktan da gelebilirler.

Balta değmedik ağaç (orman) olmaz : [A] - Kişinin hayatı tekdüze değildir. Sevinçli günleri kederli günler, onu yine sevinçli günler takip eder. Bunun içindir ki hayatında başına kötü işler, felâket gelmeyen kimse olamaz.

Baltayı taşla vurmamak : [D] - Pot kırmak. Hiç farkında olmadan karşısındakini kırarak, üzecek sözler söylemek.

Bam teline basmak : [D] - Kişinin duyarlı olduğu konuda onu kızdıracak şekilde konuşmak.

Bana benden olur her ne olursa, başım rahat olur dilim durursa : [A] - Kişi ağzından çıkanı iyi bilmelidir. Rahat ve huzurlu bir yaşam istiyorsak konuşmalarımıza çok dikkat etmeliyiz.

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın : [A] - Kişi nemelâzımcı olmamalıdır. Kendisine zararı dokunmasa bile toplum için zararı olan her konuda toplumun yanında olmalıdır. Belki bir zaman ziyan görmeyebilir. Gün gelir konu onu da ziyana sokar.

Bana gelinceye kadar sabah olur : [S.G.] - Konu beni ilgilendirmez. Hiçbir şekilde de ilgilendirecek duruma gelmez. Gelmesi çok çok uzak bir ihtimaldir.

Bana göre hava hoş : [D] - Konu beni yakından ilgilendirmiyor. Nasıl olursa olsun.

Barut fıçısı : [D] - Silâhlı çatışmaya hazır durumdaki toplum. Her an olay çıkarabilecek sinirli kimselerin bulunduğu yer.

- Barut ile ateş bir arada durmaz : [A]** - Yan yana geldiğinde tehlike oluşturacak her şey ayrı tutulmalı, yanaştırılmamalıdır. Sonra olaylar kaçınılmaz olur.
- Basireti bağlanmak : [D]** - Gereken önlemleri almakta zorluk çekmek, hiç alamamak. İleriye görememek. Yapacağı, söyleyeceği şeyleri bilip söyleyememek.
- Baskın basanındır : [A]** - Düşmanını gafil avlayıp önce hareket eden başarılı olur.
- Baş açık yalın ayak : [S.G]** - Maddî bakımdan çok fakir, etrafından yardım görmemiş zor durumda, fakirlik içinde.
- Baş ağır gerek, kulak sağır : [A]** - Kişi ağırbaşlı olmalıdır. İşittiği her dedikoduyu duymamalı veya duymamış gibi davranmalıdır.
- Baş nereye giderse ayak oraya gider : [A]** - Bir toplumda idareci, lider olan kişi ne yaparsa diğerleri de onu yaparlar, onun peşinden giderler.
- Baş sağlığı, dünya varlığı : [A]** - Kişinin sağlıklı olması bulunmaz nimetlerdendir. Sağlam kişi her işte başarılı olur. Bunun için de büyük Atatürk (sağlam kafa sağlam vücutta bulunur) demiştir.
- Baş üstünde taşımak : [D]** - Çok fazla değerli saymak. Saygılı davranmak.
- Baş ütülemek : [D]** - Dirdir ederek kişiyi huzursuz etmek. Çok konuşmak. Biktıracak kadar çok konuşmak.
- Baş yarılır börk içinde, kol kırılır yen içinde : [A]** - Aile içinde veya yakın komşular arasında olanları başkalarına anlatmak doğru değildir. Çünkü bugün olan kavgınlıklar kısa sürede düzelebilir. Başkalarına ulaştırılan sırlar, bozulan ilişkilere yabancıla-

rın karışmasına neden olur ki düzeltilmesi çok zordır.

Baş yastığı baş derdini bilmez : [A] - İnsanın derdi, sıkıntısı içindedir. En yakınları bile bunu bilip anlayamazlar.

Başa gelen çekilir : [A] - Elimizde olmayan nedenlerle başımıza gelen kötü olayları, felâketleri çekmekten başka çaremiz yoktur.

Başa kakmak : [D] - Kendisine yapılan bir iyiliği yüzüne vurmak.

Başgöz etmek : [D] - Evlendirmek. Yuvasını yapmak.

Başı ağrımak : [D] - Pek ilgisi olmayan bir işten sorumlu olarak görülmek.

Başı bacadan aşmak : [D] - Bulunduğu yerde büyük kabul edilmek. Kendisi büyük olmadığı hâlde başkaları tarafından büyük olarak görülmek.

Başı dara düşmek : [D] - Zor durumda kalmak. Sıkıntıda olmak.

Başı doğrulmak : [D] - Sıkıntılı durumdan kurtulmak, rahata, mutluluğa kavuşmak.

Başı dumanlı : [D] - Herhangi bir nedenle (içki, aşk vb.) sarhoş durumda olmak. Üst taraflarını sis kaplamak. (Dağlar için)

Başı göğşe ermek : [D] - Büyük bir istekle arzuladığı şeyi elde edip sevinmek. Elde edilmesi çok zor bir şeyi elde ettiği için gururlu ve şaşkın durumda olmak.

Başı gözü sadakası : [D] - İleride karşılaşılabilecek felâketler için önceden sadaka vermek. Yoksullara yardım etmek.

Başı nara yanmak : [D] - İstemediği hâlde bir başkası için zarara uğramak, zarar görmek.

Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez : [A] - İşlerini deneyimsiz kişilere yaptıranlar, işlerinin idaresini deneyimsiz kişilere verenler bu kimselerin yaratacağı zararları çekmeye, sıkıntılara katlanmaya hazır olmalıdırlar.

Başını dinlemek : [D] - Dinlenmek. Gürültüden uzak kalarak vakit geçirmek.

Başına buyruk : [D] - Dilediğini, dilediği gibi yapan, kimseden izin almak gereğini duymayan.

Başına çorap örmek : [D] - Bir kimseyi ona belli etmeden zor duruma düşürmek. Felâkete sürüklemek.

Başına devlet kuşu konmak : [D] - Ummadığı bir zamanda büyük bir imkâna kavuşmak. Büyük bir nimet elde etmek.

Başına kaynar sular dökülmek : [D] - Utanılacak bir durum karşısında kalıp sıkıntıdan vücudunu ter kaplamak, ter basmak.

Başında kavak yelleri esmek : [D] - Olmayacak şeylerle vakit öldürmek. Sorumsuzca düşünüp hareket etmek.

Başından büyük halt etmek : [D] - Kıvıramayacağı, beceremeyeceği bir işe başlayıp sonunda kötü duruma düşmek.

Başını bağlamak : [D] - Bir kimseyi nişanlamak veya evlendirmek.

Başını boş bırakmamak : [D] - Bir kişiyi veya işi kontrolsüz, denetimsiz bir hâlde bırakmamak, göz altında tutmak.

Başını taştan taşa vurmak : [D] - Bir fırsatı kaçırdığı için çok üzölmek, çok pişman duruma düşmek, perişan hâle gelmek.

Batıl fikirler : [D] - İnanılması mümkün olmayan, boş dayanaksız fikirler.

Bayrak açmak : [D] - Etrafında bulunan kimseleri bir amaçta, bir ölköde toplamak.

Bayrakları açmak : [D] - Terbiyesizce davranışlarda bulunup bağırıp, çağırarak.

Bayrak olmak : [D] - Sembolleşmek. Önder olmak. Örnek alınacak olmak.

Bayram eti ile it tavlanmaz : [A] - Ele geçen fırsatlarla önemli bir işi, bir konuyu geliştirip büyütmek mümkün değildir. Fırsatlar ne kadar iyi olursa olsun devamlılığı olmadığı zaman sürekli bir iş yapılamaz.

Bedava sirke baldan tatlıdır : [A] - Para verilmeden elde edilen, emeksiz elde edilen şeyler (nimetler) kişinin çok hoşuna gider. Ancak alışkanlık hâline getirilirse kötü bir huy edinilmiş olur.

Beden eğitimi : [S.G.] - Jimnastik. Kültürfizik. Vücudun geliştirilmesi, zinde tutulması için yapılan uygulama çalışmaları.

Beğenmeyen küçük kızını vermesin : [D] - Yaptıklarının etrafındakiler tarafından beğenilip beğenilmemesi umurumda değil.

Bekârlık maskaralıktır : [A] - Bekâr olan kimse bakımlı değildir. Bir kadının titizliğini yansıtmaz. Bakımsız, pis ve dağınık olduğu için genellikle alay konusu olur.

Bekârlık sultanlıktır : [A] - Sorumluluk kabul etmeyen, aile sorumluluğunu yüklenmekten kaçan kimseler için bekârlık zor bulunur bir mutluluktur. Rahatlıktır.

Belâ aramak : [D] - Ona buna çatarak problem çıkarmak. Fena olaylar yaratmak.

Beleş (bedava) atın dişine bakılmaz : [A] - Belli bir emek veya para vermeden elde edilen her şey iyi olmasa da güzel olarak kabul edilir.

Ben ağa, sen ağa, bu ineği kim sağa : [S.G] - Bir toplumda her kişi çok üstün ve değerli olduğunu savunursa, toplum için yararı olacak işleri yapan kimse kalmayacaktır. Bu da o toplumun bir tarafının yarım kalmasına neden olacaktır.

Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası : [D] - Kendisine söylenen sözleri anlamadığı gibi devamlı yanlış yorumlar yapıyor.

Ben sana hayran, sen cama tırman : [D] - Biri diğerini çok sevip istiyor ama ötekini bundan hiç de haberi yok.

Ben yiyemedim, bari sen ye : [S.G] - Benim yararlanmadığım, yararlanmakta geç kaldığım bu nimetlerden sen yararlan, sizler yararlanınız.

Beni sokmayan yılan bin yaşasın : [A] - Bizzat bana zarar vermeyen, fakat başkasına zarar veren şeyleri engellemek benim için gereksizdir. Başkalarının ziyarı beni etkilemez. Onun için bu tip ziyan veren kişilere dokunmak doğru değildir.

Benzi atmak : [D] - Heyecan veya korku nedeniyle yüzün sararması. Korkmak.

Benzi kül gibi olmak : [D] - Bir etki nedeniyle çok korkmak, heyecanlanmak. Yüzün sararması, kişinin korkması heyecanlanması.

Berbere sormuşlar, tıraşım ak mı kara mı? Önüne düşünce görürsün demiş : [Ö] - Davranışlarımızın sonuçları bizi memnun eder veya etmez durumda olabilir. Bunlar bir gün muhakkak karşımıza çıkarlar ve bizi etkilerler.

Bereket versin : [D] - Tanrı sizlere bol gelirler ihsan etsin. (Genelde satıcılar alıcıya söyler.)

Besle kargayı oysun gözünü : [A] - Yakınlık gösterip korunulan kıymet bilmez kişiler kendilerine iyilik yapan kişilere fenalık yapmaktan çekinmeyecek karakterdedirler.

Beslemeden kadın, gül ağacından odun olmaz : [A] - Gül narin ve kıymetli bir bitkidir. En kalın yerinden bile odun olmaz. Yakılsa da odun değerinde değildir. Besleme ise onun bunun terbiyesinde büyüdüğü için ev kadınlığını bilemez, bunun içindir ki ev kadını olması zordur. Mümkün değildir.

Beş parmak bir değildir: (Beş parmağın beşi bir olmamak) : [A] - Gerek bir aile içinde gerekse bir toplulukta beraber bulunanların arasında zekâ, davranış, yetenek, yaradılış yönünden ayırım bulunur.

Beylik çeşmeden su içme : [A] - Devlet ile olan ilişkilerde daima ölçülü davranmalıdır. Hükümetin kişiyi ne zaman zor duruma düşüreceği, akla hayale gelmeyen bir problem ile karşılaşılacağı hiç belli olmaz.

Beylik vermekle, yiğitlik vurmakla : [A] - Bey kişi soylu ve zengindir. Zenginliğinin belirtisi de etrafında bulunanlara, yoksullara yardım ile belli olur. Yiğit kişi de atılgan kişidir. Hareketli, gözünü budaktan sakınmaz durumda olmalıdır ki onun da yiğitliği belli olsun.

Beyninden vurulmuşsa dönmek : [D] - Çok üzücü ve sıkıcı bir durumla karşılaşp düşünce yeteneğini kaybeder gibi olmak. Şaşkınlık içinde kalıp mantıklı hareket edememek.

Bez alırsan Musul'dan, kız alırsan asıldan : [A] - Alış verişte, alacağımız şeyleri aldığımız yeri bilerek ve güvenerek almak gerekir. Musul bezi iyi; soylu yerden alınan kızın terbiyesi de üstün olur. Namus ve şerefine güvenilir.

Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez : [A] - Bıçağın açtığı yara ne kadar derin olursa olsun belli bir zaman sonra iyileşir. Ama sözlerimizle karşımızdaki'nin gönlünde oluşturduğumuz üzüntü, kin ve kırgınlığı düzeltmenin imkânı yoktur. Ayrıca düşünmeden söylediğimiz sözlerin başkaları üzerinde açtığı maddî ve manevî ziyanları da karşılamamız mümkün değildir.

Birak sarhoşu kendi yıkılsın : [Ö] - Kişi başkalarına sormadan birçok problem yaratır. Hatta başkalarına sorup da (başkalarının yapma) dedikleri işleri inadına yapar. Böyle inatçı kişilere yardım etmek yararlı değildir. Problemleri ile baş başa bırakılmalıdır ki sıkıntı çekip ders alsınlar ve bir daha bu işlere girişmesinler.

Bilen bilir, bilmeyen aslı var sanır : [A] - Bir kişinin kişiliğine yakışmayan davranışları ona yakıştırarak dedikodu yapanlar vardır. Bu dedikoduların aslı olmadığını o kimseyi tanıyanlar bilir, ama tanımayanlar bu hareketleri o kişinin yaptığını zannederek o kimse hakkında kötü konuşurlar. Kötü davranırlar. Bunun için dünyada en kötü şey yalancılık ve iftiracılıktır.

Bilen ile bilmeyen bir olmaz : [Ö] - Bilgili kişi karşılaştığı konularda bilgisine dayanarak doğru kararlar verir. Hem kendi için hem de etrafındakiler için faydalı uygulamalar yapar. Bilmeyen cahil kişi ise içgüdüsüne göre hareket ettiği için ne zaman ne yapacağını bilemez. Karşılaştığı konulara sağlıklı çözümler getiremez, problemlerini çözemediği gibi yeni problemler de yaratır. Kendine ve etrafındakilerin ziyanına sebep olur. Onun içindir ki bilen kişi bilmeyenden daima üstündür.

Bilgi sunmak : [S.G] - Yabancı olunan konularda bilgilendirmek. Karşısındakini gerekli bilgiyi sunarak aydınlatmak.

Bilimden güç almak : [S.G] - Bilginin kişiye verdiği güvene, mutluluğa, inanca güvenmek. Bu nedenlerle kendine güvenmek, güverni artmak.

Bilimin aydınlığı : [S.G] - Bilginin kişiye doğru yolu göstermesi. Kişinin bilgi sayesinde tutarlı, bilinçli hareket etmesi, doğruyu şaşmaz bir şekilde arayıp bulması. Doğru düşünüp doğru karar verebilmesi.

Bilimsel kimlik : [S.G] - Bir kişinin verdiği derslerle, yazdığı kitaplarla, eserlerle bir veya daha çok ko-

nuda bildiklerini ortaya koyup kanıtlaması. Geniş kitleler tarafından bu yolla tanınması.

Bilinmedik aş, ya karın ağrıtır ya baş : [A] - Bilmediğimiz, yararına kesin olarak inanmadığımız şeyleri yemek çok kere ziyan verebilir. Bunun için bildiğimiz besinleri yemek, bildiğimiz işleri yapmak daha yararlıdır.

Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp : [A] - Toplumlarda insanların her şeyi bilmelerine imkân yoktur. Her şeyi bilmemek bunun içindir ki kusur veya eksiklik olarak kabul edilmez. Ancak bir konuyu öğrenmeden ve önceden bilgi sahibi olmadan yapmaya kalkışmak hatalıdır. Bunun için gayret göstermemek hatadır. Bu hatalara düşecek olursak zararlı veya yanlış işler yapmak zorunda kalırız. Bundan dolayı akıllı kişiler bilmediklerini sorar, öğrenir, hata yapmak durumunda kalmazlar.

Bin bir ayak üstüne : [D] - Büyük bir insan kalabalığı. Bütünü ayakta bulunan insan kalabalığı, topluluğu.

Bin dereden su getirmek : [D] - Aldatabilmek için dolambaçlı sözler söylemek, böylesine çaba göstermek.

Bin dost az, bir düşman çok : [A] - Dost kişinin iyiliğini ister, ne kadar çok olursa o kadar iyidir. Ancak dost kişinin iyiliğini istediği için eksikliklerine bakmaz. Oysaki bir düşman kişinin eksik, yarım ve hücum edilecek taraflarını arar. Bulduğu anda da hiç umulmayan bir şekilde ve zamanda hücum edip büyük zarar verebilir. Bunun içindir ki bir düşmanın varlığı tehlikelidir.

Bin işçi, bir başçı : [A] - Bir işin başında o işi bilen, o işten anlayan bir yönetici bulunmazsa o iş başarılı olmaz, yürümez.

Bin nasihatten, bir musibet yeğdir : [A] - Kişiyi her zaman nasihat ile doğru yola getirmek mümkün değildir. Sözler kişilerin üzerinde fazlaca ve istenildiği gibi tesir etmez. Kişi bunları dinlemektense yanlış yolunda devam eder. Ancak devam ettiği yolda başına bir felâket gelirse o zaman yanlış yolda olduğunu çok çabuk anlar. Pek çok nasihatın yerine getiremediği olayı bir felâket sağlar.

Bin tasa bir borç ödemez : [A] - Kişi problemlerini üzümlere, sıkılarak ortadan kaldıramaz. Derdi sıkıntısı ne ise o konuda çalışmalı, gayret gösterilmelidir ki kişi dertlerinden, sıkıntılarından, borçlarından kurtulabilsin.

Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok : [D] - Bir konu etrafında çok ve uzun boylu düşünmeye gerek yoktur. Gerektiği kadar düşünüp karar verip uygulamalıdır. (Genelde şaka için söylenir.)

Bir acı kahvenin bin yıl hatırı vardır : [A] - En küçük iyilikler bile unutulmamalı günü geldiğinde yapana veya başkasına iyilikle cevap vermelidir. Böyle yapılırsa iyilik edenler çoğalır, insanlar arası yakınlaşma ve huzur artar.

Bir ağaçta gül de blter diken de : [A] - Bir aileden iyi kimseler de çıkar, ailenin şanına uygun olmayan hareket edenler de çıkar. İyi olmayan kimseler de çıkabilir.

Bir alan pişman, bir almayan : [D] - Çok gösterişli şeyler için kullanılır. O kadar albenisi var ki insan

hemen almak ihtiyacını duyuyor. Ama alınca da öyle yararlı işe yarar bir şey olmadığı hemen anlaşılıyor.

Bir ayağı çukurda olmak : [D] - Yaşlı, ölümü yakın olmak.

Bir ayak üstünde bin yalan söylemek : [D] - Çok kısa zamanda, fazla uzatılmayan konuşma sırasında çok yalan söylemek, gerçek olmayan sözler söylemek.

Bir baba dokuz evlât besler, dokuz evlât bir babayı besleyemez : [A] - Babalar ne kadar çok evlâtları olsa onlara bakıp besler, büyütürler. Ama evlâtlar büyüüp para kazanmaya başlayınca ihtiyar babalarını birbirlerine devrederler, baba da açıkta bakımsız kalır çok defa.

Bir bardak su içmek kadar kolay : [S.G] - Çok kolay. Herkesin yapacağı kadar kolay.

Bir bardak suda fırtına koparmak : [D] - Önemsiz bir konuyu gereğinden fazla büyüterek problem hâline getirmek. Küçük bir olayı, sorunu gürültü yaparak büyük bir olay hâline getirmek.

Bit yeniği : [D] - İyi sağlam görünmesine karşılık bir işte hileli, uygunsuz tarafın olması.

Bir çiçekle yaz olmaz : [A] - Küçük bir güzellikle büyük bir sonuca erişilmez. Çalışmalarımızda takip ettiğimiz yol iyi sonuçlar verse de daha iyisini yapabilecek yöntemleri denemekte yarar vardır. Çünkü iyi sandığımız ve bizi mutlu eden yoldan daha gelişmiş yol ve yöntemler vardır. Bunları bilmek, aramak, bulmak yararlıdır.

Bir çöplükte iki horoz ötmez : [D] - Bir toplumun yönetiminde iki lider olmaz. İki liderle yönetilen toplumlarda anlaşmazlık çokça olur. Topluluk da ileriye giden bir toplum olmaktan çıkar, huzursuz bir toplum hâline gelir.

Bir çuval inciri berbat etmek : [D] - İyi giden bir işi daha iyi yapacağım derken daha kötü hâle getirmek, bozmak.

Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış : [A] Bazı kişiler kimi vakit öyle münasebetsiz işler yaparlar ki, kırk akıllı bir araya gelse, düşünse, üzerinde çalışsa bu işi düzeltemez.

Bir deri bir kemik : [D] - Pek çok zayıf, bir bakışta çok zayıf olduğu hemen belli. Kupkuru.

Bir dikili ağacı olmamak : [D] - Hiç malı bulunmamak.

Bir dirhem et bin ayıp örter : [A] - Çok zayıf olmak iyi değildir. Kişiyi çirkin gösterir. Biraz şişman olmak ise kişiyi güzel ve alımlı gösterir.

Bir dudağı yerde bir dudağı gökte : [D] - Çok çirkin, korkunç. Masal canavarı gibi.

Bir eli yağda bir eli balda olmak : [D] - Bolluk ve bereket içinde olmak, mutluluk içinde olmak.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var : [A] - Büyük işlerin başarı ile bitirilebilmesi için, kişilerin beraberce hareket etmeleri gereklidir. Bir kişiye yapılan haksızlık için de aynı yöntem uygulanmalıdır. Kötülük yapan kişi kuvvetli olabilir. Ama kötülüğe uğrayan kişinin etrafında diğerleri de birleşirse, onunla birlikte saldırgana karşı koyarsa toplumda saldırgan zorbalık ve zorbalık gelişemez. Bu da toplumun beraberce kazandığı zafer olur.

Bir felâket bin nasihatten yeğdir : [A] - Kişi kendisine yapılan nasihatlerden genellikle etkilenmez. Ama ihmalinden dolayı bir büyük zarara uğrarsa onu bir daha unutamaz. Ondan sonra hareketlerini etkilendiği felâketi dikkate alarak yapar, ayarlar.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır : [A] - Küçük dostlukların bile unutulmaması gereklidir. Başkalarından gördüğümüz küçük iyilikleri de unutmamak gerekmektedir.

Bir günlük beylik beyliktir : [A] - Etrafındakilerden üstün ve güçlü duruma gelmek, emretmek güzel şeydir. Bu üstünlüğün süresi çok kısa olsa bile yine de istenilir. Tercih edilir.

Bir içim su : [D] - Çok güzel, alımlı, etrafını etkileyen kadın.

Bir insanı tanımak için ya alış veriş etmeli, ya yola gitmeli : [A] - İnsanlar alış veriş ve yolculukta iç yüzlerini pek saklayamazlar. Bunun içindir ki kişinin gerçek yüzünü anlamak için onunla yolculuk etmek veya alış veriş gitmek gereklidir.

Bir kaşık suda boğmak : [D] - Kişinin elinden gelebilse karşısındakine en kısa zamanda en büyük kötülüğü etmeyi istemek.

Bir koltuğa iki karpuz sığmaz : [A] - Önemli işleri birer birer yapmakta yarar vardır. Hepsi birden yapmak istenirse başarılı olmak zordur.

Bir Koroğlu bir Ayvaz : [D] - Hiç kimse yok, kalmamış. Bir kadın bir de kocası.

Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır : [A] - Kötü kişilerin yaptıkları yalnızca kendilerini etkilemez. Ailesini, yakın çevresini, hatta mahallesini ve kenti-

ni de etkiler. Ahlâksız bir kişi, ailesi, mahallesi hatta çevresi için de yüz karasıdır.

Bir kulağından girip öteki kulağından çıkmak : [D] - Kendisine söylenen sözlere, verilen nasihatlere kulak asmamak, önem verip dinlememek, dikkate almamak.

Bir mih bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır : [A] - Her küçük şeyin kendine göre bir önemi vardır, bunu iyi bilip küçüktür diyerek önemsememek doğru değildir. Bir vidası eksik olan makine önce sallanarak çalışmaya başlar, kısa sürede yalama olup çalışmaz hâle gelir. Buna bağılı olarak çalışan bütün makineler de durur. Fabrika durur, üretim durur.

Bir musibet bin nasihatten yeğdir : [A] - Bir kişi yanlış yolda ise başına gelen birçok olay ile ilgili nasihatler fayda vermez. Başına gelen bir kötü iş, bir yıkım onun aklını başına getirir. Doğru yola gelir.

Bir nalına bir mihına : [D] - (Hem nalına hem mihına) Bir olayda her iki yanı da desteklemek, taraftar gözükmek.

Bir pire için yorgan yakılmaz : [A] - Küçük bir zararı, küçük bir yanlış önlemek için büyük zarara, büyük yanlışlara girmek doğru değildir.

Bir pul etmemek : [D] - Çok değersiz olmak. Hiç önem verilmemek.

Bir pula satmak : [D] - Küçümsemek. Bir kimseyi küçük bir çıkar için harcamak, feda etmek.

Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüsünde geçersin ele : [A] - Suçlu olan kimseler birkaç defa yakalanmayabilirler. Ama bu böyle sürüp

gitmez. Günün birinde mutlak yakalanıp bütün yaptıklarının cezasını çekerler.

Bir söyle iki işit : [A] - Kişi durmadan, düşünmeden konuştuğu fazla hata yapar. Çok konuşmaktansa çok dinlemek iyidir. (Arsız, terbiyesiz kimseler için kullanılır. Her söze altta kalmamak için yanlış da olsa cevap vermeye çalışırlar.)

Bir sözünü iki etmemek : [D] - Karşısındakinin her dileğini tekrarlattırmadan yerine getirmek.

Bir şeyin önüne bakma sonuna bak : [A] - İyi başlanılan bir iş hemen iyi sonuç vermeyebilir. Sonuç iyi değil diye vazgeçmek doğru değildir. İyi başlanılan işi devam ettirmek gereklidir. Baş tarafı iyi sonuç vermese bile sonunda mutlaka iyi sonuçlar verecektir. Bunun için başlanılan işi sonuna kadar devam ettirmelidir. İşin engelleri neyse onlar kaldırılırsa iş doğru yolda ilerler.

Bir tahtası eksik olmak : [D] - Dengesiz olmak. Deli olmak. Budala, aptal.

Bir taşla iki kuş vurmak : [D] - Bir işe girişip birden fazla faydalı sonuç elde etmek. Bir girişimde iki işi birden sonuca bağlamak.

Bir tutam ot deveye hendek atlatır : [A] - Küçük bir çıkar için bazı kimseler çok tehlikeli işlere girerler. Hiç gerekli olmayan işler yaparlar.

Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden : [A] - Bir toplulukta «yemem» diyerek sofraya oturmaya nazlanan kimse, herkesten çok yer. Oturmam, «Şimdi kalkacağım,» diyen de herkesten çok oturur.

Biri eşikte biri beşikte olmak : [S.G] - Çok çocuğu olmak. Hem çok çocuğu olmak, hem de bakımında zorluk duymak, sıkıntı çekmek.

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar : [A] - Toplumlarda gelir dengesi iyi ayarlanmalıdır. Gelirleri yüksek olanlar fakirleri düşünmeli ve gözetmelidir. İnsanların yardım duygusu her zaman etkin olmalıdır. Bunlar yapılmazsa toplumlarda sosyal patlamalar olur. Toplumun dengesi bozulur.

Biti kanlanmak : [D] - Durumu zayıf iken, yoksul iken zengin duruma gelmek. Çok para kazanmaya başlamak.

Bitli baklanın kör alıcısı bulunur : [A] - En değersiz sayıp attığımız malları da değerli bulup alan kişiler her zaman bulunur. Bizim değersiz bulduklarımızın kendine ait değeri bulunabilir.

Bize göre hava hoş : [Ö] - Bu konu bizi yakından ilgilendirmiyor.

Boğaz dokuz bölümdür : [A] - Söyleyeceğimiz bir sözü çok düşünüp, tarttıktan sonra söylemeliyiz. Düşünmeden, sözünün nereye gittiğini hesap etmeden konuşan kimselerin başı dertten kurtulmaz; sevilmeyen kimseler olarak tanınırlar.

Boğaz tokluğuna çalışmak : [D] - Karnının doyurulmasına karşılık çalışmak, ayrıca para veya maddî bir şey almamak, almadan çalışmak.

Bol bol yiyen, bel bel bakar : [A] - Zamanında kazandığını hesapsız harcayan kimse, kazanamadığı zaman zorluk içinde kıvranır.

Borcun yoksa kefil, vaktin çoksa şahit ol : [A] - Çok kere borçlu borcunu vaktinde ödemediği için kefil

olan kişi öder. Bu hem sıkıntı hem külfettir. Şahitlik ise pek çok zaman kaybına sebep olur. Git gel sürer gider. Bundan dolayıdır ki mecbur olmadıkça kefil ve şahit olmak doğru değildir.

Borç bini aşmak : [D] - Borç çok fazlalaşmak. Borcun altından kalkılmaz duruma gelmek.

Borç gırtlığında olmak : [D] - Çok borcu olmak. Ödeyemeyeceği kadar borca girmek.

Borç ödemekle, yol yürümekle tükenir : [A] - Borç kendi kendine tükenmez, azar azar da olsa ödemek gereklidir. Uzun bir yol da yavaş da olsa yürümekle sonuçlandırılır. Bunun için bir işi sonuçlandırmak için az da olsa zamanında ve devamlı çalışmak gerekmektedir.

Borç yiyen kesesinden yer : [A] - Peşin para vermeden bir mal alınabilir, ama bunun bedeli bir gün gelecek belki de fazlasıyla ödenmek zorunluluğunda kalınacaktır.

Borçlu ölmez benzi sararır : [A] - Borç kişiyi belki öldürmez, ama ona çok zor durumlar yaşatır. Kişiyi üzer, etrafındakiler yanında küçük düşmesine neden olur.

Borçtan korkan kapısını geniş açmaz : [A] - Borç etmek, zor durumda kalmak istemeyen kişiler harcamalarını kendi kazancına göre ayarlamak zorundadır.

Bostan korkuluğu : [D] - Bir işin başında bulunup önemli bir mevkii olduğu hâlde kimseye sözünü dinletemeyen, eline aldığı işi yapamayan emir verip iş yaptıramayan; görevini başkalarının eline bırakıp göstermelik hâle gelmiş olan kimse.

Boş çuval ayakta durmaz : [A] - Bilgisi ve görgüsü, başında bulunulan işe yeterli olmayan kişi o işte başarılı olamaz. Bunun için başına geçmek istenilen iş ne ise onun hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Gerçekçi olmayan, sağlam bir temele dayanamayan bir işi, çok gayret harcasak da yürütmemiz mümkün değildir.

Boş gezenin boş kalfası : [D] - İş olmayan, aylak aylak gezen.

Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir : [A] - Boş gezmek, çalışmamak insanı tembelliğe alıştıırır. Etrafındaki kimselerin kişi hakkında kötü kanılar kazanmasını sağlar. Çalışmak ise bir çıkar karşılığında olmasa da kişinin yeteneğini artırır, etrafında saygınlık kazanmasına yol açar.

Boş düşmek : [D] - Din kuralları ile yapılmış evlenme akdinde (nikâhta) kadının boşanmış sayılması. Boşanmış olmak.

Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı : [D] - Bu iş için bir çözüm yolu bulamadım anlamında kullanılır. Bir konu üzerinde çok düşünülse de bir çözüm yolu bulunamıyor.

Boşboğaz ateşe atmışlar, odun yaş diye bağırmış : [A] - Her aklına geldiğini söyleyen, geveze ve münasebetsiz kişiler toplum içinde sevilmezler. Çünkü her konuda, bilsinler bilmesinler etrafındaki-leri bıktıracak kadar uzun ve sıkıcı konuşurlar.

Boy ölçüşmek : [D] - Bir kişinin kendisinden yukarıda bulunan kimselerden geride bulunmadığını davranışlarıyla göstermeye çalışması.

Boyacı küpü değil ki hemen daldırıp  ıkarasın : [ ]

- Bir işi her istenildiği anda yapmak mümkün değildir. Acele ele alınıp sonuca ulaştırılmaya çalışılması istenen işler için kullanılır.

Boynu bükük : [D] - Yalnız, kimsesi kalmamış, zor ve acınacak durumda olan.

Boynun kıldan ince olması : [D] - Adaletin veya adil davranan kişinin vereceği her türlü cezaya razı olunması.

Boynuz isterken kulaktan olmak : [D] - Daha iyi şeyler isterken elindekini de kaybedip zor durumda kalmak.

Boyu uzun aklı kısa : [ ] - Fizik  görünüşü göz dolduracak kadar iyi ve gösterişli olduğu hâlde davranışları kendinden çok küçük bir çocuğunki gibi olan.

Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama, kulağı geçer : [A] - Bir konu üzerinde çalışan kimselerden yetenekli olanlar, konuya sonradan girdikleri hâlde daha öncekileri geçerler, geride bırakırlar.

Boyu uzun beyni boş, tut kulağından  ifte koç : [ ] - Fizik  görünüşü çok gösterişli olduğu hâlde kafası çalışmayan, hiçbir işe yaramayan, ancak kaba ve g   isteyen işlerde kullanılabilir kimseler için kullanılır.

Boyun eğmek : [D] - Kendisinden güçlü olanın emrine, h kimiyetine girmek.

Boyunun ölçüsünü almak : [D] - Kişinin yapacağına inanıp giriştiği işte başarılı olamaması. Bu nedenle yeteneğinin olmadığına kanaat getirmesi.

Boz atın yanında duran, ya huyundan ya tüyünden : [A] - Kişi yakın ilişkisi olduğu  evre ve kişilerin etkisinde kalır. Onların huy ve davranışlarını benimser. Bunun içindir ki çevremizdeki kişileri iyi seçmek mecburiyetindeyiz.

Böyle baş, böyle tıraş : [A] - Toplumda her kişiye, kişinin durumuna göre davranılır. Kişinin davranışı neyse, o davranışa uygun cevap verilir.

Böyle gelmiş böyle gider : [A] - Asırlardan beri süre-gelmiş hareketleri değiştirmek mümkün değildir. Bazı olayların tekrarlanmamasını istesek de değiş-tiremeyiz.

Bu abdestle çok namaz kılınır : [D] - Kişinin başın-dan geçen bir olaydan aldığı ders çok uzun sürer, kişi kendisini ve davranışını bu etkiden, tecrübe-den zor kurtarır.

Bu bir demir leblebidir ki yutulmaz : [ ] - Bu çok zor bir iştir. Başarılması kolay değildir. Kolay kolay başarı elde edilemez.

Bu bir kervansaraydır ki konan göçer : [ ] - Dünya insanların çok kısa bir zaman kaldıkları geçici bir mek ndir, yerdir. İnsan ne kadar uzun yaşarsa ya-şasın sonunda ölecektir. O hâlde kişi bir gün  le-ceğini aklından çıkarmayıp çokça iyilik yapmalı, davranışlarında uyumlu olmalıdır.

Bu bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar : [ ]
- Kişiye yaşamı boyunca şans ancak bir defa do-ęar. Veya çok ender gelir. Bunun için hayatımızda karşımıza ender çıkacak olan bu şansımızı iyi kul-lanmalıyız.

Bu dünya bir değirmendir ki bir gün öğütür bizi : [Ö] - Kişi bu dünyada ne kadar zengin ve güçlü olursa olsun gün gelecek bu güçlerini ya kaybedecektir. Veya ihtiyarlayacaktır. Her iki hâlde de eski gücünü kaybetmiş olacaktır.

Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu : [D] - İnsanlar bir olaydaki tutumlarını hemen değiştirmemelidirler. Bir konuda belli bir fikre sahip kişi o konuda başka türlü davranırsa, yani söyledikleri ile yaptıkları birbirini tutmazsa sevilmeyen kimse olur. Bu söz bunlar için söylenmiştir.

Bugün bana ise yarın sana : [A] - Yaşam süresince etrafımızdaki olaylardan ders almasını bilmeliyiz. Etrafımızda bulunanların uğradıkları felâketleri izleyip ders almalı, çıkış yolları bulmaya çalışmalıyız. "Bana ne" demek doğru değildir. Çünkü bugün başkasının başına gelen felâketler başka bir gün bizim başımıza da gelebilir.

Bugünün işini yarına bırakma : [A] - Her kişi yapması gereken işini gününde yapmalıdır. Daha sonraki günlerde başka işler çıkıp o işi unutturabilir. Unutulan bu iş ileride karşımıza bir eksiklik olarak çıkar. Belki önemini kaybeder. Yapılmak istense bile vakit yetmediği veya önemini kaybettiği için yapılamaz.

Bugünkü tavuk, yarınki kazdan iyidir : [A] - Elimizde bulunan imkânları yarın daha çoğunu elde edelim diyerek reddetmek doğru değildir. Bugünkü imkân elimizdedir, yarınkini ise elde edeceğimiz garanti değildir. Elde edemezsek elimizdekini de kaybetmiş oluruz.

Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince : [A] - Buğday tarlada kaldığı sürece birçok felâketlerle karşılaşp yok olabilir. Yanar, sel gelir, hayvanlar yer. Ancak ambara girince kişinin olabilir. Oğul ise kişinin fakir olmadığı zamanda evlâtlık görevini tam olarak yapabilir. Ama baba fakirleşince ve imkânlarını zenginliğini kaybedince yine evlâtlık görevini yaparsa o zaman evlât olduğu belli olur.

Bulanık suda balık avlamak : [D] - Açık olmayan durumlardan faydalananarak bir çıkar sağlamak.

Buldum bilemedim, bildim bulamadım : [A] - Kişi elinde fırsat varken kullanmayı bilemez. Kullanmayı bildiği zaman ise beklediği fırsatlar karşısına çıkmaz. Akıllı kimse fırsatları zamanında, bilerek kullanandır.

Bulgurluya gelin mi gidecek : [D] - Çok özen göstererek süslenenler için kullanılır.

Bulunmaz Bursa (Hint) kumaşı değil ya : [D] - Çok ender rastlanan bir şey değildir. Önemli değildir. Değeri de yoktur.

Buluttan nem kapmak : [D] - Küçük şeylerden alınmak.

Bundan iyisi can sağlığı : [D] - Daha iyisini bulmak, düşünmek mümkün değildir.

Burnu kaf dağında olmak : [D] - Kibirli olmak, etrafındakilere üstten bakmak.

Burnu sürtmek : [D] - Karşılaştığı olaylarda, işlerde acı tecrübeler kazanarak daha ılımlı bir tutum izlemek. Taşkın hareketlerde bulunmaktan vazgeçmek.

- Burnundan gelmek :** [D] - Güzel şeyler kazanıp mutlu olduğunu zannederken hemen arkasından üzüntüler, sıkıntılar içinde kalmak.
- Burnundan kıl aldirmamak :** [D] - Kendisine yapılan her türlü eleştiriyi kabul etmeyip kendi yaptıklarının doğru olduğunu kabul etmek. Eleştirileri dikkate almamak, çok sinirlenmek.
- Burnunu kanatmamak :** [D] - Çok dikkatle korumak, üzerine titremek, itina göstermek.
- Burnunun dibinde :** [D] - Çok çok yakında.
- Burnunun direği sızlamak :** [D] - Yakınlarının durumuna veya ilgi duyduğu bir kimsenin durumuna çok üzölmek, ona çok acımak.
- Burnunun doğrultusuna gitmek :** [D] - Kendi bildiğini yapmak. Başkalarını dinlememek.
- Buz kesmek :** [D] - Çok üşömek. İçi titremek.
- Buz üstüne yazı yazmak :** [D] - Etkisi uzun sürmeyecek işler yapmak. Sözler söylemek.
- Bölböl dalına kargalar konmak :** [Ö] - Çok değerli yerlerin, işlerin değerli olmayan kişilerin elinde olması, eline geçmesi.
- Bölböl gibi şakımak :** [D] - Güzel ve etkileyici sözleri yüksek sözle söylemek. Çok güzel bir sesle güzel şarkılar söyleyerek etrafını etkilemek.
- Bölböl kesilmek :** [D] - Güzel sözler söylemek. Etkileyici konuşmak, söylemek.
- Bölbölü altın kafese koymuşlar ah vatanım demiş :** [A] - İnsanlar en güzel ortamda da yaşasalar her zaman kendi doğup büyüdükları yerleri unutamazlar. Oralara isterler.

Bülbülün çektiği dili belâsıdır : [A] - Toplum yaşamında her kişi dilini ustaca kullanmasını bilmelidir. Zamansız ve uygunsuz konuşmalar kişiyi her zaman dertlere iter. Sıkıntıya sokar. Bunun için kişi bu durumdan ders almalı nerede nasıl konuşacağını bilmelidir.

Bülbülün yerini kargalar almış : [Ö] - Değerli makamlarda değersiz kişiler bulunmaktadır.

Büyüğünü tanımayan Tanrı'sını da tanımaz : [A] - Türklerin töresinde büyüklere saygı başta gelir. Her küçük büyüğünü saymayı sevgi göstermeyi görev bilir. Tanrı da analara babalara hürmet ve saygıyı emretmiştir. Bunun içindir ki büyüğünü tanımayan kimse Tanrı'nın emirlerine karşı gelmiş olur. Dolayısıyla Tanrı'sını da tanımamış olur.

Büyük aile : [S.G] - Aile fertleri fazla birbirine tutkun, birbirini sayan, seven insanların oluşturduğu aile topluluğu.

Büyük balık küçük balığı yutar : [A] - Toplumda güçlü kimseler güçsüzleri kendi emirleri altına alırlar. Dünyada birçok devlet de aynı yolu izlemektedir. Bunun için her zaman kuvvetli olmaya, kuvvetli kalmaya çalışmalıdır.

Büyük lokma ye büyük söz söyleme : [A] - Hayatta hiçbir zaman başkalarının durumunu küçümsememelidir. Kendisinin böyle olmayacağını savunmalıdır. Gün gelir küçük gördüğü duruma kendisi düşer. Sözümüz ağızımızdan çıkarken dikkat etmeliyiz.

Büyülü ufuk : [D] - Gerçek âleme uymayan bunun dışında gelişen, kişide özlem, hayal, mutluluk yaratan uzaklık.

Büyümüş de küçülmüş : [D] - Kendisi küçük olduğu hâlde davranışlarıyla, yaşının çok ilerisinde davranışlarda bulunan çocuk.

Cahil adam meyve vermeyen ağaca benzer : [A]

Meyve vermeyen ağaç kıymetli ve yararlı bir ağaç değildir. Cahil kimseler de etraflarına faydalı olmadıklarından, davranışlarında olumlu sonuçlar beklenmediğinden bulundukları çevrede sevilen sayılan, faydalı kişiler değildirler.

Cahille söz anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür: [A] - Deve düz yolda yürüyen bir hayvandır. Bir hendeği atlaması hiçbir zaman beklene-

mez. Cahil kişiye de bir işin doğrusunu anlatmak, onu saplandığı görüş ve düşüncelerden ayırmak çok güçtür. Âdeta imkânsızdır.

Cahilin dostluğundan âlimin düşmanlığı yeğdir :

[A] - Âlim her şeyi bilen kimsedir. Yaptığının sonuçlarını bilir ve katlanır. Kendisi ile dost olmak kolay olduğu gibi düşman olunduğu zaman da bir noktada anlaşmak mümkündür. Çünkü âlim kişi doğru düşünür. Cahil ise doğru düşünmediğinden hangi noktada nasıl düşündüğü ve onunla nasıl anlaşılacağı mümkün değildir. Bunun için problemlerin çözümünde bilgili kişilerle konuşmak anlaşmak daha kolaydır. Cahil kişiler iyi niyetli görünse de onlarla anlaşmak güçtür, hatta mümkün değildir.

Cami kapısını bilmez, sofuluk taslar : [Ö] - Bilmediği, hatta hiç görmediği konularda biliyormuş gibi görünüp cahilliğini belli etmek.

Cami ne kadar büyük olsa imam bildiğini okur : [A]

- Bir toplulukta çok kişi çok fikir olsa da karar ver-

mek görevini üslenen kimse kendisinin doğru bildiği ne ise onu uygular. İsteddiği konuları seçer, karar verir.

Cami yıkılmış ama mihrap yerinde : [D] - Kadınlar için kullanılır. Yaşlandığı hâlde güzelliğini kaybetmemiş, hâlâ alımlı.

Can boğazdan gelir : [A] - İnsan hareketli ve iyi bir hayat yaşaması için yiyeceklerine dikkat etmelidir. Boğazına, yiyeceklerine dikkat etmeyen kimse verimle çalışmadığı gibi yaşamı bile tehlikeye girer.

Can cümleden azizdir : [A] - İnsanlar kendi çıkarlarını her zaman başkalarının çıkarlarından üstün görürler. Başkalarının çıkarlarını düşünseler dahi aynı konuda kendi çıkarları bahis konusu olunca karşılarındakiler için fedakârlık yapmaktan vazgeçerler, hatta aşırı derece bencil olurlar.

Can çıkmayınca huy çıkmaz : [A] - Huy insanın kişiliğinin bir parçasıdır. Yaradılış, doğuş ile başlar. Hayat boyu kazanılan alışkanlıklarla da gelişir. Ama değiştirmek mümkün değildir. Kişi ölünceye kadar devam eder.

Can evinden vurmak : [D] - Kişiye çok değer verdiği bir konuda hücum etmek. Yaşamasının devamı kalmayacak şekilde vurmak. Öldürmek amacı ile vurmak.

Can havliyle : [D] - Kişinin canını kurtarmak için gösterdiği tepki.

Can kaygısına düşmek : [D] - Hayatını kurtarmak için çaba sarfetmek.

Can kulağı ile dinlemek : [D] - Aşırı bir dikkat ile dinlemek.

Can pazarı : [D] - Toplumda kişilerin bir ölüm tehlikesi karşısında kendi canlarını kurtarmak için girişimleri. Ölüm kalım durumu, yeri.

Can sıkıntısı : [D] - Uzun süre işsiz kalmaktan veya sonu kötü biten bir olaydan duyulan sıkıntı.

Can yoldaşı : [D] - Bir kimseye gönülden eşlik eden. Yalnız kalmamak için beraber olunan kimse.

Cana minnet bilmek : [D] - Çok istediği, arzuladığı şeylerden saymak, kabul etmek.

Cana yakın : [D] - Sevimli, sıcakkanlı, sokulgan. Sempatik.

Canı acıyan eşek atı geçer : [A] - Karşılaştığı bir konuda ziyan gören, canı yanan kimse bir daha aynı ziyana uğramamak için o konuyla karşılaşacağını anladığı zaman var gücü ile çalışır gayret sarfeder aynı duruma düşmez. Aynı duruma düşmediği gibi çabaları ile başanlı, takdir edilen kimse dahi olabilir.

Canı burnuna gelmek : [D] - Çok sıkılmak, çok zorluklar içinde kalmak.

Canı cehenneme : [D] - Çok sıkıldım. Benden uzakta olsun da ne kadar kötü durumda olursa olsun. Beni ilgilendirmez.

Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır : [A] - Güzel ve varlıklı bir yaşam sürmek isteyen kişi, kendisine bu yaşamı sağlayacak olan kaynakları çok yakınında bulundurmalıdır. Bu yaşayışın getirdiği yükleri de göğüslemeyi göze almalıdır.

Canı sıkılmak : [D] - İşsiz, boş kalmaktan bunalmak. Bir kişiye kızmak. Bir duruma üzülmek, neşesi kaçmak.

Canına tak demek : [D] - Sıkıntısı dayanılmaz hâle gelmek.

Canını acıtmak : [D] - Bir kimsenin vücuduna acı verecek bir şey yapmak.

Canını dar atmak : [D] - Tehlikelerden kurtulup, sığınacak, barınacak bir yer bulmak, sığınmak.

Canlı cenaze : [D] - Pek çok zayıf, hiç kuvveti, kudreti kalmamış.

Cebi delik : [D] - Cebinde para bulunmayan. Para tutmayan, aldığı parayı hemen harcayan.

Cebini doldurmak : [D] - Uygun durumu kollayıp kendine çıkar sağlamak. Etrafindakilerin çıkarını gözetmeyip bütün imkânları kendi için kullanmak.

Cefayı çekmeyen sefanın kadrini bilmez : [A] Hayatlarında dert, sıkıntı ve üzüntü çekmemiş olan kişiler mutluluğun kıymetini anlayamazlar.

Cehennem azabı : [D] - Büyük üzüntü. Kişiyi canından bezdirecek kadar büyük üzüntü, sıkıntı.

Cehenneme atsalar, odun yaş diye bağırır : [D] - Münasebetsiz bir kimsedir. Her konuya itiraz eder. Hiçbir şeyi beğenmez.

Cehenneme kadar yolu var : [D] - Kötülükler içinde kalsın. Gözümün önünde kalmasın, gitsin.

Cemaat ne kadar çok olsa, imam bildiğini okur : [A] - Toplumda lider durumundaki kişiler kendi düşüncelerini uygulamaktan çekinmezler. Etraflarında ne kadar çok kişi olsa da, ne kadar çok karışan akıl veren olsa da onlar yine kendi kafalarında şekillenen ve doğru buldukları ne ise onu uygularlar.

Cemaziyelevvelini bilmek : [D] - Bir kimsenin geçmişini, iyisi veya kötüsü ile bilmek. Geçmiş her şeyini bilmek.

Cennetin kapısını açmak : [D] - Etrafındakilere çok büyük iyilik yapıp ahiret mutluluğunu kazanmak.

Cevher yumurtlamak : [D] - Değerli sözler söylediğini zannetmek ama söyleyememek. (Alay olarak; değerli ve güzel sözler söylemek.)

Cıcığını çıkartmak : [D] - Bir konunun en ince taraflarını inceleyip gözler önüne sermek. İncelenmeyen hiçbir yanını bırakmamak.

Cızlamı çekmek : [D] - Argo olarak kaçmak, gitmek.

Ciğeri beş para etmemek : [D] - İşe yaramaz olmak. Değersiz olmak.

Ciğeri yanmak : [D] - Büyük bir acı içinde olmak, ıstırap duyuyor olmak.

Cihan bir yana o bir yana : [Ö] - Çok değer veriyorum. Hiç kimse onun gibi olamaz. O herkesten başkadır, değerlidir.

Cim karnında bir nokta : [D] - Cahil. Hiçbir şeyi bilmeyen.

Cin çarpmak : [D] - Anîden fenalaşmak. Bilinmeyen bir sebeple fenalaşmak. Çarpılmak. Bir tarafı tutmaz olmak.

Cin olmadan adam çarpıyor : [D] - Yetenekleri olmadığı hâlde, çok yetenekli bir kimseymiş gibi davranıyor. Etrafındaki kimseleri kandırmaya çalışıyor.

Cinle cirit oynamak : [D] - Çok ıssız olmak, kimse bulunmamak. Korkulacak derecede ıssız olmak.

Cinleri başına toplanmak : [D] - Çok kızmak, öfkelenmek. Çok sinirlenmek.

Cinleri tepesine çıkmak : [D] - Çok sinirlenmek. Asa-bîleşmek. Öfkelenmek.

Cins kedi ölüsünü göstermez : [A] - Soylu kimseler çok zor durumda da olsalar problemlerini kimseye söylemezler. Durumlarını belli etmezler.

Cirit atmak : [D] - Ortılığı boş bulup istediği gibi davranmak. Faydalı olmayan varlıkların boş buldukları ortamda istedikleri gibi davranmaları.

Cömert derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler : [A] - Bazı kimseler başkalarını pohpohlamakla işlerini yürütürler. Parası bol olanları yücelterek paralarını sarfettirirler. Yiğit olanların da gölgesine sığınarak onları ileriye sürüp kavga ettirirler ki bazen bu kişiler canlarını dahi kaybederler.

Cömert ile nekesin harcı birdir : [A] - Parasını değişik tipte harcayan kimseler vardır. İhtiyaçları için de olsa para harcamazlar bazıları. Gerekli eşyaların da en ucuzunu alırlar. Ama aldıkları eşya iyi olmadığından bir süre sonra kırılır, eskir. Aynı eşyayı birkaç defa almış olurlar ki bu para iyi bir malın parasını geçer. Cömert ise gerekli yerde parasını harcamasını, yardım etmesini bilir. Alacağı malın iyisini alır. Bir defa alır. Uzun zaman da kullanır. Nekes ise tutum yapacağım derken daha çok sarfetmiş olur. Hele insanların bir gün ölecekleri düşünülürse nekes davranmanın hiç de yararlı olmadığı hemen anlaşılır.

Curcunaya çevirmek : [D] - Bulunduğu yeri karma-karışık yapmak, gürültü içinde bırakmak. Velveleye vermek.

Cümbür cemaat : [D] - Toplu olarak. Beraberce. Hep beraber.

Çabalama kaptan ben gidemem : [D] - Hareket etmeyen araçlar, tembel kişiler için kullanılır. Ne kadar zorlanırsa zorlansın bu işi yapacak güçte değilim. Bu iş için yeteneğim yok.

Çabuk parlayan çabuk söner : [A] - Lââyık olmadıkları hâlde yüksek makamlara getirilen kimseler bir anda dikkatleri kendi üstlerine çekerlerse de bu görev için yetenekleri olmadığı için kısa zamanda yeteneksizlikleri ortaya çıkar. Bu parlak devirleri çok kısa sürer.

Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme : [A] - İnsanlar davet edildikleri yere mutlak gitmelidirler. Çünkü davet eden tarafından istenmektedirler. Davet edilmedikleri yere de gitmemelidirler. Çağrılmayan yere gitmek, yüzsüzlük ve arsızlık olur.

Çakalsız köy olmaz : [Ö] - Toplumun her kesiminde uygunsuz insanlar bulmak mümkündür. Serseri, yeteneksiz, kavgacı kimseler toplumun bütün kesimlerinde bulunabilirler.

Çakırkeyif : [D] - Biraz sarhoş, hafif sarhoş, mest görünümü.

Çala kalem yazmak : [D] - Çok çabuk yazmak. Çokça yazmak.

Çalı çırpı : [D] - Kuru ve ince dal parçaları. Çör çöp.

Çalı dibinde yuvası, böyle götürür havası : [Ö] - Kendisi güç şartlarda olduğu hâlde neşesinden gösterişinden hiçbir şey kaybetmemiş olan. Etrafına caka satmak için durumuna bakmadan gösteriş yapan.

Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez : [A] - Çalı bitkisi dikenli, zararlı bir bitkidir. Güzelliklerin simgesi olan gülün çalıda bitmesi düşünülemez, imkânsızdır. Cahil kişiye de sözün doğrusunu anlatmak mümkün değildir. Cahil olduğu için kendi bildiklerinin dışında da doğruların bulunduğunu kabul etmesi mümkün değildir.

Çalıkuşu gibi daldan dala konar : [D] - Hiçbir konuda sebat etmeyen. Ele aldığı her işi yarım bırakan, sonunu getiremeyen kimse.

Çalımından geçilmemek : [D] - Kendini büyük görmesinden, göstermesinden sıkıntı duyulmak, yanına varılamamak.

Çalışmak ibadetin yarısıdır : [A] - Kişinin ailesini, bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmek için çok çalışması gerekmektedir. İbadet kişiyi kötülüklerden sıyrır iyilik yolunda ilerletir. İyiliklerin en yücesi Tanrı yolunda çalışmak da kişiyi kötü duygulardan arındırır. İyilikler yapmasını, sevaplar kazanmasını sağlar. Bunun içindir ki çalışmak ibadetin yarısı kadar büyük değer taşır.

Çalma elin kapısını çalarlar kapını : [A] - Kişi hayatında bilerek isteyerek kimseye kötülük yapmamalıdır. Böyle bir kötülüğü yaptığı takdirde günün birinde aynı kötülükler kendisine de yapılır.

Çalmadan oynamak : [D] - Çok neşeli olmak, neşesini hareketleriyle belli etmek.

Çam devirmek : [D] - Karşısındakini üzecek, kıracak bir söz söylemek, pot kırmak. Kişiye veya guruba uygun olmayan sözler sarfetmek.

Çam sakızı, çoban armağanı[A] - İmkânları fazla olmayan kimsenin verdiği hediye, armağan.

Çamur atmak : [D] - Karşısındakini lekelemeye çalışmak. İftira etmek.

Çamura yatmak : [D] - Daha önce yapmaya söz verdiği şeyleri birtakım bahaneler ileri sürerek yapmaktan vazgeçmek. (Söz argodur.)

Çanağa ne doğrarsan, kaşığına o çıkar : [A] - Kişi geçmiş yıllarında ne kadar çalışmışsa ileriki yıllarda o kadar yararlanmak imkânını bulur. Hayatının geçmiş dönemlerinde iyilik yapan kimse ileride iyilik bulur.

Çanak tutmak : [D] - Kendi arzulamak. Kendisine kötü şeyler yapılmasına yol açmak. Bahaneler icat etmek. Dilenmek.

Çanak yalayıcı : [D] - Dalkavuk. Dalkavukluk eden.

Çanına ot tıkmak : [D] - Bir kimseyi kötülük yapamayacak hâle getirmek. Susturmak. Bir kimsenin şanını, ününü sürdürmesini engellemek.

Çantada keklik : [D] - Kolay elde edilir olmak. Elde edilmesi kolay. Elde edilmiş sayılabilir.

Çaptan düşmek : [D] - Önceleri çok iyi olan maddî ve manevî durumu bozulmak. İşe yaramaz hâle düşmek.

Çaputuna çuluna, âşıklık ne hâlline : [D] - Kişi başara bileceğinden büyük işlere kalkışmamalıdır. Yeterneği olmayan kimseler yapamayacakları kadar büyük işlere kalkarlarsa sonuç başarısız olur.

Çarşamba pazarı : [D] - Her şeyin ortada dağınık bir şekilde bulunduğu durum.

Çarşambanın gelişinden perşembe bellidir : [A] - Büyük işler yapılmadan önce meydana çıkan belir-

tiler büyük işin durumunu az çok belli eder. Onun nasıl olup nasıl sonuç vereceğini anlatır.

Çarşı iti ev beklemez : [A] - Başboş bir hayat yaşamaya alışmış olanlar disiplinli bir davranışta bulunamazlar. Sorumluluk gerektiren işlere giremezler.

Çat şurada çat burada, çat kapı ardında : [D] - Çok sık yer değiştirir. Bir yerde belli bir zaman durmaz. Orada arandığında bulmak mümkün değildir.

Çatal kazık yere batmaz : [A] - Bir işte birçok kişi söz sahibi olursa o işten fayda ve olumlu sonuç alınmaz.

Çay geçerken at değiştirilmez : [A] - Bir uygulamadan diğerine geçerken dikkat etmek gerekir. Tehlikeli davranışlar göstermemek sakınmak lâzımdır.

Çayı görmeden paçaları sıvamak : [D] - Tasarlanan bir işe vakti gelmeden çok önceden hazırlanmak. Gereği yokken hazırlık yapmak.

Çehresinden düşen bin parça : [S.G] - Suratı asık. Etrafındakilere sinirli sinirli bakıyor.

Çeki düzen vermek : [D] - Dağınıklıktan kurtarmak. Toparlamak. Yolunda gitmesini sağlamak.

Çekip çevirmek : [D] - İş yoluna koymak, yolunda gitmesini sağlamak.

Çekirdekten yetişmek : [D] - İşe küçük yaşta başlamak, bir ustanın yanında yetişme, uygulama, ilerleme kaydetme.

Çekirge bir sıçrar iki sıçrar, üçüncüsünde ele geçer : [G.S] - Yaptıklarını birçok defa saklamayı başaran kimseler, bu kötülüklerinin hiçbir zaman bilinmeyeceği konusunu düşünmemelidirler. En sonunda bir konuda açık vermeleri foyalarının meydana çıkması kaçınılmazdır.

Çelme takmak : [D] - İnsanların yolunda giden işlerini engellemeye çalışmak. Hile, düzen kullanarak yık-maya çalışmak. Yürüyen bir kimseye ayak takarak düşürmeye çalışmak.

Çene yarıştırmak : [D] - Karşılıklı konuşarak vakit öldürmek.

Çenesi düşük : [D] - Gereksiz konuşan. Geveze.

Çenesini bıçak açmamak : [D] - Hiç konuşmamak. Devamlı susmak. Üzüntülü olduğu için hiç konuşa-mamak.

Çeşmeye gitse çeşmeyi kurutur : [G.S] - Nereye git-se hangi işe el atsa o iş olumsuz sonuç verir. Çok şanssız olduğu için her işde başarısızlığa uğrar. En olabilir iş dahi, o işin içine girince olumsuz sonuç verir.

Çevir kazı yanmasın : [D] - Toplulukta bir pot kıran kişinin sözünü çevirip olayı hafifletmek istemesi üzerine alay olarak söylenir.

Çıban başı : [D] - Huzursuzluk veren hâl, durum. Ra-hatsızlık yaratan durum.

Çığırından çıkmak : [D] - Doğru yolu terk etmek, ay-nılmak. İşin amacından sapması, istenmeyen bir hâl alması.

Çıkmadık canda umut vardır : [A] - Kaybettiğimizi sandığımız bir konuda elimizde az çok ipucu varsa olayı bütünü ile kaybetmiş sayılmayız. Gereken ça-bayı gösterip konuyu kazanabiliriz. Son nefesini vermemiş bir kimseyi öldü kabul etmek yanlıştır. Bir etki, bir ilâç onu tekrar hayata döndürebilir.

Çıkmaz ayın son çarşambası : [D] - Hiçbir zaman gelmeyecek zaman. Bu iş hiçbir zaman gerçekleş-mez (şaka olarak).

Çıra dibi karanlık olur: (Mum dibine ışık vermez) :

[A] - Bazı insanlar başka kimselere çok yardım ederler. Onlar tarafından iyi olarak tanınırlar. Bu kişiler başkalarına yaptıkları bu yardımı en yakınlarından esirgerler, en yakınlarına yapmazlar. Oysa yardıma en yakında bulunan ve ihtiyacı olandan başlamak gerekir.

Çıra gibi yanmak : [D] - Bir konunun sonucunu kendine dert edip büyük sıkıntı içinde kalmak. Âşık olup dert çekmek. Bir konuda kurtuluş umudu kalmadığı için konunun sonuçlarını kabullenmek.

Çırak çıkartmak : [D] - Ortağını işyerinden zarara sokarak ayırmak.

Çiçeği burnunda : [D] - Çok taze. Yeni. Genç.

Çiçek olan yerde bal da olur : [S.G.] - Bol imkân olan yerlerde bu imkânlardan yararlanmak isteyen yetenekli, yeteneksiz pek çok kimse bulunur.

Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak, cümlelerin muradını verecek Hak : [A] - Her kul Tanrı'sından kendi çıkarları doğrultusunda istekte bulunur. Bu istekler birbirine zıt da olabilir. Ama Tanrı bu dilekleri şaşmaz bir düzen içinde, uygun gördüğü biçimde yerine getirir.

Çiğ yemedim ki karnım ağrısın : [D] - Korkum yok. Çünkü suçlu değilim. Bu suçlamalara aldırmiyorum.

Çil yavrusu gibi dağılmak : [D] - Perişan bir hâlde darmadağın hâle gelmek. Perişan bir hâlde etrafa doğru kaçışmak.

Çile doldurmak : [D] - Sıkıntı içinde olan bir kişinin sıkıntısının bitmesi. Rahata ermesi.

Çingene çalar, kürt oynar : [D] - Kimin ne yaptığı belli değil, karmakarışık. Dağınık, karışık.

Çingeneye beylik vermişler, önce babasını kesmiş

: [A] - Şımarık, ne oldum delisi olan kimseler ellerine bir yetki geçince kendilerini kanıtlamak için en yakınlarına dahi kötülük yapmaktan çekinmezler.

Çirkefe taş atma üzerine sıçar : [A] - Çevrelerinde kötü, edepsiz tanınan kişilerle ilişkiye girmek doğru değildir. Onların kötülüklerinden büyük zarar görülebilir. Terbiyesiz, cahil ve görgüsüz kişilerin tepkisini çekecek işler yapmaktan sakınmalıdır.

Çivi gibi olmak : [D] - Dinamik, sağlam, kuvvetli olmak.

Çivi kesmek : [D] - Çok fazla üşümek.

Çivi çiviye söker : [A] - Etkili bir olayın kişi üzerine bıraktıkları, daha güçlü bir olay ile ancak ortadan kaldırılabilir. (İçki içenler kendilerine gelmek için bir daha içerler. Buna da çivi çiviye söker derler.)

Çizmeden yukarı çıkmak : [D] - Yetkili olmadığı bir konuda konuşmak. Bilmediği bir işde bilir görünmek. Karışmak.

Çoban armağanı çam sakızı : [A] - Kişi malî gücünün yettiği kadar hediye verebilir, vermelidir.

Çobanı olmayan koyunu kurt kapar : [A] - Yöneteni olmayan, korunmayan bir toplum kolayca düşmanların egemenlikleri altına girer.

Çobanın gönlü olursa tekeden yağ çıkarır : [A] - Bir işde uzman olan kişi eğer arzu ederse en olmayacak sanılan işleri bile başarı ile sonuçlandırır.

Çocuğun yediği helâl, giydiği haram : [A] - Çocuklar gelişen, büyüyen varlıklardır, iyi bakılmaları gerekmektedir. Ne kadar iyi bakılırlarsa o kadar iyi ve çabuk gelişirler. Ama giydikleri için başka türlü dü-

şünmek gereklidir. Çocuklar en iyi elbiseleri dahi çok çabuk kirletir ve parçalarlar. Çocuklar çabuk büyüdükleri için bu yıl alınan giysiler gelecek yıl sağlam kalsalar bile giyilmezler. Çünkü ufalmışlardır. Bundan dolayı çocuklar için alınan giysiler çok pahalı ve lüks şeyler olmamalıdır. Böyle yapılırsa ziyan edilmiş, paralar boşa harcanmış olur.

Çocuk düşe kalka büyür : [A] - Her çocuk yürümeye başladığı sırada sık sık düşer, canı yanar. Bu durum anne ve babayı üzer. Çocuklar büyürken bu devrelerden geçerler. Anne ve babaların üzülmesi boşunadır, üzülmemelidirler.

Çocuk oyuncağı hâline getirmek : [D] - Bir işin değerini küçültmek, sık sık yön ve şekil değiştirerek işin değerini azaltmak, küçümsenir duruma getirmek.

Çocuksuz kadın meyvesiz ağaca benzer : [S.G] - Ailenin devamını çocuk sağlar. Kadın ne kadar iyi olursa olsun çocuğu olmayınca gelecekte hem kendisinin hem allesinin unutulmasına neden olur. Ailenin mutluluğu çocukla tamamlanır. Bunun için çocuğu olmayan kadın verimi olmayan ağaca benzer. Ailesini gerekli bir mutluluktan yoksun bırakır.

Çocuktan al haberi : [A] - Her şeyi çocukların yanında konuşmak doğru değildir. Çocuk bunları duyar söylenmeyecek yerde söyler, ailesi için zor durumlar yaratabilir. Her olay aile içinde konuşulur. Ama başkalarının bilmesi istenmez. Çocuk ise art niyet, yalan nedir bilmediğinden bu gizliliği anlayamaz ve her şeyi başkalarının yanında çekinmeden konuşur.

Çoğu zarar azı karar : [A] - Girişilen bütün işlerde çok aşırı hareket etmemelidir. Dikkatleri büyük öl-

çüde üzerimize çekecek davranışlardan kaçınmalıdır. Böylece başkalarının dikkatlerinden uzak, mutlu bir ömür sürmek elimizdedir.

Çok arayandan, çok soran yeğdir : [A] - Bilmediğimiz bir yeri çok aramak, bilinçsizce aramak fazla zaman kaybına sebep olur. Bilerek ararsak yani gerekli yerlere sormayı ihmal etmezsek aradığımızı daha kolay buluruz. Bundan dolayı yapılan işlerde çok zaman ve emek harcamak yerine, sormayı işin tekniğini öğrenip ona göre hareket etmeyi kural kabul etmelidir.

Çok bilen çok yanılır : [A] - Çok şeyi bilmek her şeyi bilmek değildir. Çok şey bilen kimse her şeyi bileceğini zannettiği zaman bilmediği pek çok şeyle karşılaşır. Şaşırır. Kendine güveni kaybolur, yanılğı büyük olduğu için bildiği şeylerde dahi tereddüte düşer. Kişi çok şey bildiğine güvenmeden karşılaştığı konuda iyice düşünüp ondan sonra gereğini yapmalıdır.

Çok çocuk anayı şaşkın, babayı düşkün eder : [Ö] - Bir aile bakabileceği kadar çocuk sahibi olmalıdır. Bakabileceğinden fazla çocuğu olan anne hepsine yetişemeyeceği için çocuklar bakımsız olur, anne ise hangisinin işini göreceğini, hangisine yetişeceğini bilemez; şaşkına döner. Dışarda çalışan baba ise kazancının büyük bir kısmını çocuklarına ayırmak zorunda kalacağından düşündüklerini gerçekleştiremez. Ne yapacağını bilemez duruma gelir.

Çok gezen çok bilir : [A] - Çok gezen kişi yeni yeni yerler gördüğü için yeni yeni şeyler de öğrenir. Böylece bilgisi artmış olur.

Çok havlayan köpek ısırmaz : [A] - Karşısında bulunanlara bağırıp çağıran tehditler savuran kişinin

hiddeti bir zaman sonra geçer, kişi normale döner, kimseye de bir şey yapmaz. Devamlı sessiz bulunan kimselerin ise kızdıklarında ne yapacakları belli olmaz. Hiç umulmadık bir zamanda, umulmayan bir kötülüğü habersizce yapmaları her zaman mümkündür.

Çok koşan çabuk yorulur : [A] - Çok çalışan kimse-ler kendilerine bakmayı, gerekli zamanlarda dinlen-meyi bilmelidirler. Hep çalışacağım diyen ve dur-madan çalışan kişiler hedeflerine ulaşamazlar. Kısa zaman içinde yorulurlar. İş yapacak güçleri kal-maz. İsteseler de işlerini bitiremezler, hedeflerine ulaşamazlar.

Çok mal haramsız, çok lâf yalansız olmaz : [A] - Pek fazla mal sahibi olan kimselerin bu mallarının elde edilmesinde kanunsuz yollara da başvurduğu akla gelir. Kanunlara uygun yoldan bu kadar mal kazanmak mümkün değildir. Çok fazla konuşan ki-şiler de sözlerine ilgiyi sürdürebilmek için konu-şmalarına az da olsa hakikat olmayan sözler; yalan katmak zorunda kalırlar. Buna mecbur olurlar. Haksız mal elde etmek onunla öğünmek, çok ko-nuşarak etrafındakilere yalan yanlış şeyler söyle-mek insan olmanın özelliklerinden değildir.

Çok naz âşık usandırır : [A] - Âşık, sevdiğinin her hareketini kabul eden büyük fedakârlıklar yapan ki-şidir. Nazlanmada aşırı gidildiği zaman âşık dahi sevdiğini terk eder. Bunun için nazlanma tadında bırakılmalıdır. Nazlanmada aşırılığa gitmek fayda yerine zarar verir.

Çok okuyan değil çok gezen bilir : [A] - Çok gezen kimse kafasındaki bilgilere; gördüğü yaşadığı olay-

lardan elde ettiği uygulamalı bilgileri de ekleyince bilgisi çoğalı. Gezilip görölen yerlerden elde edilen uygulamalı bilgiler ise çok zor unutulur. Bunun için çok gezenin bilgisi sağlam ve köklüdür. Çok okuyan ise hayali bilgiler edinir. Bu bilgiler çabuk unutulur. Ayrıca kitaplar her yerin her şeyini tam olarak anlatmazlar. Anlatan kitaplar da olsa okuyucunun hepsini bulup okuması imkânsızdır. Bu sebeple çok gezenin bilgisi detaylı, köklü ve unutulmazdır. Çok okuyanın bilgisi ise detaysız, köksüz ve çabuk unutulur niteliktedir. Bu nedenden çok gezenin bilgisi, çok okuyandan fazladır.

Çok söyleme arsız, aç bırakma hırsız edersin : [A]

- Kişiy e her zaman usandıracak şekilde sözler söylememeli. Bu sözler günün birinde dinlenmez olur. Daha da üstelenecek olursa söz söylenen kimse olumsuz cevaplar vererek söz söyleyeni zor durumda bırakabilir. Geçimini sağlamaya çalıştığımız insanları bilerek isteyerek aç bırakmamalıyız. Aç kalan kişi belli bir zaman belki sabreder. Ama sonunda karnını doyurmanın kısa yolunu arar. Hırsızlık yapabilir. Bundan dolayıdır ki karşımızdakinin ihtiyaçları giderilmeli, onunla lüzumsuz konuşmalar yapılmamalıdır.

Çok yaşayan (okuyan) bilmez, çok gezen bilir : [A]

- Çok yaşayan, çok okuyan kimseler birçok bilgi edinirler. Ama çok gezenler değişik, hatta kitaplarda olmayan bilgileri de öğrenmiş olurlar. Bu sebeple çok gezen kimsenin çok bilmesi doğaldır.

Çorap söküğü gibi gitmek : [D] - Başlangıçtan sonra devamı çok kolay gelen, devam eden. Birbirine

bağlı işlerde, biri yapılmıca diğcrinin çok kolay yapıldığı ve bu kolaylığın sürüp gittiğini anlatmak için kullanılır.

Çörcğın büyüğü unun çoğundan olur : [A] - Bir çalışma sonucunda başarının çok olması o çalışmaya başlanırken imkânların çok ve iyi olmasına bağlıdır. İmkânlar ve araçlar iyi olursa yapılan işde başarı da çok olur.

Çulu düzmek : [D] - Hâli vakti iyileşip iyi giyinmeye başlamak.

Çürüğe çıkmak : [D] - Bir işe yaramaz olduğu anlaşıp terk edilmek. Sağlıklı olmadığı için askerlik görevine alınmamak.

Çürük baklanın kör alıcısı bulunur : [A] - Bir maddenin işe yaramaz olduğuna hemen karar vermemelidir. İşe yaramaz zannettiğimiz malların da alıcısı bulunabilir. İyisini bilmeyip alan kötüsünü de bulabilir.

Çürük tahta çivli tutmaz : [A] - İşe yaramaz, esas niteliği bozulmuş bir şeyi ne kadar uğraşılırsa uğraşılırsın eski hâline getirmek mümkün değildir. Bunun için işe yaramayan konularda harcanan zamana yazık olur.

Çürük tahtaya basmak : [D] - Dikkat etmeyen, incelemeden sonu iyi bitmeyecek bir işe başlamak. Düşüncesizlik sonucu, sonucun iyi bitmeyeceği bilinen bir işe girmek.

Dağ başından duman eksik olmaz : [A] - Toplumlar-
da herkesin bildiği zenginliğe sahip olanlar ile yük-
sek mevkilerde bulunan kişilerin zenginliklerinin ve
mevkilerinin getirdiği üzüntü ve sıkıntıları vardır. Bu
sıkıntılar zenginlik ve yüksek makam devam ettiği
sürece hemen hemen hiç eksilmez, zaman zaman
da artar.

Dağ dağ üstünde olur, ev, ev üstünde olmaz : [A] -
En olmayacak şeylerin bir gün olması düşünülebi-
lir. Ama bir mekân içinde iki ailenin beraberce ya-
şaması düşünülemez. Maddî imkânlar buna mani
olur. Maddî imkânlar olmasa da iki aile arasında
mutlak oluşacak geçimsizlikler, problemler buna
imkân vermez.

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur : [A] -
Birbirini çok seven dostlar, arkadaşlar ayrılmak zo-
runda kalsalar da bir gün gelir tekrar kavuşurlar.
Kavuşma ihtimalleri çok kuvvetlidir.

Dağ ne kadar yüce olsa, yol onun üstünden geçer :
[A] - Kişi ne kadar zengin, ne kadar da güçlü olsa
kendinden daha zengin, daha güçlü bir kimse tara-
findan eleştirilmesi kaçınılmazdır. Bunun için hiç
kimsenin kendini diğer kişilerden üstün görmesi
doğru değildir.

Dağa çıkmak : [D] - Mevcut hükümete baş kaldır-
mak. Dağlara çıkmak. İsyan etmek.

Dağdan gelip bağdakini kovmak : [D] - Bir yere bir
işe sonradan gelip daha önce bu işde emek harca-

miş olanların yerini, işini almaya çalışmak, daha önce büyük emek vermiş olanları küçümsemek. Onların hakkını çiğnemek.

Dağına göre kar yağar : [D] - Allah kullarına taşıyabilecekleri kadar sıkıntı verir. Tanrı insanlara, lâıyk oldukları kadar, hak ettikleri kadar dert veya ferahlık verir.

Dağları devirmek : [D] - Çok zor ve ağır işleri sonuçlandırmak, başarmak.

Dal budak salmak : [D] - Çoğalmak. Büyümek, soyun büyüyüp çoğalması, genişlemesi.

Daldan dala konmak : [D] - Sık sık iş değiştirmek. Sıkça fikir değiştirmek. Kararsız olmak. Bir işde, bir konuda sebat etmemek.

Dalı budağı sende, kökü bende : [G.S] - Bir işin kazancından başkası yararlansa bile, o işin asıl sahibi gerçek başarının ve gururun da sahibidir.

Dam üstünde saksagan, vur beline kazmaylan : [D] - Bir konuda konu ile hiç ilgisi olmayan saçma sözler kullanıldığı zaman, sözün konu ile ilgisi yoktur anlamında söylenir. Sözde küçümseme anlamı vardır.

Dama taşı gibi oynatmak : [D] - Çok sık olarak yer değiştirtmek.

Damarına basmak : [D] - Kızdırmak. Bir kişinin zayıf tarafına dokunup onu kızdırmak.

Damdan düşen, damdan düşenin hâlini bilir : [D] - Bir sıkıntıya uğramış olanlar, daha sonra bu sıkıntıya düşenlerin hâlini en iyi anlayanlardır.

Damdan düşer gibi : [D] - Birdenbire, hiç beklenilmeyen bir zamanda, yersiz.

Damlaya damlaya göl olur : [A] - Küçük şeyleri önemsizdir diyerek azımsamak doğru değildir. Küçük şeyler bir araya toplanınca büyük bir varlık meydana getirirler. Küçük şeylerin kıymetini bilmiyoruz. Önemsizdir diyerek ziyan etmemeliyiz. Bir kenara konan, ziyan edilmeyen küçük şeyler, gün gelir büyük bir problemin kolayca hal'edilmesini sağlar.

Danışan dağı aşmış, danışmayan yolu şaşmış : [A] - Bilmediğini veya iyi bilmediği şeyleri başkalarına sorup öğrenen kimse, işi iyi ve çabuk bitirir. Sormak, fikir almak istemeyenler ise zorluklar içinde çabalayıp dururlar, başarı da elde edemezler.

Danışıklı doğuş : [D] - Etrafında bulunanları aldatmak için daha önceleri anlaşılmış kişilerin yeni karşılaşmış, yeni anlaşılmış gibi davranmaları.

Dara düşmek : [D] - Para sıkıntısı içinde kalmak. Parasız kalmak.

Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz : [A] - İyi olmayan malzeme ile iyi ve güzel bir iş meydana getirilemez. Yeteneği olmayan kişiler faydalı ve güzel bir işi başaramazlar.

Darısı dostlar başına : [D] - Bütün bu güzellikler başkalarına da nasip olsun. Özellikle benim sahip olduğum imkânlara dostlarım da sahip olsun, elde etsin.

Davacın kadı olursa yardımcın Allah olsun : [A] - Yaptığınız suç sizi yargılayan kimseye karşı ise çok zor durumda kalınır. Kendinizi kurtarmak mümkün değildir.

Davetsiz gelen döşeksiz oturur : [A] - Çağrılmadan bir yere gidenler kendileri için ağırlanmayı beklememelidir.

Davul dengi dengine diye çalar : [A] - Birlikte yaşayacak, arkadaş olacak veya evlenecek insanların dengiyle, eşitiyle beraber olması lâzımdır. Yoksa yapılacak her işde başarısızlık kaçınılmaz olur.

Davul görür oynar, mihrap görür ağlar : [G.S] - Etrafında bulunan kimselerle çok iyi geçinmesini, onların dertlerine ve sevinçlerine ortak olup dostluklarını kazanmasını bilir. Kendi çıkarı için başkalarının dertlerine ortakmış gibi görünür.

Davul onun omzunda, tokmak başkasının elinde : [D] - Asıl sıkıntıyı çeken başkasıdır. Olayların sonucundan yararlananlar ise sıkıntıyı çekenler değil, emeği olmayanlardır.

Davul tozu minare gölgesi aramak : [D] - Olmaya-cak şeyler peşinde koşan kimseler için kullanılır.

Davul zurna ile adam aramaya gider : [D] - Etrafını gürültü içinde bırakarak iş yapmaya başlamak. Yaptığının etrafındakiler tarafından duyulmasını sağlayacak şekilde hareket etmek.

Davulu biz çaldık, parsayı el topladı : [D] - Bütün çalışmaları biz yaptık çalışmaların sonunda elde edilenlerden başkası yararlandı.

Davulun sesi uzaktan hoş gelir : [A] - Bize uzaktan hoş gelen olayların hepsinin iyi ve güzel olduğunu düşünmek doğru değildir. Olayların içine girildiğinde bize güzel ve hoş geldiği şekilde olmadığı görülecektir.

Dayak cennetten çıkmıştır : [A] - Dayak birçok problemin ortadan kalkmasına yarayan, kötülerini doğru yola getiren bir eğitime aracıdır.

Dazlayan (kusur arayan) daza düşer, kel başlı kıza düşer : [A] - Çok titiz, çok zor beğenen müşkülpe-

sent kimseler bu durumları gereği çok kere istemediği, beğenmediği şeyleri almak durumunda kalırlar. Fazla müşkülpesentlik iyi değildir.

Debbah sevdiği deriyi yerden yere vurur : [A] - Toplumda sevdiğimiz kimseleri çok iyi yetiştirmek için onlara bazı zamanlarda sert hareketlerde bulunmak mecburiyetinde kalırız. Bunu onların yararı, daha iyi yetişmeleri için bilerek ve isteyerek yaparız.

Dedesi koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış : [A] - Aile içindeki bazı davranışlar babadan oğula geçerek devam eder.

Defterden silmek : [D] - Yakın dostunun dostluğuna son vermek.

Defteri dürülmek : [D] - Bir yerden uzaklaştırılmak. İşine son verilmek. Ölmek veya öldürülmek.

Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan : [A] - Ortaklık yapan kişiler; karı koca arasında ilişkiler karşılıklı olmalıdır. İki taraf da birbirine sevgi besler saygı ile bakarlarsa uyuşma, anlaşma iyi ve güzel bir şekilde devam eder. Böyle yapılmazsa dostluklar çabuk bozulur.

Değme keyfine : [D] - Çok keyifli, hâlimden aşırı derecede memnun.

Deli arlanmaz, sahibi arlanır : [A] - Kötü, etrafta hoş karşılanmayacak davranışta bulunan kimseler yaptıklarını umursamasalar bile, aileleri bu durumdan utanır, sıkılır, eziklik duyarlar.

Deli deliden, imam ölüden hoşlanır : [A] - Toplum içinde yaşayan insanlar kendi dengi olan kimselerle konuşmaktan, kendilerine çıkar sağlayacak işlerden hoşlanırlar.

Deli deliyi görünce çomağını gizler : [A] - Ömrünü başkalarına saldırmakla, hücum etmekle geçirmiş kimseler kendilerinden daha güçlü ve saldırgan birini görünce bir köşeye çekilirler, sinerler.

Deli divane olmak : [D] - Fazla düşkünlük göstermek. Pek çok sevmek.

Deli ile devletli bildiğini yapar : [A] - Deli mantıklı hareket etmekten yoksun olduğu için aklına geleni yapmak ister. Büyük yetkilere sahip kişiler de yetkilerine dayanarak istediklerini yapmak isterler. Engel olununca da yetkilerini bu yolda kullanıp engeli ortadan kaldırırlar.

Deli kızın çeyizi : [D] - Sık sık ortaya konulup birbirine uygun olmayacak şekilde sergilenen (dağınık şekilde) eşya.

Delik büyük yama küçük : [D] - İhtiyaçlar çok, fakat imkânlar az.

Deliye bal tattırma, köyde katran tulumu komaz : [A] - Akıllı tam olmayan kimseler bir defa tattıkları ve hoşlandıkları her şeyi devamlı isterler. Hatta bir tarafından hoşlarına giden şey tam olarak ona benzemese de yine onu elde etmek için bütün güçlerini kullanırlar, elde etmeye çalışırlar.

Deliye her gün bayram : [A] - Deli düşünmekten, iletiriyi görmekten, etrafı ile bilinçli bir şekilde ilgilenmekten yoksun olduğu için bütün günleri kendine göre sıkıntısız üzüntüsüz geçer. Etrafının dertleri ve sevinçleri onu etkilemez. Aklını kullanmayan etrafı ile ilgili olmayan kimseler de aynen böyledir. Toplum içinde yaşayan kimseler etrafındakilerin se-

vinçleriyle olduğu kadar üzüntüleri ile de ilgilenmelidirler ki insan oldukları anlaşılsın.

Deliye pösteği saydırmak : [D] - Bir kimseyi yapılması çok güç engellerle dolu bir işle uğraştırmak.

Dem tutmak : [D] - Sazla sese, ses ile saza eşlik etmek, uyum sağlamak.

Demir leblebi : [D] - Başarılması çok zor olan iş. Kolay kabul edilmeyen etkili söz. Güçlü, yenilmez derecede güçlü kimse.

Demir nemden insan gamdan çürür : [A] - İyi izole edilmemiş bir demiri nem kısa sürede etkiler, çürütür, yok eder. Ruh sağlığı yerinde olmayan bir kimseyi de gam sıkıntı yıpratır, harap eder, çalışma zevki bırakmaz. Hatta yaşama arzusunu da yok eder.

Devir tavında, dilber çağında : [A] - Her işin başarılı bir biçimde yapılıp sonuçlandırılması için belli bir zaman vardır. O zamanı kaçırmayıp iyi kullanmak lâzımdır.

Demir tavında dövülür : [A] - Her işin yapılmasının en uygun zamanını bilmek ve kollamak lâzımdır. Aksi hâlde yapılacak işde hatalar olması kaçınılmaz olur.

Denizden çıkmış balığa dönmek : [D] - Yeni ortama alışmakta zorluklar çekmek. Yeni ortamını yadırgamak, alışamamak.

Denize düşen yılanı sarılır : [A] - Zor durumda olan kimseler, hiç faydalı olmayan, hatta tehlikeli durum yaratan şeylerden bile yardım umarlar. Zor durumdaki kimse bu durumundan kurtulmak için her çareyi denemekte sakınca görmez.

Denize girse kurutur : [D] - Çok beceriksiz ve şanssız. Kendisine sağlanan en uygun ortamdan bile hiç yararlanmasını bilmez. Her ortamda başarısız.

Denizi geçip çayda boğulmak : [D] - Çok büyük engelleri ortadan kaldırıp işin sonuna gelip başarıya yaklaşıldığı zamanlarda küçük bir engelin başarıyı ortadan kaldırması.

Derdini Marko Paşa'ya anlat : [D] - Senin derdin ile ilgilenecek kimse yoktur.

Derdini saklayan derman bulamaz : [A] - Kişi dert ve sıkıntılarını kimseye söylemez kendisi çözmeye çalışırsa sorunları artar. Her şeyi bilmemiz mümkün değildir. Konuyu bizden iyi bilenlere söyler, danışsak derdimizin çaresi mutlak bulunacaktır. Bunun için insan dert ve sıkıntılarını dostlarına açmalı onların yardımını istemelidir.

Derdini söylemeyen derman bulamaz : [A] - İnsanlar dertlerini başkalarına anlatırlarsa daha kolay çözüm yolları bulabilirler. Dertlerimizi, bize yardımcı dokunacak kimselere açarsak daha kolay çözümleriz. Aksi takdirde dertlerimiz, sıkıntılarımız bizim için büyük problemler oluşturur.

Derede tarla sel için, tepede harman yel için : [A] - Kıymetli mallarımızı çok iyi korumak lâzımdır. Bunları, tehlikeli olduğunu tahmin ettiğimiz yerlerden uzak tutmalı, korunmasına çalışılmalıdır.

Dereyi görmeden paçaları sıvar : [D] - Yapılacak bir iş, bir çalışma için çok erken hareket etmek. Çalışma daha doğru dürüst plânlanmadan harekete geçmek, yapmaya çalışmak.

Dert ağlatır, aşk söyletir : [A] - Derdi olan kimse derman bulamamaktan yakınır, ağlar. Âşık olan ise

sevdiğinin özelliklerini, güzelliklerini verdiği sıkıntıları söyler, anlatır ferahlar. Problemlerimizi dikkatli ve soğukkanlı karşılırsak çözümleri de kolay olur.

Dertsiz baş olmaz : [A] - Herkesin kendi çapında bir sıkıntısı vardır. Hiç kimse dertsiz değildir. Yoksul, zengin fark etmez. Kendine göre bir derdi vardır.

Dertsiz başını derde sokmak : [D] - Durup dururken derde, sıkıntıya girmek. Sıkıntısı, derdi yokken, gereksiz bir biçimde sıkıntı, üzüntü verecek bir işe girmek.

Derviş dervîşi tekkede bulur : [A] - Her kişi kendini, kendine uygun yere gidecek şekilde ayarlamalıdır. Sosyal durumları ne ise kişiler o şekilde hareket ederlerse uyumlu ve başarılı olurlar.

Dervîşin fikri ne ise zikri de odur : [A] - Kişinin düşüncesi hangi doğrultuda ise uygulamaları da aynı doğrultudadır. Kişi kafasındakini uygulamaya gayret eder.

Deryada balık tutmak, deveyi hamuduyla yutmak : [D] - Etrafında bulunanlara iyi, dürüst, olumlu görünüp aslında fazlaca hırslı olmak, büyük rüşvetler almak, büyük vurgunlar vurmaktır.

Deryadil ol ki rahat bulasın : [G.S] - İnsan yaşamı süresince olumlu, iyi niyetli, hoşgörülü olursa olayları da öyle yorumlar ve hayata daha hoşgörülü bakar. Bu da onun ömrünü mutlu geçirmesini sağlar.

Destursuz bağa girilmez : [A] - Yapılacak her iş için gerekli yerlerden izin almak lâzımdır. İzinsiz yapılan hareketlerin cezasını ise suçlu kimse ses çıkarmadan çekecektir, katlanacaktır.

Deve bir akçeye, deve bin akçeye : [A] - Kişinin maddî gücü varsa alacağı malın fiyatı çok da olsa alır. Maddî gücü yoksa istediği mal yok pahasına bile satılsa almak imkânını bulamaz.

Deve hamur yutar gibi : [S.G] - Bir işi zorla ve kısa aralıklarla yapmak.

Deve Kâbe'ye gitmekle hacı olmaz : [A] - Bir iş özellikleri bilinmeden yalnız dıştan görüldüğü gibi benimsenip uygulanırsa yapana değer kazandırmaz. İş de yapılmış sayılmaz.

Deve kendi kamburunu görmez, karşısındakini görür: [G.S] - Kişi kendi eksikliklerinin farkında olmadan başkasının kusurlarını bulur, onları kusurunu bulduğu kişiye söyler. Halbuki söylediği kusurlar kendisinde, etrafındakilerden daha fazla vardır. Bunun içindir ki insan, önce kendini bilmeli, sonra başkasına bakmalıdır.

Deve kırk yılda intikam almış, ne erken oldu demiş: [A] - Hayatta öyle insanlar vardır ki kendilerine yapılan kötülüğü bir türlü unutmazlar. Aradan çok uzun yıllar geçse bile fırsat buldukları zaman hemen intikam alırlar.

Deve kini tutmak : [D] - Unutulmayan, hiçbir zaman eskimeyen, hep taze tutulan kin, nefret.

Deveci ile dost olan kapısını büyük açar : [A] - Sosyal durumu yüksek veya zengin kimselerle konuşup ahbaplık eden kimselerin, zamanı gelince onları konuk olarak ağırlayabilecek durumda olmaları, ona göre hayatlarına yön vermeleri gerekmektedir.

- Devede kulak : [D]** - Çok önemsiz. Bir büyüğün en ufak parçası. Karşılaştırılan şeye göre çok önemsiz.
- Deveden büyük fil var : [A]** - Bir toplulukta büyük olarak tanınan kişilerden de büyük olanlar vardır. Başarımızın yalnız bize ait olduğunu ve en büyük başarı olduğunu düşünerek gururlanmak doğru değildir.
- Deveye boynun eğri demişler, (Nerem doğru ki) demiş : [D]** - Çok eksik ve kusurlu olan bir işde küçük bir tarafı eleştirmek gereksizdir. Hepsi kusurlu olan bir iş için eleştiri zaten gerekmez.
- Deveyi havutuyla (hamuduyla) yutmak : [D]** - Etrafında çok kişinin bildiği bir konuda yasal olmayan bir yoldan çıkar temin etmek. Rüşvet almak. Kendi çıkarı için yarar sağlamak.
- Devletin malı deniz yemeyen domuz : [A]** - Hırsızlar, devlete kötülük etmeye alışmış kimseler için, devletin imkânları hiç bitmez. Onlara göre yasal olmayan bu işi durmadan yapmak gerekir. Bu hırsızlığı yapmayan aptaldır.
- Devletli ile deli bildiğini yapar : [A]** - Delilerin düşüncesi olmadığı için aklına geleni yapar. Yüksek makamda bulunan kişiler de etrafında bulunanların sözünü dinlemez, kendi bildikleri gibi davranırlar.
- Devletliye dokun geç, fakirden sakın geç : [A]** - Zengin ve yüksek makamdaki kimselerle her zaman dost bulunmakta yarar vardır. Gün olur bir konuda yararlanmak mümkün olur. Fakir ise bizden yararlanmak isteyeceğinden uzak durmakta fayda vardır.
- Dış kapının dış mandalı : [D]** - Uzaktan, çok uzaktan akraba.

- Dibi görünmeyen tastan su içme :** [A] - Detaylarını iyice incelemeden, yakınlarının fikrini almadan bir işe girmek doğru değildir.
- Dikili ağacı olmamak :** [D] - Hiç malı olmamak. Taşınır taşınmaz malı olmamak.
- Dikiş tutturamamak :** [D] - Bir yerde uzun bir zaman duramamak, durmayı başaramamak.
- Dikensiz gül olmaz :** [A] - Hayatımızda karşımıza çıkan güzel şeylerin küçük de olsa güzel veya verimli olmayan tarafları bulunabilir. Bunu önceden kabul etmek lâzımdır.
- Dil ağız vermemek :** [D] - Kendinden geçmiş, konuşamaz bir durumda olmak. Ağır hasta durumunda olmak.
- Dil yarası :** [D] - Acı sözlerin gönülde bıraktığı derin etki.
- Dilden gelen elden gelse her dilenci padişah olurdu :** [A] - Toplum içinde her kişi söylediğini uygulamaz. Her söylenen uygulanabilse zengin olmayan kimse kalmazdı. Herkes mutlu olurdu.
- Dile düşmek :** [D] - Toplumda o kimsenin hakkında kötü şeyler söylenmesi, kötüleyecek şekilde konuşulması.
- Dile gelmek :** [D] - Konuşmaya başlamak. Uzun zaman sustuğu ve konuşmaz denildiği hâlde birden konuşmaya başlamak.
- Dilenciye hıyar vermişler, eğri diye beğenmemiş :** [D] - Kişi etrafındakilerden yardım istiyor. Yardım yapınca da yardımı azımsıyor, küçümsüyor, beğenmiyor, istemiyor.

- Dilin kemiği yok, nereye çevirsen oraya döner : [A]**
 - Kişi söylediği sözde durmalıdır. Her konuda başka şeyler söyleyen, herkese başka başka cevaplar veren kimse kişilik sahibi olamaz. Dil her şeyi söyler ama kişiyi de toplum içinde olumsuz tanıtır.
- Dilinde tüy bılmek : [D]** - Bir şeyi çok söylemek. Çok söylemekten usanmak.
- Dilinden düşürmemek : [D]** - Hep o konudan veya o kişiden bahsetmek. Sık sık anmak.
- Dilini eşşek arısı soksun : [D]** - Bu hoş a gitmeyen sözü keşke söylemeseydin.
- Dilinin altında bir şey olmak : [D]** - Rahatça söylenmeyecek, çekinilecek bir şey olmak. Bir sırrı bilip söyleyememek. İma yolu ile söylemeye çalışmak.
- Dilinin cezasını çekmek : [D]** - Gereksiz ve ölçsüz konuşmanın sonucunda gelen sıkıntılara mecbur katlanmak.
- Dillere destan olmak : [D]** - Her yerde ondan bahsedilmek, söylenmek. Sözü edilmek.
- Dilli düdük : [D]** - Çok konuşan, geveze.
- Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olmak : [D]** - Çok daha büyük şeyler elde etmek isterken elindekini de kaybetmek.
- Dinden imandan çıkmak : [D]** - Çok kızıp, öfkelenip kendine hâkim olamayıp küfür etmek.
- Dinî bütün : [D]** - Dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren. Çok dindar.
- Dinince dinlenmek : [G.S]** - Kabul ettiğı dinin iyilikleri onunla olsun anlamında olan bir dilek.
- Dinleyen söyleyenden arif gerek : [G.S]** - Çok söz kişiyi sonunda boş şeyler söylemeye mecbur eder.

Bu da etrafındakilerin sabrını taşırır, güvenini yitirir. Dinleyen ise boş şeyler de dinlese, az bir şey öğrenir. Konuşmadığı için de etrafındakilerin kötü izlenimlerini kazanmamış olur.

Dinsizin hakkından imansız gelir : [A] - Etrafındakilere karşı acıması olmayan; merhametsiz kişinin hakkından kendisinden daha merhametsiz ve insafsız kimse gelir.

Dipsiz kiler boş ambar : [D] - Çalışmalar fayda vermez, sonuç almak mümkün değildir. Elinde para mal mülk tutmayan.

Dirhemini yiyen it, kudurur : [D] - Kaldınlamayacak kadar acı sözler söylenmesi.

Dirlik nerede, devlet orada : [A] - Bir toplumda birlik, beraberlik, karşılıklı sevgi olursa, o toplum her alanda sağlam, başarılı ve mutlu insanların toplumu olur. Güçlü bir devleti de olur.

Dirsek çürütme : [D] - Uzun süre okullarda bilgi öğrenmek için çaba sarfetmek. Bilgisini genişletmek için çalışmak, emek harcamak.

Diş bilemek : [D] - Karşısındakine bir kötülük yapmak için fırsat kollamak. Öcünü almak için gerekli fırsatı aramak, kollamak.

Diş geçirememek : [D] - Sözünü dinletememek, emri altına alamamak, emrini dinletememek.

Dişe dokunur : [D] - Bir işe yarar. Önemli.

Dize gelmek : [D] - Yalvarmak. Düşmanını yenip buyruğuna sokmak.

Dizginleri salmak : [D] - Üzerinde uyguladığı baskıyı, şiddeti azaltmak.

Dizinin bağı çözülmek : [D] - Çok korktuğu için ayakta duramaz hâle gelmek. Bir nedenle ayakta duramayacak hâle gelmek.

Doğduğuna inanır, öleceğine inanmaz : [D] - Üzerinde çalışıp uğraştığı bir konunun yararı olduğu kadar zararı da olabileceğini kabul etmemek.

Doğmadık çocuğa kaftan biçilmez : [A] - Henüz gerçekleşmemiş bir iş için hayal kurmak, plânlar yapmak doğru değildir.

Doğmamış oğlana (çocuğa) don biçmek : [A] - Gerçekleşmemiş bir olayı var sayıp hazırlıklarda bulunmak doğru bir davranış değildir.

Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar : [A] - Toplumda herkesin kusurunu yüzüne söyleyen kimseler başkaları tarafından sevilmezler. Toplulukta sözünü esirgemedi dosdoğru söyleyen kimseler bazı kişilerin çıkarlarına dokundukları için, çıkarıcı kimseler tarafından sevilmezler.

Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek : [A] - Doğruyu olduğu gibi söyleyen kimseler birçok kişinin çıkarını engelledikleri için her an onlardan bir kötülük görebilirler. Bunun içindir ki her an o bölgeden ayrılmak üzere hazır durumda olmalarında yarar vardır.

Doğru söz acıdır : [A] - Karşısındakinin yanlışlarını onun yüzüne söyleyen kimsenin sözleri karşısına acı gelir. Sözler acı gelse de söylemekte yarar vardır. Çünkü yanlışlar böylece önlenmiş olur, devam etmez.

Doğru söz yemin istemez : [A] - Sözünün doğru olmadığını bilen kimse karşısındakini inandırmak için

yemine başvurur. Sözü doğru olan kişinin karşısındaki inandırmak için yemin etmesine gerek yoktur.

Doğru söze akan sular durur : [G.S] - Doğru söz karşısında hiç kimse bir şey söyleyemez, itirazda bulunamaz.

Doğruluk minarede, muhabbet çalıda kalmış : [G.S] - Doğruluğun ve sevginin toplum içinde, her yerde aranması yanlıştır. Doğru olanlar binde bir kadardır. Sevgiye de ulaşmak çok zordur. Toplumda sevgiyi bulmak, kolay olması gerekirken gerçekte çok zordur.

Doğrunun yardımcısı Allah'tır : [A] - Doğru söyleyen kimse toplumda çoğunlukta bulunan dürüst olmayan kimseler tarafından sevilme de aşağılanmaya çalışılsa da üzülmemelidir. Yaptığı iş için ona doğruluğun koruyucusu Tanrı yardım edecektir.

Dokuz ay anasının karnında nasıl sabretmiş : [S.G] - Çok aceleci. Her işinde acele eden. Acele ile işe girişen kimseler için söylenir.

Dokuz ayın çarşambası bir araya gelmez : [D] - Bir iş yapılacakken pek çok işin ortaya çıkıp bir araya gelmesi ile karışık, sıkışık bir durum meydana gelmek.

Dokuz körün bir değneği : [D] - Pek çok kimsenin yardımını umduğu, beklediği kimse, kişi.

Dokuz köyden kovulmuş : [D] - Çevresindekileri rahatsız edici davranışlarda bulunduğu için hiçbir toplumda kabul edilmeyen, istenmeyen.

Dokuz öksüz ile bir mağaraya kapanmak : [D] - Çok sıkıntılı bir durumu olmadığı, önemli bir sebe-

be dayanmadığı hâlde, nedensiz bir şekilde sızlanmak, yakınmak.

Dolap beygiri gibi dönüp durmak : [D] - Çok yorucu bir işde ara vermeden bilinçsiz bir şekilde durmadan çalışıp durmak.

Dolap çevirmek : [D] - Hile ile iş yapmak. Dalavereli işler yapmak.

Dolu dizgin gitmek : [D] - Son süratle, hızla gitmek.

Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı : [D] - Pek çok şeyi denedimse de çıkar yol bulmak mümkün olmadı.

Domuz derisinden post, eski düşmandan dost olmaz : [A] - Domuz İslâm dininde yasaklanmış bir hayvandır. Eti yenmediği gibi derisi de hiçbir işde kullanılmaz. Tiksinti verir. Eski düşman da böyledir. Hiçbir zaman içten ve yakın olamaz. Gösterdiği yakınlığa da inanmak mümkün değildir.

Domuzdan bir kıl çekmek : [D] - Eli sıkı kişiden bir şey almak, alabilmek. Zengin ve cimri kişiden bir nedenle bir şey almak.

Dost acı söyler : [A] - Kişinin doğru yapmadıklarını etrafında bulunanlar onu üzmemek, düşmanlığını kazanmamak için yüzüne söylemek istemezler. Dedikodu yaparlar. Kişi ise eksiklerini bilmediği için, hataları devam eder gider. Halbuki dost kimse, yapılan hataları acı da olsa kişiye doğrudan söyler. Kişi belki ilk önce biraz üzülür, kırılır. Ama zamanla yanlışlarını düzeltir ve dostunun yaptığı uyarıların değerini takdir eder.

Dost ağlatır, düşman güldürür : [A] - Dost acı da olsa hakikatleri söylediği için karşısındakini üzer.

Düşman ise hataların devam etmesini ister. Kişinin gülünç duruma gelmesini arzu eder. Bunun için kişinin hatalarını söylemediği gibi bu hataların çoğalmasa için kişiyi, yaptığına doğru olduğuna inandırmak ister.

Dost başa bakar, düşman ayağa : [A] - Dost, dostunun yüzüne bakar, onun eksik taraflarını aramak aklına gelmez. Düşman ise baştan ayağa karşısındakini inceler. Pek küçük de olsa aksayan tarafını bulmaya çalışır.

Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur : [A] - Dost ne kadar çok olursa o kadar iyidir. Ama dost karşısındakinin açık tarafını aramaz. Düşman bir ise çoktur. Çünkü düşman karşısındakinin açık tarafını arar, bulduğu zaman da hiç ummadığımız zaman kötülük yapmaktan çekinmez.

Dost için çığ tavuk yenir : [A] - Gerçek dost, dostunun en sıkıntılı zamanında yanında olur. Onu zor durumda bırakmaz. Onun için bütün güçlükleri se-vererek göğüsler.

Dost ile ye iç, alış veriş etme : [A] - Özellikle paraya dayanan çıkarlar en yakın dostların bile arasını açar. Bunun içindir ki dostlarımızla iyi ve güzel zamanlar geçirip mutluluk duyabiliriz. Ama paraya dayanan çıkarları ortaya getirmemeliyiz. Dost ile alış veriş yapmamalıyız.

Dost kara günde belli olur : [A] - İnsanın iyi günlerinde etrafında çok kişi olur. Dostlar da olur. Ama kişinin başına kötü bir olay gelince çok defa etrafındakilerin hepsi kaybolur. Kara günde kişiyi yalnız bırakmayan, dertleri ile dertlenip elinden gelen

yardımı yapan, üzüntüleri hafifletmeye çalışan kişiler gerçek dost olduklarını belli ederler.

Dosta düşmana karşı : [D] - Dostu üzmemek, düşmanı sevindirmemek için. (Ele güne karşı)

Dostlar alış verişte görsün : [D] - Sonuç almayacak şekilde, gereksiz yapılan işlerde söylenir. Gösteriş yapmak için iş yapar görünmek.

Dostum beni ansın da o koz da çürük çıksın : [A] - Dostlar birbirini daima hatırlamalıdır. Bu hatırlamanın büyük ve lüks maddelerle olması gerekmez. Küçük bir şeyle, bir tatlı sözle de olur. Yeter ki dost bunu ihmal etmesin, zamanında yapsın.

Dostun attığı taş baş yarmaz : [A] - Dostun bizim arzu etmediğimiz gibi konuşması, davranması bizi üzmez. Her ne kadar istemediğimizi yapsa ve söylesse de bizim iyiliğimiz için yaptığını bilir ses çıkarmayız.

Dört ayak üstüne düşmek : [D] - Zor, tehlikeli bir durumdan kolayca hiç zarar görmeden kurtulmak. İyi bir fırsat elde etmek. Her zaman ve her ortamda hep kazançlı çıkmak.

Dört atanın dördü de hak : [A] - Evlenen erkek ve kadın eşinin ana ve babasını da kendi annesi ve babası gibi bilip, kendi anne ve babasına gösterdiği sevgi ve saygıyı onlara da aynen göstermelidir.

Dört başı mamur : [D] - Eksiksiz, kusursuz, mükemmel.

Dört duvar arası : [D] - Ev içi. Kapalı yer.

Dört gözle beklemek : [D] - Büyük bir sabırsızlıkla, istekle beklemek. Çok istemek, isteyerek beklemek.

- Dudak bükme** : [D] - Beğenmemek. Aldırmamak. Önem vermemek.
- Dudak ısırma** : [D] - Pek fazla şaşırma. (Bir olay, bir durum karşısında)
- Dumanı üstünde** : [D] - Çok taze. Çok yeni.
- Durdu durdu turnayı gözünden vurdu** : [D] - Bekledi, beklemesini bildi. Sonunda istediği çok güzel şeyi elde etti.
- Durup dinlenmeden** : [D] - Sürekli, devamlı olarak.
- Dut ağacı yaprak açtı soğun, döktü giyin** : [A] - Dut ağacı mevsimi en iyi gösteren bitkidir. Yaprak açtığında havalar ısınmaya başlamıştır, soğuklar bitmiştir. Yazlık elbiseler giyinilebilir. Dut yaprağını döktüğünde ise yine mevsim değişmektedir. Soğuklar yavaş yavaş gelmektedir. Kışlıkları giyinmek gerekir.
- Dut yemiş bülbüle dönmek** : [D] - Sıkıntı ve üzüntüden konuşamaz hâle gelmek. Çok konuştuğu hâlde aniden susmak.
- Duvarı nem, insanı gam yıkar** : [A] - Duvar nemden etkilenir, çabuk yıkılır. İnsan da gamdan çok etkilenir. İş gücü düşer, çalışamaz hâle gelir. (Demir nemden, insan gamdan çürür.)
- Düğün el ile, harman yel ile** : [A] - Bir işde başarı kazanılmak isteniyorsa, o işi yapmak için yardımcılar ne ise, onları bulup; işe öyle başlamalıdır ki sonuç iyi ve güzel olsun.
- Düğün dernek hep bir örnek** : [D] - Yapılan her çeşit merasim, toplantı birbirine benziyor. Ayrım yok.
- Düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kur-na beğenmez** : [D] - Her şeyde bir kusur arar. En iyi işlerde bile kusur bulur.

- Dümen kırmak : [D]** - Bulunduğu yönü değiştirmek.
- Dümen suyundan gitmek : [D]** - Bir kişinin yaptığını yapmak, onun gibi davranmak, onun istediği şeyleri yapmak.
- Dün cin olmuş bugün adam çarpıyor : [D]** - Yapacağı işi öğrenmeden, o işin hileli yönlerini uygulamaya çalışıyor.
- Dünya âlem : [D]** - Bütün insanlar. Herkes.
- Dünya başına dar olmak : [D]** - Büyük bir sıkıntı içinde olmak. Büyük bir sıkıntı ile karşılaşp, yenilgiye uğrayıp, çaresizlik içinde kalmak. Karamsar, kötümser olmak.
- Dünya başına zindan olmak : [D]** - Çok üzölmek. Çaresiz kalmak, sıkılmak.
- Dünya evlne glrmek : [D]** - Evlenmek.
- Dünya, gözüne görünmemek : [D]** - Umutsuzluk ve karamsarlık içinde olmak.
- Dünya gözüne zindan olmak : [D]** - Büyük bir ümitsizlik, karamsarlık içinde olmak.
- Dünya Hazret-i Süleyman'a kalmamış : [A]** - Bu dünyada yaşayan kişi ne kadar güçlü ne kadar zengin olursa olsun bir gün gelecek bütün bu güçleri terk edip gidecektir. Bunun bilincinde olarak hareket etmeli arkamızdan hoş seda bırakmalıyız. Bizden sonrakiler bizi iyilik ve hayır ile anmalıdırlar.
- Dünya iki kapılı bir handır : [A]** - Doğmak insan için nasıl doğal kabul ediliyorsa ölmek de öyledir. Tanrı'nın buyruğu ile doğulur, iki kapılı hana, dünyaya gelinir. Yine Tanrı'nın buyruğu ile iki kapılı hanın, dünyanın diğer kapısından sonsuz hayata geçilir.
- Dünya kelâmı etmemek : [D]** - Hiç konuşmamak, susmak.

Dünya malı dünyada kalır : [A] - Kişi yaşarken bu dünyada çok da zengin olsa öldüğü zaman öteki dünyaya bir şey götüremez. Nesi var nesi yoksa bu dünyada kalır. Bunun içindir ki insan yaşarken malının fazlasını iyi kullanmalı iyiliklerde bulunmalı, düşkünlere yardım etmelidir. Bu işler için gereken harcamayı rahatça yapabilmelidir. Böyle hareket ederse öldüğü zaman dünya malı ile kazandığı:sevapları ahirete götürmüş olur. Ardından da güzel bir nam, isim bırakır.

Dünya ölümlü, gün aşımli : [A] - İnsanın hayatında hiçbir şey sürekli değildir. Gençler ihtiyarlar. Zenginler fakirleşir. Makam sahipleri değişir. Bu olaylardan ders alıp davranışlarımızı iyilik yönünde değiştirmeliyiz.

Dünya yıkılmış o altında kalmış : [D] - Dünyanın bütün problemlerini, sıkıntılarını kendine dert ve sıkıntı edindiği için hiç yüzü gülmez, dertli ve üzüntülü.

Dünya yıkılsâ umurunda değil : [D] - Sorumluluk duygusu yok. Tasasız.

Dünyanın kaç bucak olduğunu anlamak : [D] - Yaşamın sıkıntılarını, dalaverelerini, yaşadığı sürece kişinin başına neler geleceğini anlamak.

Dünyaya kazık kakmak : [D] - Uzun yaşamak. Hiç ölmemek.

Dünyada mekânsız ahirette imansız olmaz : [Ö] - Dünyada en önemli şey kişinin günlük sıkıntılarını unutabileceği bir evinin, meskeninin olmasıdır. Ahirette ise sağlam bir inanca sahip olmak erişilecek mutlulukların en büyüğüdür. Kişi dünyada ev sahi-

bi olmaya, yine dünyada ahiret için imanını pekiştirmeye gayret etmelidir.

Dünyada Van, ahirette iman : [G.S] - Van dünyanın güzel şehridir. Görmek, yaşamak bir dünya mutluluğudur. Mutlak yapılmalıdır. Ama öteki dünya yani ahiret için iman, inanç gereklidir. Bundan dolayı bu dünyada ahiret için inancımızı kuvvetlendirmek de bir diğer görevimiz olmalıdır.

Dünyanın kaç bucak olduğunu bilmez : [D] - Dünyada ne dalavereler, kötülükler, güçlükler olduğundan habersiz.

Dünyayı başına zindan etmek : [D] - Sıkıntılı bir duruma girmesine sebep olmak. Kişiyi karamsar etmek. Acıya, yenilgiye uğratmak.

Dünyayı birbirine katmak : [D] - Karıştırmak, karışıklık yaratmak. Dedikodu yaparak insanların birbirlerine düşman olmasını sağlamak.

Dürbünün tersi ile bakmak : [D] - Bir olayı, bir şeyi olduğundan daha önemsiz görmek, küçük görmek. Az önem vermek. Fazla değer, önem vermek.

Düşe kalka : [D] - Yaptığı işde bazı günler iyi bazı günler kötü şartlar içinde sıkıntı çekerek yavaş yavaş işini tamamlamaya çalışmak.

Düşenin dostu olmaz : [A] - Kişi zengin ve güçlü bir makamda ise etrafında pek çok kişi bulunur ve hepsi de ona dost görünür. Ama zenginliğini veya makamını kaybettiğinde, elinde imkânlar kalmadığında bu sözde dostlar onu derhal terk ederler. Kendi çıkarlarına uygun başka birinin etrafında toplanırlar.

Düşman çatlatmak : [D] - Büyük bir başarı veya çok güzel davranışlar sergileyerek etrafındakileri kıskandırmak. Kendisi ile yarışma durumunda olanları üzme.

Düşmanın karınca ise sen onu fil zannet : [A] - Düşman kötülüğümüzü isteyen kimsedir. Ne kadar küçük olsa da bizi en zayıf zamanımızda yakaladığı takdirde büyük ziyan verir. Onun içindir ki düşmanımızı küçük görmemeliyiz. Hatta onu yeterince büyük görmekte yarar vardır. Çünkü önlemlerimizi ona göre alırız. Düşman da bize zarar veremez durumda kalır.

Düşmez kalkmaz bir Allah : [A] - Bu dünyada kişinin başına her şey gelebilir. Sağlıklı iken sağlığı, zengin iken varlığı, güçlü bir mevkide iken makamı kaybolabilir. Tersî de olabilir. Sağlıksız iken sağlıklı, varlıksız iken varlıklı, güçsüz iken güçlü. Her zaman güçlü, her zaman yüce ve büyük olan ise ancak Tanrı'dır. Kişi bunları aklından çıkarmayıp sağlıkla, varlıkla ve güçle emretmeye çalışmamalı. Tanrı'nın bu nimetlerini olumlu yönde kullanmalıdır.

Düşte görse hayra yormamak : [D] - Beklemediği bir zamanda çok güzel bir durumla karşılaşmak. Karşılaştığı bu duruma inanmamak.

Düşünceye dalmak : [D] - Dalgın bir durumda düşünür olmak.

Düşünüp taşınmak : [D] - Ele aldığı konuyu bütün yönleri ile incelemek.

Düt demeye dudak ister : [A] - Bir işin iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi için yetenek ve imkânlar gerekli-

dir. Bunlar olmayınca o iş gerektiği biçimde yapılamaz.

Düttürü Ieyla : [D] - Rüküş kadın. Dar, açık saçık, acayip giyimi ile dikkatleri çeken kadın.

Düz taban : [D] - Uğursuz. Ayaklarının tabanı düz olan.

Ebe teknesinden beri su görmemiş : [S.G.] - Üstü başı çok pis ve kokuyor, uzun zamandan beri yıkınıp temizlenmemiş.

Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane : [A] - Kişinin çok önceden yazılmış bir alın yazısı vardır. Bunu değiştirmek elinde değildir. Bu kurala göre zamanı gelince ölecektir. Bu ölüme bir bahane bir sebep gerekir. Bu sebep de oluşur. Kişinin ölümüne sebep o değildir. Esas sebep o kişinin Tanrı katına çağırılmasıdır.

Ecel teri dökmek : [D] - Bir tehlike karşısında kalıp büyük sıkıntı içine düşmek.

Ecele çare olmaz : [A] - Hayatta her işin çaresi bulunabilir. Ama alın yazısının gereği olan ecele çare bulmak, ölümü engellemek imkânsızdır.

Eceli gelen köpek cami duvarına sığar(işer) : [A] - Bir toplulukta bütün kişilerin sevdiği kutsal saydığı şeyleri kötüleyen, aşağılayan kimseler hiçbir zaman sevilip istenmezler. Özür dileseler bile eski durumlarına gelmelerine imkân yoktur.

Eceline susamak : [D] - Ölümle sonuçlanabilecek, çok tehlikeli işlere girmek.

Ecinniler top oynuyor : [D] - Hiç kimse yok. Çok ıssız ve sessiz.

Edebi, edepsizden öğren : [A] - Edepsiz insan insanca davranmaktan uzak hareketler yapar. Bu kötü hareketleri gören, sonuçlarını izleyen kişi bunların kötülüklerini görür ve yapmamaya çalışır, öğre-

nir. Böylece edepsizin yaptıkları edepliye doğru yolu izleme imkânını vermiş olur.

Eden bulur, inleyen ölür : [A] - Başkasına kötülük eden kimse en sonunda yaptıklarının cezasını çeker. Çok ağır olan, devamlı inleyen bir hastanın da ölümüne yakın gözüyle bakılabilir.

Edebini takınmak : [D] - Davranışlarında saygılı ve terbiyeli olmak. Terbiyesiz, saygısız tavırlarından vazgeçip terbiyeli saygılı olmak.

Efkâr dağıtmak : [D] - Üzüntüsünü ortadan kaldırmak, uzaklaştırmak.

Eğilen baş kesilmez : [A] - Suçunu, kabahatini anlayıp özür dileyen, karşısındakinin büyüklüğüne sığınan kimseyi affetmek gerekir.

Efradını cami (blreylerini toplayan), ağyarını mani (başkalarını uzakta tutan) : [D] - Bütün öğelerini kapsayan, anlatmak istediği her şeyi kapsayan, anlatmak istemediklerini dışarda bırakan. Eksiksiz.

Eğri büğrü : [D] - Bazı yerleri eğrilmiş, bükülmüş.

Eğri oturalım, doğru konuşalım : [A] - Tavrı ve hareketlerin olumlu olması kişiyi toplumda belli bir yere getirir. Ama kişinin davranışları iyi olmasa da etrafına kötülük etmediği sürece bu kişinin bileceği iştir. Fakat her kişi tavırları ne olursa olsun muhakkak doğru konuşmalıdır. Yalan söylememek en büyük fazilettir.

Eğreti ata binen tez iner : [A] - Başkasının parasını, malını, yetkisini kullanan kimse ne kadar güçlü olursa olsun, bu gücünü kısa zamanda terk edecektir.

Eğrisi doğrusuna denk gelmek : [D] - Bir işde sonuca varılamayan bir yola girilmişken bir uygun duru-

mun oluşmasıyla işin iyi sonuç vermesi, doğru yola girmesi.

Ehven-i şer : [D] - En az zararlı olan.

Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını : [A] - Tohum iyi olursa ürün de iyi ve güzel olur. Bir işin iyi sonuç vermesi için o işin temellerinin iyi atılması lâzımdır.

Ekmediğin yerde biter : [D] - Ummadığınız bir yerde karşınıza çıkar.

Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur : [A] - Verimin, ürünün bol olması gerekli çalışmaların tam ve zamanında yapılması ve gereken gereçlerin tam ve eksiksiz sağlanması ile olur.

Ekmeğine kan doğramak : [D] - Üzüntü ve sıkıntı içinde olmak. Üzüntüye sıkıntıya katlanmak.

Ekmeğine yağ sürülmek : [D] - Birisinin çıkarını kollamak. Yardım görmek. Ummadığı yardımı görmek.

Ekmeğini kazanmak : [D] - Geçinmek, hayatını devam ettirmek için gerekli parayı kazanmak.

Ekmeğini taştan çıkarmak : [D] - Hayatını çok zor şartlar altında kazanmak. Becerisi fazla olduğu için her ortamda geçimini temin etmek.

Ekmek çiğnemeyince yutulmaz : [A] - Başlanılan bir işten çok iyi bir sonuç alınmak isteniyorsa, gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır.

Ekmek elden su gölden : [D] - Çalışıp gayret sarfetmeden başkasının kazancı ile geçinmek. Bedavacılık etmek.

Ekmek düşmanı : [D] - Bir erkeğin eşi, karısı.

Ekmek kapısı : [D] - Geçim sağlanan yer, para kazanılan çalışma yeri.

Ekten pükten deli kıza kaftan : [D] - Bir işi tam olmayan, eksik gedik araçları ile yapmak. Kırık dökük eşya ile intizam sağlamaya çalışmak. Değişik cins ve renkteki kumaşları birbirine ekleyerek yapılan uydurma elbise.

El, adamı cömert der maldan eder, yiğit der candan eder : [A] - Bazı insanlar başkalarının sözüne aşırı değer verirler. Onların cömertsin sözü ile mallarını hesapsızca harcıyıp fakir düşerler. Yiğitsin, kahramansın diyerek teşvik etmelerine kapılıp hiçbir sebep yokken ortaya atılırlar. Bu da bazen canlarından olmaları ile sonuçlanır.

El ağzına bakan karısını tez boşar : [A] - Kişi özel yaşamında kendi düşünceleri ile hareket etmelidir. Başkasının düşünce ve uyarıları ile hareket edenler mutluluklarını tez yitirirler. Başkalarının yönlendirmesi ile iş yapanların hiçbir konuda başarılı olmalarına imkân yoktur.

El atına binen tez iner : [A] - Çalışmalarımızın başarısında araç ve gereçlerin bizim olmasının büyük önemi vardır. Başkasının araç ve gereçleri ile iş yapanlar gereç ve araçların sahipleri tarafından geri istenmesi ile yarı yolda kalırlar. Başkalarının yetkisini kullanarak iş yapılmaz. Yetkinin asıl sahibi her an bu yetkisini geri alabilir.

El benden sebep Allah'tan : [A] - Başarılı olmanız için her türlü yardımı yapacağım. Eksik bir şey bırakmayacağım. Ama bunlar başarının gelmesini sağlamaz. Yüreğiniz temiz ise Tanrı da yardım eder. İşte başarı o zaman gerçekleşecektir.

El el üstünde olur, ev ev üstünde olmaz : [A] - Yaşamımızda birbirinin yanında bulunup uyum sağlayan pek çok şey vardır. Bu varlıklar birbirini tamamlayarak bir bütünü oluştururlar. Ancak iki ailenin bir evde oturması mümkün değildir. Hiçbir zaman olumlu sonuç vermemiştir, vermez.

El elde baş başta : [D] - Bu iş için gereken her şey yapıldı, harlandı ve hepsi bitti tükendi. Geriye hiçbir iş, hiçbir şey kalmadı.

El eli yıkar, el de yüzü yıkar : [A] - İnsanlar birbirlerine yardım etmelidir. Siz birine yardım ederseniz o da başkasına yardım eder. Böylece birbirini anlayan, seven, mutlu bir toplum yaratılmış olur.

El elin eşeğini türkü çağırarak arar : [A] - Bir kimse'nin sıkıntısına çare bulmaya çalışanlar hiçbir zaman kendini sıkıntıya sokmaz. Karşısındakinin sıkıntısını, acısını benimsemez. Kendi keyfince hareket eder.

El eliyle yılan tut, onu da yılan tut : [A] - Önemli bir işi başarmak isteyen kimse onu başkasına yaptırmamalı, bizzat kendisi meşgul olmalıdır. Başarı böylece, tam olarak elde edilir.

El ermez göz görmez : [D] - Meydana gelmiş bir olayı görmek, o olayla ilişki kurmak uzaklık nedeni ile mümkün değildir. İsteseniz de yapamazsınız.

El etek çekmek : [D] - O işle artık hiç uğraşmamak.

El etek öpmekle dudak (ağız) aşınmaz : [A] - Bir işi tam ve eksiksiz sonuçlandırmak için bazı kimselere ricada bulunmak, hatta yalvarmak kişiyi küçültmez. Gerekiyorsa yapılmalıdır.

El için ağlayan gözden, yâr için ağlayan dizden olur : [A] - İsterse çok yakın dostumuz olsun başkaları için yapılması gereken fedakârlığın mutlak bir sınırı olmalıdır. Eğer bu sınır iyi tespit edilmezse zararı bize ve ailemize olur. Çünkü başkaları için fedakârlık yapmanın sınırı yoktur. Fedakârlık yapıldıkça arkası gelir. Bitip tükenmesi mümkün olmaz. Sevdiği için durmadan dövünen kişi de sağlığından olur. Gücünü kaybeder.

El için eşeğinin kuyruğunu kesme, kimi uzun der kimi kısa : [A] - Başkalarına yaranmak için yakınlarını üzme, sıkmak, çıkarlarını ellerinden almak doğru değildir. Ne yapılırsa yapılsın, ne kadar doğru yapılırsa yapılsın başkaları onun muhakkak eleştirecek bir yanını bulur. Bu da karşılıksız yapılan bu kadar fedakârlığın sonucunda olduğu için kişiyi üzecektir. Yaptığına pişman edecektir. Bundan dolayıdır ki hiç yapmamak daha doğrudur.

El için kuyu kazan evvela kendi düşer : [A] - El, yani başkası için kötülükler yapmayı düşünen kimse-lerin başına önce bu kötülükler gelir. Düşündüğü kötülük kendi başına gelir. Kurduğu tuzağa kendisi düşer. Bunun içindir ki başkaları hakkında da iyi düşünmek gereklidir.

El ile gelen düğün bayram : [A] - Toplumda yaşayan bir kişinin başına pek çok sıkıntılar gelebilir. Bu kişiyi üzer sıkıntılı kılar. Ama aynı olay pek çok kişinin başına birden gelmişse etrafımıza bakıp bunları gördüğümüzde eskisi kadar sıkılmayız. Sıkıntımız hafiflemiş olur. Sıkıntılarını birbirine anlatan paylaşan kişilerin dert ve sıkıntıları da hafiflemiş olur.

El mi yaman, bey mi yaman : [A] - Cemiyetlerde her zaman gücün o toplumu oluşturan bireylerde olması gerekir. Zaman zaman el değiştiren bu güç, soylu kişilere bile geçse sonunda muhakkak halka dönecektir, dönmesi gerekir. Güçlü görünen yöneticilerin bu gücü sözdendir, ve devamlı değildir.

El üstünde tutulmak : [D] - Çok saygı ve sevgi gösterilmek.

El yarası unutulur, dil yarası unutulmaz : [A] - Elin, silâhın açtığı yaralar gün gelir kapanır ve unutulur. Ama acı sözün, kötü sözün, hakaretin gönülde açtığı yaraları unutmak mümkün değildir. Onlar gün geçtikçe derinleşir, büyür.

El yumruğunu yemeyen kendini kahraman sanır : [A] - Başkalarının gücünü görmemiş kimse kendisini her zaman güçlü zanneder. Herkesin kendi gücü karşısında eğileceğini zanneder. Başkalarının kendinden daha güçlü olabileceğini hiçbir zaman unutmamalıdır.

Elbette olur ev yıkanın hanesi viran : [A] - Başkalarına kötülük yapan kişi muhakkak kötülük bulur. Başkasının aile düzeninin bozulmasına sebep olan kimsenin de ailesi dağılır, yıkılır. Bu şaşmaz bir toplum kuralıdır.

Elçiye zeval olmaz : [A] - İki kişi veya toplum arasında haber getirip götürən kişileri, getirip götürdükleri haberler için sorumlu tutmak doğru değildir.

Elde bulunan beyde bulunmaz : [A] - Varlıkların, zenginlerin, soyluların her şeyi var kabul edilir. Ama öyle şeyler vardır ki, onlar zenginlerde bulunmaz, yalnızca halkta bulunur.

Elde avuçta bir şey kalmamak : [D] - Bütün mal ve parasını harcamak, bitirmek. Malı, parası kalmamak.

Elden ayaktan düşmek : [D] - Çok yaşlandığı için veya hastalıktan halsiz düştüğü için iş yapamaz, yürüyemez durumda olmak.

Elden gelen öğün olmaz o da vaktinde bulunmaz :
[A] - İnsan yapacağı işde kendine güvenmelidir. Başkasının yardımına güvenerek yapılan işler yardımın gelmemesi veya vaktinde gelmemesi, vaktinden evvel istenmesi yüzünden daima yarım kalır. İnsanlar her işlerinde önce kendilerine güvenmek zorundadırlar.

Ele avuca sığmamak : [D] - Taşkın davranışlarda bulunmak. Söz, kural tanımamak. Çok hareketli, söz dinlemez olmak.

Ele verir talkını, kendi yutar salkımı : [D] - Etrafındakilere iyi olmaları yönünde nasihatlar verdiği hâlde kendisi bunların hiçbirine uymaz.

Eli açık : [D] - Cömert, elindekini rahatca harcayan.

Eli ağır : [D] - Kendisine verilen işi gereğinden daha fazla zamanda yapan, işini çabuk yapamayan.

Eli ayağı buz kesilmek : [D] - Birdenbire aldığı bir haber sonrasında çok üzülmek, eli ayağı tutulmak, iş yapamaz duruma gelmek.

Eli ayağı dolaşmak : [D] - Çok heyecanlanıp ne yapacağını bilememek. Şaşırarak.

Eli bayraklı : [D] - Edepsiz. Kavgacı.

Eli boş : [D] - Elinde işi olmamak, işsiz olmak.

Eli bōğründe kalmak : [D] - Çaresiz, iş yapamayacak durumda bulunmak, kalmak.

- Eli cebine varmamak :** [D] - Parasını harcamaya kıyamamak. Para harcamak istememek.
- Eli çabuk :** [D] - Bir işi çabuk yapan, çabuk bitiren.
- Eli ermemek :** [D] - Aradaki mesafenin çok olması nedeniyle yetişememek.
- Eli işde gözü oynaşta :** [D] - İş yapar gibi görünüp başka şeyleri düşünmek. Havalı olmak.
- Eli kulağında :** [D] - Çok yakında gerçekleşmesi beklenen şey, iş.
- Eli para görmek :** [D] - Para sıkıntısından kurtulmak. Önceleri parasızken daha sonra para kazanmaya başlamak.
- Eli uzun dili uzun :** [D] - Hem hırsız hem küstah. Söz dinlemez, lâf anlamaz.
- Eli yüzü düzgün :** [D] - Güzelce. Pek çirkin sayılmaz.
- Elifi görse direk (merteke) sanır :** [D] - Okuyup yazması yok. Cahil.
- Ellmi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi :** [D] - Görünümü ve etkinliği ile etrafında kim olursa olsun etkisine alan, kimseye minneti olmayan, kendine fazla güvenen.
- Elin ağzı torba değil ki büzesin :** [A] - Söylentilere, dedikodulara meydan vermemek lâzımdır. Bir defa başladı mı bir daha önünü almak, engel olmak ne yapılırsa yapılsın mümkün değildir.
- Elin ayıbını söyleyen seninkini de söyler :** [G.S] - Başkalarının ayıbını eksik taraflarını söylemek doğru olmadığı gibi, söyleyeni de dinlemek doğru değildir. Bugün bir başkası için konuşan kişi yarın bizim için de aynı şeyleri söyler. Bunun için onu dinleyerek dedikodu yapmasını teşvik etmemek lâzımdır.

Elin gözündeki çöpü görür, kendi gözündeki mer-teği görmez : [D] - Kendinde bulunan büyük kusurları görmezlikten gelip başkalarının küçük kusurlarını dedikodu konusu yapar.

Elin ile ettiğin hayrı dilin ile zayi etme : [Ö] - Yapılan iyilikler gizli kalırsa Tanrı katında sevaba ulaşır. Ama böyle yapılmaz yapılan iyilik yapılan kişiyi de tanıtarak anlatılmak istenirse, iyilik yapılan kimseyi üzer, küçük duruma düşürür. Bunun için yapılan iyiliği yalnızca Tanrı'nın bilmesi en doğru olanıdır.

Elin ile ver ayağın ile ara : [Ö] - Çok yakınımız olmayan kimselere emanet bir eşya veya borç vermek doğru değildir. Zamanında getirmezler. Bunun için de kişi kendi parasını, eşyasını almak için büyük sıkıntılara katlanmak zorunda kalır. Belki de alamaz.

Elin tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür : [A] - İnsanlara en fazla zararı dokunan huy kıskançlık huyudur. Kıskanç olan kimse, karşısındakinin elindekini kendininkinden daha iyi ve güzel görür, sahip olmak ister. Kendi elindekinin ise hiçbir zaman kıymetini bilmez. Bu huy insanları huzursuz ve çekilmez yapar.

Elin terazisi yoktur : [A] - İnsan ne kadar tarafsız olursa olsun yine de duygusal tarafları vardır. Bunun içindir ki el ile ölçümlerde tam olarak değerlendirmesinin imkânı yoktur. Yine insanlar istediklerini elde etseler de nasıl ve nerde duracaklarını genellikle pek bilmezler.

Elinde de var dilinde de : [S.G] - Hem başkalarına yardım etmesini, hem de gönül kazanmasını çok iyi bilir ve uygular.

Elinden geleni ardına bırakmamak : [D] - Yapabileceği bütün kötülükleri yapmak. Elinden gelenlerin bütününü yapmak.

Eline eteğine doğru : [D] - Namussuz değil. Hırsızlığı yok.

Eline su dökemez : [D] - Ustalık derecesinde ondan çok gerilerde. Onun kalite ve derecesinden çok uzaktadır.

Elini veren kolunu alamaz : [D] - Kendisine bir şey verildiğinde geri almak hiçbir şekilde mümkün değildir. Verilenden daha büyüğünü almaya çalışır. Verileni geri vermediği gibi, daha fazlasını ister.

Elinin hamuru ile erkek işine karışmak : [D] - Bilmediği, anlamadığı bir işi yapmaya çalışmak, etrafındakilere yapar görünmek.

Elmayı soy ye, armudu say ye : [A] - Elma soyularak, armut da belli sayıda yenilmelidir. Kabuklu elma ile fazla yenen armut kişiye ziyan verebilir.

Emanet at insanı yarım bırakır : [A] - Bizim olmayan mala güvenerek bir işe girmek doğru değildir. Sahibi geri istediğinde bizim işimiz de yarım kalır.

Emanet ata binen tez iner : [A] - Başkalarının parasını, malını, yetkisini kullananlar bir süre sonra bu yetkileri asıl sahibine bırakmak zorunda kalırlar.

Emanete hıyanet olmaz : [A] - Kişiye emanet edilen ne olursa olsun onu aldığı gibi sahibine geri vermesi gereklidir. Kendi veya başkasının çıkarı için kullanmamalıdır. Bu törelerimize, kanunlarımıza ve namus, şeref gibi manevî değerlerimize aykırıdır.

Emek olmasa yemek olmaz : [A] - Yaşamak, hayatın tadını çıkarmak için çalışmak, çok çalışmak gerekir.

- Emir kulu : [D]** - Başkasının verdiği emirleri yerine getiren.
- Emmim, dayım, hepsinden aldım payım : [A]** - İnsanlar yaşamlarında en yakını olan kimselerden bile yardım istememelidir. Yalnızca kendine güvenmelidir.
- En son gülen iyi güler : [A]** - Bir işde başlarda karşılaşılan başarısızlıklar kişiyi yıldırmamalıdır. Bu başarısızlıklarla alay edenler olabilir. Bunlara da aldırmamalıdır. İş bitip başarı elde edilince başarının verdiği mutluluk bütün bu sıkıntıları ortadan kaldıracaktır. Bu başarısızlıklarla alay edenler de yaptıklarından utanacaklardır. Başarı bu konuda sabırla bekleyenin olacaktır.
- Ensesi kalın : [D]** - Sözünü etrafındakilere dinleten, geçiren. Parası fazla, zengin.
- Ensesinde boza pişirmek : [D]** - Bir kimseyi bir işde çok sıkı takip etmek. Sıkıştırıp çalışmasını sağlamak.
- Er dayıya, kız halaya : [A]** - Ailede kızlar halaya erkekler dayıya çeker diye söylenir. Bu bakımdan dayının ve halanın durumu biliniyorsa çocukların durumu da önceden öğrenilmiş olur.
- Er kocarsa koç, karı kocarsa hiç olur : [A]** - Erkek ihtiyarlarsa tecrübeli esprili hoşgörölü olur. Kadın ihtiyarlarsa sıkıntı veren çekilmez bir duruma gelir.
- Er ol da baş yar : [G.S]** - Erkek olan kişi kimsenin yardımına muhtaç olmadan kendi işini yapan, geçimini sağlayandır. Erkek olduğunu, erkekliğin gereğini gerektiğinde gösterebilendir.
- Er olan ekmeğini taştan çıkarır : [A]** - Çalışkan dü-rüst olan kimse her zaman geçimini temin eder. Hiçbir zaman aç kalmaz.

Erenlerin sağı solu olmaz : [A] - Tecrübeli insanların kendilerine ait bir hayat tarzı vardır. Etrafında bulunanlar bu tutumdan hoşlanmasalar bile onlar kendilerinin olgunluğuna yakışır hareket ederler. Etrafında bulunanların iyi ve kötü demeleri onları etkilemez.

Ergen gözüyle kız, gece gözüyle bez alma : [A] - Henüz evlenmemiş ve tecrübesiz kimsenin önerisi ile kız beğenmek iyice görmediğin bezi de almak doğru değildir. Her işde açıklık ve tecrübe sahibi olmak yarar sağlar.

Ergene karı boşaması kolaydır : [A] - Her konunun bir zor tarafı vardır. Tecrübesiz kişiler bunu kolayca hal'ettiklerini sanırlar. Hemen kesin hüküm veriler. Oysa konunun aslı bilinmeden kesin hüküm vermek doğru değildir. Olayın aslını öğrenmekte, bilenlerden sorup fikir almakta yarar vardır.

Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat aşını : [A] - Ev hanımları, şartlarını içinde bulundukları duruma uydurmalıdırlar. Kocaları nasıl istiyorsa giyimleri öyle olmalıdır. Eşlerinin kazancını da idareli kullanmalıdırlar ki, aile mutlu ve huzurlu yaşasın.

Erkek aslan dışısından kuvvet alır : [G.S] - Bir ailenin başarılı olması için maddî manevî sorumlulukların kadın tarafından da bilinip erkeğin böylece yalnız bırakılmaması lâzımdır. Kadın namuslu güvenilir, eşine yardımcı durumda olursa erkek başarılı olur.

Erkek sel, kadın göl : [A] - Erkekler değişik işlerde evlerini geçindirmek için çalışıp para kazanırlar. Kazanılan bu para eve gelir. Eğer kadın para har-

camasını bilmiyorsa, gelen parayı hesapsızca harcıyorsa ailenin durumu bir türlü düzelmez. Bunun içindir ki kadın eve gelen kazancı her zaman tutumlu bir şekilde harcamalı, ailenin mutluluğuna katkıda bulunmalıdır.

Erken evlenen döl, erken kalkan yol alır : [A] - Erken evlenen kimsenin çocukları daha önce olacağından onları ihtiyarlamadan yetiştirmek, mutluluklarını görmek imkânını bulur. İşine erken başlayan kimse de işini ya bir an önce bitirir veya daha çok çalışmak imkânını bularak, kazançlı çıkar.

Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma : [A] - Sabah erkenden kalkıp işine başlayan kimseler çok güzel ve verimli sonuçlar alır, başarılı olurlar.

Erteye kalan, arkaya kalır : [A] - Yapılacak iş için gerektiği zamanda hareket etmelidir. Geç kalanlar, zamanında davranmasını bilmeyenler başarılı olmazlar. Kendileri gibi aynı çalışmayı yapanlar onları geride bırakırlar.

Esamisi okunmamak : [D] - Hiç hatırlanmamak. Değer verilmemek.

Esirgenen göze çöp batar : [A] - Bir konuda çok fazla titizlenmemeli o konunun üstüne gereğinden fazla düşmemelidir. Eğer gereğinden fazla düşerse önce aksilikle, sonra daha büyük aksiliklerle karşılaşırız. Aksilikler birbirini kovalar.

Eski çamlar bardak oldu : [D] - Daha önce olanlardan eser kalmadı. Eski durumlar değişti. Devir değişti.

Eski defterleri karıştırmak : [D] - Eski olayları bir nedenle yeniden ortaya koymak.

Eski dost düşman olmaz : [A] - Dostluklar zor olurlar. Eski dost demek ise birçok konuda acı tatlı beraberlikleri olan kimseler demektir. Bu beraberlikler insanların arasında köklü bağların oluşmasına neden olmuştur. Bu kimselerin arasında sonradan kırılganlıklar meydana gelse de hiçbir zaman birbirlerine düşman gözü ile bakmazlar. Eski dostlukları buna engeldir.

Eski göz ağrısı : [D] - Eski sevgili.

Eski hamam eski tas : [D] - Durum aynı, hiçbir şey değişmemiş.

Eski köye yeni âdet : [D] - Eskiden beri kullanılan âdetlerin yerleşmiş bulunduğu bir topluma yeni uygulamalar getirmek. Faydası belli eski uygulamaların yerine ne fayda vereceği henüz belli olmamış yeni uygulamalar getirmeye çalışmak.

Eski un çuvalıdır, vurdukça tozar : [G.S] - Un çuvalı boşaltılsa ve iyice silkelense de unlarından tam olarak arındırmak mümkün değildir. Uzun bir zaman sonra silkelense yine un çıkar. Bunun gibi kişi maddî varlığının kalmadığını, tükendiğini savunsa da sıkışınca bir köşede biriktirdiklerini yavaş yavaş çıkarır, çıkarmak zorunda kalır.

Eskiye itibar olsaydı bit pazarına nur yağardı : [A] - Eski eşyalar kullanım sürelerinin büyük bir kısmını doldurmuşlardır. Kalan kısa süreyi de tamir edilmeden tamamlayamazlar. Bunun için eski almak demek tamire, az güzelliğe katlanmak demektir. Yeni eşya hem güzel hem de tamiri olmadığına göre her kişi yeni alır. Bundan dolayıdır ki eskileri ancak maddî gücü az olan kimseler alır. Alıcıları fazla değildir.

Eşeğe gücü yetmeyip semerini dövmek : [D] - Kötülük yapmak istediği kişi güçlü olduğu için ona kötülük yapamadığı için, onun yanında çalışan daha güçsüz bir kimseye kötülük yapmak.

Eşeğe semeri yük değil : [Ö] - Bir işin bütün sorumluluğunu yüklenen bir kimse için, yapılan küçük bir yardım çözüm yaratmaz.

Eşeği sağlam kazığa bağla, sonra Tanrı'ya ısmarla (Emanet et) : [A] - Eldeki iş veya konu için yapılması gereken her şeyi araştırıp yapmak sonra da Tanrı'ya emanet ettim demek o konu için çözüm değildir, sonuç iyi olmaz.

Eşeğin canı yanınca attan yörük olur : [A] - Toplumda bulunan bazı kimseler tembelliğe alışmışlardır. Çalışmazlar, toplum onları tembel bilir. Gün gelir kendilerini doğrudan ilgilendiren bir konu çıkar. O zaman o kadar çok ve çabuk çalışırlar ki çalışkan diye bilinen kimseleri bile geride bırakırlar.

Eşeğin kuyruğu gibi ne uzar ne kısalır : [D] - Çalışmasında gelir ve giderlerinde hiçbir değişiklik olmayan. Hep aynı şekilde devam eden.

Eşeğine bakmaz, Hasandağı'na oduna gider : [A] - Çalışması ve imkânları çok kısıtlı olduğu hâlde bunu da bilerek büyük işlere kalkmak.

Eşek çamura batınca yol gösteren çok olur : [A] - Kişinin başına bir iş gelirse onunla ilgilenen yakınları olacaktır. Ama önemli olan kişinin kendi çabaları ile problemni çözmesidir.

Eşek hoşaftan ne anlar, suyunu içer tanesini bırakır : [A] - Kültürsüz ve bilgisiz kimseler güzel, değerli, ince, sanat seviyesi yüksek şeylerin değerini bilmezler. Basit şeylerden daha çok zevk alırlar.

Eşek kuyruğu gibi ne uzar ne kısalır : [D] - Gelirinde, giderinde işinde, durumunda hiçbir ilerleme göstermiyor, hep aynı durumda kalıyor.

Eşek yine o eşek, ama çulu değişmiş : [G.S] - Kendisi hâlâ eskisi gibi, hiçbir gelişme kaydedemedi. Ama kılık ve kıyafetini değiştirmiş. Böyle yapmakla değiştiğini zannediyor. Halbuki eski hâli devam ediyor, hiç değişmemiş.

Et ile tırnak arasına girilmez : [A] - Birbirine yakın kimselerin (karı koca, ana baba, ana baba evlât) aralarında çıkan anlaşmazlıklar nedeni ile birbirlerini suçlamaları doğru değildir. Araları açılır, çok uzun bir süre bir araya gelemezler. Böyle durumlarda, hiç karışmamak kışkırtmamak en doğru yoldur.

Et kafalı : [D] - Çok güç anlayan, anlayışsız. Kalın kafalı.

Et tırnak olmak : [D] - Birbirlerinden ayrılamaz durumda olmak.

Eteği belinde : [D] - Çok hamarat, çalışkan. Kıvrak. Her işi çabuk ve iyi yapan.

Etekleri tutuşmak : [D] - Telâşa ve kaygıya düşmek. Telâş içinde olmak.

Etekleri zil çalmak : [D] - Çok sevinçli olmak, sevinmek.

Eti senin kemiği benim : [D] - Ne yaparsan yap ama iyi bir insan olmasını sağla. (Öğretmene, öğrenci teslim edilirken söylenir, öğretmenin, eğiticinin kişiliğine güveni anlatır.)

Etekleri tutuşmak : [D] - Telâşlanmak. Telâş göstermek.

Etle tırnak arasına girilmez : [A] - Yakın akrabalar arasındaki tartışmalara karışmak, taraf tutmak doğru değildir. Birbirlerine çok yakın olan bu kimseler sorunlarını nasıl olsa çözerler.

Etilye sütlüye karışmamak : [D] - Kendini ilgilendirmeyen hiçbir şeye karışmamak. Toplumun hiçbir sorunu ile ilgilenmemek.

Etme bulma dünyası : [A] - Bu dünya kötülük yapan kimselerin yaptığı kötülüklerin karşılığını gördüğü yerdir. Kötülük yapan kötülük, iyilik yapan iyilik bulur.

Ettiği hayır ürküttüğü kurbaya değmez : [D] - Etrafındakilere yaptığı iyilik veya hayır, yaptığı zarar ve iyilikten çok azdır. Onlara verdiği zararın yanında hiç kalır.

Ev alma komşu al : [A] - Kişinin veya ailenin mutlu ve hüzünlü olaylarını paylaşacak kimseler komşulardır. Komşular ne kadar iyi olursa kişinin ve ailenin mutluluğu o kadar iyi olur. Komşular kötü, geçimsiz ise alınan ev istediği kadar güzel olsun içinde rahat ve huzur ile yaşamak mümkün değildir.

Ev sahibi mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi? : [Ö] - Bu dünyada mal mülk para ve şan elde etmekle öğünen kimseler aldanmaktadırlar. Mezar taşlarına bakıldığında zenginlerin, ünlülerin, güzellerin bugün artık olmadığını görmek mümkündür. Bunun için malımız, paramız veya güzelliğimizle övünmek doğru değildir. Bunların hepsi geçicidir. Kalıcı olan yapılan iyilikler ve kazanılan kalplerdir.

Ev sahibinin bir evi, kiracının bin evi var : [A] - Ev sahibi olmak demek bir evde oturmak, orada ömür

tüketmek demektir. Halbuki kiracılar böyle değildir. Sıkıldıkları zaman çıkarlar, istedikleri kadar ev değiştirebilirler. Bu bakımdan rahat ve özgürdürler.

Ev alanla evlenene Tanrı yardım eder : [A] - Ev almak ve evlenmek kutsal girişimlerdir. Bu kimselere Tanrı'nın emriyle etrafında bulunanlar yardım ederler, sıkıntı çekmesini önlerler.

Ev yıkanın evi olmaz (yıkılır) : [A] - Başkalarına kötülük yapan özellikle yuvalarını yıkan kimselerin başına er geç bir kötülük gelir, gelecektir.

Evdeki hesap çarşıya uymaz : [A] - Bir konuda önceden yaptığımız tasarılar uygulamaya geçince her zaman plânladığımız sonucu vermeyebilir.

Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet : [A] - Bir evin temizliği, düzeni mutluluğu güzelliği ev kadınının iyi ve becerikli olmasına bağlıdır. Yurdun da bakımlı ve güzel olması için yurdu idare edenlerin dikkatli, ileriye görür olması lâzımdır.

Evlâdı olmayanda merhamet olmaz : [A] - Merhamet hissi, acıma duygusu ile gelişir. Acıma duygusu da en yakında bulunan küçüklerle karşı daha çabuk gelişir ve fazladır. Bunun için evlâdı olan kimselerin küçük varlıklara, çocuklara karşı merhamet duygusu fazladır. Evlâdı olmayanda ise bu duygu gelişmediği için merhameti az olur.

Evlât acısı gibi içine çökmek : [D] - Çok üzülme, kaybettiklerine üzülme.

Evli evine köylü köyüne : [A] - Toplumda her kişi kendi görevinde, görevinin başında olmalıdır. Böyle yapılırsa, kişinin kendisi için de yurdu için de iyi ve faydalı olur.

Evvela can sonra canan : [A] - Kişi önce kendisinin çıkarlarını, sonra da yakınlarını düşünür.

Eyyüp sabrı : [D] - En zor şartlarda büyük zorluklardan şikâyet etmemek, sabır ile taşkınlık göstermeden katlanmak.

Eyvallah etmemek : [D] - Boyun eğmemek. Buyruk altına girmemek.

Ez ez de suyunu iç : [D] - Bu hiçbir işe yaramaz. Hiç faydası olmayan bir kâğıt gibidir, yararsızdır.

Ezilip büzölmek : [D] - Utanmak, zor durumda kalıp utangaçlık duymak. Davranışları yoluyla utandığını belli etmek.

Faka basmak : [D] - Tuzağa düşmek, kanmak, aldanmak.

Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp : [A] - Toplum yaşamında bütün kişilerin zengin olması düşünülemez. İnsan fakir de olabilir. Ne kadar fakir olsa da çalışması gerekir. Fakir de zengin de olsa çalışmamak, başkalarının sırtından geçinmeye çalışmak, tembellik, kınanacak hâllerdir.

Fala inanma, falsız da kalma : [A] - Fala inanmak doğru değildir, çünkü aslı yoktur. Ama insan yarattığından beri güzel şeyleri dinlemekten zevk alır, mutlu olur. Bunun için de fala bakanları hoş görüp, kınamamak lâzımdır.

Fare çıktığı deliği bilir : [A] - Toplumun kabul etmediği kötü ve kirli işleri yapanlar sıkıştıkları zaman nasıl hareket edeceklerini nereye gideceklerini önceden hesaplarlar.

Fare deliğine sığamamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış: [D] - Toplumda bir kişi kendisi zor durumda iken üstelik bir başkasının sorumluluğunu da almış yüklenmiş. Kendisi bir işi başaramayacak hâlde iken bir başka işi de başaracağım diyerek yüklenmiş.

Fare deliği bin altın : [S.G] - Çok sıkışık durumda. Kaçacak yer hemen hemen yok, görürümüyor.

Fare düşse başı yarılır : [D] - Her taraf bomboş. Yoksulluk hüküm sürüyor.

Fare gibi kaçacak delik arar : [D] - Çok korkmak. Saklanmak istemek.

Fark edilmek : [D] - Bulunduğu ortamda ayırt edilmek, görülmek.

Fark gözetmek : [D] - Bir toplulukta bazı kimseleri diğerinden daha ilerde göstermek, ayırım yapmak.

Fasulye gibi nimetten sayılmak : [D] - Kendini değerli bulmak, göstermek.

Faydasız baş mezara yaraşır : [A] - Toplumun bir kişisi olanlar, topluma ve kendilerine faydalı bir iş yapmalıdırlar. Hiçbir iş yapmadan başkalarının sırtından geçinen kimseler ölmüş sayılırlar. Çünkü ölülerin de faydası yoktur.

Fazla aş, ya kann ağrıtır ya baş : [A] - Çok yemek kişinin sağlığını kötü yönde etkiler. Bunun için kararında yemek, sağlığınıza dikkat etmek gereklidir.

Fazla mal göz çıkarmaz : [A] - Elimizde bulunan malın fazlası ziyan edilmemelidir. Günün birinde bize lâzım olabilir. O zaman fazla olmadığı anlaşılır.

Fazla naz âşık usandırır : [A] - Kişinin kaprislerine yakınları bir süre katlanabilir. Ama bu naz devam edecek olursa etrafındakilere de sıkıntı verir. Gün gelir bu nazi çekemez katlanamaz hâle gelirler. İsyân ederler.

Felce uğramak : [D] - Hareket edemez olmak. Yerinde, hareketsiz kalmak.

Feleğin çemberinden geçmiş : [D] - Pek çok şey görmüş, tecrübe kazanmış. Gözü açılmış. Açık göz.

Feleğin sillesini yemiş : [D] - Büyük felâket ve zararlara uğramış.

Felek kimine kavun yedirir, kimine kelek : [A] - Toplumda şanslı ve şanssız kişiler vardır. Şanslı kimseler mutluluk içinde yaşarlarken, şansı olma-

yanlar ne kadar çabalasalar arzuladıklarına kavuşamazlar.

Felekten kâm almak : [D] - Hoş, güzel günler geçirmek. Dilediği, istediği gibi yaşamak.

Feneri nerede söndürdün : [D] - Geç kaldın, geceyi nerede geçirdin?

Fermanlı deli : [D] - Deli olduğu bütün kişilerce kabul edilen, dengesizliği etrafındakilerce de kabul edilmiş olan kimse, kimseler.

Feryat ile figanın göklere çıkması : [D] - Bağırıp çağırmak, bütün etrafı rahatsız edecek kadar çokça bağırıp çağırmak.

Fes düştü kel açıldı : [D] - Saklanan bütün yalan ve dolanlar meydana çıktı. Saklanmaya çalışılan bütün gizli tarafları belli oldu.

Fesat karıştırmak : [D] - İnsanları birbirine düşman edecek işler yapmak, davranışlarda bulunmak. Karışıklık, kargaşa çıkarmak.

Fesat kumkuması : [D] - Devamlı fesat çıkarmak. Etrafı karıştırmak.

Fıçı gibi : [D] - Boyu çok kısa, kendisi çok şişman.

Fındık kurdu : [D] - Kendisi ufak tefek, canlı ve şişmanca.

Fırıldak çevirmek : [D] - Arzu ettiği işi dolambaçlı, hileli yollardan gerçekleştirmek. Dalavereli işler yapmak.

Fırıldak gibi dönmek : [D] - Kendi çıkarı için her şekle, her kalıba girmek.

Fırsat kollamak : [D] - Yapılmak istenen iş için uygun zaman kollamak, bu durumdan yararlanmak. Durumu beklemek.

Fırsatı ganimet bilmek : [D] - Oluşan fırsatlardan yararlanmak. Çıkacak fırsatlardan hemen yararlanmak.

Fıstıkî makam : [D] - Durumunu hiç bozmadan, ağır bir şekilde.

Fi tarihinde : [D] - Çok eski zamanda. Belli olmayan bir zamanda.

Fidan boylu : [D] - Zayıf ince, uzun boylu.

Fincancı katırlarını ürkütmek : [D] - Kendisinden kötülük gelmesi beklenen birisinin hoşuna gitmeyecek davranışlarda bulunmak. Güçlü bir kişiyi kızdıracak şekilde hareket etmek.

Fink atmak : [D] - Gönlünce gezmek, eğlenmek. Çok neşelenmek, hoplayıp zıplamak.

Firavun gibi sözünden dönmemek : [S.G] - Söylediği sözün yanlış olduğunu bile bile doğru olduğu yolunda ısrar etmek. Gerekirse bu ısrarı kuvvet kullanarak sağlamak.

Fit vermek : [D] - Bir kişiyi diğerine karşı kıskırtmak.

Fitil fitil burnundan gelmek : [D] - Çok sıkıntı çekmek. Elde ettiği iyi ve güzel, yararlı bir şeyden sonra karşılaştığı kötü durumlar nedeniyle yaşadığı güzel olayların zehir olması, üzüntü verir duruma gelmesi.

Fitili almak : [D] - Aniden öfkelenmek.

Fitne sokmak : [D] - İnsanları birbirine düşürmek. İnsanları birbirine düşürecek, geçimsizlik yapacak durumlara düşürmek.

Fiyaka satmak : [D] - Gösteriş yapmak, çalım satmak.

Fol yok, yumurta yok : [D] - Meydanda konu ile ilgili bir şey yok. Durup dururken. Bir şey yokken varmış gibi göstermek.

Foyası meydana çıkmak : [D] - Daha önce yapılan ve gizli tutulan fenalığın meydana çıkması. Zamanla anlaşılması.

Fukara babası : [D] - Yoksul kişileri kollayan, onlara yardım eden, yardımı görev bilen kimse.

Fukaranın cebi boş, kalbi doludur : [A] - Fakir kişinin imkânları olmadığı için yardımda bulunması çok zordur. Parası olmadığı için fakir kimse düşünmekten yoksun değildir. O da yardım etmek ister ama, imkânı olmadığı için maddî yardım etmesi imkânsızdır. Fakir kişilerin kalbi de en az zenginler kadar yardım duyguları ile doludur.

Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü : [A] - Toplumda yeri olan, bilinen kimseler, fakir düşünce etrafındakilerin alay edebileceği kıyafetleri giymekten çekinmezler. Buna mecburdur.

Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar : [A] - Zengin kimsenin girişimleri kısa zamanda sonuç verir, fayda sağlar. Aynı durumdaki fakir kişinin ise aynı işte birden zengin olması imkânsızdır. Çünkü çevresi yoktur. Kendini tanıyanlar azdır. Zengin ise çevresi fazla olduğu için hemen tanınır, başarı sağlar.

Fütur getirmek : [D] - Bezginliğe, umutsuzluğa düşmek.

Gafil avlamak : [D] - Bir kimseyi beklemediği bir zamanda, zayıf, hazırlıksız bir sırada yakalamak. Zor duruma düşürmek. Bu durumundan yararlanmak.

Gafile kelâm, nafile kelâm : [A] - Etrafındaki olan biten ile hiç alâkadar olmayan, dikkatsiz, umursamaz kimseleri, doğru yola getirmek için yapılan uyarmalar boşunadır. Bu aymazlık devam ettiği sürece onun çıkarı için söylenen sözler hiç de etkili olmayacaktır, bu çalışmalar ise boşa gayrettir.

Gailesi başından aşmış : [G.S] - Derdi, sıkıntısı o kadar çok ki hiçbirine çare bulamayıp çırpınıp duruyor.

Gamı def, parayı sarf etmeli : [Ö] - Sıkıntı içinde yaşanmaz, sıkıntı içinde geçen yıllar boşa geçmiş olur. Bunun için bir an önce sıkıntı verecek olaylardan kurtulmak gereklidir. Para da insana faydası olsun diyerek kazanılır. Parayı bir kenarda tutup sıkıntı çeken ile parasız kişinin arasında fark yoktur. Bunun için parayı saklamaktansa yeri gelince sarfedip rahat sağlamalıdır.

Garip kuşun yuvasını Allah yapar : [A] - Tanrı'ya inanmış kişileri Tanrı sıkıntı içinde bırakmaz. Onlar bir süre sıkılırsalar da Tanrı bir yerden bir şey bağışlayarak sıkıntılarını ya kaldırır, ya hafifletir.

Garibe bir selâm bin altın yerine geçer : [A] - Yalnız kalmış, kendini zor durumda hisseden kimselere verilen bir selâm, gösterilen küçük bir ilgi onları tarif edilmez mutluluğa ulaştırır. Büyük bir yardımdan daha da etkili olur.

Garibin dostu olmaz : [Ö] - Güçsüz, çaresiz kişiler ile ilgilenen, onların yardımına koşup yaralarını saran kimseleri bulmak çok zordur, hemen hemen imkânsızdır.

Garibin yardımcısı Allah'tır : [A] - Garip kişinin yardımına gönlündeki inancın büyüklüğü oranında ancak Allah yardım eder.

Garip kuşun yuvasını Allah yapar : [A] - Tanrı'ya inanmış kişileri Tanrı sıkıntı içinde bırakmaz. Onlar bir süre sıkılsalar da Tanrı bir yerden bir şey bağışlayarak sıkıntılarını ya kaldırır ya hafifletir.

Gavura kızıp oruç bozmak : [D] - Başka kimselerin hareketlerine kızıp, kendisine zararı dokunacak iş yapmak.

Gavurun tembeli keşiş, Müslüman'ın tembeli derviş : [A] - Bütün dinler çalışmayı emreder. Bazı kimseler ise dinî çıkarları doğrultusunda kullanıp çalışmadan yaşamının yollarını bulurlar ki çok kötü bir davranışı gerçekleştirmiş olurlar.

Gayret dayıya düştü : [D] - Bir işin gerçekleşmesi, o işi yapmakta olan kişinin başarı gösterememesi üzerine, onunla ilgilenen becerikli yakınları tarafından ele alınması.

Gece gündüz dememek : [D] - Ara vermeden. Yapılacak iş için vaktin uygun olup olmadığına bakmamak.

Gece silâhlı, gündüz külahlı : [D] - Etrafındakilerine iyi görünüp, kimseye sezdirmeden kötü işler yapan, dolaplar çeviren, uygunsuz kimse.

Geceyi gündüze katmak : [D] - Gece gündüz demeden sürekli bir biçimde çalışmaya devam etmek. Çok çalışmak.

Geç olsun, güç olmasın : [A] - (Başarılması çok zor işler için söylenmelidir.) Yapılan işler istediğimiz gibi yürüsün, engeller ortadan kalksın, sonuca erişilsin de biraz fazla zaman harcarsın ziyanı yoktur.

Geçer akçe : [D] - Çok kimse tarafından beğenilen, takdir edilen aranan şey. (Söz, davranış, hareket, tutum vb.)

Geçim kapısı : [D] - Kazanılması gereken paranın sağlandığı, kazanıldığı yer. İş yeri.

Geçme namert köprüsünden koparsın sel seni : [Ö.S] - Büyük sıkıntı içinde kalacağını bilsen de aşağılık kimselerden yardım isteme. Onların yardımlarını da kabul etme.

Geçmiş olsun : [D] - Kırgınlık geçti, kırgınlığın nedenleri ortadan kalktı. Elinizdeki imkânlarla bir daha kavuşamazsınız, onları kaybettiniz.

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer : [Ö] - Kişinin ömründe öyle güzel anılar vardır ki onları bugün bile anmak çok çok güzeldir. İnsana tarifi zor büyük mutluluk verir.

Geçti Bor'un pazarı sür eşeğini Niğde'ye : [D] - Bu iş üzerinde yapılacak bir şey kalmadı, her şey bitti. Bir yenisini bulmak, kollamak lâzımdır.

Gel demek kolay, git demek güçtür : [A] - Bir konuğu davet etmek, bir insanı iş bulup yerleştirmek kolay ve zevk verici uğraşlardır. Ama sıkıntı vermeye başlayan konuğa artık git demek, işini hafife alan kimseye işe gelme demek çok zordur. Bunun için insanlara bir iyilikte bulunulacağı zaman iyi düşünmeli, lâyük olana bu hizmet verilmelidir.

Geleceği varsa, göreceği de var : [D] - Gelmemesi gereken yere kahramanlık göstermeye kalkıp da gelirse kendisine gerekli cevap verilecek, gereken davranışlarda bulunulacaktır.

Gelen ağam giden paşam : [D] - Benim çıkarım için herkesle iyi geçinmem şarttır. Bu kimseler birbirlerine düşman da olsalar, birbirlerini sevmeseler de ben her ikisine de hürmette kusur etmem, böylece işlerimi aksatmadan yürütmüş olurum.

Gelen geçer, konan göçer : [A] - Dünya üzerinde hiçbir şey devamlı değildir, olduğu gibi kalmaz. Değişir, eskir, kaybolur, biter. Tek değişmeyen şey yasalar ve onları koyan Tanrı'dır. Hele insan en kolay değişen şekil değiştiren varlıktır.

Gelen gidene rahmet okutur : [A] - Bir konuda beğenmediğimiz ve gitmesini istediğimiz kimse gidince yerine gelen kişi ondan da kötü davranışlarda bulunduğu için gitsin diyerettiğimiz kimseyi arar duruma geliriz.

Gelen gideni aratır : [A] - Gitmesini istediğimiz kimseden sonra gelen, giden kimsenin hatalarından daha büyüğünü yaptığı için giden için (keşke gitmeseydi) dedirtir.

Gelene git denilmez : [A] - Davet edilmeden, kendiliğinden gelen konuğa git demek ulusumuzun geleneklerine aykırıdır. Kendiliğinden gelen bir şeyi de geri çevirmemek gerekir.

Gelin altın kürsü getirmiş, çıkıp üstüne oturmuş : [A] - Bir topluluğa yeni gelen kimse beraberinde birçok eşya getirebilir. Bunlar topluma verilecekse toplumun ilgisini çeker. Belki de eleştiriye neden

olur. Ama o kimse bunu bizzat kendi kullanacaksa toplumun kişilerini ilgilendirmez iyi veya kötü olması kişinin kendisini ilgilendirir.

Gelin ata binmiş, ya nasip demiş : [A] - Bir işde kesin sonuç belli olmadan hiçbir zaman bitmiş göz-
züyle davranmak doğru değildir. Her problemin yolunda olduğuna inandığımız bir zamanda, hiç beklenmeyen bir zorlukla karşılaşmamız her zaman mümkündür. Bunu gözden uzak tutmamak gerekir.

Gelin çiçek her dediği gerçek, kaynana yılan her dediği yalan : [A] - Yeni evlenen bir erkek karısının her dediğini doğru, anasınınkini de yalan zanneder. Yeni gelin damadı böylece yönlendirir. Bu olayların devamı evde sonu ayrılmaya varan geçimsizliklerin başlamasına neden olur.

Gelin eşikte, oğlan beşikte : [A] - Oğlunu evlendiren kişi, gelin eve geldiğinde nasıl olsa bebek de olacak deyip bir an önce hazırlıklara başlamalıdır.

Gelin güveyi olmak : [D] - Bir işin daha başında nasıl olacağını düşünmeden işi olmuş bitmiş, saymak, kabul etmek.

Gelin odası gibi : [D] - Çok temiz ve özenilerek süslenmiş. İtinalı, bakımlı.

Gem almayan atın ölümü yakındır : [A] - Hırçın, söz dinlemez, etrafına zarar veren kişi bu davranışları nedeniyle büyük zarar görür.

Gemi aslanı : [D] - Bir işe yaramayan, bir sorumluluk almayan gösterişli kimse.

Gemi azıya almak : [D] - Söz dinlemez olmak. Lâf anlatılamamak.

Gemisini kurtaran kaptandır : [A] - Bir toplumda pek çok kişi zor durumda iken kimseye zarar vermeden kendi durumunu düzeltip iyileştiren kimse işleri sonuca ve başarıya ulaştırır.

Gençliğin kıymeti bilinse, kocalığın şikâyeti az olur : [A] - Pek çok kimse gençlik yıllarının kıymetini bilmez. Zamanını parasını boşa harcar. Yapılması gerekli işleri ileride yaparım diyerek ihmal eder. Gençlik geçince de artık yapmak imkânını bulamaz. Halbuki gençlikte nasıl hareket edileceği bilinip plânlayıp öyle yapılırsa ihtiyarlıkta pişmanlık duyulacak olaylar azalır. Her iş zamanında yapıldığı için de insan huzurlu olur. Etrafına daha olumlu davranır. Sevgiye en fazla ihtiyacı olduğu zaman bu sevgi kendisine fazlası ile gösterilir. Gençlikte ihtiyarlığını düşünmeyen kimse ise yapamadığı işler için huzursuzluk duyar, yapmaya çalışsa da başarılı olamaz. Huzursuzluğu nedeni ile sevilmeyen istenmeyen bir ihtiyar olur. Son günleri de mutluluk içinde geçmez.

Gençlik bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir : [Ö] - Gençlik ömrün en güzel zamanıdır, fakat çabuk geçer. İhtiyarlık ise ömrün en zor zamanıdır. Kişi güçsüz ve çaresiz olduğu için ihtiyarlık dönemi zor şartlar içinde ve çaresizliklerle geçer.

Gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta yoksulluk güçtür : [A] - Genç ölen kişi ailesi ve çevresini üzüntüye boğar, her zaman üzüntüyle anılır. Geride kalanlara ümitsizlik, elem ve üzüntü kaynağı olur. İhtiyarlıkta ise insanın her şeyi rahat yapması mümkün değildir. Bunları yaptıracak parası da yoksa zorluklar ve ça-

resizlikler birbirini kovalar. Ömür perişan bir hâlde üzüntü sıkıntı ve ıstırap içinde biter. Bu hâle düşmemek için gençken ihtiyarlığı düşünmekte yarar vardır.

Gençlikte para kazan, ihtiyarlıkta kur kazan : [A] - Gençliğini boşa geçirmeyip ihtiyarlığı için para biriktiren kimse ihtiyarlığında rahat eder. Her işini, her istediğini rahatça yaptırır. Mutlu olur.

Geniş gönüllü : [D] - Telâş etmeyen, olayları hoş karşılayan.

Gerekliyi gereksizken saklamalı : [A] - Her zaman her şey lâzım olmaz. Ama bu bana lâzım değil diyerek hemen ortadan kaldırmak da doğru olmaz. O eşyanın ileride lâzım olacağını düşünerek bir yerde saklamakta yarar vardır. Zamanı gelip gerekli olduğunda saklandığı yerden alıp kullanmakla hem işimizi görmüş oluruz hem de zamandan ve paradan tasarruf yaparız.

Geri kafalı : [D] - Eskiye körü körüne bağlı, yenilikleri kabul etmeyen. Tutucu.

Gezen ayağa taş değer : [A] - Gereksiz dolaşan, uygun olmayan davranışlarda bulunan kimseler, çok kere kendilerine zararlı olayların çıkmasına sebep olurlar. Zarar görmeleri kaçınılmaz olur.

Giden gelse dedem gelirdi : [A] - Ölen nasıl bir daha dirilmezse, kaçan fırsatlar da çok kere geri gelmez. Onun içindir ki kişi elindekilerin ve fırsatların kıymetini iyi bilmek zorundadır.

Gezip tozmak : [D] - Değişik yerlerde çokça zaman gezmek, dolaşmak.

Gıcılamaz kağıt : [D] - Elinden iş çıkmaz, ağır hareket eden, tembel.

Gıkı çıkmamak : [D] - Hiç ses çıkarmamak. Bir davranış, bir etki karşısında hiç sesi çıkmamak.

Gidip de gelmemek, gelip de bulmamak var : [A] - İnsanlar nasıl doğdu ise bir gün de öyle ölecektir. Bunun için yaşam içinde kimseyi incitmeden huzurlu bir hayat sürmelidir. Gidenler gelmeyebilir. Gelse de sevdiklerini bulmayabilir. Her kimsenin ne zaman, nerede, nasıl Tanrı'ya kavuşacağı belli değildir.

Gitti gider : [D] - Buradan gitti, bir daha geri geleceğini tahmin etmiyorum. Bir daha ele geçirmek mümkün olmaz.

Gizli kapaklı : [D] - Kimseye duyurulmadan yapılan (iş). Açığa çıkmasın diye gayret sarfedilen (iş, durum).

Göbeği çatlamak : [D] - Bir işi öğrenmek için çok büyük gayret göstermek. Çok uğraşmak. Çaba harcamak.

Gök demir yer bakır : [D] - Çok büyük imkânsızlıklar ve umutsuzluklar içinde.

Göklere çıkarmak : [D] - Aşırı derecede övmek.

Gökte ararken yerde bulmak : [D] - Bir şeyi bir kimseyi çok uzaklarda araştırırken çok yakınında buluvermek. Kolayca elde etmek.

Gökten ne yağar ki yer kabul etmez : [A] - Toplumda çok güçlü kimselerin istediklerini güçsüz kişiler hiç itiraz etmeden kabul eder ve uygularlar. Reddetmeleri imkânı yoktur, bulamazlar.

Gölge düşmek : [D] - Bir işin içine hile girmek. Doğru yoldan ayrılmış olmak. Şüpheli duruma gelmek. İnanılması güç hâle gelmek. (İş için.)

- Gölgesinden korkmak :** [D] - Çok korkmak. Evhamlı olmak. Her işinde korku duymak.
- Gölgesiz ağacın meyvesi de gerekmez :** [G.S] - Faydasız olduğu bilindiği hâlde gerçekleştirilen bir işin sonuçları da faydalı olmayacaktır.
- Gönül açmak :** [D] - Neşelenmek. Sıkıntıyı atmak. İç sıkıntısını herhangi bir sebeple ortadan kaldırmak, yok etmek.
- Gönül almak :** [D] - Bir kimseyi sevindiren davranışlarda bulunmak. Hediye vererek sevindirmek. Kırgın bir kimsenin kırınlığını ortadan kaldırmak, hoşnut etmek.
- Gönül azabı :** [D] - İç sıkıntı veren, insanı üzen, bualan olay, durum.
- Gönül bir sırça saraydır, kırılma yapılmaz :** [A] - İnsan Tanrı'nın en duygulu yaratığıdır. Bunun içindir ki küçük bir sözden kırılabilir. Bir defa kırıldı mı artık onarmak da mümkün değildir. En yakın dostlar arasında bile bir defa kırılan gönül ilk hâline getirmek mümkün değildir. En eski dostluğu bulmak imkânsızdır.
- Gönül çekmek :** [D] - Aşk sıkıntısı içinde olmak. Sevdâ çekmek.
- Gönül hoşluğu :** [D] - Kendi rızası ile. Bir zorlama olmadan. İsteyerek, arzu ederek.
- Gönül kaptırmak :** [D] - Âşık olmak. Sevdalanmak. Tutulmak.
- Gönül kimi severse güzel odur :** [A] - Güzellik kişilere göre değişir. Bir kimsenin güzel bulduğunu diğeri güzel bulmayabilir. Bunun içindir ki kişi, kimi çok severse güzel de onun için odur.

Gönül kocamaz : [A] - İnsanların vücudu, yaşı ilerledikçe fonksiyonlarını azaltmaya hatta yitirmeye başlar, ihtiyarlık bunun sonucudur. İhtiyarlıkta da bu kayıplar devam eder. Ancak gönül böyle değildir. O hiçbir zaman ihtiyarlamaz. Çok kere yirmisinde istediklerini ellisinde de ister. Kişi mantığını kaybetmezse gönlünün istediklerini ölçü içinde gerçekleştirir. Mantığını kaybetmişse toplumda gülünç olur. (Yetmişinde bir kimsenin on sekizinde bir kimse ile evlenmesi vb.)

Gönül okşamak : [D] - Güzel sözler söyleyerek, iyi davranışlarda bulunarak bir kimseyi sevindirmek, mutlu etmek.

Gönlüden kopmak : [D] - (Gönlünden kopmak) - Bir kişiye isteyerek, bilerek bir iyilik yapmak, bir şey vermek, hediye etmek. Çıkar düşünmeden yardım etmek.

Gönlüden gönüle yol vardır : [A] - Birbirini seven kimseler her zaman bu sevgiyi içlerinde duyarlar. Birbirini düşünürler. Sevgilerinin bitmemesi için ne lâzımsa yaparlar. Her zaman hatırd tutulan bir sevgi ile bağlı bulunan kimseler birbirini unutmaz ve bir sevgi çemberi içinde yaşarlar.

Gönülsüz davara giden köpekten hayır gelmez : [A] - Verilen ödevi büyük bir içtenlikle yapmayan, işine sarılmayan kişiden de yaptığı işden de fayda beklememelidir.

Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş : [A] - Kişiye istemediği işler yaptırılmak istenirse, o işden fayda sağlamak mümkün olmaz. Ayrıca zararı da dokunabilir.

Görelim ayine-i devran ne gösterir : [G.S] - Olaylar nasıl sonuç verecek bekleyip görelim. Bu dünyada, bu zamanda olayların nasıl sonuç vereceğini bekleyip görelim.

Görmemiş görmüş, bayılmış ölmüş : [A] - Toplum kurallarını bilmeyen, aç gözlü kimseler bir gün hayal bile etmedikleri bir varlık ile karşılaşılırsa ne yapacaklarını bilmez, şaşkın hâle gelirler.

Görücüye çıkmak : [D] - Evlenme çağına gelmiş kızın kendisini görmeye gelenlere görünmek için onların oturduğu odaya girmesi.

Görünen köy kılavuz istemez : [A] - Bütün yönleri ile belli olan bir olayda gerçek şudur diye açıklamak gereksiz olur. Diğer kişilerin de yardım etmesine gerek yoktur.

Gövde gösterisi : [D] - Kalabalık bir insan topluluğu ile yapılan, güç göstermeyi amaçlayan toplu hareket.

Göz aşinalığı : [D] - Uzaktan görme nedeniyle oluşan tanışıklık. Sık sık görülen kimselerde oluşan tanıma durumu.

Göz atmak : [D] - Şöyle bir bakmak. Kısa bir bakış. Üzerinde fazla durmadan şöylece bakmak.

Göz aydına gitmek : [D] - Bir mutlu olayı kutlamak için kutlamaya gitmek. Sevindirici bir durumu kutlamaya gitmek.

Göz boyamak : [D] - İyi olmayan bir şeyi iyi gibi göstererek kazandırmak. Karşısındakini kandırmak.

Göz dikmek : [D] - Beğenilen bir şeyi ele geçirmek istemek. Elde etmek.

Göz etmek : [D] - Göz ile işaret vermek. Dileğini işaret ile kabaca anlatmak.

Göz görmeyince gönül katlanır : [A] - Çok yakını-mızda olup her gün görüp konuştuğumuz kimse bir nedenle bizden uzaklaşabilir. Her gün değil uzun zaman dahi görmediğimiz bu kimse ile bağ-larımız gün geçtikçe zayıflamaya başlar. Nasıl olsa kavuşamamak düşüncesi duygularımızın da zayıf-lamasına sebep olur.

Göz görür, gönül çeker : [A] - Kişi görüp incelediği şeylere karşı istek duyar. Bilmediği görmediği şey-leri istemez, arzu etmez.

Göz göze gelmek : [D] - Bakışların karşılaşması, göz-lerin karşılaşması. Elde olmayan bir sebeple bakış-ların karşılaşır duruma gelmesi.

Göz hapsine almak : [D] - Gözetlemek. Bakışları ile bir şeyi devamlı izlemek.

Göz iki, ağız tek; çok görüp, çok dinleyip az söyle-mek gerek : [A] - Kişi çok gezer öğrenir çok din-lerse konuşması da yerinde ve zamanında olur. Fazla kötü, ve lüzumsuz sözler söylemekten kaçır-nır.

Göz kararı : [D] - Gözle tesbit edilen miktar. Gözle tahmin edildiği kadar.

Göz koymak : [D] - Bir şeyi elde etmeyi çokça iste-mek. Elde etmek için gayret göstermek.

Göz kulak olmak : [D] - İlgı ile davranmak. Korunma-sı gereken şeyi korumak için gayret göstermek.

Göz yummak : [D] - Bir kimsenin hatalarını görmezli-ğe gelmek.

Gözdağı vermek : [D] - Bir şeyi yaptırmak için tehdit eder şekilde konuşmak. Söz ve davranışlarla karşı-sındakini korkutmaya çalışmak.

- Gözde olmak :** [D] - Çok sevilip esirgenen kimse olmak. Bir kimsenin sevip koruduğu kadın olmak.
- Gözden çıkarmak :** [D] - Feda etmek. Daha önce korur iken artık korumamak, harcanmasına göz yummak. Bir şeyin kendinden gitmesine razı olmak.
- Gözden düşmek :** [D] - Kendisine verilen sevgiyi saygıyı kaybetmek. Eskisi gibi sevilmemek.
- Gözden irak olan gönülden de irak olur :** [A] - Yakınımızda olmayan kişilere yakınımızdakiler kadar ilgi göstermemiz imkânsızdır. Bu kimseler çok sevdiklerimiz de olsalar zamanla ilgimizin azalacağı tabiidir.
- Gözden sürmeyi çekmek :** [D] - Çok usta hırsız olmak. Çalınması en zor şeyi bile kolaylıkla çalacak derecede usta olmak.
- Göze almak :** [D] - Bir işte meydana gelecek her türlü kötü şartları önceden kabullenmek. Önceden, tehlikeli durumları ve zararları kabul etmek.
- Göze batmak :** [D] - Başkalarının rahatsız olabileceği bir mevkiye gelmek. Hareket ve davranışları ile başkalarını rahatsız etmek. Rahatsız olmalarına neden olmak.
- Göze gelmek :** [D] - Göz değmek. Nazar değmek.
- Göze yasak olmaz :** [A] - Görmek doğal bir davranıştır. Bunun için göz açık olduğu sürece etrafında ne olursa olsun görür. Bunu engellemek mümkün değildir.
- Gözleri evinden dışarı fırlamak :** [D] - Gözlerini pek fazla açarak kızgınlığını belli etmek.
- Gözleri fal taşı gibi açılmak :** [D] - Şaşkınlık ve hayretten gözleri dışarı fırlar duruma gelmek. Çok açılmak.

- Gözleri velfecri okumak :** [D] - Hileci, zeki ve kurnaz olduğu gözlerinden anlaşılmaq.
- Gözleri yollarda kalmak :** [D] - Özlenen bir kişinin gelmesini çok isteyerek beklemek. Geciken bir haberin ulaşmasını beklemek.
- Gözü aç olmak :** [D] - Aç gözlü olmak, doymak bilememek.
- Gözü açık :** [D] - Çok becerikli, işini yürütmesini bilen, becerikli. Açıkgöz.
- Gözü açık gitmek :** [D] - Arzularına kavuşmadan, arzularını gerçekleştirmeden ölmek.
- Gözü bağı :** [D] - Etrafında olan bitenin farkında olmamak. Araştırmadan.
- Gözü dönmek :** [D] - Çok öfkelenmek. Öfkesinden ne yaptığını bilememek.
- Gözü ısırmak :** [D] - Tanır gibi olmak. Bir kişiyi tanır gibi olmak.
- Gözü kapalı :** [D] - Düşünmeden. Etrafında olan bitenden haberi olmadan.
- Gözü kızmak :** [D] - Çok öfkелendiğı için gözüne bir şey görünmemek.
- Gözü pek :** [D] - Cesur. Korkusuz.
- Gözü sulu :** [D] - Her şeye, en önemsiz şeylere bile hemen ağlayan.
- Gözünün üstünde kaşın var dememek :** [D] - Karşı-sındaki kişinin her davranışını hatasını hoş görmek.
- Gözünden uyku akmak :** [D] - Çok uykulu olmak. Çok uykusu geldiğı için gözleri kapanır gibi olmak.
- Gözüne dizine dursun :** [D] - İyilik ve yardımlara karşı yaptığın nankörlüğün cezasını Tanrı versin.
- Gözüne kestirmek :** [D] - Bir işi başarabileceğini kabul etmek, ummak. Arzuladığı bir şeyi elde etmek için düzenler kurmak.

- Gözünü budaktan sakınmamak :** [D] - Tehlikelerden korkmamak, sakınmamak.
- Gözünü toprak doyursun :** [D] - Ne kadar mal para sahibi olsa da tatmin olmuyor. Onun doyması ancak ölümü ile olacaktır.
- Gözünün içine bakmak :** [D] - Gözüne bakmak. Üstüne titremek, isteklerini yerine getirmek için beklemek.
- Gurbette taş a yaslanmayan evdeki halının kıymetini bilmez :** [D] - Evinin mutluluğunu ancak evinden uzaklaşmış, sıkıntı çekmiş kimseler daha iyi bilir, takdir eder.
- Gücü gitti, kolayı kaldı :** [G.S] - Zorluklar bitti, bundan sonrası kolayca gerçekleşebilir. Sonuca ulaşılabilir.
- Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz :** [A] - Gül nazik bir bitkidir, dalı da odun olarak kullanılmaz. Halayık ise ev hanımının niteliklerini taşımadığı için ev kadını olması imkânsızdır.
- Güldükçe yüzünde güller açılmak :** [D] - Neşelendikçe daha da güzelleşip bu güzelliği ile de dikkatleri daha çok kendi üstüne çekmek.
- Gülme komşuna, gelir başına :** [A] - İnsanlar başkalarının uğradıkları kötülöklere sevinmemelidirler. Aksine onlara yardım elini uzatmalıdırlar. Çünkü gün gelir aynı durumlar belki de daha şiddetli olarak kendi başlarına gelir. O zaman kimsenin kendileri ile ilgilenmemesi onları üzer, perişan eder.
- Gülmekten kırılmak :** [D] - Çok gülmek. Pek çok gülerek hâlsiz, mecalsiz duruma girmek.

Gülü seven dikenine katlanır : [A] - İnsanlar sevdiklerinin kusurlarını görmezler. Kendilerini üzen, sıkıntıya sokan olaylar meydana gelse de sevdikleri uğruna buna katlanmayı göze alırlar.

Gülün kıymetini bülbül bilir : [Ö] - Bir konunun değerini onu iyi bilen kimseler anlar, takdir eder.

Güme gitmek : [D] - Boşu boşuna ölmek. Boş yere harcanmak. Bir sözün başka kimselerin çıkışları karşısında anlaşılamaması, kaybolması.

Gümrükten mal kaçırır gibi : [D] - Etrafindakilerden saklayarak, çok telâşlı bir biçimde yapılan (işler, davranışlar.)

Gün doğmadan neler doğar : [A] - İnsanlar durumlarına güvenip bôbürlenmemelidirler. Yarının neler getireceği hiç belli olmaz. Bugün iyi olan işlerin kötü, kötü olanların iyiye gideceğini kimse garanti edemez.

Gün gibi aşikâr : [D] - Çok belli. Açık. Kapalı hiçbir yeri olmayan.

Gün gider dediğinden, el utansın dediğinden : [Ö] - İnsanlar konuşurken sözlerinin kimi, neyi etkileyeceğini dikkate almalıdırlar. Bugün konuşurum yarın unutulur diyerek dedikodu yapmak çok kötü bir huydur. Günün birinde sözümüz gitmemesi gereken yere götürülür. Sözümüzden biz utanmak durumunda kalırız. Dedikoducuların söylediklerini dikkate alıp üzölmek de doğru değildir.

Gün görmek : [D] - İyi ve mutlu günler yaşamak.

Gün görmüş : [D] - İyi günler yaşamış, önemli görevler yapmış, yüksek mevkilerde bulunmuş, hatırı sayılır, hürmet edilir. Tecrübeli.

Gün ola harman ola : [D] - İstenen, özlenen hayırlı, uğurlu gün bir gün gelecektir. Arzu edilenin elde edilmesi, ele geçmesi ne zaman olacaktır belli değil.

Gün olsa kimsenin üstüne doğmaz : [S.G] - Kötü hasis, kimseye en ufak bir iyilik yapmayan. Elinde imkân varken kimsenin yardımına koşmayan, duygusuz.

Gün var yılı besler, yıl var ayı beslemez : [A] - Serbest çalışanların kazançları belli olmaz. Bazen bir günlük kazanç bir yıl yeter, bazen de bir yıllık kazanç bir ay bile yetmez. Gerekliyi gereksizken saklamak lâzımdır.

Günahı boynuna : [D] - Yapılan işde, yaptığım işde bir suç varsa sorumluluğu benim değil bana bunu yaptıranındır.

Günahını vermez : [D] - Kendisine hiçbir zaman yaramasa da hiçbir malını kimseye, istifade etsin diyerek vermez. Çok hasistir. Çok cimridir.

Güneş açmak : [D] - Gün doğmak. Işıklanmak. Huzurlu mutlu olmak. Güneşin çıkması.

Güneş balçıkla sıvanmaz : [A] - Hakikatleri saklamak mümkün değildir. Bugün saklansa bile bir gün meydana çıkar.

Güneş gibi meydana çıktı : [S.G] - Bütünüyle göründü. Hiçbir saklı yeri kalmadı.

Güneş giren eve doktor girmez : [A] - Güneş insanların sağlık kaynağıdır, bulunduğu yerdeki mikrop-ları öldürür. İnsanlara sağlık verir. Bunun için güneşin girdiği yerlerde hastalık olmaz. İnsanlar doktora gerek hissetmeden sağlıklı yaşarlar.

Güneş görmek : [D] - Güneş ışığının bol geldiği bir yerde olmak.

Güneş olsa kimsenin mendilini kurutmaz : [A] - Toplum hâlinde yaşayan insanlar birbirlerine yardım etmelidir. Bencil, kendini beğenmiş olmaktan özellikle kaçınmak lâzımdır.

Günü gününe : [D] - Tam zamanında. Gününde. Gününü geçirmeden.

Gününü doldurmak : [D] - Bir iş için gereken zamanı kullanmak. Gereken zamanın tamamlanması.

Gününü gün etmek : [D] - Günlerini hoşluk içinde geçirmek. İyi geçirmek

Gürültü istemeyen bakırcı dükkânına girmez : [A] - Huzur ve rahatlık isteyen kimseler gürültülü işlere girmemelidir. Huzur isteyen kimseler içinde huzursuzluk olan işleri bilip, onlara girmemelidirler.

Gürültüye gelmek : [D] - Karışıklık nedeni ile önemli konuların üzerinde durulmamak. Önemli bir konunun diğer önemli bir konuyu unutturması.

Gürültüye getirmek : [D] - Karışıklığa getirerek istediği şeyleri yaptırmak. Bir önemli konuyu, diğer konuları ön plâna geçirerek konuşma dışı bırakmak.

Gürültüye gitmek : [D] - Bir işin üzerinde düşünülmesi nedeniyle üzerinde durulmaması, unutulması. Önemli bir işin ortaya çıkan diğer önemli bir konu nedeniyle unutulması, ele alınmaması.

Gürültüye pabuç bırakmamak : [D] - Gözünün korkutulmasına aldırmamak. Önemli görmediği için ortada bulunan korkutma sözlerine aldırmamak.

- Gürültüye vermek :** [D] - Etrafı telâşa düşürmek. Gürültü oluşturmak.
- Güven beslemek, duymak :** [D] - Güvenmek. Güven duygusu duymak.
- Güven vermek :** [D] - Güvenilebilir bir insan olduğu izlenimini karşısındakilere verebilmek. Karşısındakilerin kendisine güvenmesini sağlamak.
- Güvendiği dağlara kar yağmak :** [D] - Güvendiği kişilerin yardımını en gerekli zamanda görememek. Güvendiği her şey ve işe yaramaz olmak.
- Güvenme varlığa düşersin darlığa :** [A] - Yaşam süresince varlık içinde yaşamak mümkün değildir. Günün birinde elimizdekiler biter tükenir. Ne kadar varlık olursa olsun bitebilir. Bunun için imkânlarımızın tutumlu bir şekilde kullanılması gerekmektedir.
- Güzele bakmak sevaptır :** [A] - Güzel olan her şeyde Tanrı'nın bir aksini bulmak mümkündür. Onun için güzel bulduğumuz her şeye dikkatli bakmak sevap kazanmak anlamına gelir. Tanrı'yı anmak anlamına gelir.
- Güzele ne yakışmaz :** [A] - Güzel, güzelliği bizzat kendisinde gösterir. Güzellik onun kendi bünyesindedir. Kendisindedir. Bunun içindir ki giydikleri çok önemli değildir. İyi de olsa kötü de olsa ona yakışacaktır.
- Güzeli herkes sever :** [A] - Güzel olan her şeyi bütün insanlar sever, ona yakın ilgi duyarlar.
- Güzellerin talihi çirkin olur :** [A] - Güzeller kendileri gibi güzel birini ararlar. Çok kere de bulamazlar. Bulmalarına her zaman imkân yoktur. Bunun için de istedikleri yerine gelmez şansları kendilerine yardımcı olmaz.

Güzellik onsa, dokuzu dondur : [A] - Güzel görünmenin büyük bir kısmı giyim ile ilgilidir. Güzel kişi, giyinmesini iyi bilirse çok daha güzel gösterebilir.

Güzün gelişi yazdan bellidir : [A] - Mevsimler normal seyrini sürdürmezse sonra gelen mevsimler de normal geçmez. Hayatta da böyledir. Olayların gelişmesinden ele alınan esas meselenin nasıl sonuçlanacağı belli olur.

H

Ha bire : [D] - Arka arkaya. Hiç durmadan.

Ha geldi, ha gelecek : [D] - Çok yakında gelecek, nerdeyse gelecek, gelmesi gerek.

Ha hoca Ali, ha Ali hoca : [D] - İki şey ilk bakışta birbirlerinden farklı gibi görünüyorsa da esasta birbirlerinden farkı yoktur, birdir, aynıdır.

Habbeyi kubbe yapmak : [D] - Küçük şeyleri büyük göstererek sorun gibi sunmak, göstermek. Problem yapmak.

Hac sevabı yazılmak : [Ö] - Yapılan iyiliğin çok gerekli olması, bir anda yapılmasıyla iyilik yapılanın çok büyük bir dertten kurtarılması. Bu davranışların getirdiği mutluluk, huzur.

Hacet kalmamak : [D] - Lüzum hissetmemek. Gerekli görülmemek.

Hacet yeri : [D] - Ayakyolu, abdesthane.

Hacı bildiğimizin haçı koynundan çıktı : [D] - Çok iyi olarak bildiğimiz ve kendini çok iyi olarak gösteren kimsenin gerçek yüzünün böyle olmadığı, çok kötü bir kimse olduğu meydana çıktı, anlaşıldı.

Hacı hacıyı Mekke'de bulur : [A] - Aynı düşüncede olan kimseler ayrı ayrı davransalar bile bir gün aynı yolda buluşurlar. Kendilerine ait yolda veya yerde buluşurlar, birbirlerini bulurlar.

Hacı Mekke'de, derviş tekkede : [A] - İnsanlar yetişme şekillerine göre kendilerine uygun bir ortamda yaşarlarsa mutlu olabilirler. Yoksa ömürleri sıkıntı içinde geçer. Bulundukları yerde istenmez ve sevilmezler.

Haddi varsa : [D] - Başına gelecek tepkilerden korkmuyorsa. Sıkıysa.

Haddini bilmeyene bildirirler : [A] - İnsanlar bilgi ve görgüleri doğrultusunda hareket etmelidirler. Bilmediğini söyleyene, yetkili olmadığı hâlde yetkiliymiş gibi konuşana, çizmeden yukarı çıkana yaptıklarının doğru olmadığını çok sert bir şekilde hatırlatırlar, ders verirler.

Hafta sekiz, gün dokuz : [D] - Sık sık, hemen hemen her gün, usandıracak şekilde (rahatsız etmek).

Hafife almak : [D] - Önemsiz kabul etmek, önem vermemek.

Hak beterinden saklasın : [Ö] - Tanrı bu kötülükleri ve bundan daha da çok kötülük sıkıntı ve dertleri bir daha vermesin, korusun.

Hak değirmende olur : [G.S] - Harcadığın emeğinin sonucunu hakkımdır diyerek alacağını zannetme, çünkü hak ancak değirmenlerde uygulanır olmuştur. (Değirmende öğütülen tahıldan belli bir miktarı öğütme bedeli olarak değirmenci tarafından alınır. Buna "hak" denir.)

Hak deyince akan sular durur : [A] - Anlaşmazlıklarda doğruluk, dürüstlük, tarafsızlık, hakkaniyet yolundan hareket edilirse kimsenin söyleyecek bir sözü, bir eleştirisi kalmaz, olamaz.

Hak doğrunun yardımcısıdır : [A] - Allah doğru olana yaptıklarının mükâfatını mutlaka verir. Doğru kimseler ilk plânda başarısız gibi görünseler de doğruluklarını bozmadıkları takdirde Allah onları mutlak selâmete çıkaracak ve mükâfatlandıracaktır.

Hak getire : [D] - Tanrı'nın verdiği şey onda yoktur, bulunmaz.

Hak gelince batıl gider : [A] - Doğruluğun, hakikatin, iyiliğin bulunduğu yerde düzenin, yalanın, kötülüğün bulunmasına imkân yoktur. Bunun için her zaman doğrudan, iyilikten, hakikatten yana olmalıdır.

Hak yerini bulur : [A] - Yapılan her türlü haksızlıklar, zulümler devam etmez. Gün gelir devletin kolluk kuvvetleri haksızlık yapanların, zalimlerin cezasını verir. Tanrı da bu kimselerin hak ettikleri cezayı çok kere yaşarlarken vermektedir. Doğruluk hiçbir zaman geride, yerde kalmaz.

Hakimsiz, hekimsiz yerde durulmaz : [G.S] - İnsanların her zaman aradıkları iki önemli şey vardır. Adalet ve sağlık. Adaletin olmadığı bir yer, sağlık şartlarının gerçekleşmediği bir yer insanların yaşaması için de uygun değildir. Yaşanılmamalıdır.

Hakkından gelmek : [D] - Zor bir işi başarmak. Ceza alması gereken bir kimseye gereken cezayı vermek.

Hakkını vermek : [D] - Emeği ne ise karşılığını vermek. Gereken emeği, malzemeyi, gereci onun için harcamak.

Hâlden anlamak : [D] - Durumunu anlayıp yardım eli ni uzatmak. Karşımızdaki kimsenin içinde bulunduğu şartları anlayıp hoşgörü ile davranmak.

Halep orda ise arşın burada : [D] - Kişi her dediğini her yerde yapabilmelidir. Yapamadığı şeylerle öğünmek yersizdir. Daha önce çok iyi yapardım demek de yanlışır. Aynı şartlar bugün de olduğu takdirde aynı şeyleri de bugün yapabilmelidir.

- Hali duman olmak : [D]** - Çok kötü bir vaziyette olmak. Perişan olmak.
- Hali vakti yerinde : [D]** - Kâfi derece para ve mal varlığına sahip olmak. Zengin sayılmak.
- Hallaç pamuğu gibi atmak : [D]** - Toplu olarak bulunan kimseleri darmadağın etmek. Toplu olarak bulunan şeyleri dağıtmak, birbirine karıştırmak.
- Haline bakmaz, Hasandağı'na oduna gider : [D]** - Kendi gücünü hesaplamadan gücünün çok üzerinde işleri başaracağını zannederek yapmaya kalkışır.
- Hallihamur olmak : [D]** - Bir maddenin, bir şeyin içinde eriyip onunla kaynaşmak, onunla bir olmak.
- Ham armut gibi boğaza durur : [D]** - Sözünü keserek, hareketlerine engel olarak kişiyi sıkmak, işi zor duruma getirmek.
- Ham ervah : [D]** - Yaptığı hareketlerle söylediği sözlerle olgun olmadığını belli eden, kaba, çiğ adam.
- Hamı tatlı, yetkini acı : [A]** - Çocuklar küçüklüklerinde hem sevilirler hem de sorun yaratmazlar. Ama büyüdükları zaman anne ve baba çocuklarının büyük sorunları ile karşılaşırılar. Bu durum onları üzer, kızdırır.
- Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur : [D]** - Şıpsevdi bir kişidir. Herkese çabucak gönül verir. Sevgisi kararlı değildir. Kısa zaman sonra da sevgisini unuttur, vazgeçer.
- Hamama giren terler : [A]** - Bir işe başlayan kimse o işin beraberinde getirdiğı her türlü zorlukları da kabul etmek ve katlanmak durumundadır.

Hangi dağda kurt öldü : [D] - Böyle güzel bir davranışta bulunmasının sebebi nedir acaba, nereden esti de böyle davranıyor.

Hangi gün vardır ki akşam olmasın : [A] - Sonuçlanmayan bir iş, ihtiyarlamayan insan, bitmeyen güzellik ve servet, ün yoktur.

Hangi peygambere kulluk edeceğini şaşırarak : [D] - Kime inanacağına, kimin sözünü dinleyip yerine getireceğine karar verememek, şaşkın olmak.

Hangi taş katı işe başını ona vurmak : [D] - Bu iş yapılmaz veya bu kadar yapılabilir. Bu görevi benim yapmadığımı zannediyorsan üst makamlara başvurabilirsin.

Hangi taşı kaldırsan altından çıkar : [D] - Her işde parmağı vardır. Her işi anladığını zanneder.

Hanım evlâdı : [D] - Nazlı, çıtkınıldım. Üstüne düşülecek büyütülmüş kimse.

Hanya'yı, Konya'yı öğrenmek : [D] - Bir işin iç yüzünü öğrenmek ve hatasını anlamak. Toplumun bozuk taraflarını, insanın başına neler gelebileceğini anlamak. Gerçekleri öğrenmek. Dersini almak.

Hapı yutmak : [D] - Kötü duruma düşmek, zor durumda kalmak.

Har vurup harman savurmak : [D] - Bir maddeyi, parayı gerek olmadan, kendi durumunu da düşünmeden hesapsızca harcamak, tüketmek.

Haraca kesmek : [D] - Bir kimseden zor kullanarak para almak. Zorbalık ederek belli zamanlarda para almak.

Harc-ı âlem : [D] - Herkesin işine yarayan, herkesin kullanabileceği.

Haraç mezat satmak : [D] - Açık artırma suretiyle satışa çıkarıp satmak.

Haram helâl ver Allahım, garip kulun yer Allahım :

[D] - Belli bir yerden para gelsin de onun iyi veya kötü para olması hiç önemli değil, yeter ki arkası kesilmeden gelsin, ben her nereden gelirse gelsin hepsine razıyım, taraftarım. Kabul ederim, geri çevirmem.

Hareket noktası : [D] - Bir işin başlangıcı. Ele alınacak konunun ilk başlanılacak olan kısmı.

Harman yel ile, düğün el ile : [A] - Bir işin tam olarak gerçekleşmesi için gerekli şartların yerine gelmesi lâzımdır. Gereken şartlar olmadığı takdirde işin de istenildiği gibi sonuçlanması mümkün değildir.

Harman sonu dervişlerin : [A] - Alçak gönüllü kimseler çıkar konusunda hemen kendilerini ortaya atmazlar. Herkes o şeyden bol bol yararlanır eğer arta kalırsa onlar da bir parçacık alırlar. Çünkü derviş demek hoşgörölü, efendi, dünyanın nimetlerine sırt çeviren kimse demektir.

Harmanı biz döğdük, mahsulü başkaları kaldırdı : [G.S] - Yapılan işin bütün sıkıntılarını biz çektik. İşin sonunda meydana gelen çıkarılardan başkaları yararlandı. Bir işde büyük emek sarfedenler, şuur-suzca çalışıp, çalışmalarının sonuçlarını başkalarına kaptırmamalıdır.

Hasmın kadı ise yardımcın Allah olsun : [Ö] - Hakkını arayacağın kimseler, makamlar, hasım tarafın temsilcileri olursa hakkını almanın imkânı yoktur. Tanrı yardım ederse ancak başarılı olabilirsin. Başka türlü başarılı olmaya, kaybolan haklarını almaya imkân yoktur.

Hasmın sitemini anlamamak, hasma sitemdir : [Ö]

- Bir neden yokken karşımızdaki kimsenin bize yönelik hareketlerini görmemek, görmezlikten gelmek hasmın yapmak istediklerini küçük düşürmek, umursamamak lâzımdır.

Hasta olmayan sağlığın kıymetini bilmez : [A] - Kişi sağlıklı iken hastalığın ne olduğunun ne kadar ıstırap verici ve güç olduğunun farkına varmaz. Hastalık gelip çatinca sıkıntı ve ıstıraplar başlayınca sağlığının değerini anlarsa da iş işden geçmiştir.

Hasta yatan ölmez, eceli gelen ölür : [A] - Her hasta olan kimsenin öleceğini zannetmek yanlıştır. Hastalık kişinin ölümünü gerçekleştirmez. Kişinin ömrü Tanrı'nın takdiri ile tanzim edilmiştir. Vakti gelince hasta olsa da olmasa da ölür. Vakti gelmeyince hasta olsa da ölmez.

Hasta, çorbası tasta : [D] - Hasta olduğunu söylüyor, hasta görünüyor. Bir şeyi yok hem de boğazı çok sağlam, yiyip içmesi iyidir.

Hastaya döşek sorulur mu? : [A] - Kişinin, gereğini mutlak surette duyduğu bir şeyi, sana bu şey lâzım mıdır diye sormak gereksizdir, yanlıştır.

Hatasız kul olmaz : [A] - İnsan denilen varlık makine değildir. Etrafındaki olaylardan duyguları oranında etkilenir. Bunun için tam olarak etkilenmesi, isabetli kararlarını vermesi, her zaman mümkün değildir. Hata yapması her zaman mümkündür.

Hatır gönül bilmemek : [D] - Doğru bildiği bir iş için değer verdiği kimselerin bile gücenmesine aldırmadan uygulamaya girişmek, devam etmek.

Hatır için : [D] - Seviliþ sayılan bir kimseyi gücendirmemek için.

Hatır için çığ tavuk yenir : [A] - Kiþi çok sevip değer verdiği kimsenin istekleri için onu kırmamak için, bütün zorluklara katlanır. Katlanmak zorunda kalır.

Hatırını hoş etmek : [D] - Karþısındakini kırmamak için onun istediği gibi davranmak. İstemese de onun iyiliği ve mutluluğu için karþısındakinin dilediği gibi davranmak.

Hatırını saymak : [D] - Saygılı davranmak. Karþısındaki kimsenin arzu ettiği þekilde davranmak. Bu davranıþı onun için yapmak.

Hatırı sayılır : [D] - Çok önemli. Etrafindakilerin saygı gösterdiği.

Havada bulut sen onu unut : [D] - Bu konuda bir þey yapamazsın, tek yol konuyu unutmak þekliyle problemi ortadan kaldırmaktır.

Havanda su dövmek : [D] - Boþ uğraşlarda bulunmak. Boşuna uğraşmak. Sonuç alamayacağını bildiği hâlde aynı işi yapmak. Boşa çalışmak.

Havsalası almamak : [D] - Aklın almaması. Aklın kabul etmemesi.

Haya insanın nurudur : [G.S] - Kiþi, kötü olarak yaptığı her hareketin utancını duyabilmelidir. Bilmeyeerek yaptığı her işin sonunda özür dilemek kiþiyi küçültmez, tam tersine büyütür.

Haydan gelen huya gider : [A] - Her þey bir emek sonucu olmalıdır. Emek verilmeden elde edilen her þey çok çabuk ziyan olur elden gider.

Hayır beklememek : [D] - Yapılan işden olumlu sonuç beklememek. İyi sonuç alacağını ummamak.

Hayır görmemek : [D] - İşe yaramamak, faydasını görmemek, yararlı olmamak.

Hayır işlemek : [D] - Yardıma ihtiyacı olan kimselere iyi, güzel ve faydalı davranışlarda bulunmak.

Hayır sahibi : [D] - İyilik yapmayı alışkanlık hâline getirmiş kimse. Etrafındakilere hayır, yardım yapmaktan mutluluk duyan kimse.

Hayırdır inşaallah : [D] - Tanrı bu işin sonunu olumlu yapsın. Sonu iyi ve güzel olsun. Rahat olsun.

Hayırlı babanın hayırsız evlâdı : [S.G] - Ailesi iyi dü-rüst olduğu hâlde çocuğu kötü anlayışsız, kötülük etmekten hoşlanan kimse.

Hayra alâmet : [D] - İyi bir olayın, durumun belirtisi, işareti.

Hayra yormak : [D] - Bir rüyayı, herhangi bir olayı gelecek yaşanacak olayların iyi, mutlu bir belirtisi olarak kabul etmek.

Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe :

[A] - İnsanların yakınlaşması konuşmakla, birbirlerini anlamakla olur. İnsanlar ne kadar samimi konuşurlarsa anlaşmaları da o kadar kolay ve iyi olur.

Hazan yaprağı gibi sarı ve titrer olmak : [S.G] - Kor-ku veya başka bir nedenle hâlsiz bilinçsiz titrer du-rumda olmak. Zayıf ve güçsüz olmak.

Hazır lokma : [S.G] - Kolayca elde edilen. Kolay alı-nan.

Hazıra dağlar dayanmaz : [A] - Elimizde bulunan mal ve para ne kadar çok olursa olsun harcamakla bir gün bitecektir. Bunun için elimizdekileri harcar-ken bir yandan da yerine koymaya gayret etmeli-yiz.

Hazırdan yemek : [D] - Yerine yenisini koymadan öncekileri harcamak, yemek.

Hazırlık görmek : [D] - Yapılacak bir iş için gerekli şeyleri hazırlamak, yolculuk için gereken malzeme-yi almak.

Hazreti Nuh'tan kalma : [D] - Çok eski, eskiden kalma. Çok eskiden kalma.

Hediyelik Bursa Kumaşı : [D] - Çok az bulunur, her zaman her yerde bulunması mümkün olmayan.

Hekim kim, başına gelen : [A] - Bir konuda en iyi kararı verecek olan kişi, daha önceleri o konuyu yaşamış, tecrübe kazanmış olan kimsedir.

Hekimden sorma, çekenden sor : [A] - Her acının ve sıkıntının ne demek olduğunu o sıkıntıyı hafifletmek için yol gösteren değil, sıkıntıyı kendisi yaşamış olan daha iyi bilir ve takdir eder.

Hekimsiz, hâkimsiz memlekette oturma : [A] - Toplumda insana en gerekli şey sağlık ve huzurdur. Sağlık için doktor, huzur ve güvenlik için de adaleti dağıtacak hâkim mutlaka gereklidir. Bunların olmadığı yerde oturmak doğru değildir. O yer ne kadar güzel olsa da insanlar için tercih edilmez, edilmemelidir.

Helâl kazanç ile pilâv yenmez : [A] - Doğrulukla, ah-lâkla, yasalara uymakla elde edilen kazanç hiçbir zaman insanı zengin etmez.

Helâl olsun : [D] - Yaptığım hiçbir şey için karşılık beklemiyorum, her şeyi karşılıksız yaptım, bağışlıyorum. Gönül rızam ile bağışlıyorum. (Eline aldığı işi kendinden umulmadık bir biçimde yapıyor.)

Helâl süt emmiş : [D] - Doğru, temiz karakterli. Başkaları için kötülük düşünmeyen. Her zaman doğruluktan ayrılmayan.

Helâl ü (ve) hoş olsun : [D] - Verdiklerimi güle güle kullansın. Yaptıklarımı gönülden bağışlıyorum. Karşılık beklemiyorum.

Helâle cömertlik olmaz : [D] - Evli kişiler ister kadın olsun ister erkek karşı cinsten olan başka kişilerle çok samimi olmamalıdır. Samimiyet bunlar için doğru değildir. Yanlış anlaşılır, problemler çıkabilir. Helâl yoldan kazanılmış olan her şeyi mirasyedice harcamak doğru değildir. Çünkü onlar büyük bir çalışmanın ürünüdürler.

Hele şükür : [D] - Arzu edilen sonuca ulaşıldığı için mutluyum, huzurluyum.

Helva demesini de bilirim, halva demesini de : [D] - Her ortamda nasıl hareket edileceğini, nasıl konuşulacağını çok iyi bilirim.

Hem çalar, hem oynar : [S.G] - Her zaman her yerde neşelendirmesini ve neşelenmesini çok iyi bilir. Her ortama rahatlıkla uyar.

Hem kel, hem fodul : [D] - Pek çok eksiği olduğu hâlde, hâlâ da hâline bakmadan üstünlük taslar veya taslamaya çalışır.

Hem nalına hem mihına : [D] - Bir olayda, olayı oluşturan her iki tarafın bazen birini bazen diğerini destekleme.

Hem suçlu, hem güçlü : [D] - Kendisi doğrudan suçlu olduğu hâlde, suçsuz gibi görünen, gerekirse başkalarını da suçlayan, suçlamaya çalışan.

Hem ziyaret, hem ticaret : [D] - Biriyle bir görüşme yapmaya gidip, bu seyahatı sırasında başka bir işi de gerçekleştirip kendi çıkarına sonuçlandırma işi, durumu.

Her ağlamanın bir gülmesi olur : [A] - Sıkıntılı, dertli günler sonsuza kadar devam etmez. Sıkıntıların sonunda muhakkak mutlu güzel huzurlu günler gelecektir.

Her ağacın meyvesi olmaz : [A] - Toplumdaki her kişinin o topluma faydalı olması mümkün değildir.

Her arı bal yapmaz : [A] - Her kimsenin topluma yararlı olacağını düşünmek hatadır. Toplumda, toplum için faydalı olan kimseler olduğu gibi faydasız olanlar da bulunabilir.

Her azın bir çokluğu vardır : [A] - Bir şey az diye bırakmamak gereklidir. Az olanlar ziyan edilmeyip biriktirildiği takdirde sonunda çok elde edilir. Biriktirmeye önem verilmelidir. (Damlaya damlaya göl olur.)

Her başın derdi vardır, değirmencinininki sudur : [A]
- Bir toplumda yaşayanların hepsinin bir derdi bir problemi vardır. Bunlar birbirine benzemez. Her dert, dert sahibini daha çok etkiler.

Her boyayı boyadık, fıstıkî rengi (yeşili) kaldı : [D] - Yapmayı istediğimiz her şeyi henüz tamamlamamışken, bizi pek yakından ilgilendirmeyen, önemsiz şeylerle uğraşmak zorunda kalmak.

Her çiçek koklanmaz : [A] - Bir toplum içinde bulunan insanların bazıları faydalı bazıları faydasızdır. İnsanları yakından tanımadan onlarla ilişki kurmak doğru değildir. Kötü sonuçlar da verebilir.

Her çok azdan olur : [A] - Çok olana sahip olmak istersek azların kıymetini bilmek zorundayız. Sabır ile azlar bir gün çok olur.

Her damardan kan alınmaz : [A] - Toplumda bulunan bütün insanlardan yardım istenmez. İstense bile almak mümkün olmaz.

Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan : [A]
- Çok iyi bilmediğin, hatta hiç bilmediğin veya tecrübe etmediğin işlere, görünüşe bakarak girmek doğru değildir. Her akla geleni yapmak da doğru değildir. Yapılan işlerin nasıl sonuç vereceğini bilmek imkânsızdır.

Her dem taze : [D] - Her zaman genç ve dinamik, taze.

Her dilden gelen elden gelmez : [A] - Kişi aklına gelen her şeyi söyleyip karşısındakine ümit vermemelidir. Söylenilen her şeyi her zaman yapmak mümkün değildir. Bunun için ancak yapabileceğimiz şeyler hakkında konuşmak ve ümit vermek doğrudur. Başka türlü sülûsü yalan olur ve itibarımızı sarsar.

Her gidişin bir gelişi vardır : [A] - Her güzel günün devam edeceğini zannetmek doğru değildir. Bunun gibi her kötü günün de devam edeceği düşünülmemelidir. Mutlu günler üzüntülü, üzüntülü günler her an mutlu günlere dönüşebilir.

Her gördüğün sakallıyı baban zannetme : [D] - Etrafında bulunan herkese güvenmek doğru değildir. Çok iyi tanımadığın kimselere güvenildiği takdirde olmayacak sorunlar çıkabilir.

Her gönülde bir arslan yatar : [A] - Her insanın varmak istediği amaçları vardır. Gönülünde daima onu hisseder ve gerçekleştirmek için fırsat kollar.

Her gün baklava börek yense bıılır : [A] - Yaşam biteviye devam edemez. Kişi yaşamını çok iyi şart-

larda sürdürse bile yine de bu iyi yaşayışın monoton tarafından bıkar ve değişiklik ister.

Her güzelin bir kusuru vardır : [A] - İnsanın bütün yönlerinin hep birden tam ve eksiksiz olmasını düşünmek mümkün değildir. Küçük veya büyük bir eksiklik her kişide mutlaka vardır. Bazı kimseler bu eksikliklerini ustalikle gizledikleri için onları öncelikle kusursuz gibi görürüz. Ama beklemediğimiz bir zamanda, beklemediğimiz kusurlarını görmek her zaman mümkündür.

Her havadan (telden) çalar : [D] - Her konuda bilgi sahibi olmak. Etrafında bulunanlara onların istedikleri gibi davranmak.

Her horoz kendi çöplüğünde öter : [A] - İnsanların sözü kendi mallarında veya kendilerini seven çevrelerde etkili olur, geçer. Oralarda dinlenir, istekleri yapılır.

Her inişin bir yokuşu vardır : [A] - Güzel günler devamlı olmadığı gibi kötü günler de devamlı değildir. İyi günler, mutlu günleri, hüznü günler izlediği gibi, hüznü ve kötü günleri de mutlu huzurlu günler yıllar izleyecektir.

Her inleyen ölmez : [A] - Karşılaşılan sıkıntılı ve zor durumlar mutlak surette kötü bir biçimde sonuçlanmaz. Mutlu sonuçlar da doğabilir.

Her işin başı sağlık : [A] - Hayatta ne yaparsak yapalım sağlığımız iyi olmadığı zaman yaptıklarımızdan iyi sonuç almak mümkün değildir. Sağlık iyi olmadığı zaman yapılan işde dikkat olmayacağı için başarı da ya hiç olmayacaktır veya eksik olacaktır. Başarılı olmak için her zaman sağlığımıza dikkat etmek gereklidir.

Her işde bir hayır vardır : [A] - Çalışmalarımızda bize iyi gelmeyen beğenmediğimiz taraflar olabilir. Bunları üzüntü konusu yapmamak lâzımdır. İşin bu şekil almasında faydalı, iyi bir tarafın olduğunu düşünmek bizi kötümserlikten, karamsarlıktan kurtarır. Azmini kamçılar hayata küsmemiş oluruz.

Her işe burnunu sokmak : [D] - Bildiği bilmediği her işe karışmak, fikir ileri sürmek.

Her kabahat yüze vurulmaz : [G.S] - İnsanlar bazen istemeden de faydalı olmayan hatta kötü işler yapabilirler. Bundan üzüntü duyarlar. Fakat olan bir kere olmuştur. Düzeltilmesi mümkün değildir. Bu kötülüğü kişinin yüzüne vurulursa, hele toplulukta vurulursa o kimse düşman olur. Ve biz hiç yoktan düşman kazanmış oluruz.

Her kafadan bir ses : [D] - Bir konu üzerinde konuşanların hepsi ayrı ayrı şeyler söylüyorlar. Bunları birleştirip konunun çözülmesi mümkün değil. Herkes ayrı şeyler söylüyor.

Her kârın bir zararı vardır : [G.S] - Kişi her zaman başarılı olamaz. Uzun süre başarı çizgisi devam etse de günün birinde başarısızlıklarla karşılaşmak her zaman mümkündür.

Her kemalin bir zevali vardır : [Ö] - Her yükselişin başarı kazanmanın bir de gerilemesi, başarısız geçen günleri, yılları mutlak vardır.

Her koyun kendi bacağından asılır : [A] - Toplumda her kişi kendi yaptıklarından sorumludur. Gerekirse yaptıklarının hesabını vermekle yükümlüdür.

Her kuşun eti yenmez : [A] - Kişinin dış görünüşüne aldanıp onun emrimiz altına kolayca gireceğini sanmak yanlıştır. Sessiz sakın görünen nice kişi

vardır kı onlara söz geçirmek, boyun eğdirmek imkânsızdır. Baskıya karşı direnen, namusu için ölen kimseler bu sözün tipik örnekleridir.

Her ne verirsən elinle, o gelir seninle : [A] - İnsan yaşamı süresinde etrafında bulunan ve yardıma muhtaç olan kimselere yardımda bulunmalıdır. Yardımda bulunulanların hayır dualarını almak çok önemlidir. Bütün canlılar bir gün Tanrı'ya döneceklerdir. Bu dönüş ölüm ile olacaktır. Ve bu dönüşte dünya malını götürmek mümkün olmayacaktır. Buna karşılık dünyada yaptığımız iyilikler dünya malı ile Tanrı katına götürdüğümüz kazançlarımız olacaktır. Bu kazanç çok büyük ve değerlidir. Bunun için kişi bizzat kendisi yardımda bulunmalı, yardıma ihtiyacı olanları mutlu edip hayır dua kazanmalıdır. Başkasının eli ile bunu yaptırdım zannedenler çok defa aldanırlar.

Her sakala bir tarak vermek : [G.S] - Karşısındaki her kişiye doğru olsa da olmasa da o kişinin hoşlanacağı sözler söylemek. İki düşman tarafa bile ayrı ayrı yerlerde (sen haklısın) haklı olduklarını söylemek.

Her sakallıyı babası sanmak : [D] - Görünüşüne aldanıp karşımızdaki her kişiye güvenmek, aldanmak.

Her sefanın bir cefası vardır : [Ö] - Her güzel günün sonunda sıkıntılı günler olacaktır. Hayat düz bir yol değildir. Yaşamın gereği budur.

Her şeyin yenisi, dostun eskisi makbuldür : [A] - Yeni, güzel iyi, doğaya uygun gösterişli demektir. Herkes bunları tercih ederken biz de iyiyi güzeli el-

bette ki isteyeceğiz. Ama dostluk için böyle değildir. Dostluk kısa sürede oluşmaz. İnsanlar birbirlerini yaptıkları fedakârlıklar nispetinde, geçirdikleri acı tatlı anıların çokluğu nispetinde, deneyip güven bağladıkları nispette daha çok tutarlar ve severler. Bu da kısa zamanda olmaz. Onun içindir ki en eski dostluklar en denenmiş olur ve aynı zamanda en iyisidir.

Her tarakta bezi olmak : [D] - Pek çok işle ilgili olmak. Değişik işlerle ilgilenmek.

Her taş baş yarmaz : [A] - Dikkatle takip ettiğimiz kötü sandığımız, korktuğumuz her şey korkulacak kadar tehlikeli olmayabilir. Tehlike hiç ummadığımız yerden gelebilir. (Ummadığın taş baş yarar.)

Her taş yerinde ağırdır : [A] - İnsan doğup büyüdüğü yerde yaşarsa oradakiler tarafından tanınır, sevilir. İstekleri öncelikle yapılabilir. Kişinin tanınmadığı yerde sevilip sayılmasına imkân yoktur. Ancak ya çok önemli bir iş yapmalıdır veya çok zengin olarak gelip çok yardımda bulunmalıdır. O zaman da kişi doğup büyüdüğü yerdeki gibi tanınmış olacaktır.

Her telden çalmak : [D] - Her konuda az çok bilgi sahibi olmak. Her kişinin davranışına göre, kişinin arzu ettiği biçimde davranmak.

Her yiğitin bir yoğurt yiyişi vardır : [A] - Toplumda her kişinin kendine özgü bir davranışı olayları yorumlaması, iş yapma biçimi vardır. Hiç kimseninki birbirine benzemez.

Her yokuşun bir inişi, her inişin bir yokuşu vardır : [A] - Hayat tekdüze değildir. Mutlu günlerin sonunda mutlu olmayan günler de gelir. Sıkıntılı günler

de devam etmez. Her sıkıntılı günün sonunda mutlu günler de mutlaka olacaktır ve gelecektir.

Her yüze güleni dost sanma : [A] - Bir toplumda insanlar kendi çıkarları için etrafında bulunan kimse-lerin yüzüne gülebilirler. Çıkarları ortadan kalkınca da bu yakın ilişkiyi birden keserler. Bunun içindir ki bize yakınmış gibi görünen, dostmuş izlenimi vermeye çalışan kişileri her zaman dost diye kabul etmek hatalıdır, zararlıdır.

Her zaman gemicinin istediği rüzgâr esmez : [A] - Olaylar her zaman kişinin istediği biçimde gelişmez. Bazen istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir.

Her zaman papaz pilâv yemez : [Ö] - Kişinin gönlündeki olaylar her zaman onun istediği gibi gerçekleşmez.

Herkes bildiğini okur : [A] - Kişiler başkalarının söylediklerine pek kulak asmazlar. Kendi akıllarında ne varsa onu doğru bulup gerçekleştirmeye çalışırlar. Kendi düşüncelerini uygularlar.

Herkes ektiğini biçer : [A] - Toplum içinde yaşayan insanlar hürmet ve sevgi görmek istiyorlarsa kendileri de hürmet ve sevgi göstermesini bilmelidirler. Yardım etmeyi, sevgiyi, hürmeti bilmeyen kimse-lerin bunları beklemeleri hayal olur, onlara böyle davranılması mümkün değildir. Toplumda saygılı davranan saygı ve hürmet görür.

Herkes ettiğinden utansın : [G.S] - Bazı kimseler imkân buldukları zaman etrafındakiler kötü davranmaktan çekinmezler. Ellerinden güçleri alınınca da çaresizlik içinde "yapmak istemedim" diyerek özür bildirirler. Pişmanlık bildirirler. Ama yüzlerine bir şey söylenmese de bağışlanmaları güçtür. Bunun

için elimizde güç var diyerek ileride pişman olacağımız davranışlarda bulunmak çok büyük hata olur.

Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya getiremez :

[A] - Sonucu belli olan bir işi dahi her kişinin aynı güzellikte yapmasını beklemek hatadır. Çünkü her kişinin kendine özgü bir yeteneği vardır. Yeteneği ölçüsünde başarılı olur.

Herkes nasibini bulur : [G.S] - Kişiyе doğduğunda ne takdir edilmişse bu dünyadan o kadar imkân elde eder. Tanrı'nın kişi hakkında takdiri ne ise o olur. Kişi ne kadar çabalasa bunun ötesine gidemez, daha fazlasını elde etmesi mümkün değildir.

Herkes sakız çiğner ama çatlatamaz : [A] - Bir işi herkes yapar ama, onu iyi bilip o işden zevk alan kimselerin yaptığı iş bambaşkadır. Çok iyi ve başarılıdır.

Herkesе yorulduğu yerde han yaptırmazlar : [A] - Bazı sorumluluklar yüklenmiş kişilerin sorumluluklarını istedikleri gibi kullanmaları mümkün değildir. Yükümlülüklerini canı istediği zaman yerine getirmesi, istemediği zaman getirmemesi hakkı o kişiye tanınmaz. İsteddiği gibi hareket etmesi imkânsızdır.

Herkesin canı can da, bizimki patlıcan mı? : [Ö] - Toplumda bütün kişiler kendi çıkarlarını kollarlarken bir kişinin bütün çıkarlarını feda etmesini istemek, düşünmek doğru olmayan bir hareket olur.

Herkesin geçtiği köprüden sen de geç : [A] - Pek çok kişinin yaptığı, uyguladığı ve doğruluğu kanıtlanmış şeyleri yapmanın hiçbir zararı yoktur. Güvenerek yapılmalıdır.

Herkesin iç yüzünü Allah bilir : [G.S] - İnsanların ne düşündüklerini, nasıl davranmak istediklerini önceden bilmek imkânsızdır. Bunu bilse bilse ancak bütün insanları yaratan Tanrı bilebilir.

Herkesin nabzına göre şerbet verir : [D] - Kendi kişiliğini hesaba katmadan başkaları nasıl davranılmasını istiyorsa öyle davranır. Kendi çıkarı için başkalarının istediği gibi davranır.

Herkesin tenceresi kapalı kaynar : [G.S] - İnsanların nasıl geçindiğini nelere ihtiyaç duyduğunu kimse bilemez. Nasıl geçinildiğini bilmek mümkün değildir.

Herkesin uyduğu imama sen de uy : [G.S] - Bütün toplumun doğru bilip peşinden gittiği insanların peşinden gitmek, onların yaptığı gibi yapmak, hata değildir. Öyle yapılmakta fayda vardır.

Hesap açmak : [D] - Bir kişiye alış veriş yapması için imkân tanımak, aldıklarının parasını önceden vermeden alış veriş etmesine imkân hazırlamak. Vere siye defterinde yer vermek.

Hesap görmek : [D] - Borçlu ve alacaklının hesaplarını karşılaştırıp kimin borçlu kimin alacaklı olduğunu tesbit etmek.

Hesap kitap : [D] - Bir şeyi iyice düşünüp kararlaştırmak. İyice hesap etmek.

Hesap sormak : [D] - Sorguya çekmek. Uygun olmayan bir davranışının niçin yapıldığının açıklamasını istemek, açıklama istemek.

Hesapsız kasap ya bıçak kırar ya masat : [A] - Bir işin nasıl yapılacağını bilmeyen insanlar işin başına geçince işi yapamadıkları gibi iş için gerekli olan

araç ve gereçlerin de ziyan edilmesine neden olurlar. Kendi malının, parasının hesabını bilmeyen; nasıl harcanacağını araştırmadan harcayan kimse-ler, sonunda perişan olurlar, fakir düşerler.

Hesapta olmamak : [D] - Önceden düşünülmeyen, hiç akla getirilmemiş olan. Daha önce düşünülenlerden ayrı olan.

Hevesi kursağında kalmak : [D] - Çok arzu ettiği şeyi elde edememek. Eli boş kalmak.

Heyheyleri tutmak : [D] - Sinirlenip bağırarak. Bağırıp çağırmak.

Hıh demiş burnundan düşmüş : [D] - Yakını olan (Anası, babası vb.) kimseye çok benziyor. Tıpatıp, aynısı.

Hırkayı başına çekmek : [D] - Çevre ile ilgilenmemek. Bir köşede oturup kendi âleminde olmak.

Hırsız anahtar istemez : [A] - Karşısındakine kötülük yapmayı tasarlayan kimse bilinen veya akla gelmeyen yolları deneyerek yapacağı kötülüğü mutlak gerçekleştirir. Engel olmaya imkân yoktur. Hırsız bir yere girmeyi aklına koymuşsa kilit ne kadar iyi olursa olsun, onu açma çaresini, yolunu bulacaktır.

Hırsız evden olursa mandayı bacadan aşırır : [A] - Hırsızlık yapan kimse evden biri olursa evin içini çok iyi bildiğinden akla gelmeyen yöntemlerle her şeyi çalması mümkün olur. Yakalanması da o oranda zordur.

Hırsıza yol göstermek : [D] - Art niyetli kişilere yapabilecekleri kötülük için bilerek veya bilmeyerek imkân sağlamak.

Hırsızlığa çıktı ay akşamdan doğdu : [S.G] - Çok şanssız. Hayatta hiçbir zaman şansı kendisine yar-

dımcı olmamış. En küçük girişiminde bile olmayacak şanssız olaylarla karşılaşmış.

Hısım akraba ile ye iç, alış veriş etme : [A] - Akrabalar arası yakınlaşmalar her zaman olumlu değildir. Akrabaların bazıları birbirlerini çekemezler kötü davranırlar. Bunun için akrabalar arasında çıkara dayanan ilişkiler olmamalıdır. Akrabalıklar çabucak bozulduğu gibi büyük düşmanlıklar da meydana gelebilir.

Hızır gibi yetişmek : [D] - Çok sıkıştığı bir zamanda, umulmayan şekilde yardımına gelmek.

Hicabından yere geçmek : [D] - Çok utanmak, utançından ne yapacağını şaşırarak.

Hiç yoktan : [D] - Sebepsiz yere. Hiçbir sebep yokken. Nedensiz.

Hiçe saymak : [D] - Önem vermemek. Yok gibi kabul etmek. Hiç değer vermemek.

Hiddet ile kalkan zarar ile oturur : [A] - İnsanlar öfkeli olduklarında duygusal davranırlar. Mantıklı düşünemedikleri için de hatalar yaparlar. Öfkeleri geçtiği zaman ise yaptıkları hatalar ile karşılaşınca davranışları için pişmanlık duyarlarsa da artık iş işten geçmiştir. Öfkeli zamanlarında yaptıklarının zararını çekmek zorundadırlar.

Himmet olunca dağ yürür : [G.S] - Her şey yardım ile gerçekleşir. Gönülden yapılan büyük bir yardım ile başarılmayacak iş yoktur.

Himmete endaze olmaz : [G.S] - Bir kişiye yapılan yardım kişinin çalışmasına, azmine, başarısına dikkat edilerek yapılmalıdır. Yardım ile yapılan iş de yarı yolda iken yardımı kesmek doğru olmaz. Bağışlayan, yardım eden kimsenin vereceğine ölçü

koyması doğru değildir. Yardımın miktarı yapanın anlayışına, gücüne, niyetine göre değişir.

Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma : [A] - Din adamları, dinin, Tanrı'nın buyruklarını öğretirler. Bunları öğrenip uygulamak gereklidir. Ama din adamları da bazen öğrettiklerinin aksine hareket edebilirler. Bunun içindir ki, hocaların yaptıklarını yapmamak gerekir.

Hocanın vurduğu yerde gül biter : [A] - Öğretmen çocuğu yetiştirmek için pek çok çareler dener. Bu arada gerekirse döver. Yapılan bütün işler çocuğun iyiliği, vatana, millete, ailesine faydalı olması içindir. Bundan dolayı öğretmenden yenen dayak diğer dayaklar ile bir tutulmamalı, bir nimet olarak kabul edilmelidir.

Hodri meydan : [D] - İşde meydan burda, güvenen gelsin. Meydan okumak.

Hokka gibi oturmak : [D] - Bir giysinin vücuda tam gelmesi. Giysinin çok iyi uyması. O vücut için dikilmiş olması.

Hop oturup hop kalkmak : [D] - Çok kızmak, öfke lenmek. Yerinde duramayacak kadar kızmak.

Horoz ölür, gözü çöplükte kalır : [A] - Kişi çok sevdiği arzuladığı şeyleri kolay kolay unutamaz. Doğup büyüdüğü yerleri de unutamaz. Yaşı ilerlese de her zaman onların hasretini duyar, hatırlar, içindeki istek, özlem devam eder.

Horozu çok olan yerde sabah geç olur : [A] - Bir işde çok kişi fikir ileri sürerse ve o fikirler birbirinden çok uzak olursa bir noktada birleşmek, bir işi sonuca erdirmek imkânı yoktur, olamaz.

Hor tutmak : [D] - Kötü kullanmak. Kötü davranmak.

Hoş tutmak : [D] - İyi davranışlarda bulunmak, kalbini kırmamak. Gururunu okşayıcı hareketlerde bulunmak.

Hoşafın yağı kesilmek : [D] - Olaylar öyle gelişti ki verecek cevap bulamamak. Korkmak, üzüntü duymak. Şaşalamak.

Huda eksikliğini göstermesin : [Ö] - Tanrı her zaman onun devamlılığını ihsan etsin. Her zaman devamlı olsun.

Huda namerde değil, merde dahi muhtaç etmesin : [A] - Tanrı insanı hiç kimseye muhtaç etmesin. En yakınlarına bile muhtaç olmak iyi değildir. İhtiyacı gideren kişinin biraz surat asması, ihtiyaç sahibini üzer, incitir. Hele mert olmayanlardan yardım almak, mert bir kimse için ölümden de beterdir.

Hüküm giymek : [D] - Kişiye ceza verilmek.

Hüküm sürmek : [D] - Egemenliğini, gücünü uygular, yürütür olmak. Gücünü sürdürmek, yürütmek.

Hülya ile pilâv pişmez : [G.S] - Yapılacak her işde temel ihtiyaçlar mutlak karşılanmalıdır. Hiçbir şeye sahip olmadan (Para, taşınır taşınmaz mal vb.) işe girişmek kişiyi hiçbir sonuca ulaştıramayacağı gibi toplum içinde zor durumda bırakır.

Huy canın altındadır : [A] - Huy insanın büyümesi sırasında kişiliği ile birlikte gelişmiş, oluşmuş kişiliktir. Bir kimsenin de kişiliğini değiştirmek mümkün değildir. Yaşam ile oluşan çok derin kökleri olan huy değişmez. Ancak ölüm ile son bulur.

Huylu huyundan vazgeçmez : [A] - Huy kişiliğin bir parçasıdır. Uzun zamanda oluşmuştur. Bunun için

kişinin davranışlarını da değiştirmek mümkün değildir.

Huyuna suyuna gılmek : [D] - Bir kişinin istediği, hoşlandığı gibi davranmak, uygun davranmak, kızdırmayacak şekilde hareket etmek.

Huzur hakkı : [D] - Bir kurumda bir konuyu çözmek için toplanan kimselere ödenen para.

Hükümet kapısı : [D] - Devlet dairesi, devlet kapısı.

Hüküm sürmek : [D] - İşin başında olmak. Yetkisini yürütür olmak. Etkisi devam etmek.

Hüner sahibini aziz eder : [S.G] - Hüner bir kimse-
nin her ortamda çok iyi yaptığı iş demektir. Bunun için hüner sahibi her yerde itibar görür, mutlu ve başarılı yaşar.

Hüsnü kuruntu : [D] - İmkânı yokken bir konuda güzel bir sonuç olacağını umma, zannetme.

Hût dağı gibi (Uhut dağı gibi) : [D] - Çok yüksek.

İhlamurdan odun olmaz, beslemeden kadın olmaz

: [A] - Yaşam içinde her konu birbirine uygun olursa başarı olur ve devam eder. İhlamur narin bir ağaçtır. Yanmaya, ateş elde etmeye elverişli değildir. Besleme kız ise yaşadığı ortamın gereği olarak ev kadınlığı yapmak için gereken bilgilere sahip olmadığı için ev hanımı olamaz.

İciğini cıçığını sormak : [D] - Bir konunun, bir kişinin sorulmadık bir yerini bırakmamak, ince ince sormak, araştırmak. Küçük ayrıntıları bile sorup araştırmak.

İkinip sıkınmak : [D] - Bir iş yapabilmek için fazlaca zorlanmak. Bir fikir oluşturabilmek için zorlanmak. Nefesini tutup, karın kaslarını zorlamak.

İrağı yakın etmek : [D] - Güçlükleri ortadan kaldırmak. Yapılması zor olan işleri, düşünceleri gerçekleştirmek.

İrgat gibi çalışmak : [D] - Bütün gayretiyle çalışmak. Çok çalışmak.

İrgat gibi kazan, bey gibi ye : [G.S] - Başladığın işde büyük bir çalışma göster. Kimsenin yardımını istemeden tek başına başarı kazan. Kazandığını da keyfince harca, sefasını sür, rahat yaşa, huzurlu yaşa.

İrmak kenarına çeşme yapılmaz : [A] - Yeterinden fazla üreten, stoklarında çok fazla malı olan modern bir kuruluşun yanına daha ilkel şartlarda çalışan ve aynı malı üreten bir başka tesis yapmak, önceden bu tesisin çalışmayacağını, zarar edeceğini kabul etmek demektir. Boşa çalışmak olur.

İrmaktan geçerken at değiştirilmez : [A] - Yapılma-
ya başlanan bir işde ilk zamanlar başarı elde edil-
meyebilir. İşin daha başarılı yapılması için uygula-
nan yöntemler de değiştirilebilir. Ama zor, tehlikeli
olumsuz bir ortamda yöntem değiştirmek doğru
değildir. İyi sonuçlar vermez. Bunun içindir ki böy-
le zamanlarda yöntem teknik değiştirmemelidir.

İrz namus tertemiz : [Ö] - Haysiyet, şeref, namus gi-
bi insanı insan yapan özelliklerden hiçbirine sahip
değil.

Isıramadığın eli öp de başına koy : [A] - Yaşam için-
de birtakım mücadeleler yapılacaktır. Bu kavgada
düşmanın senden çok güçlü ise onunla kavga et-
memek gerekir. Kavga edilirse yenilmek muhak-
kaktır. Buna karşılık düşmana hoş görünüp düş-
manlığını tahrik etmezsek rahat yaşarız. Hiç olmaz-
sa kuvvetlenip onun seviyesine gelinceye kadar
kavgadan çekinmek gerekir.

Isıran it dişini göstermez : [A] - Bir başkasına kötü-
lük etmeyi tasarlayan kimse bu düşüncesini açığa
vurmaz. Zamanı gelince aniden harekete geçer,
karşısındakinin davranmasına imkân bırakmadan
kötülüğünü yapar.

Isırgan ile taharet olmaz : [A] - Başarılı bir iş oluşturu-
mak için işe yarar, faydalı araç kullanmak gerekli-
dir. Kötü malzeme ile iyi ve başarılı sonuçlar elde
edilemez.

İskartaya çıkarmak : [D] - Çürüğe çıkarmak. Yararsız
olduğu için bir kenara atmak, kullanmamak.

Islak kargaya dönmek : [D] - Miskin, hareketsiz du-
ruma girmek. Çirkin görünmek.

Islanmışın yağmurdan pervası yoktur : [A] - Bir konuda büyük zarar görmüş kişi aynı konuda uğrayacağı zararlardan korkmaz, aldırmaz.

Isıtıp ısıtıp önüne koymak : [D] - Daha önce olmuş, bilinen bir olayı pek çok defa ortaya koymak, ileri sürmek. Bir daha, bir daha anlatmak.

Iska geçmek : [D] - Atlamak. Fazlaca üzerinde durmamak, ilgilenmemek. Önem vermemek.

Iskartaya çıkmak : [D] - İlgilenilmemek, bir kenara atılmak. İşe yaramadığı için bir kenara bırakılmak.

İsmarlama hac, hac olmaz : [A] - İnsan kendi işini kendi yapmalıdır. Başkasına yaptırılan işten başarı elde edilemez.

Işık tutmak : [D] - Bir kimseyi düşünceleriyle doğru yola getirmek, doğru yolu göstermek. Bunun için düşüncelerini söylemek. Aydınlatmak.

Işığını akşamdan önce yakan sabaha çırasında yağ bulamaz : [A] - İnsanlar savurganlık yapmamalıdır. Parasını gereksiz yere harcayan gerektiğinde para ve mal bulamaz. Zorluk içinde kalır.

İvır zıvır : [D] - Önemsiz şeyler. Pek değeri olmayan önemsiz eşyalar.

İzbandut gibi : [D] - Çok iri yapılı, çok heybetli, korkutucu.

İbadet de (mahfi) gizli, kabahat da : [A] - İbadet Tanrı'nın emirlerini yerine getirmektir. Tanrı ile kul arasındadır. Bunun içindir ki ibadetin yalnızca Tanrı için yapılması gerekmektedir. Doğru olan, kulun yapacağı da budur. İbadeti başkalarına gösteriş için yapanlar Tanrı'nın emirlerini, kulluk görevini yerine getirmemiş olurlar. İnsan bazı kusurları yaparak olgunlaşır, tecrübe kazanır. Bunun için olgunlaşmamıza yarayan kusurların da gizlenmesinde yarar vardır. Lüzumsuz yere o kişiyi küçük düşürmek doğru olmaz.

İcabına bakmak : [D] - Gereken ne ise yapmak. Problemi ortadan kaldırmak, yok etmek.

İclîğni ciciğini çıkarmak : [D] - Didik didik ederek incelemek. En ufak ayrıntısını da unutmuyarak incelemek.

İç etmek : [D] - Başkasının malını kendine ayırıp ortadan kaldırmak.

İç güveyisinden hallice : [D] - Durumun fena değil, oldukça iyi, iyi olabileceğim kadar iyiyim.

İçerisi çift çarşısı : [D] - Fesat. İç kötü duygularla dolu. Karamsar.

İçi açılmak : [D] - İçinin sıkıntısı dağılmak. Sıkıntısı kalmamak. Ferahlamak.

İçi almamak : [D] - Midesi bulanır gibi olmak, yemek yiyememek. Bir işi yapmak istememek.

İçi başka dışı başka : [G.S] - Davranışları ile düşünceleri birbirini tutmaz. Söyledikleri ile yaptıkları başka olan.

- İçi beni yakar, dışı ell :** [A] - Dıştan görünen her şey görüldüğü kadar güzel olmayabilir. Dış görünüşüne aldanmak doğru değildir.
- İçi cız etmek :** [D] - Üzüntü duymak, üzülmek.
- İçi çekmek :** [D] - İstemek, arzu, istek duymak.
- İçi daralmak :** [D] - İçini sıkıntı kaplamak. Bunalmak.
- İçi dışına çıkmak :** [D] - Çok kustuğu için rahatsız olmak. Bozuk yolda giden bir araca bindiği için çok sarsılmak.
- İçi ezilmek :** [D] - Çok acıkmak. Açlıktan midesi kazinmak.
- İçi içine sığmamak :** [D] - Sevinmek. Sevinçten çok heyecanlanmak. Coşmak.
- İçi kan ağlamak :** [D] - Belli etmeden çok üzülmek, üzüntü duymak.
- İçinde ecinniler top oynuyor :** [D] - Çok sakın, hiç kimse yok.
- İçinden pazarlıklı :** [D] - Sinsi. Düşündüğü kötülüğü kimseye hissettirmeden yapan.
- İçine ateş düşmek :** [D] - Yüreği yanmak. Çok büyük bir acı içinde olmak.
- İçine kurt düşmek :** [D] - Kuşkulu bir durum olmak. Bir kötülükten, bir zarardan şüphelenip kuşku içinde kalmak. Şüphelenmek.
- İçini dökmek :** [D] - Dert ve sıkıntılarını anlatmak.
- İçini yemek :** [D] - Devamlı sıkıntı ve kaygı içinde yaşamak. Endişe duymak.
- İçli dışlı :** [D] - Samimi, teklifsiz.
- İçtikleri su ayrı gitmemek :** [D] - Çok samimi arkadaş olmak. İçli dışlı olmak.
- İfrit kesilmek :** [D] - Çok öfkelenmek, kızmak.

İğne atsan yere düşmez : [D] - Çok kalabalık.

İğne ile kuyu kazmak : [D] - Büyük bir sabır gösterek, yeterli olmayan araçları kullanarak bir işi başarmaya çalışmak. Büyük bir sıkıntı içinde işini tamamlamaya çalışmak.

İğne ipliğe dönmek : [D] - Çok zayıflamak.

İğne yemiş ite dönmek : [D] - Çok zayıflamak, güçsüz kalmak.

İğneden ipliğe kadar : [D] - En küçük ayrıntılara kadar. Bütün ayrıntılarına kadar.

İğneyi evvela kendine sok, çuvaldızı başkasına : [A] - Kendisi en küçük bir sıkıntıya katlanamayan kimse, başkalarına çok daha büyük sıkıntı vermemelidir. Kendisi küçük kötülüğe katlanamayan, başkasına büyük kötülükler yapmaktan kaçınmalıdır.

İğreti ata binen tez iner : [A] - Kendi malımız olmayan malzemeye güvenip bir işe başlamak doğru değildir. Malzemenin sahibi malını geri istediği zaman zor durumda kalır.

İğneli söz : [D] - Dokunaklı söz. Etkileyici söz.

İhtiyarlık maskaralık : [G.S] - Kişi yaşlanınca gücü azalır. Etrafındakiler değişik bir ortamda yaşadıkları için onun değerlerine pek aldırış etmezler. Bu da ihtiyar kimseyi daha çok üzer, yapmak istediklerini gücü yetmediği için yapamaz. Böylece yaşlı kimşenin pek çok günü arzuladığını elde edememekle geçer. Bu da ona üzüntü verir.

İki arada bir derede : [D] - Şartlar ağır, hiç fırsat olmamakta. İki kişi veya iki olay arasında karar veremez durumda kalmak, bocalamak.

- iki ayağı çukurda :** [D] - Pek yakın zamanda ölecek. Durumu çok zor.
- iki ayağını bir pabuca sokmak (koymak) :** [D] - Bir işin çabuk yapılması için bir kişiyi çok sıkıştırmak. Acele ettirmek.
- iki ayaklı eşek :** [S.G] - Hiçbir zaman insanca davranışlarda bulunmayan. İnsana yakışır hareketleri olmayan.
- iki ayaklı kütüphane :** [D] - Çok bilgili, çok şeyi bilen kimse.
- iki cami arasında kalmış bînamaza dönmek :** [D] - İki seçenekten hangi birini seçeceğini bilememek, şaşkınlık içinde kalmak.
- iki cambaz bir ipte oynamaz :** [A] - Kurnaz ve hileci kişiler bir konu üzerinde karşılaştıkları zaman birbirlerini yenmek için akıllarına gelen ne varsa, bütün düzenlerini kullanırlar. Bu durum, sonunda iki tarafa da ziyan verir.
- iki çıplak bir hamama yakışır :** [A] - Evlenecek veya iş kuracak kimselerin ikisinin de parasız olması evliliğin de işin de daha baştan iyi olmamasına neden olur. Bunlardan hiç olmazsa birinin imkânları olursa durum kurtarılmış, evlilik veya iş sağlam bir temele oturtulmuş olur.
- iki deliye bir akıllı :** [A] - Birbirine ters düşen, birbirini anlamayan iki kişinin arasını bulacak, mantıklı bir kimsenin bulunması mutlak gereklidir. Böyle bir kimse olmazsa iki kişi arasındaki olaylar büyük problemlere dönüşür.
- iki dinle bir söyle(işit) :** [A] - Başarı bize söylenenlerin iyi anlaşılması ve gerekli işlemin yapılması ile

mümkündür. Bu da iyi dinlemekle olur. Karşımızdakinin sözlerini ne kadar çok olursa olsun iyi dinlersek cevap olarak söylediğimiz sözler yerinde olur. Bilmeden, dinlemeden konuşmak kişiyi her zaman hata yapmaya götürür. Yanlış yaptırır, küçük düşmesine neden olur. Fazla ve lüzumsuz konuşmak kişiyi fayda sağlamaz.

İki dirhem bir çekirdek : [D] - Çok temiz, güzel, göz alıcı biçimde giyinmiş ve etrafına kırıtarak bakıyor, kırıtıyor.

İki el bir baş içindir : [A] - İnsanın iki eli bir başı vardır. İki el çalışıp insanın yaşamını sürdürmesini sağlar. Kişi tembellik etmezse yaşamı mutluluk içinde çalışarak geçer başkalarından yardım beklemes.

İki eli böğründe kalmak : [D] - Çaresiz bir durumda kalmak. Ne yapacağını şaşırarak, bilememek.

İki ell kızıl kanda olsa : [D] - Elindeki iş ne kadar önemli ve değerli de olsa.

İki eli yağlı kara : [Ö] - Yalancı ve iftiracı. Başkalarına çekinmeden iftira atan, karalayan.

İki eli yakasında olmak : [D] - Öbür dünyada hakkını ister durumda olmak. Şikâyetçi durumda olmak.

İki elin on parmağı yakasında olmak : [D] - Öbür dünyada birinden şikâyetçi olmak, şikâyetini devam ettirmek. Hakkımı nasıl olsa öteki dünyada alacağım diyerek konuşmak.

İki elimiz yanımıza gelecek : [D] - Bir gün öleceğiz, bunu biliyoruz. Bunun için bu dünyada kötülük etmek doğru değildir. Kötülüklerin cezasını burada görmesek de öteki dünyada göreceğiz.

- İki göç bir bozgun yerini tutar : [G.S]** - Bir evden bir eve taşınırken birçok eşya zarar görür, hatta kullanılmaz hâle gelir. Yine bir evden diğerine taşınıldığında bir önceki evin eşyaları genellikle öteki eve uymaz. Bunun içindir ki göç büyük ziyanlara neden olur.
- İki gönül bir olunca samanlık seyrân olur : [A]** - Birbirini seven insanlar için zorluklar, problemler önemli değildir. Birbirini seven insanların bu müşterek sevgisinden oluşan kuvvet bütün güçlükleri yenmelerine neden olur.
- İki gözü iki çeşme : [D]** - Çok ağlamak, durmadan gözyaşı dökmek.
- İki gözden sakınmak : [G.S]** - Çok kıskanmak. Her şeyden korumak, esirgemek.
- İki karpuz bir koltuğa sığmaz : [A]** - Elimizde çok önemli bir iş varken diğer önemli bir işe girişmek iki işin de yarım kalmasına bitirilmemesine neden olur. Bunun için bir önemli işi bitirmeden diğerine geçmek doğru değildir.
- İki paralık etmek : [D]** - Bir kişiye söz söyleyerek hakaret etmek, itibarını düşürmek. Değerini düşürmek. Saygınlığına zarar vermek.
- İki rahmetten biri : [D]** - (Ağır hastalar için kullanılır) Ya iyi olsun veya ölsün kurtulsun.
- İki sözü bir araya getirememek : [D]** - Konuşma yeteneği olmamak, bildiklerini düzgün cümlelerle anlatamamak.
- İki ucunu bir araya getirememek : [D]** - Kazanılan ile harcanan arasında bir denge kuramamak. Düşündüğü düzeni yaşamında uygulayamamak.

İki yakası bir araya gelmemek : [D] - Borçtan, sıkıntıdan, yoksulluktan hiçbir zaman kurtulamamak.

İktisat etmek : [D] - Tutumlu davranmak. Mal ve parasını arttıracak şekilde davranmak.

İliğine işlemek : [D] - Bütün varlığını kaplamak. Yağmur için ta içine girmek, elbisesinden geçip bednine ulaşmak.

İler tutar yeri olmamak : [D] - Kullanılmaz, işe yaramaz duruma gelmek.

İlk göz ağrısı : [D] - İlk defa çok sevilen kimse. İlk doğan evlât. İlk eser.

İlmi Allah dileylene, malı dilediğine verir : [A] - Bu dünyada Tanrı her kişiye değişik imkânlar verir. Herkesin aynı oranda zengin olması mümkün değildir. Zengin olmayı çok istesek de Tanrı takdir etmediyse mümkün değildir. Ama ilim öyle değildir. İnsanlar arzu ederlerse bilgin olabilir. İlmi öğrenebilir. İlmi öğrenmek kişinin çabasına bağlıdır. O çaba gösterirse Tanrı muhakkak kişinin istediğini verir.

İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz : [A] - Her şey gereken yerden alınmalıdır. Alınması mümkün olmayan yerden bir şeyi almak istemek başarılı bir şekilde sonuçlanmaz. Alınamaz.

İmam suyu : [D] - Rakı.

İmaret yapılmadan dilenciler dizildi : [D] - Daha işe başlanmadan işin nasıl sonuçlanacağı bile belli değilken o işten çıkar sağlamak isteyen kimseler toplandı. Bu işten çıkar sağlamak isteyenler hazırlıklarını yapıyorlar.

- İmlâya gelmek : [D]** - Düşünce ve davranışlarıyla istenileni yapacak duruma gelmek. Söylenileni yapmak için ikna edilmek, yapar duruma getirilmek.
- İn cin top oynamak : [D]** - Çok ıssız, kimseler bulunmuyor.
- İnadım inat, adım Kel Murat : [D]** - Fikirlerinde, söylediklerinde, inadında ısrar edip dönmeyeceğini bildirmek için kullanılır.
- İnanma dostuna, saman doldurur postuna : [A]** - Zor bir olgudur dostluk. Kolayca oluşması mümkün değildir. Bazı kimseler samimiyeti dostluk zannedip gizli kalması gereken sırlarını samimi oldukları kimselere söylerler. Bu sırları öğrenenler de onları ummadıkları zamanda kullanıp büyük kötülükler yapabilirler.
- İnce eleyip sık dokumak : [D]** - Bir konuda çok titiz davranarak çalışmak.
- İncir çekirdeğini doldurmamak : [D]** - Küçük, önemsiz olmak.
- İnsan ayaktan, at tırnaktan kapar : [A]** - İnsan ayağını daima kollamalı, sıcak tutmalıdır. Ayağın üşümesi birçok hastalıklara sebep olur. İnsan hastalıkları ayaktan alır. At ise yere bastığı tırnaktan hastalıkları alır. Atın tırnaklarına iyi bakmak gerekir.
- İnsan azmayınca belâsını bulmaz : [G.S]** - Kişi toplumdaki yerini efendice koruduğu sürece etrafından saygı görür. Saldırgan ve kaba davranışlarda bulunursa toplum da ona cephe alır, gereken cevabı ağır olarak verir.
- İnsan beşer, kuldur şaşar : [A]** - Tanrı insanları hiç eksiksiz yaratmamıştır. İnsan ne kadar eksiksiz görünmeye gayret etse de günün birinde hata veya

hatalar yapabilir. Bunun içindir ki küçük hataları bağışlamak hoş görmek gerekmektedir.

İnsan doğduğu yerde değil, doyduğu yerde yaşar :

[A] - İnsanlar için doğduğu yerde hayatını sürdürmek büyük mutluluktur. Ancak bu her zaman mümkün olmaz. Geçimini sağladığı yer ise yaşamaya mecbur olduğu yerdir. Zamanla geçimini sağladığı yeri yurt edinir.

İnsan insanın şeytanıdır : **[A]** - İnsanlar arkadaşlarını çok iyi seçmelidir. Kötü arkadaş çok zararı olan kimsedir. Kişiyi yolundan çıkarır, saptırır; kötülüğe sürükler.

İnsan söyleşe söyleşe, hayvan koklaşa koklaşa :

[A] - Hayvanlar birbirini koklayarak tanırılar. İnsanlar ise konuşarak. Konuşmasını bilen insanlar için anlaşmazlık olamaz. Konuşa konuşa her sorunlarını hal'ederler.

İnsana dayanma ölür, ağaca dayanma kurur : **[A]** -

İnsan hayatta yalnızca kendine güvenmelidir. Girişimlerinde başarılı olmak istiyorsa imkânlarını çok iyi değerlendirmesini bilmelidir. Başkalarının imkânlarından faydalanmak isteyenler ise faydalandıkları imkânları kaybedince ortada ve zor durumda kalırlar. Başarıya bu yolla ulaşmaları da mümkün değildir.

İnsanı gam, duvarı nem yıkar : **[A]** - Duvarı oluşturan ana maddeleri birbirine bağlayan ara madde nemden zarar görünce ana maddeler birbirini tutmaz olur ve duvar yıkılır. İnsan ise duygusal bir yaratıktır. Gam kişinin duygularını ve düşüncesini et-

kiler. Doğru düşünmesini, karar vermesini engeller, kişiyi başarısız ve mutsuz kılar.

İnsanın adı çıkacağına canı çıksın : [A] - Kişi toplumda yaptığı her hareketine dikkat etmelidir. Bir defa kötü tanınınca birçok zorlukla karşılaşır. Bundan sonra davranışlarını düzeltse de artık kötü namını kaldırmak mümkün değildir. Veya çok zordur.

İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışında : [A] - Hayvanın rengine, şekline bakarak hüküm vermek kolaydır. Ama insanın dış görünüşüne bakarak hüküm vermek doğru değildir. İnsanın ne düşündüğünü, neler hissettiğini, nasıl davranacağını bilmek mümkün değildir.

İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilinden başka nesi var : [A] - İnsanı diğer yaratıklardan ayıran dilidir. Dil ne kadar tatlı olursa, kalbi iyilikle dolu olursa toplumda o kadar çok sevilir sayılır. Kendisini böyle sevdirebilir, böyle saydırır.

İnsanın soyu bir, huyu bindir : [A] - İnsan insana benzer ama bu dışıdır. Ama her insanın içinde binbir türlü düşünce vardır. Bunun için insanların birbirine benzedikleri hiçbir zaman söylenemez.

İnsanın söylemezinden, suyun şarlamazından korkulur : [A] - Sessiz akan suyun ne zaman zararlı olacağı belli olmaz. Sessiz sakın insanın da içinden ne düşündüğü, nelere karar aldığı hareket ve tavırlarından hiç belli olmaz. Sessiz, sakın diye tanımladığımız ve iç yüzünü bilmediğimiz kimseler günün birinde umulmayan davranışlarda bulunabilirler. Bu davranışlar çok etkili ve kötü de olabilir. Bu sebepten sessiz ve sakın olduğu için bu kimse-

den zarar gelmez, ona istediğimizi yapabiliriz diye düşünmek yanlıştır, hatalıdır.

İnsanoğlu çığ süt emmiş : [A] - İnsanoğlundan her zaman olumlu davranış beklemek doğru değildir. Hiç ummadığınız bir anda kendisine iyilik yapmış olanlara dahi kötülük yaparak karşılık verebilir.

İpe un sermek : [D] - Kendisine verilmek istenen işi yapmamak için çeşitli ve olmayacak bahaneler ileri sürmek. İş yapmamak için zorluklar çıkarmak.

İpe sapa gelmemek : [D] - Birbirini tutmaz hareketler yapmak, sözler söylemek. Bir işe girip çalışmayı sevmeyen, boş serserice gezen.

İpln ucunu kaçırmak : [D] - Bir işde, işin ölçüsünü kaçırp işi çıkmaza sokmak. Konudaki hâkimiyet gücünü yltirip, hâkim olamamak.

İpiyle kuyuya inilmemek : [D] - Güvenilmez, kendi siyle beraber bir iş yapılmaz. Her an sözünden dönebilir. Yanındakini yarı yolda bırakabilir.

İpliği pazara çıkmak : [D] - Yaptığı kötülükler etrafındaki tarafından öğrenildiği için rezil olmak, küçük düşmek. Kusurları ortaya çıkmak.

İpsiz sapsız : [D] - Birbirine uygun olmayan, düzensiz saçma şeyler. Boş gezen, serseri.

İpten kazıktan kurtulmuş : [D] - Azılı, sabıkalı, cani serseri, kaba, saldırgan.

İpucu vermek : [D] - Gizli kalmış bir olayı öğrenmeye çalışan kimseye olayı aydınlatabilmesi için yardımcı bilgiler vermek. Bir olayın aydınlatılmasında yardımcı olacak fikirler ileri sürmek, sözler söylemek.

İslın yanına giden is, misin yanına giden mıs kokar : [A] - İnsanlar dostlarını, arkadaşlarını iyi kimselerden seçmelidirler. İyi arkadaşlardan iyilik ve hayır

gelir. Kötü arkadaşlardan ise kötülük gelir. Kişi kötülüğe doğru döner, şer içinde kalır.

İskambil kâğıdından yapılmış : [D] - Hileli olmak. İçinde bir düzen bulunmak.

İsmi var, cismi yok : [D] - Adı biliniyor, kendisi ortada hiç görünmüyor.

İstedliğini söyleyen, istemediğini ıştır : [A] - Karşımızdaki kişiye aklımıza geldiği gibi konuşmak, kötü, aşağılayıcı sözler söylemek doğru değildir. Karşımızdaki bize daha ağır sözler söyleyerek cevap verebilir.

İstemem yan cebime koy : [D] - Verilen bir hediye almak istemez durumlar takındığı hâlde o hediye-nin verilmesinden memnun, mutlu olan kişinin durumu için söylenir. (Bir tür rüşvet alma yolu.)

İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş : [A] - İnsana istemediği hâlde zorla yaptırılan her şeyden fayda beklemek doğru değildir. İstenilmeyen yemek yenince midemiz nasıl bulanır fena olursak, istemediğimiz iş de yaptırılınca o işten hayır beklemek, fayda ummak doğru değildir.

İsteyenin bir yüzü, vermeyenin iki yüzü kara : [A] - Toplum içinde her kişi tanıdıklarından her zaman her şeyi isteyemez. Çok zor durumda kalıp da bir tanıdığından gerekli şeyi isterse ona yardımcı olmak, istediğini imkânlarımız varsa vermek doğrudur. Eğer imkânlarımız var da vermiyor, dostumuzun zor durumda kalmasına göz yumuyorsak utanması gereken kişi o zaman biz oluruz. Vermeyen olur.

- İstifini bozmamak :** [D] - Önemli bir olay karşısında hiçbir tepki göstermemek, aldırmamak.
- İş ayağa düşmek :** [D] - Bir işin sonuçlandırılmasının o işle ilgisi olmayan bilgisiz kişilerin eline kalmış olması.
- İş başa düştü :** [D] - Kendi işini başkasının hiç yardımı olmadan, kendi görmek zorunda kalmak.
- İş bitirenin işi biter :** [G.S] - Bir kimsenin darda olduğunu bilerek ona yardım edip işini tamamlatan kimse, büyük sevap kazanır, Tanrı ona yardım eder. Diğer insanlar da onu takdir eder ve yardımlarını esirgemezler.
- İş çığırından çıkmak :** [D] - İşin yolundan sapması, amacından ayrılması.
- İşin içinde iş olmak :** [D] - İşde çok kişinin bilmediği yönler olması, gizli tarafların bulunması.
- İş inada binmek :** [D] - İşin mutlak surette başarılı olması için, karşı olanları alt etmek için, bütün güçleri engelleri yenmeye gayret göstermek.
- İş işden geçti :** [D] - Yapmak istenilen iş için fırsatlar kaçtı, işi yapmak imkânı kalmadı.
- İş sarpa sarmak :** [D] - İşin sonuçlanması için çok fazla ve zor engellerle karşılaşmak. İşin, içinden zor çıkılır hâle gelmesi.
- İşe şeytan karışmak :** [G.S] - İşin anlaşılmaz hâle gelmesi, kötü ve faydasız duruma gelmesi.
- İşi Allah'a kalmış :** [D] - Kimse kendisine yardım etmiyor. Yardım edilse de faydası yok. İş hemen hemen yapılamaz.
- İşi Arap saçına dönmek :** [D] - İş çok karıştırmak, kolay kolay içinden çıkılmaz duruma gelmek.

- İşi azıtmak : [D]** - Ölçüsüz hareketlerde bulunmak, aşırılık göstermek. Kötü ve yanlış işlere başlamak.
- İşi başından aşmak : [D]** - Çok işi olmak. Büyük bir iş yükü altında olmak.
- İşi olmayanın aşısı olmaz : [A]** - Bir yerde çalışmayan kendi ve ailesinin geçimi için para kazanmayan kimsenin geçineceği para da olmayınca, başkalarına el açmak mecburiyetinde kalacağı tabiidir. Başkalarına el açmak, dilencilik de toplumda utanılacak bir durumdur. Bu duruma düşmemek için çalışmaktan ayrılmamalıdır.
- İşi yüzüne gözüne bulaştırmak : [D]** - Üslendiği görevi yapamamak, etrafa rezil olmak, alay edilmek.
- İşin içinde bit yeniği var : [D]** - İçinde hile, düzen veya oyun var. İş doğru ve sağlıklı değil.
- İşin yoksa şahit, paran çoksa kefil ol : [A]** - Şahitlik zor bir iştir. Çok defa mahkemeye gidip gelmeler pek çok zaman ve para kaybına neden olur. Kefil ise esas borçlunun ödemediği parayı öder. Yok yere ziyana girmiş olur. Pek büyük zorunluluk olmadıkça şahitlikten ve kefillikten kaçınmak doğru yoldur.
- İşini kış tut, yaz çıkarsa bahtına : [A]** - İş başlarken en güç şartları dikkate alarak hazırlık yapmak lâzımdır. İşin getireceği problemleri önceden düşünmeli önlem almalıdır. Böyle yapan kişiler sürprizlerle karşılaşmazlar her şeye hazırlıklı olurlar. Ama iş hiçbir zorluk çıkarmaz rahat ve kolay yürürse o zaman iş sahibi iyi sonuçlara erişir ve mutlu olurlar.
- İşkembeden atmak : [D]** - Uydurup söylemek. Büyüterek söylemek. İncelemeden araştırmadan aklına geldiği gibi söylemek.

- İşleyen demir ışıldar :** [A] - alışan kimse vücuta ve kafaca gelişir, daha başarılı daha faydalı olur. Çalışmayan ise hantallaşır işe yaramaz hâle gelir.
- İşden artmaz dişten artar :** [A] - Kişinin çok çalışması ve kazanması önemli değildir. Kazandıklarını iyi tutması daha çok önemlidir. Çok kazanan çok harcadığı takdirde elinde hiçbir şey kalmadığı gibi borca da girebilir. Bunun için kazandıklarımızdan az harcarsak, tutumlu olursak başarı elde edebiliriz.
- İt canlı :** [D] - Sıkıntılara, hakaretlere, kötölöklere tehlikelere itirazsız katlanan.
- İt ile çuvala girilmez :** [A] - Kötü bir insanla beraber olmak, ona yakın olmak doğru değildir. Onun kötölöğünün bize de zararı dokunabilir.
- İt ite, İt de kuyruğuna :** [D] - Bir işi yapmak istemeyen kişi onu başkasına havale eder, havale ettiği de bir başkasına gönderir (Böylece istenilen işi bir türlü yapılamaz.)
- İt kadar itibarı olmamak :** [D] - Hiçbir yerde değer verilmemek, çok değersiz olmak.
- İt sürü, para kazan :** [A] - İnsan namusu ile para kazanmalıdır. Çalışılacak işin iyisi kötüsü, büyüğü küçüğü olmaz. Topluma faydalı olan her işi değerlidir.
- İt sürüsü kadar :** [D] - Gereksiz pek çok insanın oluşturduğu topluluk.
- İt ürür, kervan yürür :** [A] - Doğru yolda olan güzel işler yapan kimselere sataşanlar, onları yollarından geri çevirmek, engellemek isteyenler çıkabilir. Bunlara aldırmamalıdır. İyi ve doğru yolda devam etmelidir.

İte dalanmaktan çalıyı dolanmaktan iyidir : [A] - Huysuz, kavgacı kimselerle karşılaşmaktansa işimizi onların bulunmayacağı bir ortamda yapmak daha iyidir, huzur vericidir.

İti an çomağı eline al : [A] - Kötü, edepsiz saldırgan kişi ile herhangi bir nedenle karşılaşacağını kesti-ren kimse kendisine yapılacak hücumlara, karşılaşacağı kötü davranışlara kendisini hazırlamalıdır.

İti öldürene sürütürler : [A] - Bir kişinin sorumluluğundaki görev kötü şekilde sonuçlanırsa bu sonucunun düzeltilmesi için bizzat kişi çaba göstermelidir. İşin sorumluluğu onu yapana ait olacaktır. İşin düzeltilmesi de ona ait olmalıdır.

İtin ayağını taştan esirgememek : [D] - O kimseyi de göreve göndermelisin. Onu göreve göndermek bir şeyini eksiltmez. Korkulacak bir durum yoktur. Görev verebilirsin.

İyi dost kara günde belli olur : [A] - İnsanların zengin ve güçlü oldukları zamanlarda etraflarında çok kişi bulunur ve bunların hepsi dost gibi davranırlar. Ama hakiki dostlar dostunun yaptığı iyi olmayan davranışları bile yüzüne söyleyen kişilerdir. Aynı zamanda kişi gücünü ve zenginliğini bir nedenle kaybettiği vakit onu yalnız bırakmayan, onu koruyan, gözeten, eski hâline getirmeye çalışan kimselerdir.

İyi evlâdın varsa neylersin malı : [G.S] - Evlât kişinin bu toplumdaki devamını oluşturur. Kişi çok zengin, çok güvenilir ve itibarlı da olsa iyi yetiştirilmemiş bir evlât bunları kısa zamanda elden çıkarır. İyi bir evlât ise kendisine bırakılanları arttırır, ailesinin şerefi-

ni korur. Bunun için iyi evlâdı olanın çok zengin olması gerekmez.

İyi evlât babayı vezir, kötüsü rezil eder : [A] - İyi evlât yaptığı hareketlerle ailesinin şerefini korumasını bilir. Kötü evlât ise ailesinin şerefini düşünmeden hareket eder. Yaptıkları ile her zaman kötü olaylara neden olur. Ailesi için yüz karası olur. Her zaman üzüntü kaynağı olmaya devam eder.

İyi gün dostu : [D] - Sıkıntılı zamanlarında dostlarını bırakıp giden, aramayan. İyi günlerinde ise kendi çıkarı için dostluk eden.

İyi iş altı ayda çıkar : [A] - İyi ve sağlam bir şekilde sonuca varılmak istenen konularda acele etmek doğru değildir. İşin gerektirdiği zamanı tam olarak kullanmalı, işi eksiksiz yapmaya çalışmalıdır.

İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir : [A] - Tanrı bir işin iyi sonuçlanmasını emretmişse bütün imkânlar peş peşe gelir. İş olumlu ve çabuk biter. Başarılı olur.

İyi olursa bahtından, kötü olursa bizden bilirler : [G.S] - Bazı kimseler kendilerine yapılan yardımlara teşekkür etmeyi istemezler. Yardım iyi sonuç verirse olayın kendi şansları olduğunu, olay kötü biterse yardımın iyi yapılmadığı için konunun kötü bittiğini söyleyerek suçu yardım edenin, iyilik yapının üstüne atarlar.

İyi söyle iyi işit : [Ö] - Etrafındakilerin sana karşı iyi ve güzel konuşmasını istiyorsan, önce sen etrafındakilere güzel sözler söyleyip güler yüz göstermelisin.

İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin işidir : [A] - İyilik yapan kişiye karşı iyilik yapmak hemen hemen her kişi tarafından yapılacak bir davranıştır. Ama bize kötülük yapmış kişiye fırsat çıkınca kötülük yapmayıp iyilik yapmak her insanın yapacağı iş değildir. Böyle bir davranışı ancak iyi, dürüst, namuslu, hoşgörülü, erdemli insanlar yapabilir.

İyilik eden iyilik bulur : [A] - Etrafına iyilik eden kimse gün gelir zor durumda kalırsa ona da iyilik yapılır. Her şeyin karşılığı muhakkak vardır.

İyilik et denize at, balık bilmezse halik bilir : [A] - Her zaman iyilik yapmalıdır. Bize düşen görev insan olarak budur. İyilik yaptığımız kişi yapılan iyiliği bilmesee bile yapılan iyilik Tanrı katında ziyan olmaz. Tanrı iyilik yapanı bir gün mutlak mükâfatlandırır.

İyilik et komşuna, iyilik gelsin başına : [A] - Komşuluk yakın bir ilişki oluşturur. Komşuya iyilik yapılırsa bunun karşılığı bir gün muhakkak görülür. Komşu yapılan bu iyiliğe iyi davranmak mecburiyetini hissederek, böylece iyilikler halka halka dağılır, çoğalır.

İyilik iki baştan : [A] - Birbirine yakın bulunan kimse-lerin birinin iyi olması kâfi değildir. Hep bir kişi iyilik yapar öteki cevap vermezse o kimse sömürülmüş olur. Bu durum uzunca zaman devam edemez. İyilikler karşılıklı olursa daha mutlu sonuçlar oluşur ve iyilikler uzun zaman devam eder.

İz sürmek : [D] - İnsanın, hayvanın bir yerde bıraktığı izlere bakarak gittiği yeri tesbit etmek, bulmak.

İzanına turp sıkamak : [G.S] - Anlayışsız, değer bilmez, doğruyu tesbit edemeyen. Anlayışsız.

İzinden yürümek : [D] - Bir kişinin başlattığı işi, aynı düşünce ile sürdürmek, devam ettirmek.

İzi silinmek : [D] - Etkisi kaybolmak, etkisi hissedilmemek.

Kabahat da gizli olmalı, ibadet de : [A] - Yapılan bütün işlerde işin özüne inmeye gayret etmelidir. Başkalarına gösteriş için yapılan hiçbir işden, davranıştan iyilik, hayır beklemek mûmkûn değildir.

Kabahat ölen de değil, öldüren dedir : [A] - Yapılan her işde karşımızdakini aşırı sinirlendirmekten sakınmalıyız. Karşısındakini söz ve hareketleri ile aşırı tahrik eden kimse, onun hücumlarına karşı çaresiz kalabilir. Hatta ölebilir de. Bunun nedeni kendini kaybedip bu cinayeti işleyende değil, onu da o derecede tahrik edip cinayeti işletendedir.

Kabak başında patlamak : [D] - Pek çok kişi tarafından işlenmiş bir suçun cezasını bir kişinin sırtına yüklemek.

Kabak çiçeği gibi açılmak : [D] - Daha önce kapalı çekingen bir durumda iken çok az bir zaman sonra etrafındakilerin dikkatini üzerine çekecek kadar aşırı davranışlar göstermek.

Kabak tadı vermek : [D] - Tekrar tekrar ortaya konan bir konunun bıkkınlık verir duruma gelmesi. Usandırmak.

Kabasını almak : [D] - Pürüzlü yerlerini düzeltmek, çıkıntılarını düzlemek.

Kabir azabı : [D] - Pek çok sıkıntı. Sıkıntılı bir hayat.

Kabuğuna çekilmek [D] - Etrafı ile ilgisini kesip kendi hâlinde bulunmak. Kimse ile görüşmemek.

Kabul olmayacak duaya amin demek : [D] - Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir olaya olacak gözüyle bakmak. Olacağına inanmak.

Kaçan balık büyük olur : [A] - Kişi elindeki imkânları iyi ve zamanında kullanmasını bilmelidir. Zamanında kullanamaz ve fırsatı kaçırsa küçük bir fırsatı büyükmüş gibi gösterir ve boyuna aynı şeyleri söyler. Çünkü fırsatı değerlendirememenin ezikliğini hisseder durur.

Kaçın kurası : [D] - Birçok olaya şahit olmuş, aldatılması çok zor, tecrübeli kimse.

Kaçmaktan kovalamaya eli değmemek : [D] - Önemli işleri yapmak mecburiyeti olduğu için daha az önemli işler ile ilgilenememek.

Kaderine küsmek : [D] - Yapılan her işde talihinin yardımını görmediğini söylemek, sızlanmak. Talihi ni suçlamak. Talihinin yardımını görmediğini söylemek, sızlanmak. Talihini suçlamak. Talihinin getirdiklerini kabul etmek.

Kadı anlatana göre fetva verir : [A] - Herkes bildiğini gördüğünü doğru ve eksiksiz olarak söylemelidir. Çünkü dinleyen, olayı görmeyen kimseler anlatılana göre karar verirler.

Kadı ekmeğini karınca yemez : [A] - Kadı kanunların uygulayıcısı olduğu için kimse onun malına dokunamaz. Sonucunun kötü olacağını bilir. Kadılar hakkın, kanunun, düzenin temsilcisi ve uygulayıcısı oldukları için kimse onların mallarına kötü gözle bakmaz, bakamaz.

Kadın kadıncık : [D] - Evinin işini kendi yapan, tutumlu, iyi giyinen saygın ev hanımı.

- Kadın kocasını isterse vezir, isterse rezil eder : [A]**
- Terbiyeli, edepli ve tutumlu kadın toplum içinde kocasını yükseltir, mal varlığını çoğaltır. Terbiyesi kıt, edepsiz ve tutumlu olmayan kadın da toplumda kocasının küçük düşmesine neden olur. Onun fakir kalmasını da sağlar.
- Kadınlar hamamına dönmek : [D]** - Herkesin hep birden konuşması ile ortalığın gürültülü hâle gelmesi, kimsenin kimseyi anlayıp dinleyememesi.
- Kadir gecesi doğmuş : [D]** - Çok şanslı bir kimse, her işi yolunda gidiyor.
- Kafa dengi : [D]** - Hareketleri uyumlu, etrafındaki kimselerle iyi geçinen kimse, kimseler.
- Kafa kâğıdı : [S.G]** - Nüfus kâğıdı. Hüviyet varakası.
- Kafa kafaya vermek : [D]** - Beraber düşünüp, beraber hareket etmek.
- Kafası bozulmak : [D]** - Canı sıkılmak. Arzuladığı durum olmayınca sinirlenmek, kızmak, sıkılmak.
- Kafası kazan gibi olmak : [D]** - Çok yorulduğu için anlayamaz duruma gelmek. Çok gürültülü olduğu için başı ağrımak, bir şey anlayamamak.
- Kafası kızmak : [D]** - Çok öfkelenmek, hırslanmak.
- Kafdağı'ndan kar bağışlamak : [D]** - Hiçbir zaman gerçekleşmeyecek vaatlerde bulunmak. Bol keseden atmak.
- Kafese girmek : [D]** - Aldatılmak. Birinin oyununa gelmek.
- Kâğıt üzerinde kalmak : [D]** - Bir iş yapılmasına karar verildiği hâlde, uygulanır duruma gelememek.
- Kahr çekmeyince lütfâ erişilmez : [Ö]** - Elde edilen her iyi ve güzel şeyin kendiliğinden geldiğini zannetmek hatadır, hatalıdır. Her güzel şey sabır ve

çalışmayla elde edilir. Bugün tutum yapan ileriki günlerde rahat eder. Etrafındakilere iyi davranan iyilik, hürmet görür.

Kalabalıkta eşeğinin kuyruğunu kesme, kimi uzun der, kimi kısa : [A] - İşlerimizi, bilhassa dikkati çekecek iş ve hareketlerimizi gizli yapıp sonuç almak yerinde olur. Herkesin gözü önünde yapılan işlere, hareketlere iyi veya kötü yönden çeşitli eleştiriler gelir. Yapanı şaşkın eder güç duruma sokar. İşin de randımanlı olarak yürümesini önler.

Kalbin yolu mideden geçer : [A] - Karşımızdaki kişinin takdirini kazanmanın en kısa yolu, ona unutamayacağı güzel bir ziyafet vermektir.

Kalbur üstü gelenler : [D] - Eşitleri, benzerleri arasında üstün, değerli bir yere gelmiş, seçkin kişi olmak.

Kaldırım kabadayısı : [D] - Sokaklarda boş gezen, etrafına sataşan, serseri, ukala edepsiz kimse.

Kaldırım mühendisi : [D] - İş olmayan, sokaklarda aylak aylak dolaşan kimse.

Kalem kılıçtan keskindir : [G.S] - Kılıcın açtığı yaralar bir gün geçebilir. Ama acı sözün kalp içindeki etkileri, gönül kırıklığı hiçbir zaman iyi olmaz. Kılıcın yaptıramadığını kalem yaptırır. Çünkü kılıç kaba kuvveti temsil eder, insanlar korktukları için evet diyebilirler. Ama kalem fikir, inandırma demektir. İnsanları inandırarak yönlendirmek hem iyi, hem de kalıcı olur.

Kaleminden kan damlatmak : [D] - Güzel ve çok etkili yazmak.

Kalıbı dinlendirmek : [D] - Ölmek.

Kalıbına kıyafetine bakıp adam zannetmek : [A] -

Gösterişli giyinişine, yapmacık hareketlerine bakarak iyi, faziletli bir kimse sanmak.

Kalıbını basmak : [D] - Bir konuda tam bilgisi olduğuna güvenip konunun olumlu veya olumsuz olduğunu kesin bir dille anlatmak. Desteklemek.

Kalıbının adamı olmamak : [D] - Şeklinden, cüssesinden beklenileni gösterememek. Kendisinden beklenileni yapacak kişilikte olmamak.

Kalp kalbe karşıdır : [A] - Birbirini seven kimseler her zaman dostunu ve dostluğunu hatırlar. Onu daima canlı tutmaya çalışır. Bu durum iki taraflı olduğu için karşılıklı sevgi insanları birbirine daha çok yaklaştırır, büyük ve bitmeyecek sevgilerin doğmasına neden olur.

Kalpten kalbe yol vardır : [A] - Birbirini seven, gönülden bağlı kimseler kendileri için ne iyilik düşünüyorlarsa dostları için de aynısını düşünürler. Bu karşılıklı düşünceler sevginin pekişmesine, derinleşmesine yol açar.

Kan ağlamak : [D] - Sıkıntı, üzüntü, felâket nedeni ile çok üzölmek. Acı çekmek.

Kan gövdeyi götürmek : [D] - Pek çok insan öldürmek. Çok kan dökölmek.

Kan ilik kurutmak : [D] - Çok üzüp, çok sıkıntıda bırakmak. Eziyet etmek, huzursuz etmek.

Kan kardeşi : [D] - İki kişiden her birinin diğeri için birkaç damla kanını emerek başlattıkları sıkı yakınlaşma; kardeş olduğunu kabul etme.

Kan kırmızı : [D] - Çok kırmızı. Kendisinden hiç beklenilmeyen davranışı gösterip etrafını şaşkırtan.

Kan ter içinde : [D] - Çok terlemek. Fazla sıkıntıdan çok terlemek.

Kana susamak : [D] - Öldürmek isteği ile dolu olmak. Öldürmeyi şiddetle istemek.

Kanaat gibi devlet olmaz : [A] - Elindekiler ile yetinmesini bilen kimseler sıkıntı çekmezler. Huzursuz olmazlar. Elindekilerin kıymetini bilenler her zaman huzurlu ve mutlu olurlar.

Kanaat tükenmez hazinedir : [A] - Kişi elindeki ile yetinmesini iyi bilir, gelirini giderini ayarlarsa, başkaları ile yarış edeceğim diye borca girmeyi göze almazsa ömrünü sıkıntısız, rahat ve huzur içinde geçirir. Çünkü istemenin, aç gözlülüğün bir sonu yoktur. İnsanı huzursuz, hayatı mutsuz kılar.

Kanbersiz düğün olmaz : [D] - Gerekli gereksiz her zaman her toplulukta bulunur anlamında kullanılır.

Kanbur üstüne kanbur : [D] - Sıkıntıların, üzüntülerin arka arkaya gelmesi. Arka arkaya mecbur kalındığı için borçlanılmak. Kötü söze maruz kalmak.

Kancayı takmak : [D] - Garez olmak, musallat olmak. Bir şeyin veya bir kişinin üstüne çok düşmek.

Kanı kan ile yumazlar, kanı su ile yurlar : [A] - Bir nedenle kötü bir durum meydana gelirse, kötülüğü yapanlara karşılık olarak yapılacak bir başka kötü davranış olayın alevlenmesine ve devamına sebep olur. İlk defa kötülüğü yapana iyilikle cevap verilirse o da yaptığıнын kötü olduğunu anlar, özür diler. Kötülükler bitmiş olur. Aksine hareket edilirse kötülükler sürer gider. Her iki taraf da çok zarar görür.

Kanı kaynamak : [D] - Birden sevgi duymak, bağlanmak. Sevmek, hoşlanmak.

- Kanı sıcak :** [D] - Sempatik. Etrafında bulunanlarca çok sevilen aranılan. Sıcakkanlı.
- Kanı yerde kalmak :** [D] - İntikamı alınmamak. Yapılan bir kötülüğün hesabı sorulmamak.
- Kanına susamak :** [D] - Kendisini öldürtecek kadar aşırı davranış içinde bulunmak. Öldürmek istemek.
- Kanını kurutmak :** [D] - Sıkıntı, eziyet vermek. Birine sıkıntı verip eziyet çektirmek.
- Kanlı bıçaklı olmak :** [D] - Birbirini bulduğu yerde öldürecek kadar aşırı kin beslemek.
- Kantarın topunu kaçırmak :** [D] - Aşırılığa sapmak. Ölçülü olamamak.
- Kapalı kutu :** [D] - İçinde ne olduğu bilinmeyen. Devamlı gizli olan, gizliliğini koruyan.
- Kapanın elinde kalmak :** [D] - Hızlı davranıp elini çabuk tutanlar yararlanır. Yararlanılacak bir şeyden çabuk davrananlar yararlanabilir.
- Kapı dışarı etmek :** [D] - Kovmak, atmak.
- Kapıdan kovulsa bacadan girer :** [D] - Kendisine iyi davranılmadığı, yüz verilmediği hâlde o, bulunduğu yeri terk etmez. Sırnaşık davranışlarda bulunur.
- Kapının ipini çekmek :** [D] - Pek çok yere uğramak. Bir yere doğrudan gitmeyip pek çok yere uğrayarak gitmek.
- Kapısını aşındırmak :** [D] - Bir kimsenin bulunduğu veya yaşadığı yere onu rahatsız edecek kadar çok gidip gelmek.
- Kapısını yapmak :** [D] - Sonra lâzım olacak bir şey için çok önceden hazırlayıcı ortam oluşturmaya çalışmak. Durumu ileride tarafına oluşturacak sözler söylemek, davranışlarda bulunmak.

Kâr zararın kardeşidir : [A] - İnsanlar her girişimlerinden mutlak kazanç sağlayacaklarını zannetmemelidirler. Her önlem alınsa da yapılan iş zarar ile sonuçlanabilir. Kişi buna üzülmemeli, nasıl kâr ediliyorsa zarar da edilebileceğini önceden kabul etmelidir.

Kara bahtlı : [D] - Şanssız, alnına kötü yazı yazılmış. Şansı olmayan.

Kara bulut gibi : [S.G] - Geldiği yere şanssızlık, karamsarlık, felâket getiren.

Kara cahil : [D] - Bilgisiz, hiçbir şeyi bilmeyen.

Kara çalı : [D] - Araları gayet iyi olan kimselerin aralarına girerek birbirine düşman eden. İyi ilişkileri bozan.

Kara çalmak : [D] - İftira etmek. Suçu başkasının üzerine atmak. Haksız yere suçlamak, lekelemek.

Kara gün dostu : [D] - Bir kimse zor durumda kaldığında, ona her zamankinden fazla yakınlık gösteren arkadaş, iyi dost, samimi dost.

Kara haber tez duyulur : [A] - Felâket ve ölüm haberleri ne kadar saklanmak istense de saklanması gereken kişiye çabuk ulaşır.

Kara kedi geçmek : [S.G] - Hiçbir geçerli sebep olmadan yarı dargın duruma gelmek.

Kara yazı : [D] - Kötü gelecek, kötü kader.

Karabatak gibi bir batır bir çıkar : [D] - Ne zaman nerede bulunduğu hiç belli olmaz. Ummadığınız zaman karşınızda bulmanız mümkündür.

Karagözün düğünü : [G.S] - Karmakarışık bir ortam. Kimin ne yaptığı nasıl hareket ettiği belli değil.

Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu : [D] - Bu işin altından ilerde neler çıkacak şimdiden belli olmaz. İleride çok işler açacağı şimdiden belli oluyor.

Karamürsel sepeti zannetmek : [D] - Ufak tefek görüp önem vermemek.

Karanlığa kurşun sıkmak : [D] - Yapmak istediğini plânlamadan, bir amaç edinmeden rastgele davranışlarda bulunmak. Etrafını heyecanlandıran hareketler yapmak.

Karda gezip izini belli etmemek : [D] - Uygunsuz işler yaptığı hâlde çok iyi gizlediği için kimse tarafından bilinip yakalanmamak.

Kardeş kardeşin ne onduğunu ne öldüğünü ister : [A] - Kardeşler birbirlerinin kötü duruma düşmelerini istemezler. Ama çok ileri de gitmelerini de arzu etmezler. Kendisinden üstün olmasına razı olmazlar.

Kardeşçe taksim : [D] - Her şeyi eşit olarak bölmeye dayanan ayırım.

Kardeşden karın yakın : [A] - İnsanlar kardeşlerini severler, korurlar. Ama öncelik sırası kendi evinde, eşinde ve çocuklarındadır. Kişi kendi çıkarını her zaman önde tutar. Çıkar konu olduğunda karşısındaki kardeşi bile olsa dinlemez kendini düşünür.

Kargayı bülbül diye satmak : [D] - Kötü bir şeyi çok iyidir diyerek karşısındakilere yutturmak. Göz boyamak. Kandırmak.

Karınca kararınca : [D] - Elinden geldiği kadar. Küçük de olsa gücü yettiği kadar.

Karnı tok it gölgede yatar : [A] - Akılsız insanlar bir günlük gelir sağlayınca çalışmayı bırakır keyif ederler. Yarını düşünmezler.

Karnı tok, sırtı pek : [D] - Hâli vakti yerinde. Kimseye ihtiyacı yok.

Karun gibi zengin : [D] - Çok zengin, malının parasının hesabını bilmeyecek kadar zengin.

Kartalın beğenmediğini kargalar kapar : [A] - Varlıklı kimselerin beğenmediklerini yoksullar değerli bulup kapışırlar.

Kaş göz etmek : [D] - Kaş ve gözünü oynatarak işaret vermek.

Kaş ile göz, kalanı söz : [A] - Yüz güzelliğinde en önemli olan kaş ve gözün güzel olmasıdır. Vücut güzelliği de önemli değildir. Güzelliği gösteren, kaş ile gözün güzel olmasıdır.

Kaş yapayım derken göz çıkarmak : [D] - Küçük bir işi düzeltereğim derken daha büyük bir zarara sebep olmak.

Kaşığı herkes yapar ama sapını ortaya getiremez : [A] - Her işin kendine özgü bir inceliği, bir püf noktası vardır. Herkes bir işi yapabilir ama püf noktasını bilen kişi o işi tam ve güzel olarak yapar.

Kaşığına ne gelirse bahtına : [G.S] - Hayatımız süresince karşımıza pek çok olaylar çıkar. Bunların iyi olanları da kötü olanları da vardır. Çokluk iyi olursa rahat, mutlu ve huzurlu oluruz. Çokluk kötü olursa mutluluğumuz ve huzurumuz azalır. Ama bunları tesbit etmek elimizde değildir. Şansa kalmıştır.

Kaşık düşmanı : [D] - Karı, kadın eş, zevce. (Şaka olarak söylenen söz.)

Kaşık ile toplar, kepçe ile dağıtır : [D] - Çok zorlukla topladıklarını eli açık olduğu için hesapsızca harcamak.

Kaşık ile yedirir, sapı ile gözünü çıkarır : [D] - Büyü-
yük bir özveri ile yapılan iyilikten sonra umulmaya-
cak kötülük yapmak. Yapılan iyiliği sıfıra indirecek
bir kötülük yapmak.

Katır inadı : [D] - Büyük inat, bir türlü iyiye döndürü-
lemeyen, yumuşatılamayan direnme.

Katrandan olmaz şeker, olsa olsa cinsine çeker :
[A] - Kötü soydan gelen bir kimseyi iyiye yönelt-
menin imkânı yoktur. O cinsine çekecektir. Düzelt-
mek için yapılan uğraşmalar boşa gidecektir.

Kavak ağacından odun, halayıktan kadın olmaz :
[A] - Kavak ağacı dayanıksız bir ağaç olduğu için
odun olarak kullanılamaz. Hizmetçi ise ev hanımlığı
için gerekli nitelikleri taşımadığı için ev kadını ola-
rak alınması doğru değildir.

Kavak yaprağını tepeden dökerse kış çok olur : [A]
- Ataların tecrübelerine değer vermek lâzımdır.
Bunlar uzun yılların denenmiş ispatlanmış sözleri-
dir. Kavak ağacının yaprakları üst taraftan dökül-
meye başlarsa o yıl kış mevsiminin uzun ve zorlu
geçeceği anlaşılır.

Kaynana dırıltısı : [D] - Bir sapın etrafında bulunan
dişli bir tahtanın dönmesi ile çıkan huzur bozucu
sesler. Yerinde kullanılmayan sinir bozan sözler.

Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez : [A] - Bir işden
bir yerden büyük çıkarlar bekliyorsak bunlar için
ufak tefek harcamalar yapmak, o tarafa hoş görün-
mek gereklidir.

Kazaya rıza gerek : [A] - Kazaya, Tanrı'nın yazdığına
rıza gösterip kabullenmelidir. Bunu değiştirmeye

insanın gücü zaten yetmez, yapılacak hiçbir şey de yoktur.

Kazı koz anlamak : [D] - Bir konuyu, bir şeyi olduğu gibi değil de ters anlamak, ters yorumlamak. Yanlış anlamak.

Kazın ayağı öyle değil : [D] - Bahsedilen o konunun bilinen yönlerinden başka yönlerinin de bulunduğu bilmekte yarar vardır. Bildiğiniz gibi değil. Başka yönleri de var.

Kazma elin kuyusunu kazarlar kuyunu : [A] - Başkaları için kötülük düşünen kimse önce kendisi kötülöklere uğrar. Başkaları için tuzak kuran o tuzağa önce kendisi düşer.

Keçi inadı : [D] - Çok büyük, yumuşatılamayan direnme.

Keçi sakalı : [D] - Çene altında bulunan uzun ve sivri sakal.

Kedi ciğere bakar gibi : [D] - Arzulayarak, imrenerek bakmak. İştah ile bakmak.

Kedi erişemediği ciğere pis der : [A] - İnsanlar elde edemeyeceklerini anladıkları şeyler hakkında kötü konuşurlar. Onları kötülemekte bir sakınca görmezler. Çekinmeden, insan olduklarını dahi unutarak kötü sözler söylerler.

Kedi gibi gözlerini yumarak yemek : [S.G] - Kendisine yapılan yardımı, iyiliği görmezden gelmeye çalışmak.

Kedi kabahatini örter gibi : [D] - Yapılan bir hatayı kimseye göstermeden acele bir şekilde gizlemeye çalışmak.

Kedi ne budu ne : [D] - Kendisi aciz ve zavallı bir kimsedir, ondan büyük bir şey ummak, beklemek doğru değildir.

Kefeni yırtmak : [D] - Ağır hasta için, ölüm tehlikesini atlatmak.

Kehribar gibi sarı : [D] - Çok sarı, koyu sarı, siyahı andırır sarı.

Keklik gibi sekmek : [S.G] - Zarif, hızlı ve alımlı bir şekilde yürümek.

Kel başa şımşır tarak : [D] - Maddî, manevî durumu elverişli olmadığı hâlde durumuna yakışmayacak şeyleri alan, pahalı şeyleri alan, uyumsuz tavırlar takınan kimseler için kullanılır.

Kel ilâç bilse kendi başına sürer : [A] - Kendi problemini çözememiş kimsenin bir başkasında bulunan aynı problemleri çözmesi, sıkıntıları hafifletmesi hiçbir zaman düşünülemez.

Kel kâhya kesilmek : [D] - Kendisinin elinden bir iş gelmediği hâlde etrafındakilere boyuna emirler verip, işler buyurmak.

Kelâm ile kemâli birleştirmek gerek : [G.S] - Kişinin olgunluğu, değeri ağızdan çıkan sözler ile orantılı olmalıdır. Olgun kimseler güzel sözler söylemelidir.

Kelle götürür gibi : [D] - Çok büyük bir telâş ile. Bū-yük bir müjdeyi vermek ister gibi.

Kelle kulak yerinde : [D] - İri yarı, sağlıklı, beden olarak dikkat çekiyor.

Kellesini koltuğuna almak : [D] - Ölümü ve her türlü tehlikeyi göze almak.

Kem söz, kalp akçe sahibinindir : [A] - Geçmeyen para ile hatır yapmayan kötü sözü kimse beğen-

mez, kabul etmez. Geçmeyen para, kötü söz döner sonunda sahibine gelir.

Kemer patlıcan gibi burun : [D] - İri, toparlak, büyük bir burun.

Kenarda köşede : [D] - Umulmayan yerlerde, dikkati çekmeyecek bir biçimde.

Kenarın dilberi nazik olsa da nazenin olamaz : [A] - İçten gelen, doğuştan gelen bir kibarlığa, efendiliğe sahip olmayan kimseler, ne kadar özenip kibar görünmeye çalışsalar da yine de bir yerlerinden kaba tavırları belli olur, anlaşılır.

Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al : [A] - İyi bir kumaş kenarının düzgünlüğünden ve sağlamlığından belli olur. İyi bir ev kadınının bütün özellikleri de kızında toplanacağından, iyi bir kız, annesinden belli olur. İyi bir annenin kızını, kenarı düzgün, sağlam bezi alanlar kazançlı olurlar.

Kendi başına : [D] - Başkalarından yardım beklenen. Kimseden sorup soruşturmadan.

Kendi çalar, kendi oynar : [D] - Kendi hâlinde olup, neşelenmek. Yaptığı işde başkalarının dikkatini çektiği hâlde kimseyi işine karıştırmayıp, bildiğini okuyan kimseler için kullanılır.

Kendi düşen ağlamaz : [A] - Zarara, bir kötü duruma kendi hatası nedeniyle düşen kimsenin, başkaları hakkında yanıp yakılmaya hakkı olmaması gerekir.

Kendi göbeğini kendisi keser : [D] - Kendi işini başkalarından yardım almadan kendisi görür, bitirir.

Kendi gözündeki merteği görmez, elin gözündeki çöpü görür : [D] - Kendisindeki büyük kusurları

görmeyip başkalarının küçük kusurlarını söz konusu, dedikodu yapar, çekiştirir, kınar.

Kendi ipini kendisi çeker : [D] - Yaptığı olumsuz davranışlarla kendi kendisini mahvetmek.

Kendi yağı ile kavrulmak : [D] - Elinde olanla yetinmek. İhtiyaçlarını kendisi bulmak, karşılamak.

Kendi söyleyip kendi işitmek : [D] - Söylediği anlaşılamamak, ilgi çekmemek. Söyledikleri, beklediği ilgiyi çekmediği için itibar görmemek. İlgiilenilmemek.

Kendini dev aynasında görmek : [D] - Kendisini herkesden büyük görmek, büyük sanmak. Olduğundan büyük gibi görüp, göstermeye çalışmak.

Kendisi muhtacı himmet bir dede, nerde kaldı gay-riya himmet ede : [D] - Kendisi yardım bekler hâlidir. Bir başka kimseye yardımda bulunması mümkün değildir, düşünülemez bile.

Kene gibi yapışmak : [D] - Yakasını hiç bırakmamak. Musallat olmak.

Kerem gibi yanmak : [D] - Kimsenin yardımı olmadan derdi ile sıkıntılar içinde kalmak. Derdine derman olunamamak, bulunamamak. Aşk ile yanmak.

Keremin arpa tarlası gibi yanmak : [D] - Çok büyük ve karşılıksız bir aşk içinde bulunduğunu anlatmak için kullanılır.

Kesenin ağzını açmak : [D] - Para harcamaya başlamak, çok para harcamaya başlamak.

Keskin sirke küpüne zarar verir : [A] - Keskin, etkili sirke nasıl kabını yıpratırsa, öfkeli, sinirli kimselerin de yaptıklarının zararı kendilerine dokunur. Sağlık ve ruh dengesi kısa sürede bozulur. Doğru karar veremez duruma gelir.

Kestane kabuğundan çıkmış da kabuğunu beğenmemiş : [D] - Kendisini büyütüp, yetiştirip, adam edip, zengin ve şöhretli yapanları, bugünkü durumunu borçlu olduğu kimseleri beğenmeyip eleştiriyor.

Keyfi kaçmak : [D] - Neşesini herhangi bir sebeple kaybetmek. Neşesi kaybolmak.

Keyfini çıkarmak : [D] - Neşesinden istifade etmek. Yavaş yavaş sindire sindire keyfine, neşesine varmak.

Keyfinin kâhyası olmamak : [D] - Kimsenin onun yaptıklarına karışmaya hakkı bulunmamak. Dilediğini yapmakta kendini serbest hissetmek.

Kıç atmak : [D] - Çifte atmak. Arka ayakları ile tekmelemek.

Kıç üstü oturmak : [D] - Bir şey yapamaz durumda kalmak. Çaresiz vaziyette kalmak.

Kıçı kırık : [D] - İlgi çekmeyen, önemsiz.

Kıçını yırtmak : [D] - Bağırıp çağırmak. Bir işi ille de ben yapacağım diye büyük gayret sarfetmek.

Kıl kuyruk : [D] - Züğürt ve kılığı kıyafeti yerinde olmayan.

Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz : [A] - İnsanlar kendilerine örnek olarak iyi kimseleri seçmelidirler. Bu seçimde çok titiz davranmak gerekir. Kötü kişileri örnek alıp onların peşinden giden kimselerin başları deritten, sıkıntıdan hatta felâketten hiç kurtulmaz.

Kılı kırk yarmak : [D] - En küçük ayrıntısına varıncaya kadar titizce incelemek.

Kılıç yarası iyileşir, dil yarası iyileşmez : [A] - Kılıç yarası ne kadar derin olursa olsun etkili bir bakım

ile iyileşir. Ama kötü sözün içimizde açtığı yarayı iyileştirmeye imkân yoktur. Çünkü dilin açtığı yara doğrudan, en hassas yerimiz olan kalbimizi etkiler.

Kır atın yanında duran ya huyundan ya tüyünden :

[A] - İnsanlar kiminle arkadaşlık ederlerse onun huylarını alırlar, onun gibi davranırlar. Arkadaşlarınızı iyi seçmelisiniz.

Kırdığı ceviz bini aştı : [D] - Yaptığı kötü işler hiç durmadan artıyor, devamlı artıyor.

Kırk gün taban eti, bir gün av eti : [A] - (Avcılar için lâife olarak söylenen bir sözdür.) Avcılar, av vura-bilmek için günlerce dolaşırlar genellikle de eli boş dönerler.

Kırk yıl günahkâr, bir yıl tövbekâr : [G.S] - Ömrü olumsuzluklar içinde geçiyor. Yaptığı işlerin faydalı bir tarafı yok.

Kırk yılda bir hırsızlığa çıktı, ay akşamdan doğdu : [Ö] - Şansı kendisine hiç yardımcı olmaz. En ufak girişimi bile şanssızlık ile sonuçlanır.

Kırk yılın çingenesine maşa yapmasını öğretmek : [G.S] - Kendi branşlarında uzun yıllar çalışmış usta olmuş kimseleri tenkit değil, hürmet etmek gerekir.

Kırk yılın çarşambası bir araya gelmek : [Ö] - Pek çok sorunun bir araya gelmesi. Çözümü istenen pek çok problemin bir araya gelmesi.

Kırk yıllık Kâni olur mu Yani : [A] - Bütün ömrünü iyilikler yaparak geçirmiş çevresinde iyi insan olarak tanınan bir kimse, bu davranışını terk edip kötü bir kişiliğe bürünemez. Bunu istese bile yapması çok zordur.

Kırkbir kere Maşaallah : [D] - Tanrı nazardan saklasın, esirgesin.

Kırkından sonra azanı teneşir paklar : [A] - Yaşandığı zamanlarda huy değıştiren ahlâkı bozulan kişileri doğru yola getirmek mümkün değildir. Yaptıkları ne kadar kötü olsa yine de yapmaya devam ederler. Etraflarına zararları ancak ölümleri ile son bulur.

Kısa günün kârı az olur : [A] - Fazla para kazanamayan tüccarlar tarafından teselli sözü olarak kullanılır.

Kısmet ise gelir Hint'ten Yemen'den, kısmet değil ise ne gelir elden : [A] - Allah kişiye kısmet nasip etmiş ise Tanrı'nın bu lütfu, uzaklarda olsak da gelir bizi bulur. Ama Tanrı nasip etmemiş ise ne kadar gayret sarfetsek, bir şey elde edemeyiz, her şey boşunadır.

Kısmetinde ne varsa kaşığına o çıkar : [A] - İnsanlar pek çok şeyi elde etmek için çalışırlar. Ama Tanrı neyi nasip etmiş ise o kadana sahip olurlar.

Kıssadan hisse almak : [D] - Anlatılan, dinlenen bir olaydan, hikâyeden kendi için ibret alınacak bir sonuç çıkarmak.

Kış güneşi gibi ayda bir doğar : [D] - İyidir, yararlıdır ama, her zaman görüp yararlanmanız mümkün olmaz.

Kıtlıktan çıkmış gibi : [D] - Çok yemek, doymayacakmış gibi yemek.

Kız anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz : [A] - Çocukların yetişmesinde en önemli etken ailedir. Aile içinde uyum, sevgi varsa eğitim de kendiliğinden olur. İyi bir annenin kızı da annesinden gördü-

ğü biçimde yetişir. O da ilerde iyi bir ev kadını olur. Her şey aileden görülen etkiler ile şekillenir ve gelişir.

Kız evi, naz evi : [A] - Kızını evlendirecek aileler nazlı olur. Erkek tarafının rica etmesini, üstlerine düşmesini, ısrar etmesini ister. Yapılması gereken işleri ağırdan alır ki, oğlan evi acele etsin, kendilerine rica etsin.

Kız kendi havasına bırakılırsa ya davulcuya varır, ya zurnacıya : [A] - Evlenme çağına gelmiş kızı istediği şekilde hareket etmesinde serbest bırakırsanız uygunsuz biriyle evlenebilir. Tecrübesi yoktur, dış görünüşe kanar. Bunun için evlenme çağına gelmiş kızlara büyükler önderlik edip doğru yolu göstermelidir. Gençler de büyükleri dinlemelidir.

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla : [D] - Sözümüzü duyabilen iki kişiden birine hitap edilirken, sözlerimizin diğerini etkilemesi için söylenir.

Kızını dövmeyen dizini döver : [A] - Kız evlâdı evlenip başka bir eve gideceğinden iyi yetişmesinde fayda vardır. Kendi annesinin yanında iyi yetişmeyen, rahatına düşkün kız evlenince büyük zorluklarla karşılaşır bu da en çok kızın annesini ve babasını üzer.

Kibrin hasmı Allah'tır : [G.S] - Başkalarına kötülük yapan, onlara tepeden bakan küçük gören kimse-lerin cezasını Tanrı en kısa zamanda verir.

Kim kazandı kim yedi : [D] - Elde edilen imkânların kullanılması önemlidir. Bir kişi için yapılan hazırlıklar, kazanılan paralar o kişiye nasip olmaz da hiç akılda olmayan bir kimseye nasip olur, olabilir.

Kim kime, dum duma : [D] - Hiç kimsenin birbirinden haberi olmamak.

Kim vurduya gitmek : [D] - Büyük bir kalabalıkta kimin vurduğunun kimin öldüğünün, öldürdüğünün belli olmaması.

Kime hacı desem, haçı koltuğundan çıkar : [D] - İyi insan deyip yardım ettiğim bütün kimseler kötü çıkıyor.

Kimi nalına vurur, kimi mihına : [D] - O konu hakkında her kimse başka bir fikir ileri sürüyor. Olumlu yönlerini söyleyen de var, tam tersine olumsuz yönlerini söyleyen de var.

Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır : [D] - Bulunduğu toplumda hangi taraftan çıkar elde ederse o tarafın istediği gibi hareket eder.

Kimine sivrisinek saz, kimine davul zurna az : [A] - Bazı kimseler ufak bir uyarı ile doğru yolu bulurlar, uslanırlar. Bazıları ise ne kadar açık ve etkili söylene de aldırış etmezler, etkilenmezler, anlamazlar.

Kimsenin ahı yerde kalmaz : [A] - Başkalarına kötülük yapmaktan her zaman sakınmalıdır. Hele güçsüz olduğuna, bize karşılık veremeyeceğine inandığımız kimselere, kötülük yapmak daha da kötüdür. Onlar bu kötülüğü yapanı Tanrı'ya havale ederler. Tanrı da bunun cezasını kat kat fazlasıyla bizden alır.

Kirli çamaşırları meydana çıkmak : [D] - Kusurları, bilinmeyen kusurlu tarafların ortaya çıkması, söylenmesi.

Kirli çıkın : [D] - Başkalarına parası olmadığı hissini verdiği hâlde yüklü parası bulunan kimse. Cimrilik ederek para biriktirmiş.

Kişi doğduğu yerde değil, doyduğu yerde yaşar :

[A] - İnsanlar doğup büyüdüğü yeri sever ve özlemine duyarlar. Ancak orada geçinmeleri mümkün değilse ekmek parası kazanacak yer ararlar, buldukları yer de artık yaşamlarını sürdürecekleri yer olur. Orada yaşarlar.

Kişi haddini bilmek gerek : **[Ö]** - İnsanlar nerede konuşulacağını nerede susulacağını bilmelidirler. Bilgisinin görgüsünün elverdiği kadar konuşmalıdır. Böyle yapılırsa sevilen sayılan kişilik kazanılır.

Kişi refikinden azar : **[A]** - İnsanı iyi ve kötü yola sürükleyen arkadaşıdır. İyi arkadaş iyi yola, kötü arkadaş kötü yola sürüklenmeye neden olur.

Kişinin ayıbını bir avuç toprak örter : **[G.S]** - İnsan hayatta ne kadar olumsuz davranışlarda bulunursa bulunsun, herkesin yüz karası olsa dahi öldüğü zaman her şey biter. Bir daha da söylenmez, hatırlanılmaz olur.

Kişinin çektiği dili belâsıdır : **[A]** - İnsanlar ağızlarından çıkan sözlere her zaman çok dikkat etmelidirler. Düşünülmeden söylenen bir söz insanın başına türlü dertler açabilir.

Kişinin kendine ettiğini kimse etmez : **[A]** - İnsanlar ağızlarından çıkan sözlere her zaman çok dikkat etmelidirler. Düşünülmeden söylenen bir söz insanın başına türlü dertler açabilir.

Kişinin kendine ettiğini kimse etmez : **[A]** - Düşüncesizlikten ve tedbirsizlikten insanoğlunun başına öyle büyük dertler açılır ki düşmanları bile böyle bir kötülüğü yapmayı akıl edemezler.

Kişiyi nasıl bilirsin, kendin gibi : **[A]** - Başkaları hakkında karar verirken alışık olduğumuz ölçülerimizi kullanırız. Ama her zaman bu ölçünün doğru olma-

yacağını bilmek gerekir. Bir kimse hakkında karar verirken kendi kurallarımıza göre değil, daha geniş ve etraflı düşünüp karar vermek bizi hata yapmaktan korur.

Kitaba el basmak : [D] - Yemin etmek. Kutsal kitabı üzerine elini koyarak yemin etmek.

Kitabına uydurmak : [D] - Kanunsuz bir işi kanunlara uygunmuş gibi göstermek.

Kocakarı ilâci : [D] - Halk arasında kullanılan çok ke-re fayda yerine zarar getiren tedavide kullanılan madde.

Kocakarı masalı : [D] - Boş sözler, değersiz sözler.

Kocakarı soğuğu : [D] - (11-18) Martta hissedilen soğuklar.

Koca öküze boynuzu yük değil : [A] - İnsanlara kendi işleri ve ailesinin sorumlulukları zor gelmez. Onları yıllardır görmüştür, ilgilenmiştir, alışmıştır.

Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını : [A] - İnsanlar kendi durumlarına göre bir hayat sürmelidirler. Kadın kocasının arzuları doğrultusunda giyinmeli, tutumlu olmalıdır. Kendi maddî güçlerinin üstünde bir hayata istek duymamalıdır.

Kocaya varmak : [D] - Evlenmek. Kadın veya kız için bir erkekle evlenmek.

Koç yiğit : [D] - Genç, yakışıklı güçlü delikanlı.

Kof çıkmak : [D] - İşe yaramaz olduğu belli olmak, anlaşılmak.

Kokusunu almak : [D] - Gizli bir şeyin varlığını sezmek.

Kolaçan etmek : [D] - Bir amaç ile bir yeri dolaşmak, belli etmeden gözden geçirmek.

- Kolayını bulmak : [D]** - Çabuk ve iyi bir şekilde başarıya yolunu bulmak.
- Kol kanat olmak : [D]** - Birine yardımcı olmak, onu korumak. Koruyuculuğu altına almak.
- Kol kırılır yen içinde, baş yarılır fes içinde : [A]** - Aile içinde her zaman olumlu davranışlar olmaz, çekişmeler de olabilir. Ancak bunların dışarı aktarıl-maması aile içinde kalması gereklidir. Aile içinde hâl çareleri aranmalıdır. İş yerimiz, okulumuz da bir-er aile kabul edilmelidir.
- Kolu kanadı kırılmak : [D]** - Gücünü, parasını, dost-larını kaybettiği için perişan durumda kalmak.
- Komşu hakkı, Tanrı hakkı : [A]** - Komşular yakın iliş-kisi olan kimselerdir. Birbirlerini sevmeli ve sayma-lıdırlar. Çok iyi ilişkiler içinde bulunmalıdırlar. Böyle yaptıklarında da iyi ilişkiler konusunda Tanrı'nın emirlerini yerine getirmiş ona iyi kulluk etmiş olurlar ve mutlu bir ilişkileri olur.
- Komşu kapısı : [D]** - Yakın yer, uzak olmayan yer, mahal.
- Komşunun tavuğu komşuya kaz, karısı kız görünür : [A]** - İnsanlar sahip olduğu değerlerin kıymetini iyi bilmelidirler. Kendisinde de bulunan şeyleri baş-kasında görüp kıskanmak, onu daha değerli bul-mak bizi hem huzursuz, hem de mutsuz eder.
- Komşunun kötüsü insanı mal sahibi yapar : [A]** - Komşular birbirine yardım etmelidir. Bu aynı za-manda Tanrı emridir. Ama bazı komşular buna uy-mazlar. Çok önemli bir zamanda komşusuna ge-rekli olan bir aracı vermeyip onu zor durumda bıra-kırlar. Bir defa böyle zor duruma düşen kimse bir

daha aynı duruma düşmemek için o aracı satın alır dolayısı ile yeni bir mala sahip olur.

Konu komşu : [D] - Yakın yerde oturanlar, yakın komşular.

Kork Allah'tan korkmayandan : [A] - Tanrı korkusu olmayan bir kimseden her şey beklenebilir. Ona karşı dikkatli davranmak yerinde olur.

Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar : [A] - Ticaret yapmaktan kaçınan tüccar belki ziyan etmez ama ticaret yapamadığı için kâr da etmemiş olur.

Korktuğu başına gelmek : [D] - Korkulup sakınılan bir şeyin bir gün başa gelmesi. İstenilmeyen duruma düşmek.

Korku dağları bekler : [D] - Korku kişiye pek çok şeyi yaptırabilir.

Korkulu rûya görmektense uyanık yatmak evlâdır (hayırlıdır) : [A] - Bir işde kötü durumlara düşülmek istenmiyorsa önceden alınabilecek her türlü önlem eksiksiz alınmalıdır. Tehlikeli olan bir işe başlamaktansa tehlikesi daha az bir işi seçmek yararlıdır.

Korkunun ecele faydası yoktur : [A] - Boş yere korkmak bir fayda getirmez, olacak olur. Bunun için hayatımızı korkarak üzüntü ve tedirginlik içinde geçirmek hatalıdır.

Korunan göze çöp batar : [D] - Çok dikkat ve itina gösterilen bir işde muhakkak bir terslik olur.

Koyun can derdinde, kasap yağ derdinde : [A] - Bir kimsenin uğradığı büyük kayıplar diğer kişiler için büyük kazançların elde edilmesine neden olur.

Koyun kaval dinler gibi dinlemek : [D] - Bir şeyi anlamadan dinlemek.

Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler : [A] - Bir şeyin bir yerde çok kıymetlisi, değerlisi bulunmazsa daha aşağı değerde olanı kıymet ve itibar kazanır.

Kozunu yitirmek : [D] - Karşısındakine emretme gücünü kaybetmek. Elinde bulunan imkânlarını kaybetmek. Yenilir hâle gelmek.

Kozunu paylaşmak : [D] - İki kişi arasında bulunan anlaşmazlığın, birinin gücüne dayanılarak zor kullanılıp sonuçlandırılması.

Kök salmak : [D] - İyice yerleşmek, bir yere yerleşmek, orada kalmak, tutunmak.

Kök söktürmek : [D] - Bir işde bir kimseye zorluk çıkarmak.

Köküne kibrit suyu dökmek : [D] - Kökünü kurutup ortadan kaldırmak, bir şeyi yok etmek.

Köpeğe dalanmaktansa çalıyı dolanmak iyidir : [A] - Terbiyesiz bir insanla tartışmak yerine onun bulunduğu yere uğramamak çok daha iyidir.

Köpeği öldürene sürütürler : [A] - Kötü bir işin sonuçlarını o işi yapan kimseye yükletirler. O kişi bu sonuçlara katlanmak zorundadır.

Köpeğin ağzına kemik atmak : [D] - Bir kimseye veya bir topluluğa karşı gelen, dedikodular yapan birine küçük bir çıkar sağlayarak bu işden vazgeçirmek.

Köpeğin duası kabul olsa gökten kemik yağarmış : [A] - Kötü kişilerin duasını Tanrı kabul etse dünya

kötülüklerle dolar, yaşanmaz hâle gelirdi. Bu sebeptendir ki Tanrı kötülerin duasını kabul etmez.

Köpek, köpek olalı bir av yakaladı : [D] - Uzun süren başarısız uğraşlarından sonra faydalı bir iş yapabildi.

Köpekler güler hâline : [D] - Çok zor ve zavallı bir durumda. Perişan, yokluk içinde.

Köpeksiz köy bulmuş değneksiz geziyor : [A] - Kendisine karşı çıkılmayacak bir ortam bulmuş istediğini rahatca yapıyor, uyguluyor.

Köpeksiz sürüye kurt girer : [A] - Koruyucusu olmayan her kimseye veya topluluğa kötü niyetli kişiler her an bir fenalık yapabilirler. Kötülük yapmaktan çekinmezler.

Köprü başı : [D] - Daha sonra yapılacak bir iş için ilk defa elde edilen yer veya ileride faydalanılacak kimse.

Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı derler : [A] - Kişi kendi çıkarları gerçekleşinceye kadar karşısındakilere iyi davranıp, çıkarı bittiği zaman yüz çevirir. (İkiyüzlülüğün tipik bir örneğini oluşturan bu tutum gerçek bir kişilikle bağdaştırılamaz.)

Köprüleri atmak : [D] - Arasında daha önceden oluşturulmuş bütün bağları, ilişkileri ortadan kaldırmak, yok etmek.

Köprünün altından pek çok su geçti : [D] - Daha önceki durum kalmadı. Bilinen şartlar ve imkânlar inanılmayacak kadar değişti.

Kör bile düştüğü çukura bir daha düşmez : [A] - İnsanlar karşılaştıkları olaylardan ders almasını bilmelidirler. Ders almasını bilirlerse bir defa daha aynı duruma düşmezler.

- Kör değneğini beller gibi :** [D] - Hep alıştığı şeyleri yapıyor. Alışkanlıklarını hiçbir zaman değiştirmiyor.
- Kör döğüşü :** [D] - Büyük bir karışıklık. Birbirini desteklemek için toplanmış kişilerin birbirine uymayan, birbirini engelleyen çalışmaları.
- Kör kadı :** [D] - Bütün konuları karşısındakilere olduğu gibi söylemekten çekinmeyen kimse.
- Kör kandil :** [D] - Çok sarhoş.
- Kör kör parmağım gözüne :** [D] - Her şey açık olarak meydanda. Görmemek için aptal olmak gerekir.
- Kör kütük sarhoş :** [D] - Kendini bilemeyecek derecede içkili, sarhoş.
- Kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı :** [A] - İnsanlar ellerinde bulunan şeyleri kaybettikleri zaman, kaybettikleri fazla değerli olmasa da çok kıymetliymiş, çok değerliymiş gibi anlatırlar, söylerler.
- Körler mahallesinde ayna satmak :** [D] - Çaresiz bir duruma düşmek, yapacak hiçbir şey bulamamak.
- Körle yatan şaşı kalkar :** [A] - Kötü kişilerle dostluk yapanlar onların huylarını benimseyip kötü olurlar. Onların etkisinde kalırlar.
- Körün istediği bir göz, Tanrı verdi iki göz :** [A] - Bir kişi istediğinden fazlasını elde ederse çok sevinir. Fazlasını da göstermemeye gayret eder.
- Körünü öldürmek :** [D] - Hevesini almak.
- Kös dinlemek :** [D] - Pek çok sıkıntılar geçirmiş, soğukkanlı. Korkutmalara aldırış etmeyen.
- Köseyle alay edenin top sakalı kara gerek :** [A] - Başkalarının kusurlarını görüp alay eden kişinin hiç kusursuz olması gerekir.

Kösteği kırmak : [D] - Uzun süredir bağlı bulunduğu yer ile ilişkisini birden kesmek. Küçük çocuk için yürümeye başlamak.

Köşe bucak : [D] - İkinci, üçüncü, dördüncü derecedeki. Her zaman gidilmeyen yer.

Köşe kapmaca oynamak : [D] - Bir çeşit oyun. Birbirini ısrarla arayan kimselerin birbirlerinin bulunduğu yerlere gitmeleri sebebiyle bir türlü buluşamaları.

Köşe taşı köşede yaraşır : [A] - Değerli bir kişiliğe sahip kimsenin değerli bir makamda bulunması gerekmektedir.

Kötü kişi olmak : [D] - Hâl ve tavırları ile bazı kimseleri kendine düşman etmek.

Kötü komşu insanı hacet sahibi yapar : [A] - Komşular birbirine yardım etmelidir. Ama bazıları bunun farkında olmazlar. Komşusuna gerekli bir aleti sahip oldukları hâlde vermezler. O anda zor durumda kalan komşu o aleti elde etmeye gayret gösterir ve edinir. Hiç aklında yokken bu durum nedeniyle evine bir alet, hacet almış olur.

Kötü komşunun yedi mahalleye zararı vardır : [A] - Komşular birbirine yardım etmelidir. Her komşu bunu diğerinden bekler. Kötü bir anında komşusunun kendisine yardım edeceğinden emindir. Kötü durumla karşılaşp da komşusunun hiç aldırmadığını görürse çok şaşırır ve üzülür. Ama komşusuna güvendiği için de zor duruma düşer. Aynı zamanda o komşunun komşuluk bilmemesi bütün diğer komşuları da üzer herkes huzursuz olur. Beklenen dostluklar mutsuzluklarla biter.

Kötü söyleme eşine, zehir katar aşına : [A] - Dostumuz olan kimseler hakkında kötü konuşmamalıyız. Bu dostluğa yakışmaz. Dostumuz hakkındaki konuşmalarımız kendisi tarafından duyulursa o da bizim hakkımızda belki daha da kötü konuşur, bizi aşağılar. Bu da bizim için büyük bir kötülük olur.

Kötü söz ve kalp akçe sahibinindir : [A] - Kötü söz ve geçmeyen para kimse tarafından kabul edilmez alınmaz. Bunların en sonunda ortaya atana geri döneceği doğaldır.

Kötü söz insanı dinden çıkarır : [A] - Kötü sözler en uysal kimseyi bile sert, kötü yapar. Tatlı sözler ise en sert kimseleri bile uyuma, terbiyeye hürmete mecbur eder.

Kötülük eden kötülük bulur : [A] - Yaşadığımız toplum bizim aynamız gibidir. Ona karşı nasıl davranırsak öyle cevap alırız. Etrafındakileri seven, onlar hakkında iyi şeyler düşünen kimselere etrafındakiler de sevgiyle karşılık verirler. Kötülük yapanlara ise iyilik yapmak çok az kimsenin aklına gelir.

Kötülük her kişinin, iyilik er kişinin kârıdır : [A] - Kolay bir eylem olan kötülüğü her zaman her kimse yapabilir. Özveri, sabır, soyluluk isteyen iyiliği ise ancak mert, yiğit kimseler yapar.

Kucak açmak : [D] - Bir kimseye, kendisini korumaya hazır olunduğunu göstermek. Sevgi göstererek karşılamak.

Kuduz gibi salmak : [D] - Çok şiddetle saldırmak, hücum etmek, öfke ile saldırmak.

Kukla gibi oynatmak : [D] - Bir kimseyi istekleri, kaprisleri doğrultusunda istediği gibi yönlendirmek, istediğini yaptırmak, kullanmak.

Kul azmayınca Hak yazmaz : [A] - Kişi bulunduğu ortamda uyumlu yaşarsa Tanrı ona yardım eder, sabır verir. Böyle yapmaz da azar, kötölükler yapmaya başlarsa Tanrı hem günah yazar, hem de başına olmadık felâketler verir.

Kul hatasız olmaz : [A] - Her kişinin kendine özgü bir kusuru vardır. Bu doğaldır. Kusurlar başkalarına ziyan verecek hâle gelmemelidir. Hiç kimse kusursuz değildir, olamaz.

Kul kurban : [D] - Bir kimseye büyük bir sevgi ile bağlanmak, onun için her fedakârlığı yapmaya hazır olmak.

Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez : [A] - İnsanlar çok sıkıştıkları zaman bütün güçlerini ortaya koyarlar. Bu durumda Tanrı da onlara yardım eder ve sonuçta başarıya ulaşırlar.

Kul köle olmak : [D] - Bir kimseye aşırı bir sevgi ile bağlanıp onun her isteğini yapmaya hazır olmak.

Kul yazgısını görse gerek : [A] - Her insan bu dünyaya geldiği için Tanrı'nın kendisi için takdir ettiği bir yaşam öyküsünü beraberinde getirir. Ama kendi yaşam öyküsünü kendisi bilmez. Yaşadığı sürece bu hikâyenin gerçekleşen bölümleri ile karşılaşır. Üzülür, sevinir, mutlu olur ve böylece devam eder gider.

Kulağı delik : [D] - Etrafında olup biteni çabucak haber alan.

Kulağı kırıste : [D] - Söylenenleri işitmek için çok dikkatle takip eden.

Kulağına çalınmak : [D] - Bir söz başkalarına söylenirken duymuş olmak.

- Kulağına girmek :** [D] - Çok dikkatle dinleyip öğrenmek. Kendisine söyleneni çok dikkatle dinleyip öğrenmek.
- Kulağına kar suyu kaçmak :** [D] - Büyük bir telâş içinde, zor bir duruma girmek, böyle bir duruma girecek haber almak.
- Kulağına koymak :** [D] - Bir kişiye bir fikri aşlamak. Bir kimseye ilerde kullanması için bir şeyler söylemek, bir şeylere alıştırmak.
- Kulağına kurşun akıtmış :** [D] - Sağır olmak. Söylenenleri duymamak, anlamamak.
- Kulağına küpe olmak :** [D] - Başa gelen bir olaydan unutulmayacak bir ders almak.
- Kulağını açmak :** [D] - Söylenenleri dikkat ile dinlemek. İyice dinlemek.
- Kulak çınlamak :** [D] - Başkaları tarafından iyi duygularla anıldığıının farkına varmak.
- Kulak dolgunluğu :** [D] - Bir bilginin işitilerek kulakta kalması. Azar azar da olsa işitilerek akılda tutulan bilgi.
- Kulak kabartmak :** [D] - Belli etmeden dinlemeye çalışmak.
- Kulak kesilmek :** [D] - Çok dikkatle, bütün dikkati ile dinlemek.
- Kulak misafiri olmak :** [D] - Yakınında konuşulan sözleri ister istemez dinlemek.
- Kulak vermek :** [D] - İlgı ve merakla dinlemek.
- Kulakları dolmak :** [D] - Bir konuyu pek çok dinlediği için bıkkınlık gelmek.
- Kulaklarını tıkamak :** [D] - Dinlememek, dinlemek istememek.

Kulaktan dolma : [D] - Başka kimselerden işitilmek yoluyla elde edilen bilgi.

Kulaktan kulağa : [D] - Birbirine gizlice söyleyerek. Bir kimse diğ erinin kulağı na söylemek yoluyla.

Kum gibi kaynamak : [D] - Pek çok kalabalık olmak.

Kuma gemisi yürümüş, elti gemisi yürümemiş : [A]
- Kuma bir erkeğ in evlendiğ i ikinci, üçüncü vb. kadınlara denir. Elti ise erkek kardeşlerin karılarının birbirlerine göre durumlarıdır. Bir evde kuma varsa son söz evin erkeğ inin olacağı ndan kumaların bir arada bulunmaları, anlaşmazlıklarını çözmeleri mümkün olacaktır. Ama eltilerin her birinin kocaları ayrı olduğ u için tutumları ayrı olacaktır. Bir birlik elde edilemeyeceğ inden eltilerin bir evde oturmaları, kavgasız gürültüsüz geçinmeleri mümkün değildir.

Kumda oynamak : [D] - Çok arzu ettiklerini elde edememek.

Kumpas kurmak : [D] - Birisini kötü bir duruma düşürmek için tuzak kurmak, hazırlık yapmak.

Kurban eti ile köpek avlanmaz : [A] - Toplumda faydalı olan şeylerin bazen her kişı tarafından kullanılması zarar getirir. Bu şeyler tam güvenilir kimsele rin elinde bulunmalıdır. Bir işde tam başarı; gereken her şeyin tam ve zamanında gelmesi ile mümkündür. Böyle olmazsa başarı da tam olamaz.

Kurban olmak : [D] - Bir amaç için canını esirg emek, kendini feda etmek.

Kurbanlık koyun gibi bel bel bakmak : [D] - Ne olacağı nı, nasıl olacağı nı anlamadan şaşkın şaşkın bakınmak.

Kurdu koyun ile bir araya getirmek : [D] - Toplumda düşmanlığa son verip herkesin güvendiği tarafsız bir yönetimi uygulamak. Çok iyi bir yönetim sergilemek.

Kursağında hâlâ ekmeği durmak : [D] - O kişi tarafından beslenilmiş olmak. Her şeyini o kişiye borçlu olmak.

Kurşuna dizmek : [D] - Kurşun atarak öldürmek. Asker tarafından kullanılan, askerî bir silâhla atılan kurşunla öldürmek.

Kurşun dökmek : [D] - Kişiyi her türlü kötülüklerden ve bakışın (nazar) etkisinden korumak ve kurtarmak için yapılan bir harekettir. Bir kapta eritilen kurşun, hasta olduğu kabul edilen kişinin başının üstünde tutulan içi su dolu bir kaba birden dökülür. Kurşunun suya değip sertleşmesi ile aldığı şekle bakılarak yorumlar yapılır.

Kurda neden boynun kalın demişler, kendi işimi kendim görürüm demiş : [A] - Her işini kendi yapan kimseler rahat ederler, iş yapmanın huzur ve mutluluğunu duyarlar, hem de işlerinin sonuçlarını bildikleri için üzüntü duymazlar. Kimseye minnet etmedikleri gibi etrafın sevgisini de kazanmış olurlar.

Kurt bile komşusunu yemez : [A] - En kötü insanlar bile yakınlarında bulunanlara bir fenalık yapmazlar.

Kurt dumanlı havayı sever : [A] - İnsanlar kendi çıkarları için bir iş yapacakları zaman engellenmek istemezler. Bunun için de kimsenin kendilerini engelleyemeyeceği karışık bir ortamı seçerler. Yapacaklarını hem kimsenin engeline kalmadan hem de elverdiğince gizli yapmış olurlar. Kötülük yap-

mak isteyenler de karışık ortamları sever, seçer ve iz bırakmadan ortadan kaybolurlar.

Kurt kocayınca köpeklere maskara olur : [A] - Güçlü iken herkes tarafından sayılan, hürmet edilen hatta korkulan kimseler, güçlerini kaybettikleri zaman en basit, en küçük kişiler tarafından bile hafife alınırlar, alay konusu olurlar.

Kurt masalı okumak : [D] - Karşısındakini kandırmak için çok uzun, inandırıcı olmayan bahaneler sıralamak. Boş sözlerle kandırmaya çalışmak.

Kurtlarını dökme : [D] - Çok istediği bir şeyi istediği kadar yapmak. Eğlenmek, bol bol ve coşarak eğlenmek.

Kuru başına : [D] - Yalnız, tek başına, kimsesiz.

Kuru iftira : [D] - Dayanağı bulunmayan, asılsız suçlamalar.

Kuru gürültü : [D] - Sonuç vermeyen konuşmalar, bağırıp çağırmalar.

Kuru kalabalık : [D] - Bir işe yaramayan insan topluluğu. Faydası olmayan eşyalar. Kırık dökük eşyalar.

Kuru sıkı : [D] - Kurşunun ucundaki çekirdek kısmını çıkarıp barutun çıkardığı sestten yararlanmak için yapılan patlatma işi. Karşısındakini korkutup yıldırmaq için yapılan, aslı olmayan tehditler, sun'i öfke gösterisi.

Kuru soğuk : [D] - Ayaz, yağmursuz ve soğuk hava.

Kuru tahtada kalmak : [D] - Hiç eşya olmayan bir evde oturmak zorunda kalmak.

Kuru lâf karın doyurmaz : [A] - Bir gayret göstermeden, bir yatırım yapmadan yalnızca boş sözlerle bir

iş yapmak, olumlu sonuç elde etmek, mümkün değildir.

Kurunun yanında yaş da yanar : [A] - Bir toplumda yapılan kötülükler nedeniyle suçluların yanında bazen suçsuzlar da büyük zarara uğrarlar. Çünkü bir bakışta suçlu ile suçsuzu ayırmak bu durumlarda çok zorlaşır.

Kusursuz dost arayan dostsuz kalır : [A] - Dünyada kusursuz insan bulmak mümkün değildir. Her kişinin az veya çok kusuru vardır. Bunun içindir ki hiç kusursuz kimseyi dost diye arayan kimse böyle birini bulamayacağı için dostsuz kalacak demektir.

Kusursuz güzel olmaz : [A] - Her güzel şeyin bir eksik tarafı vardır. Bu kişiye göre de değişir. Bunun için kusursuz bir güzellik aramak, bulmak mümkün değildir.

Kuş beyinli : [D] - Aptal, akılsız.

Kuş gibi hafif : [D] - Çok hafif.

Kuş kadar canı olmak : [D] - Cılız, küçük, dayanıksız olmak.

Kuş mu konduracak : [D] - Çok çok güzel bir şey mi yapacağı sanılıyor?

Kuş sütünden başka her şey olmak : [D] - Her çeşit güzel ve pahalı yiyecek var.

Kuş sütü ile beslemek : [D] - Çok değerli, az bulunur yiyeceklerle besleyip doyurmak. Çok iyi bakmak.

Kuş uçmaz, kervan geçmez : [D] - İssiz, kimsenin uğramadığı yer, yerler.

Kuşa benzemek : [D] - Bir işe yaramaz hâle gelmek. Değersiz kullanılmaz hâle gelmek.

Kuyruğu dikmek : [D] - Bulunduğu yerden koşarak uzaklaşmaya başlamak.

Kuyruğu kapana kısılmak : [D] - Zor bir durum içine düşmek. Kolay kurtulunmayacak, zor bir durum içine düşmek.

Kuyruğu titretmek : [D] - Ölmek.

Kuyruğuna basmak : [D] - Durup dururken bir kimseyi tahrik edip ayaklandırmak, saldırmasını sağlamak.

Kuyruğuna teneke bağlamak : [D] - Aşağı duruma getirilmiş bir kimseyi alay edilir bir biçimde işinden kovmak, aşağılamak. Çok alay edip zor duruma düşürmek.

Kuyruğunu kıstırmak : [D] - Birini zor duruma düşürüp kısıklarak yakalamak. Cevap veremez, itiraz edemez duruma düşürmek.

Kuyruk acısı : [D] - Eskiden kalan öfke, hınç. Daha önce karşılaşılan bir kötü olayın etkisiyle duyulan kin, intikam duygusu, hınç.

Kuyruk sallamak : [D] - Yaltaklanmak.

Kuyruklu yalan : [D] - Büyük yalan. Çok süslü, abartmalı yalan.

Kuyusunu kazmak : [D] - Felâketini hazırlamaya çalışmak. Felâkete düşmesi için düzen kurmak, tuzak hazırlamak.

Kuzguna yavrusu Anka görünür : [A] - Her anne, baba kendi çocuğunu başkalarının çocuğuna göre çok güzel, çok akıllı çok üstün ve değerli görür. Her kişi, kendi eserini başkalarınınkine göre çok güzel ve kusursuz, üstün görür.

Kuzu postuna bürünmek : [D] - Başka kimseleri kandırmak için kendini masum, suçsuz ve günahsız göstermek. Zararsız göstermek.

Küçük dağları ben yarattım demek : [D] - Böbürlenmek, fazlaca gururlanmak. Etrafındakilere tepeden bakmak.

Küçük dilini yutmak : [D] - Çok şaşırmak. Donakalmak.

Küçük düşmek : [D] - Herhangi bir sebeple itibarı sarsılmak. Değeri azalmak. Onuru sarsılıp kırılmak.

Küçük suda büyük balık olmaz : [A] - Büyük ve değerli kimseler, büyük toplumlarda yetişirler.

Kül kedisi : [D] - Uyuşuk, miskin, ateşi çok sevip hep ateş başında bulunan. Cana yakın, sokulgan.

Kül yutmamak : [D] - Kanmamak, aldatılmamak. Davavereleri önceden sezmek.

Külâh giydirmek : [D] - Birine oyun etmek. Kandirmek, aldatmak.

Külâh kapmak : [D] - Düzenler çevirerek bir işin başına geçmek.

Külâhına anlatmak : [D] - Söylenenlerin yalan olduğunu biliyorum, inanmıyorum, kanmıyorum.

Külâhını havaya atmak : [D] - Çok sevinmek. Mutluluk duymak.

Külâhını ters giydirmek : [D] - Aldatmak. Bir kişiyi yaptıklarına pişman edecek derecede ağır bir yenilgiye uğratarak kandirmek.

Külâhları değişmek : [D] - Aralarındaki dostluk bozulmak. Araları bozulmak. Bozuşmak.

Külhancının beyliği hamacılıktır : [A] - Basit işlerde çalışan kültürsüz kimseler ne kadar yükselseler de ancak çalıştıkları işin başı olabilirler.

Külünü göğse savurmak : [D] - Perişan etmek. Parçalayıp bir şey bırakmamak üzere dağıtmak.

Küp gibi : [D] - Çok şişman. Tık naz.

- Küpe binmiş kamçıyı eline almış : [D]** - Çok kızmış öfkelenmiş, yatıştırmak pek mümkün değil.
- Küplere binmek : [D]** - Çok öfkelenmek. Kızmak.
- Küpünü doldurmak : [D]** - Eline geçirdiği fırsatları değerlendirerek çok para biriktirmek.
- Kürek gibi dili olmak : [D]** - Büyüklerine çok kötü ve saygısızca cevaplar vermek, saygısız davranmak.
- Kürk ile börk ile adam olunmaz : [A]** - Bir kimsenin değeri onun içindedir. Kılık ve kıyafetin düzgünlüğü o kişinin değerli bir kimse olduğunu göstermez.
- Kürkünün kürkü, börkünün börkü olmaz : [A]** - Başkalarına güzel şeyler yapan kimseler aynı şeyleri başkalarına yaptıkları güzellikte kendileri için yapmazlar, üşenirler savsaklarlar.

Laçka olmak : [D] - İşe yaramaz olmak. İşlemez durumda olmak.

Lâf ağzında kalmak : [D] - Söylemek istediğini tam söyleyip bitirememek, sözü söyleyip bitirmeye vakit bulamamak.

Lâf atmak : [D] - Bir başkasına dokunacak şekilde sözler söylemek. Çene çalmak.

Lâf dinlemek : [D] - Söz tutmak. Söylenenleri yerine getirmek.

Lâf ebesi : [D] - Çok söz söyleyen, herkese söz yetiştiren kimse.

Lâf lâfı açar : [A] - Karşılıklı konuşmalarda konuşma bir süre uzadığı zaman sözden başka söze geçilmeye başlanır. Başlangıçta hiç düşünülmeyen konulara kadar söz uzar gider.

Lâf ile peynir gemisi yürümez : [A] - Bir kimsenin kendini övmesi ile, söz ile gereken işde gereken sonuçlar alınmaz.

Lâf işitmek : [D] - Paylanmak, azarlanmak.

Lâf olsun diye : [D] - Âdet yerini bulsun gibisinden.

Lâf söyledi balkabağı : [D] - Anlamı olmayan, ipsiz sapsız sözler söyleyenler için kullanılır.

Lâf taşımak : [D] - Bir kişi aleyhinde söylenmiş ve gizli kalması gereken konuşmaları o kimseye iletmek.

Lâf torbaya girmez : [A] - Bir konu hakkında konuşurken iyice düşünmeliyiz. Ağzımızdan çıkan bir sözü geriye çevirmemiz, saklamamız mümkün değildir.

Lâfa tutmak : [D] - Bir kimseyi konuşarak alıkoymak, konuşmayı uzatmak.

Lâfı ağzına tıkamak : [D] - Söylenen söz bitmeden, (karşıdakinden gelen tepki ile) sözün sonunu getirmeyip, susturmak.

Lâfı ağzından çıkarmak : [D] - Sözü söylemek. Söyleyivermek. İstemediği şeyi söyleyivermek.

Lâfı ağzında kalmak : [D] - Sözünü bitirememek.

Lâfı çığnemek : [D] - Anlatılmak isteneni bir şekilde açık biçimde söyleyememek. Gevelemek.

Lâfı mı olur? : [D] - Pek önemli değil. Ondan önemlileri pek çoktur.

Lâfın iyisi şaka ile söylenir : [G.S] - Bir kimseye bir şeyi söylemek istiyorsak onu kırmadan, sıkmadan söylemek en doğru yoldur. Bu da şaka ile olur.

Lâfla peynir gemisi yürümez : [A] - Çalışmadan, gerekiyorsa kapital olmadan sonuç almak, söz ile işleri yürütmek mümkün değildir.

Lâfla karın doymaz : [D] - Boş lâflar ederek kendimizin ve allemizin geçimini temin etmek mümkün değildir.

Lâkırdı ağzından dırhemle çıkmak : [D] - Çok az konuşmak.

Lâkırdıyı ağzına tıkamak : [D] - Konuşmasını yarıda kestirmek. Konuşturmamak.

Lâkırdıyı çığnemek : [D] - Uzun konuşup, istediğini tam olarak anlatamamak.

Lala paşa eğlendirmek : [D] - Karşısında bulunan nazik kimseyi eğlendirmeye çalışmak. İşini bırakıp karşısındaki nazlı kimseyi eğlendirmeye çalışmak.

Lâmı cimi yok : [D] - Başka çaresi yok, karşı çıkmaya gerek yok, tereddüde gerek yok.

Lâtife latif gerek : [A] - Kişiler ince, hoş a gider, nük-
teli olmalıdır. Şakalar karşısındaki kırmayacak bi-
çimde olmalıdır. Şaka yapan kimse karşısındaki
çok iyi anlamalı, kırmadan, incitmeden şaka yapa-
bilmelidir.

Leb demeden leblebiyi anlamak : [D] - Bir kimse da-
ha söze tam başlamadan ne demek istediğini anla-
mak. Anlayışlı, zeki olmak.

Leke sürmek : [D] - Suç atmak. Üstüne suç yükle-
mek. Kötülemeye, aşağılamaya çalışmak.

Leyleği havada görmek : [D] - Çok gezen kimseler
için söylenir. Bu yıl leyleği ayakta gördüğü için çok
gezecek. Çok gezmesinin nedeni leyleği ayakta
görmüş olmasıdır.

Leyleğin ömrü lâklâk ile geçer : [A] - Aylak iş güç
sahibi olmayan kimseler bütün günlerini orada bu-
rada boş lâflar söyleyerek boşa geçirmiş olurlar.

Leyleğin yuvadan attığı yavru gibi olmak : [D] - Bü-
yük yakınlık gördüğü yerden çevresinden uzaklaş-
tırılmış olmak, hiç ilgilenilmemek.

Lisan gönlün tercümanıdır : [G.S] - İnsanın gönlün-
de iyi duygular olabilir, bu duygular dünyanın en
yüce duyguları da olabilir. Ancak bunların güzelli-
ğini bilmek anlamak mümkün değildir. Konuşmala-
rımız gönlümüzün tercümanıdır. Onun içindir ki içi-
mizin iyiliği çok güzel bir konuşmayla ancak karşı-
mızdaki tarafından anlaşılır. Bu da iyi konuşmanın
büyük değerini gösterir.

Lisan-ı hâl ile söylemek : [D] - Uygun bir biçimde
söylemek, tavır ve hareketleri ile de etkili olacak bir
biçimde söylemek.

- Lodosun gözü yaşlı olur : [A]** - Lodos rüzgârının sonunda mutlak yağmur gelir, yağar.
- Lokma ağzında büyümek : [D]** - İştahsızlıktan veya herhangi bir nedenden dolayı çiğnediği lokmayı bir türlü yutamamak.
- Lokma çiğnemedен yutulmaz : [A]** - Bir işin iyi sonuçlanması için gereken önem ve çalışma gösterilmelidir. Aksi hâlde iş istenildiği biçimde bitirilemez.
- Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır : [A]** - Bir kişiye yemek yedirmek, armağanlar vermek o kişinin ihtiyaçlarını karşıladığı için değil aradaki sevgiyi çoğalttığı için çok değerlidir.
- Lokman bile çare bulamaz : [S.G]** - Derdi çok büyük. En değerli hekim bile derdinin çaresini bulamaz.
- Lokmasını saymak : [D]** - Sofradaki kişinin yediklerine çok dikkatle bakmak, takip etmek. Ne kadar yiyeceğini hesaplamak, çok yiyeceğinden çekinip korkmak.
- Lök gibi oturmak : [D]** - Bütün ağırlığıyla oturmak, çevresindekilerin huzurunu kaçıracak biçimde, biraz da kabaca oturup kurulmak.
- Lütfu ile kahrı eşit olmak : [D]** - İyilikleri ile kötülükleri birbirine eşit, fazlaca seilmeyen, pek de yerilmeyen bir kimse olmak.
- Lûgat paralamak : [D]** - İyi anlaşılamayan, çoğunluğu yabancı, ağdalı kelimelerle oluşturduğu cümleleri kullanmak. Ağdalı konuşmak.

Maaş bağlanmak : [D] - Kendisine aylık veya yıllık bir gelir verilmek, tahsis edilmek.

Madalyanın ters yüzü : [D] - Olumlu ve iyi görünen bir durumun, düşünülmesi gerekli diğer bölümleri. Çözölmüş gibi görünen bir problemin çözüm bekleyen diğer tarafları.

Madik atmak : [D] - Hile yapmak, aldatmak, zarar ve ziyana sokmak.

Mahalle karısı : [D] - Terbiyesiz, şirret, kavgacı kadın.

Mahallebi çocuğu : [D] - Çok nazlı büyütölmüş, dayanıksız, beceriksiz çocuk.

Mahalleyi ayağa kaldırmak : [D] - Güröltü edip etrafı rahatsız ederek telâşlandırmak. Güröltü patırtı etmek.

Mahkeme duvarına benzemek : [D] - Utanması kaybolmak. Utanılacak şeyler söylenildiği, konuşulduğu hâlde etkilenmemek.

Mahkeme kadiya mülk değil : [A] - İnsan yaşamı süresinde güçlü makamlara gelebilir. Böyle makamlara gelince böbürlenmemeli, etrafındakileri küçük, kendini büyük görmemelidir. Çünkü gün gelecek bu makamı bırakmak zorunda kalacaktır. Makamında etrafındakileri küçük gören, kıran kimseler makamlarından ayrıldıklarında kendileri de etrafındakiler tarafından küçümsenecektir.

Mahkemeye düşmek : [D] - Meydana gelen anlaşmazlık sebebi ile iki tarafın bu anlaşmazlığı çözmek için mahkemeye başvurması. Mahkemelik olmak.

Mahşer midillisi : [D] - Boyu kısa, lâf taşıyan, fitne yapan.

Makable şamil olmak : [D] - Kabul edildiği tarihten önceki zamanlarda da geçerliliği olmak.

Makaraları koyvermek : [D] - Kendine hâkim olamayıp kahkahalarla gülmek. Gülmekten kendini alamamak.

Makbule geçmek : [D] - Beğenilmek işe yaramak.

Maksadı üzüm yemek değil, bekçi dövmek : [D] - Çok önemli işleri varken onlarla uğraşmıyor, gereksiz çalışmalarla vakit harcıyor.

Mal adama, hem dost, hem düşmandır : [A] - Mal insanı rahat ve huzurlu yaşattığı için dosttur. Kişinin dengesinin bozulmasını sağlar. Mala göz dikenler mal sahibini tehdit eder, öldürebilirler bile. Bunun için mal aynı zamanda düşmandır.

Mal bulmuş Mağribi gibi : [D] - Çok büyük bir fırsat elde etmiş ve bundan yararlanmaktan duyulan hırs ve mutlulukla.

Mal canlısı : [D] - Malı, maddeyi çok seven.

Mal canı kazanmaz, can malı kazanır : [A] - İnsanlar fazla kazanacağım diyerek sağlıklarını tehlikeye atmamalıdır. Kişi sağlıklı olursa mal kazanması, pek çok kazanması mümkündür. Ama sağlığını kaybederse mal da kazanamaz olur. Bunun için sağlığımız için malımızı harcamaktan çekinmemek lâzımdır.

Mal canın yongasıdır : [A] - Can her şeyden kıymetlidir. Ama zorluklarla elde edilen mal da cana yakın değer taşır. Bunun içindir ki kimse malının boş yere kaybolmasına, elinden alınmasına tahammül edemez, katlanamaz.

Mal etmek : [D] - Belli bir masraf ile sağlamak. Kendisinin olmayan bir malı sahiplenmek.

Malın bekçisi zekâtıdır : [A] - Malı çok olan kimse malı az olanların veya olmayanların dikkatini çeker. Aralarının açılmasına sebep olur. Bunun için Müslüman'lıkta zekât konmuştur. Zenginler maddî güçleri nispetinde fakirlere yardım ederlerse, toplumdaki dengesizlik, zengin-fakir düşmanlığı ortadan kalkar, toplum kişileri de huzurlu ve mutlu olurlar.

Mal melâmeti örter : [A] - Zengin olmak insanların kusurlarını örter.

Malın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın : [A] - Su, insan ve bitki yaşamı için çok önemlidir. Tarla suya ne kadar yakın olursa verimi de o kadar fazla olur. Hele eve yakın olursa bakımı ve güvenliği de iyice kolaylaşmış demektir.

Malını yemesini bilmeyen zengin her gün züğürttür : [A] - Züğürt kimse parası olmadığı için yokluk içindedir. Parasını yiyemeyen kimseler ise paraları olduğu hâlde bu yokluğu çekenlerdir.

Malumu ilâm : [D] - Bilinen bir şeyi söyleme, bildirme.

Mana vermek : [D] - Yorumlamak, kendi düşüncesi doğrultusunda yargılamak.

Manda gibi sudan çıkmamak : [S.G] - Suyu çok sevdiği ve ihtiyaç duyduğu için hep su içinde kalmayı istemek.

Maneviyatı bozulmak : [D] - Korku içinde kalmak. Sarsılmak.

Mangal kenarı kış gününün lâlezarıdır : [G.S] - Mangal kenarlarında kış günü toplanılır. Isınmak

için yapılan bu toplantı aynı zamanda insanları birbirlerine yaklaştırır. En güzel bilmeceler, fıkralar, mâniler, hikâyeler, masallar burada söylenir. İnsanlar çok mutlu olur. Bu mutluluk yaz günü en güzel lâle bahçesinden alınan zevkten daha da güzeldir.

Mangalda kül bırakmamak : [D] - Yüksek sesle ve övünerek hiçbir zaman yapamayacağı işleri yapmış olarak göstermek. Yüksekten atmak.

Mantar gibi yerden bitmek : [D] - Kendi kendine ortadan çıkıvermek, çabucak türemek, bitivermek.

Marmara çırası gibi yanıp tutuşmak : [D] - Birdenbire hiddetlenmek, coşmak. Büyük ziyana girmek. Kurtuluş umudu kalmamak, batmak.

Mart ayı dert ayı : [A] - Mart ayı kış ile ilkbahar arasındaki geçiş ayıdır, havalar (her gün denecek kadar) sık değişir. İnsanların bu sebeple hastalanması kolaylaşır. Aynı zamanda yiyecek ve yakacakların da sonunun geldiği sıkıntılı bir aydır.

Mart çıkmadıkça dert çıkmaz : [A] - Kışın getirdiği ağır şartlar, hastalıklar mart ayı çıkmadıkça bitmeyecektir.

Mart içeri plre dışarı : [D] - Mart ayı gelince havaların ısınmaya başlaması anlatılır. Biri gelince, diğeri gitmek zorunda kalanlar arasındaki olumsuz tutumu anlatır.

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır : [A] - Mart ayı çok kere soğuk geçer, kışın sonu da olduğu için genelde yakacaklar da bitmiştir. Bu nedenle soğuktan korkan, şaşırان ev halkı evde ne bulursa yakar ısınır.

Mart kedisi gibi : [D] - Çok çapkın, uçarı, azgın.

Martta sürmez, eylülde ekmezsen sabanı bırak :

[A] - Her çiftçi işlerini zamanında yapmalıdır. Yapmaz ise ürün alamaz, ziyan eder.

Masal gibi bir varmış bir yokmuş : **[D]** - Hayatta her şey geçicidir. Ömür bile geçici ve kısadır. Çok kısa zamanda biter gider. Bunun için gönül yıkıcı olmalıdır.

Masal okumak : **[D]** - Kandırmaya çalışmak. Yalanlar söyleyerek kandırmaya çalışmak.

Masraf kapısı açmak : **[D]** - Para harcamayı gerektiren bir işe girmek, başlamak.

Maşa varken elini yakma (Elini ateşe sokma) : **[A]** - Tehlikeli işi yaptıracak bir başkası varsa o işe bizzat girmek, yapmak hatalıdır. Nasıl yapılacağını bilmediğimiz işi yapmadan önce işin nasıl yapıldığını öğrenmek faydalı olur.

Maşaallahı var : **[D]** - Çok iyi, nazar değmesin.

Maşası olmak : **[D]** - Bir kimsenin isteklerini yerine getirir olmak, aracı olmak.

Mat etmek : **[D]** - Satrançta karşısındakini yenmek. Karşısındakini cevap veremez durumda bırakmak.

Matrak geçmek : **[D]** - Biriyle eğlenmek, alaya almak.

Maval okumak : **[D]** - İnanılması zor şeyler, yalanlar uydurmak, söylemek.

Mayasız yoğurt tutmaz : **[A]** - Bir işin başarı ile başlayıp sonuçlanabilmesi için gereken önemli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Hiç sermayesi olmayan kimsenin çok çok para kazanması mümkün değildir.

Maymun iştahlı : **[D]** - Sık sık karar değiştiren, beğenisi sık sık değişen kimse. Her şeyden çok çabuk bıkan.

- Maymun suratlı :** [D] - Çirkin, kötü görünüşlü.
- Maymunun gözü açılmak :** [D] - Kandırılamamak.
Daha önce kolayca kandırıldığı hâlde artık hakikatleri öğrendiği için kandırılamamak.
- Mazlumun ahı yerde kalmaz :** [A] - Güçlü kimseler tarafından zulüm yapılan kişilerin kötü duası, Tanrı tarafından mutlak kabul edilir. Ve en güçlü kimse-ler bile güçlerini kaybedip zor duruma düşerler.
- Mecnun gibi gezmek :** [D] - Akıllı başta olmadan dolaşmak. Gönlü sevda dolu olarak dolaşmak, gezmek.
- Mecnun ile Leyla misali :** [G.S] - Birbirine kavuşamamış insanların büyük özlemlerini andırır durumda özlemleri olan. Kavuşarak bitmesi mümkün olmayan özlemleri olan.
- Medine fukarası gibi dizilmek :** [D] - Bir iş yaptırmak için sıra sıra dizilip uzun zaman beklemek.
- Melek gibi kimse olmak :** [D] - İyi huylu, anlayışlı, sakin, uysal olmak.
- Meramin elinden bir şey kurtulmaz :** [A] - Bir şeyi yapmayı çok arzu eden, hevesli, azimli kimse mutlaka o işi yapar başarıya ulaşır.
- Mercimeği fırına vermek :** [D] - (Kadın ile erkek için) Gizlice anlaşıp sevişmeye başlamak.
- Merdiven dayamak :** [D] - Yaklaşmak. Bahsi geçen yaşa yaklaşmak.
- Merhabayı kesmek :** [D] - Dostluğu bitirmek, vazgeçmek.
- Merhametten maraz doğar :** [A] - Kendilerine acıyıp iyilik yapılan kişiler bütün bütün tembelleşip iyilik edenin üstüne yıkılırlar. İyilik eden kendilerini uyar-

diğında veya bu hâle dayanamayıp iyiliğı kestiğinde de ona düşman kesilir, iyilik gördükleri kimseye söylemediklerini bırakmazlar. Bunun için iyilik yaparken çok dikkatli davranmak gerekir.

Merkebe altın semer vurulsa merkep yine merkeptir : [Ö] - Eşeğı en süslü semer yaptırılsa, hatta bu semer altından yaptırılsa bu kıymetli eşya eşeğı değer kazandırmaz. Eşek eşeklikten kurtulup başka bir yaratık olmaz. Bunun içindir ki insanlar süslü elbiseler giyerek insanlıklarını iyiye götüremezler. Kötü insan süslü elbiseler içinde de kötü, iyi insan çul çabut içinde de iyidir.

Mesele çıkarmak : [D] - Önemsiz bir konuyu öne çıkarıp problem yapmak. Anlaşmazlık çıkarmak.

Meteliğı kurşun atmak : [D] - Hiç parası olmamak, kalmamak.

Meydan dayağı : [D] - Eski yıllarda suçlulara herkesin gözü önünde bir meydanda atılan dayak.

Meydan okumak : [D] - Hasmindan korkmadığını belli ederek karşılaşmak istemek.

Meydan vermemek : [D] - Fırsat vermemek. Bir kötü durumun olmasına fırsat vermemek.

Meydana gelmek : [D] - Oluşmak, olmak.

Meydanı boş bulmak : [D] - Korkulacak, engel olacak kimse olmadığını anlayıp istediğini yapmaya çalışmak.

Meyhaneciden kefil istemişler, bozacıyı göstermiş : [A] - Toplumda uygunsuz işleri yapanlar kendi haklılıklarını, kendisi gibi uygunsuz işler yapanları göstererek savunmaya çalışırlar.

Meyveli ağacı taşlarlar : [A] - Bilgisi, zenginliği veya hüneri ile toplum içinde yükselmiş kimselere hücum edenler, onları çekemeyenler çoktur.

Mezar kaçkını : [D] - Çok zayıf kimse.

Mezar taşı ile öğünülmez : [A] - Kişi kendi çalışmaları ve başarıları ile öğünmelidir. Kendisinden önce başarıya ulaşmış, bugün hayatta olmayan kişilerle öğünmek doğru değildir. Hele kendi bir iş yapmadan eskilerle öğünmek hiç de doğru değildir.

Mırın kırın etmek [D] - İstenilen bir işi yapmamak için çeşitli bahaneler uydurmak.

Mısır'a sultan oldu : [Ö] - Büyük bir ilerleme yaptığını herkes duydu.

Mızrak çuvala sığmaz : [A] - Toplulukta herkesin bildiği hakikatleri gizlemenin imkânı yoktur. Nasıl olsa bir gün duyulur.

Mide bulandırmak : [D] - Kuruntuya düşürmek, şüphe uyandırmak. Kusakak hâle getirmek.

Midesi kaldırmamak : [D] - Yediği maddeyi midesi sindiremediği için rahatsız olmak. Ayıplanacak bir şeyi yapmamak.

Mideye oturmak : [D] - Yeniden bir şeyin hazmedilmeyip midede kalması ile verdiği rahatsızlık.

Mim koymak : [D] - Unutmamak için gerekeni yapmak. Damgalamak. Kötü diye sınıflandırmak, öyle kabul etmek. Gerekli zamanda birine hatırlatmak için unutulmamasını sağlamak.

Minareyi çalan kılıfını hazırlar : [A] - Çok büyük suçları işleyen kimseler de bu suçlarını gizlemek için önceden gereken bütün önlemleri alırlar.

Minder çürütmek : [D] - Bir iş yapmadan ve oturarak bütün vaktini bir yerde geçirmek. Oturarak yapılan işlerde (okumak, inceleme vb.) büyük zaman çalışmak.

Miskinler tekkesi : [D] - Bir iş yapmadan tembel tembel oturan kimselerin toplu olarak bulunduğu yer.

Misafir kısmeti ile gelir : [A] - Ev sahibi olarak misafir geldiği zaman sıkılıp üzülmemek gerekir. Misafiri eve gönderen Tanrı iradesidir. Bunun için Tanrı misafirin kısmetini de beraberinde gönderir. Misafir geldiği eve yük olmadığı gibi ferahlık da getirir. (Atalarımız şu söze inanırlardı. Misafir on kısmet ile gelir, birini yer dokuzu eve kalır.)

Misafir misafiri sevmez, ev sahibi ikisini de sevmez : [A] - Misafir kendinden sonra gelen misafiri sevmez. Kendisine olan ilginin bir kısmını yeni misafir alır. Ayrıca ikramın da bir kısmı yeni misafire yapılır. İki misafirin çekişmeleri, ev sahibine verdikleri külfet sebebi ile ev sahibi ikisini de sevmez olur.

Misafir on kısmetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır : [A] - Ulusumuzun inanişına göre gelen misafir yük olmaz. Misafirin yediğinden kat kat fazlasını Allah ev sahibine verir, bağışlar.

Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer : [A] - Misafir gittiği evin maddî gücünü düşünerek nasıl ağırlanması gerektiğini kendisi hayal edebilir. Ama bu tutum yanlıştır. Ev sahibi ne yaparsa, ne ikram ederse onunla yetinmek zorundadır.

Misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur : [A] - Misafir, ev sahibinin kendisine çok şeyler ikram

edeceğini umar. Ev sahibi ise bütçesini ayarlamak zorundadır. Bunun için çok defa misafirin umdukları gerçekleşmez.

Misafirlik üç gündür : [A] - Misafirlik üç günden fazla sürmemelidir. Ağırlayan da bu külfetin üç gün sonra biteceğini bilerek elinden gelenin en çoğunu gösterir. Ancak bu süre üç günü geçerse ev sahibi zor durumda kalır. Hele misafirliğin ne zaman biteceği bilinmezse ev sahibi iyice zor duruma düşer ve misafirine ilgisi, sevgisi kalmaz. Çok samimi kimseler üç günden fazla misafir kalacaklarsa evin her türlü işine ve giderine dördüncü gün katılmaya başlamalıdır.

Misafirin akılsızı ev sahibini ağırlar : [A] - Misafir gidilen yerde misafire yakışır davranışlarda bulunmak gereklidir. Aşırı hareketler, dalkavukluğa varan saygı gösterisi ev sahibini rahatsız eder, istediği şekilde hareket etmesini önler.

Muhabbet iki baştan olur : [D] - Sevgi karşılıklı olmalıdır. Karşılıksız sevgi mutluluk ve huzur getirmez.

Mum dibine ışık vermez : [A] - Bazı kimseler başkalarına karşı çok cömerttir. İyilik yaparlar, onların sıkıntılarını hafifletirler, iyilik meleği olarak anılırlar. Ancak bu kimseler yaptıkları iyilikleri kendi yakınlarına yapmazlar. Bu yaşantılarındaki ters tutumdur. Bilginin getirdiklerinden yararlanılır. Bunu öğrenenler yararlandığı hâlde bazen öğretmenler yararlanmasını bilmezler.

Mum gibi olmak : [D] - Yaramazken çok uslanmış duruma gelmek. İnadından arınmış olmak.

- Muradına ermek :** [D] - İstedigine, dileğine kavuşmak.
- Murdar öldüğüne bakmaz, öd ağacından tabut ister :** [D] - Kendisinin kötü durumunu düşünmez, en lüks, en pahalı şeyleri ister.
- Muşmula suratlı :** [D] - Çirkin. Yüzünde pek çok buruşuk ve kırışık olan kimse.
- Mühür kimde ise Süleyman odur :** [A] - Bir konuda yetkili kimse onun sözü geçer, onun sözlerini dinlemek, uygulamak gerekir.
- Mulahazat hanesini açık bırakmak :** [D] - Bir gıdışı yakından izlemek, olayın gelişmesine göre sonuca varmak. Son sözünü söylememek.
- Mürekkep yalamış :** [D] - Okuyup, yazmış. Eğitim görmüş.
- Mürekkebi kurumamak :** [D] - Yazılı bir anlaşmanın üzerinden çok kısa bir zaman dahi geçmeden. Çok yeni.
- Mürüvvete endaze olmaz :** [A] - Yardımseverliğin, iyiliğin, insanlığın, mertliğin ölçüsü olmaz. Elimizden geldiği kadar çok iyilik, mertlik ve yardım yapılmalıdır.
- Mürüvvetini görmek :** [D] - İyi ve mutlu günlerini görüp sevinç, mutluluk duymak. Evlâdının iyi ve mutlu günlerini, kendisine yardım ve hizmetini görerek mutlu olmak.
- Müstakim ol, Hazreti Allah utandırmaz seni :** [A] - Her ortamda, her zaman insan doğru olmalıdır. Doğru olanın yardımcısı Hazreti Allah'tır. Allah ona yardım eder. Onu utandırmaz. Onu mutlu eder.

Nabza göre şerbet vermek : [D] - Kişiliğini dahi gerektiğinde ikinci plâna atarak ortamın dilediği, hoşlandığı hareketleri yapıp hoş görünmek istemek. Sevgi kazanmak istemek.

Nabzını yoklamak : [D] - Niyetlerini anlamaya çalışma. Gerçek düşüncesini anlamaya çalışmak.

Nal toplamak : [D] - Bir yarışta en geride kalmak. Başarı gösterememek.

Nalinci keseri gibi hep kendine yontmak : [D] - Hep kendi çıkarını düşünerek hareket etmek. Hareketlerinde hep kendi çıkarını sağlayacak şekilde davranmak.

Nalları dılmek : [D] - Ölmek. Hayvan için, ölmek. Kaba kimseler için, ölmek.

Namaza meyli olmayanın ezanda kulağı olmaz : [A]
- Bir işin bütününe istemeyen kimseler, o işin ayrıntıları ile hiç ilgilenmezler.

Namert olan yaptığı iyiliği başa kakar : [S.G] - İyilik karşılıksız ve Tanrı adına yapılan iştir. Karşılığı manevîdir. Mükafatını da Tanrı takdir edecek ve verecektir. Yapılan iyilikten sonra "bunu ben yaptım demek", "ben yapmasaydım şöyle olurdu" demek iyilik yapılan kişiyi üzer, gururunu kırar. Böyle söylemektense hiçbir şey yapmamak daha iyidir. Bu bakımdan mert, efendi olan kimseler yaptıklarını söylemezler. Efendi olmayanlar ise yaptıklarını ortalıkta söylerler, hatta karşılık beklerler.

Namus belâsı : [D] - İtibarını, namusunu, şerefini koruyabilmek için sıkıntıya katlanmak. Katlanılan sıkıntı, istenmeden kabul edilmek zorunda kalınan zarar.

Nasihat isteyen tembele iş bulursun : [A] - Tembel kimseler kendisine söylenen işi başka türlü yorumlayıp bu yorum üstüne fikirler ileri sürerek o görevi yapmak istemezler. Veya kendisine söylenen işi başka bir biçimde yapmayı önerir.

Nasrettin Hoca'nın türbesi gibi olmak : [D] - Kapalı gibi durduğu hâlde her tarafı açık olmak, muhafazalı olmamak.

Nazar boncuğu gibi : [D] - Her yerde görünür, dikkat çeker durumda olmak.

Ne akar ne kokar : [D] - Hiç kimseye ziyanı olmayan, faydası da olmayan, yararsız.

Ne baş belli ne ayak : [D] - Her şey birbirine girmiş karışık durumda. Kimin ne olduğu, ne yaptığı belli değil.

Ne ekersen onu biçersin : [A] - Kişiler hayatlarında, çevrelerine nasıl davranırlarsa, hangi tutum içinde olurlarsa öyle cevap alırlar. Yaşamı boyunca iyilik yapan bir kimse elbette ki iyilik bulacaktır. Tohumun iyisini eken, tarlasını iyi süren iyi ürün alacaktır.

Ne etliye karışır, ne sütlüye : [D] - İçinde yaşadığı toplumun neşesine de kederine de katılmaz. Toplumda bulunup bulunmadığı belli olmayan.

Ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına (kaşığına) : [A] - Kişi çok çalışırsa gelecek günleri de başarılı olur. Kazancı bol olur. Az çalışırsa kazancı, başarısı da az olur.

Ne idik, ne olduk : [A] - İçinde yaşadığımız toplum çok çabuk değişiyor. Biz bu toplumda bulunduğumuz ortamdan çok değişik ortamlara geldik. Bundan sonra da nerelere geleceğimiz, neler olacağı belli değil.

Ne kızı veriyor, ne dünürü küstürüyor : [D] - Karşısındaki kişiye dileklerini yerine getiremeyeceğini incitmeden, kırmadan söylüyor.

Ne kokar, ne bulaşır : [D] - Etrafında bulunan kişilere iyiliği de kötülüğü de dokunmamak.

Ne mezarlıkta uyu, ne korkulu düş gör : [D] - Yapaçığımız işleri önceden düşünüp çok yerinde karar vermek gerekmektedir. Böyle yapılmazsa girilen işlerde büyük problemler çıkar, onları çözmek için yapılan gayretler de bazen boşa gider. Yapılan iş kaybedilmek derecesine gelir. Bu da kişi için büyük sıkıntı oluşturur.

Ne oldum delisi : [D] - Sonradan görmüş, şımarık. Ummadığı zenginlik ve şöhrete aniden kavuşmaktan aşırı derecede şımarmış.

Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli : [A] - İnsanlar eriştikleri başarı ile böbürlenmemelidirler. Başarı her zaman böylece sürüp gitmez. Esas olan bu başarının sürüp gitmesidir. Ama yarınlara neler getireceği belli değildir. Yarınlara kötü de olabilir. Bunu düşünüp bugünden uyumlu davranmak en çıkar yoldur.

Ne olur ne olmaz : [D] - Ne olacağı nasıl olacağı belli değil, belli olmaz.

Ne ölüye ağlar ne diriye güler : [D] - Kimse ile ilgilenmez. Kimsenin derdi ve neşesi ile ilgilenmez, hiçbir dostu yoktur. Kimse ile samimi değildir.

Ne sakala minnet ne bıyığa : [D] - En yakınından, en samimi olduklarından yardım beklemeden kendi işini kendi yapan, durumunu kendi götüren. İşini kendi imkânları ile yapan.

Ne selâm ne sabah : [D] - Kişiler arasında dostluk kalmamıştır, konuşma bağı da kopmuştur.

Ne Şam'ın şekeri ne Arabın yüzü : [D] - Faydası çok olduğu hâlde onunla karşılaşmak istemem. (Sevilmeyen istenmeyen kimseler için söylenir.)

Ne şap oldu, ne şeker : [D] - Olumlu, olumsuz bir sonuca bağlanamadı, sürüncemede kaldı.

Ne şiş yansın ne kebab : [D] - Karşılıklı, tarafların her ikisinin de zarar görmemesi için orta bir yol bulunması gerekir.

Ne verirsın elinle, o gelir seninle : [A] - İnsanlar yaşamları boyunca daima iyilik yapmalıdır. Öbür dünyaya, bu dünyada yapılan yardımlardan hoşlanan Tanrı'nın yazdığı sevaplar gelecektir.

Ne yardan geçer, ne serden : [D] - Fedakârlık yapmıyor, fedakârlık gerektiren isteğinden de bir türlü vazgeçmiyor.

Nerede birlik, orada dirlik : [A] - Kişiler arasında anlaşma, duygu, düşünce birliği olursa orada huzur, güven ve düzen olur. Yaşayanlar rahat eder, mutlu olur.

Nereye gitsen okka dört yüz dirhem : [A] - Malın ve çalışmanın ölçüsü her yerde aynıdır. Bazen değişik görünebilir. Bir malın bir yerde fiyatı ucuzdur. Dikkat edilirse ucuz malın kalitesinin düşük olduğu görülür. Sonuç olarak hepsi aynı ölçüdedir.

Nefsini bilmeyen Allah'ını da bilemez : [G.S] - Kendini tanımayan hiçbir şeyi de bilmiyor demektir. Bir

şey bilmeyen tabiidir ki Allah'ını da bilmez. O hâlde her şey insanın kendini bilmesi ile başlar ve devam eder.

Nekes ile cömerdin harcı birdir : [A] - Cömert paraya kıyar iyi şeyler alır, uzun zaman kullanır. Nekes ise paraya kıyamaz kötü mal alır. Kötü mal kısa zamanda bozulduğu için nekes bir daha, bir daha almak zorunda kalır. Aynı mala verilen para cömerdin verdiği paranın tutarını çok çok geçer. Geçme-se bile cömerdin harcadığı kadar olur. Bunun için cömert ile nekesin harcadıkları birbirine eşit olur.

Nerde akşam, orda sabah : [D] - Belli bir yeri yok, neresini bulursa orada kalır, orada geceler.

Nerede birlik, orada dirlik : [A] - Toplulukların arasında fikir birliği varsa anlaşma kolay olur. O toplumlar dirlik düzenlik içinde yaşarlar ve daima ileri giderler.

Nerede hareket, orada bereket : [A] - Çalışmanın çok olduğu yerde bu çalışmaların sonucu olan ürünler de çok olur. Ürün çok olur, bereket çok olur. İnsanlar daha huzurlu daha mutlu ve başarılı olurlar.

Nev'i şahsına münhasır : [D] - Kendi kendine benzer. Başka kimseye benzemez, bir benzeri yoktur.

Nevri dönmek : [D] - Çok sinirlenip, sinirini açığa vermediği için benzi sararmak. Sinirlenip beti benzi atarak, sarararak tepki göstermek.

Nikâh düşmemek : [D] - Bahsedilen kimse ile evlenmesi din kurallarına, geleneklere ve yasaya aykırı olmak.

Nikâhta keramet vardır : [A] - Evlenmelerde bazı pürüzler ortaya çıkabilir. Bunlara bakıp bu evlenmele-

rin başarısızlık ile sonuçlanacağını düşünmek doğru değildir. Nikâhtan sonra oluşan sevgi bağı bu problemleri kolayca çözer.

Nimetin iyisi kötüsü yoktur : [Ö] - Kısmet Tanrı'nın insanlara bir lütfudur. Bu lütfun iyisini kötüsünü ayırmak mümkün değildir. Onun için Tanrı'nın nimetinin iyisi kötüsü yoktur, hepsi iyidir.

Ninni gibi insanın uykusunu getiriyor : [G.S] - Yavaş ve insanı bıktıracak bir biçimde. İnsanın uykusunu getirecek şekilde.

Nispet vermek : [D] - Birine karşı bilerek, isteyerek onu üzecek şekilde hareket etmek.

Niyet hayır, akibet hayır : [A] - Bir işe başlarken iyi niyetle hareket edilirse sonuç da iyi olur, hayırlı olur.

Nohut oda bakla sofa : [D] - Küçük ve dar bir ev.

Notunu vermek : [D] - Kişinin değeri, kalitesi hakkında kesin kanıya varmak. Kanaat sahibi olmak.

Nuh der peygamber demez : [D] - Çok inatçı olmak. Düşüncelerini hiçbir zaman değiştiremez.

Nuh Nebi'den kalma : [D] - Çok eski, eskiden kalma. Modası çoktan geçmiş.

Numarasını vermek : [D] - Kişiliği hakkında bir kanıya varmak.

Numara yapmak : [D] - Yalancı tavırlar takınarak karşısındakini aldatmak. Gösteriş yaparak karşısındakini kandırmaya çalışmak.

Nutku tutulmak : [D] - Şaşkınlıktan, korkudan, heyecandan veya öfkeden konuşamaz duruma gelmek, dili tutulmak.

Nüfuzlu adam : [D] - Yüksek mevki sahibi kimse.

Nüfuzlu bir mevki : [D] - Kişiyi hatırı sayılır, sözü geçer yapan değerli ve yüksek makam, mevki.

- O bir sağnak gibi geldi geçti :** [D] - Olaylar birden meydana geldi, etkiledi ama çabucak geçti, kayb oldu.
- O g¼n, bu g¼n :** [D] - O g¼nden beri.
- O kadar kusur kadı kızında da bulunur :** [D] - Bu eksiklik, kusur, s¼z¼ edilmeyecek kadar k¼ř¼kt¼r. Üzerinde durulmamak gerekir.
- O taraflı olmamak :** [D] - O konu ile ilgilenmiyormuş gibi davranmak.
- O tarakta bezi olmamak :** [D] - O işle, işlerle hiç ilgisi olmamak.
- O yolun yolcusu :** [D] - Bahsedilen kötü gidişin içinde, kendisini kurtaramıyor.
- Oduncunun gözü omcada :** [A] - Bütün insanlar kendi işlerine yarayan şeylerle çok yakından ilgilenirler. Mümkün ise onu ele geçirmenin yollarını ararlar.
- Ocağı kör kalmak :** [D] - Soyunu devam ettirecek bir çocuğu olmamak.
- Ocağı s¼nmek :** [D] - Soyu tükenmek.
- Ocağına d¼şmek :** [D] - Bir kimsenin yardımını dilemek. Bir kimseye sığınıp onun yardımını dilemek.
- Ocağına incir dikmek :** [D] - Bir kimsenin ailesini, evini barkını bir daha onarılmayacak şekilde dağıtmak, perişan etmek.

- Ocağını söndürmek : [D]** - Soyunu tüketmek. Ailesini bütünü ile yok etmek.
- Od yok, ocak yok : [D]** - Çok yoksul olmak. Yiyecek, pişirilecek hiçbir şeyi bulunmamak.
- Odsuz ocaksız : [D]** - Ev ve barkı kalmamak. Evi ocağı ortadan kalkmak.
- Oflayıp puflamak : [D]** - Sıkıntılı bir durumda bu durumu belli edecek (of) sesi çıkarmak.
- Oğlan aldı oyuna gitti, çoban aldı koyuna gitti : [D]**
- Elde bulunan bir malı veya parayı esas yöneticiye haber vermeden yönetimde hakkı bulunanlardan her biri rastgele istediği gibi harcayarak çarçur edip bitirdi.
- Oğlan dayıya kız halaya çeker : [A]** - Oğlan çocuğu genlerin tesiri ile dayıya kız ise halaya çeker, onun hareket ve tavırlarını alır. (Halk arasında yapılan bir yorumdur).
- Oğlan doğuran öğünsün kız doğuran döğünsün : [A]** - Oğlan çocuk ailenin devamını sağlayacağı için kız çocuğa göre daha çok tercih edilir. Hep kıızı olan ailenin önce geçiminin temini sonra da devamı mümkün değildir. Bunun için oğlan doğurmak kadın için bir mutluluktur.
- Oğlanınki oğul balı, kızınki bahçe gülü : [A]** - Kişinin torunu oğlundan olursa oğul balı diyerek, kız evlâttan olursa bahçe gülü diyerek sevilir.
- Oh demek : [D]** - Rahat bir nefes almak, rahata kavuşmak.

- Ok gibi ciğerine işlemek :** [D] - Bir konuda bir şeyden çok etkilenmek, acı ve ıstırap duymak.
- Ok yaydan çıktı :** [D] - Artık geri dönmeyecek bir duruma gelmek. Olan oldu.
- Okka çekmek :** [D] - Görüntüsüne göre çok fazla ağır olmak.
- Okka her yerde dört yüz dirhem :** [D] - Gerçek her yerde aynıdır, değiştirmek de mümkün değildir.
- Okkanın altına gitmek :** [D] - Boşu boşuna büyük bir zarar veya ceza görmek. Suçlu durumuna düşmek, suçlanmak.
- Okunu atmış yayını asmış olmak :** [D] - Üzerine düşen bütün görevleri yapmış bitirmiş, artık çalışmaz iş yapamaz hâle düşmüş olmak.
- Olacakla öleceğe çare yoktur :** [A] - İnsanların yaşam boyu karşılaşacakları ne varsa doğarken belli olur ama kişi bunu bilmez. Buna alın yazısı denir. Bunun içindir ki insan başına ileriki yıllarda ne gelecek bunu bilmez. Çok kötü olaylarla da karşılaşabilir. Kısa bir zaman sonra ölebilir de. Bu alın yazısıdır, önlemeye imkân yoktur. Başımıza gelen ve elimizde olmayan sebeplerle oluşan olaylara çok fazla üzülmemek gerekmektedir. Alın yazısı kavramını düşünürsek sıkıntılarımızı biraz olsun hafifletmiş oluruz.
- Oldu bittiye getirmek :** [D] - Bir işi yapılmış, başka bir şey yapılamaz duruma getirmek.
- Oldu olacak, kırıldı nacak :** [D] - Olay sonuçlanmış, bitmiştir. Bu şekilde kabul etmekten başka çare yoktur anlamında kullanılır.

Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz : [A] - Hayatta karşımıza çıkabilecek hiçbir şey için olmaz demek, çıkmaz demek doğru değildir. Hiç ummadığımız olaylar, hiç ummadığımız zamanlarda karşımıza en şaşırtıcı biçimde çıkabilir.

Olmayacak duaya amin demek : [D] - Gerçekleşmesi mümkün olmayan işlerle uğraşmak. Boşa vakit ve para harcamak.

Olup olacağı : [D] - Bütünü, en fazla olabileceği.

Olur olmaz patırdıya pabuç bırakmamak : [D] - Koylayca yılıp, korkup konunun peşini bırakmamak. Korkup yılmamak.

Oldu bittiye getirmek : [D] - Bir işi üzerinde başka bir eylem yapılamaz duruma sokmak. Başkalarının o konu üzerinde yapacağı bir girişim bulunamaz hâle getirmek. Emrivaki yapmak.

Omuz omuza : [D] - Yan yana, sıkışık bir vaziyette, birbirinden yardım almak suretiyle.

Omuz vermek : [D] - Omuzu ile dayanmak. Destek vermek.

Omzuna binmek : [D] - İş üzerine kalmak. Bir işi bir kimseye yaptırabilmek için ısrarlı davranmak.

On parmağında on kara : [D] - Etrafında bulunan herkese leke süren, iftira atan.

Ona göre hava hoş : [D] - Bu olay onu yakından ilgilendirmiyor. Olayın sonuçlarını başkaları düşünün, etkilenecek onlardır.

Onmadık hacıyı deve üstünde yılan sokar : [A] - Tanrı bir insanın kaderine ne yazmışsa, nasıl yaz-

mıŖsa kiŖi onu gorecektir. GiriŖeceėimiz iŖlerde sonuç alınamayacağı alın yazımızda belli ise, biz ne kadar uėraŖırsak uėraŖalım onu düzeltmeye gücümüz yetmez. GiriŖimlerimiz bütün çabalarımıza karŖın olumsuzlukla sonuçlanır. KarŖımıza hiç gormediğimiz, bilmediğimiz problemler çıkar.

Onun daha su gtrr yeri olmak : [D] - üzerinde alıŖılacak tarafları olmak. ilgilenecek yanları bulunmak.

Onun ipi ile kuyuya inilmez : [D] - Ona güvenilmez. Umulmayan yerde insanı yalnız bırakabilir.

Onunla aŖık atılmaz : [D] - Onunla yarıŖmak mümkün değildir. Nasıl yaparsa yapar kendisiyle boy lŖenleri mutlak geride bırakır.

Orman kibarı : [D] - Ayı. Çok kaba tavırlı insan.

Orman olur da domuz olmaz mı? : [A] - İyi bir ortamda ıkarcılar, ortamın huzurunu bozanlar bulunabilir. Bulunması tabiidir.

Ormana balta girmiŖ, sapı bndendir demiŖ : [G.S] - Kötülüğe uğrayan kimseler kötülük edenin kendi yakınları olduğunu anlayınca buruk bir acı duyarlar.

Orta malı : [D] - Bütün herkesin faydalandığı Ŗey. Kendini satan kadın, orospu.

Ortada fol yok yumurta yok : [D] - Hiçbir Ŗey yokken. Durduk yerde.

Ortadan söylemek : [D] - Bir toplulukta kiŖi adını belirtmeden, o toplulukta bulunan bazı kimseleri he-

def alan sözler söylemek, dokunacak sözler söylemek.

Ortak gemisi yürümez : [G.S] - Ortak olan kimseler günün birinde mutlak bir anlaşmazlığa düşerler. Ondan sonra da karşı tarafa itimatsızlık başlar ve devam eder. En küçük olaylar kuşku ile karşılanır. Bu sebepten ortaklıklar kolay kolay devam ettirilemezler.

Ortak (kuma) gemisi yürümüş, elti gemisi yürümüş : [A] - Bir erkeğin iki veya daha fazla hanımı varsa bunlar geçinebilirler. Kocaları tektir, tek kişinin sözünü dinlerler. İki erkek kardeşin karıları ise anlaşmakta zorluk çekerler, anlaşamazlar.

Ortalığa düşmek : [D] - Ahlâksız duruma gelmek, namusunu kaybetmek. Sokağa düşmek.

Ortalığı birbirine katmak : [D] - Toplumda bulunan insanları birbirine düşürmek, herkesi birbirinden kuşkulandır duruma getirmek. Kişileri birbirine düşman etmek.

Ortalık karışmak : [D] - Toplumun içinde huzursuzluk başlamak. Karışıklık çıkmak.

Ortaya çıkmak : [D] - İleri atılmak. Meydana çıkmak.

Ortaya düşmek : [D] - Namusunu kaybetmek, satmak. Ahlâksız duruma gelmek. Sokağa düşmek.

Ortaya koymak : [D] - Herkese göstermek. Herkesin görmesi için müsait duruma getirmek.

Osmanlı'nın ayağı üzengide gerek : [A] - Devletin güvenlik güçlerinin iç ve dış düşmanlara karşı her

zaman hazırlıklı olmaları gerekir. Her zaman öyle hareket etmekte yarar vardır.

Osmanlı'nın ekmeği dizindedir : [A] - İşlerimizin başarılı olması için kendinize ayırdığımız zaman çok olmamalıdır. İşlerimize ne kadar ağırlık verirsek o kadar başarı olur, güzel ve faydalı sonuçlar alırız. Osmanlı'nın düşmanları çok fazla olduğu için her zaman hareketli olmak zorundadır.

Osurukla boya boyanmaz : [A] - Gerekli malzeme ve görgü, bilgi olmadan bir işi tam olarak görüp bitirmek imkânsızdır.

Ot, kökü üstünde biter : [A] - Çocuklar ailelerinin ve eğitim gördükleri yerin genel tutumu doğrultusunda yetişirler, eğitilirler.

Otu çek köküne bak : [A] - Bir kimsenin hakkında tam olarak bilgi sahibi olmak istenirse o kimsenin soyunu sopunu çok iyi incelemek gerekir.

Oturan aslandan gezen tilki yeğdir : [A] - İnsanlar her zaman gayretli ve çalışkan olmalıdır. Ailesinin asaleti, babasının zenginliği, ona yardımcı olmaya bilir. Ama çalışan, gayretli olan kişi her zaman başarılı ve mutlu olacaktır.

Oturduğu dalı kesmek : [D] - Çıkarlarını sağladığı kaynağa zarar vermek.

Oyun bozanlık etmek : [D] - Beraberce yapılmaya başlanan bir işde arkadaş veya arkadaşlarından ayrılmak, caymak. Onları yarı yolda bırakmak. İş aksatmak, aksamasına neden olmak.

Oyun çıkarmak : [D] - Başarılı bir yarışma çıkarmak.
Oynanacak bir oyun bulmak.

Oyun etmek : [D] - Kurnazlık yaparak aldatmak. Hile yaparak aldatmak.

Oyun oynamak : [D] - Karşısındaki kimseyi aldatmak.

Oyuna gelmek : [D] - Aldatılmak, kandırılmak.

Oynamasını bilmeyen kız yerim dar demiş, yerini genişletmişler yenim dar demiş : [A] - Yeteneği olmayan kimseler bu yeteneksizliklerini örtmek için çeşitli engeller ortaya koymaya çalışırlar. Bu davranışlarıyla yeteneksizliklerini örttüklerini zannederler.

Ödö patlamak : [D] - Çok korkmak, ummadığı anda gelen bir etkiyle çok korkmak.

Ödünç; güle güle gelir, ağlaya ağlaya gider : [A] - Ödünç verilirken veren de alan da güler yüzlüdür mutludur. Ödünç alınan geri verilirken ise durum değişiktir. Alınan eşya eskimiş, en azından yıpranmıştır. Malın sahibi yeni malını yıpranmış olarak alırken güler yüzlü değildir. Para veren kimse de parasını zamanında alamazsa tarafların arası çok çabuk bozulur.

Ödünç yiyen kesesinden yer : [A] - Borç alan kimse bunu başkasının değil kendi parası imiş gibi kullanmalıdır. Başkasından alsa da nasıl olsa günü geldiğinde kendisi ödeyecektir. Kendisinin parası, malı gibi davranmalıdır.

Öfke baldan tatlıdır : [A] - İnsan sinirlendiği zaman bağıırır çağırır, rahatlar. Bu bağıırmalar bazen zevk bile verir. Ancak bunu alışkanlık hâline getirmemek lâzımdır.

Öfkeyle kalkan zararlar oturur : [A] - Aniden öfkeleyen parlayan kişiler duygularının tesirindeki kişilerdir. Doğru düşünemezler, doğru karar veremezler. Yaptıklarında büyük hatalar olur, kırıcı olurlar. Davranışlarının sonuçları da belli olmaz. Bütün bu olumsuz davranışların zararlı sonuçlarını kişi kendisi görür. Zararı kendinedir.

Öfkeden ateş püskürmek : [D] - Çok öfkelenmek.

Öfkeden gözünün beyazı kırmızılaşmak.

Öğrenmeye ar olmaz : [G.S] - Hangi şartlarda olursa olsun bilgi edinmek için elimizden geleni yapmalıdır. Utanmak, bunu bilmediğim bilinirse bana güler alay ederler diyerek çekingen davranmak yanlıştır. İlim Çin'de de olsa arayıp bulmak lâzımdır.

Öksüz babası : [D] - Fukara babası. Fakirleri düşkünleri koruyup kollayan kimse.

Öksüz sevindiren : [D] - Hediye olarak verilen, değeri az gösterişi fazla, cicili bicili hediyelik eşya.

Öksüz çocuk göbeğini kendisi keser : [A] - Bir koryanı, kollayanı bulunmayan kimsesizler her işlerini hiç kimseden yardım almadan yapmak, başarmak zorundadırlar.

Öküz altında buzağı arar : [D] - Olmayacak bahaneler bularak işini yaptıрма çabası içinde olmak. Olmayacak bahaneler icat ederek birine suç yüklemeye çalışmak.

Öküz öldü, ortaklık ayrıldı : [D] - Aralarında bulunan yakınlığı oluşturan nedenler ortadan kalktığı için yakınlığın yok olması, ortadan kalkması. (Anlamında söylenir)

Öküze boynuzu yük değil : [A] - Meşgul olduğu iş, bakmakta olduğu yakınları, (anası babası, evlâtları, karısı) kişiye yük olmaz. Onları yaşamının bir parçası olarak kabul eder.

Öl dediğin yerde ölmek, kal dediğin yerde kalmak :

[D] - Buyruğundan, sözünden kesinlikle çıkmamak.

Ölçü almak : **[D]** - Ölçmek. Boyutlarını tesbit etmek.

Ölçüp biçmek : **[D]** - Nasıl yapsam, neleri göz önüne alsam diyerek düşünmek, uygun kararı vermeye çalışmak.

Ölçüyü kaçırmak : **[D]** - Yemede, içmede, davranışlarda aşırılığa gitmek.

Öl benim için öleyim senin için : **[Ö]** - Benim için önce sen bir fedakârlık yap. Bundan sonra ben senin için daha büyük fedakârlıkları severek yaparım.

Öldürseler kanı akmaz : **[D]** - Çok inatçı olmak. İstedliğini mutlak kabul ettirmek.

Ölecek ile olacağı çare olmaz : **[A]** - Kişinin alınına ne yazılmışsa mutlak gelir, buna mâni olmaya imkân yoktur. Alın yazısı dediğimiz, hayatımızın Tanrı tarafından tesbit edilen çizgisini değiştirmeye imkân yoktur. Elimizde olmayan nedenlerle uğradığımız kötü olaylara fazlaca üzülmemek gerekir.

Ölenle birlikte ölünmez : **[A]** - Ölüm Tanrı emridir. Bir gün herkesin başına gelecektir. Ölen bir kimse-
nin ardından çok uzun zaman yas tutmak da hiçbir zaman onu geriye getirmeyecektir. Bu durumu bilerek ölen kimsenin ardından buna göre davranmalıyız.

Ölende mi öldürende mi? : **[A]** - Kabahati her zaman öldüren kişide aramak doğru değildir. Ölen kişi çok defa karşısındakini o derecede tahrik eder ki,

karşısındaki de büyük tahrike kapılarak onu öldürür. Kabahati her iki tarafta aramak lâzımdır.

Ölmek var, dönmek yok : [D] - Bu iş mutlaka yapılmalıdır. Her ne engel varsa ortadan mutlak kaldırılmalıdır. Kaça mal olursa olsun yapılmalıdır.

Ölmüş eşek arıyor ki nalını söksün : [D] - Çok cimridir. Her şeyden çıkar sağlamaya çalışan kimsedir.

Ölmüş eşek kurttan korkmaz : [A] - Bütün varlığını kaybetmiş kimseler, kendisine saldıranlardan korkmaz. Çünkü kaybedeceği bir şeyleri kalmamıştır.

Ölüm hak, miras helâl : [A] - Ölmek ne kadar doğal bir olaysa, ölenin bıraktıklarını da belli hükümlere göre paylaşmak o kadar doğaldır. Bunun korkulacak ve utanılacak bir tarafı yoktur.

Ölüm ile öç alınmaz : [A] - Ölüm bu dünyanın doğal olayı olduğu kadar üzücü bir olaydır. Ölen kimse-
nin bir daha geri gelmesi mümkün değildir. Bunun için düşmanımız bile olsa öldüğü için sevinmek insanlığa yakışır bir hareket değildir.

Ölüm kalım meselesi : [D] - Çok önemli, çok ciddi bir durum.

Ölüm var, dirim (kalım) var : [A] - İnsanlar malını ve zamanını, varlığını düşünerek kullanmalıdır. Geleceğini düşünmelidir.

Ölümden ötesi yok ya? : [G.S] - İnsanın başına gelecek en kötü olay ölümdür. Bu dünyada yapılacak her şey, kazanılacak bütün başarılar sağlıklı sıhatle ilgilidir. Sağ olmadıktan sonra hiçbir şey olmayacaktır. En kötü sonuç ölmek, bu dünyayı terk

etmektedir. Başlanılan işi her ne bahasına olursa olsun sonuçlandırmalıdır.

Ölümlü dünya : [D] - Nasıl olsa terk edeceğimiz her şeyin geçici ve yalan olduğu dünya.

Ölümü göze almak : [D] - Arzu ettiği şeyleri gerçekleştirmek için ölümü bile göze almak. Ölmekten korkmamak.

Ölümüne susamak : [D] - Çok büyük bir tehlikeye, sonunda ölüm olduğunu bilerek atılmak. Ölümü göze almak.

Ölüp ölüp dirilmek : [D] - Çok üzücü ve sıkıntılı durumlara düşmek. Zaman zaman üzücü ve sıkıntılı durumlara düşmek. Çok sıkıntı çekmek. Birçok defalar ölümle burun buruna geldiği hâlde hayatta kalmak.

Ölür müsün, öldürür müsün? : [D] - Çaresiz durumlarda kalındığı zaman söylenir (Bu durumdan ya ölerек ya da karşımızdakini öldürerek kurtulabilirim anlamında kullanılır.)

Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin : [A] - Çocuklar terbiyeli yetiştirilmelidir. Terbiyesi ile bu dünyada yaşayanların sevgisini, saygısını kazandığı gibi ölünce de Tanrı katında iyi bir kul olarak kabul edilmelidir. Bunun için de bu dünyada çok iyi yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu yetişmenin ölçüsü de bu dünyada ona karşı gösterilen takdir duygularının çokluğu ile ölçülür.

Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar : [A] - Ölüsü olan dertlenir birkaç gün ağlar, sonra avuna-cak bir şeyler bulur. Delisi olan ise her gün sıkıntı,

her gün problemlerle karşı karşıyadır. Her gün sıkıntı içindedir. Sıkıntısı hiç bitmez.

Ölüye ağlamaz diriye gülmez : [D] - Yaşamında hiçbir şeyden etkilenmez, etrafındakilerin sıkıntılarına üzüntülerine aldırılmaz. Kendinden başkasını düşünmez.

Ömrü billâh : [D] - Hiçbir zaman. Ömrü boyunca.

Ömrü hesap kitapla geçmek : [D] - Ömrü okuyup yazmakla, tasarılar kurmakla tüketmek, bitirmek.

Ömrüne bereket : [D] - Uzun ömürlü olmasını dilerim. Ömrün çok olsun.

Ömründe Rahman'a secde etmemiş : [D] - Şükûr bilmeyen, inançsız asi bir kimse.

Ömür törpüsü : [D] - Yıpratıcı sıkıntılar. Zor, ağır, sıkıntılı iş. Uzun, yıpratıcı iş.

Ömür adam : [D] - Hoş adam, hoşsohbet adam. Değişik fikirleri olan çarpıcı kişilik sahibi adam.

Ömür çürütmek : [D] - Bir konuda uzun zaman emek verip çalışmış olmak.

Ömür sürmek : [D] - Rahat ve huzurlu bir hayat yaşamak.

Ön tekerlek nereye giderse arka tekerlek de oraya gider : [A] - Bir ailede büyükler nasıl bir yaşam içinde iseler çocuklar da aynı şekilde yaşarlar.

Önce ar idi, sonra kâr oldu : [Ö] - İlk zamanlar utanır durumda idi. Bulunduğu ortama alışınca kazanç peşine düştü.

Önce düşün sonra söyle : [A] - Sonradan pişmanlık duyup zor durumlara düşmemek için söyleyeceğimiz sözleri önceden etraflıca düşünmeliyiz.

Önce iğneyi kendine batır, sonra çuvaldızı başkasına : [A] - İncitici hareketleri kendimize yapılmış gibi düşünüp sonra başkasına hakaret etmeye karar vermek lâzımdır.

Önüne bir kemik atmak : [D] - Kötü, ahlâken düşük birine küçük bir çıkar temin ederek susturmak.

Önüne bakma sonuna bak : [D] - Bir işin başlangıcında bazı pürüzler olabilir. Bunlar işi yapanın moralini bozmamalıdır. İşin devamına ve iyi bir şekilde sonuçlanmasına bakmalıdır. Önemli olan işin başarı ile sonuçlanmasıdır.

Önüne düşmek : [D] - Yol göstermek. Rehberlik etmek.

Önüne geleni kapar, ardına geleni teper : [D] - Katır gibi inatçıdır. Etrafındakilere daima saldırır. Etrafındakileri de incitir. Kendi çıkarını korumak için her şeyi çiğner, akla gelen bütün haksızlıkları yapar.

Önünü ardını düşünmemek : [D] - Ağzından çıkan sözün nereye gideceğini, kimleri etkileyeceğini hesap etmeden konuşmak. Davranışlarının nasıl etki bırakacağını hesap etmeden yapmak, uygulamak.

Öp babanın elini : [D] - Bu olay hiç beklenmezdi. Şimdi ne yapacaksan yap anlamında söylenir.

Öperken ısırarak : [D] - Güler yüz, ılımlı davranış gösterir gibi yaparken parlamak, kötülük yapmak.

Öpüp başına koymak : [D] - Kendisine yapılmış yarımını büyük bir iyilik sayıp memnuniyetini göstermek. Lütuf kabul etmek. Seve seve kabul etmek.

- Örnek almak :** [D] - Bir kimsenin davranışlarını ölçü kabul edip kendi davranışlarını ona göre ayarlamak.
- Örtbas etmek :** [D] - Bir şeyin duyulmaması, yayılması için gereken önlemleri almak. Duyurmamak.
- Örümcek kafalı :** [D] - Yeniliklere düşman, hiçbir şekilde yenilikleri kabul etmeyen, eskiye körü körüne bağlı olan, tutucu.
- Öteberi :** [D] - Türlü eşyalar, ufak tefek şeyler, değişik yiyecek eşyası.
- Öteden beriden :** [D] - Şundan bundan. Şuradan buradan.
- Ötesi çıkmaz sokak :** [D] - Sonu anlaşılmaz, karışık bir iş. Bu yol ile bu iş belli bir yere kadar götürülür, ileri götürülmesi mümkün değildir.
- Öpülecek el ısırılmaz :** [A] - Sevgi, saygı göstermek gerekirken incitmek, üzmek doğru değildir. Hümet gösterilmesi gereken kimselere saygısızlık etmek hatadır, yanlıştır.
- Övünmek gibi olmasın :** [D] - Bu söylediklerim kişiliğimi yüceltmek için değil, hayat tecrübemden yararlanılsın, bu güzelliklerden istifade edilsin anlamındadır.
- Övünürse, baht övünsün :** [S.G] - İnsanın şansı olmaya görsün. Bütün işleri doğru gider. Bütün işler doğru gidiyorsa bu kişinin şansının, bahtının iyi olmasından dolayıdır.
- Öz ağlamayınca göz ağlamaz :** [A] - Ağlamanın kaynağı göz değil gönüldür. Gönülden duygulanma-

dıkca gözden akan yaş hakikî gözyaşı değildir. Çok duygulanılırsa ancak ağlama gerçekleşir. Bu da gönül yoluyla olur.

Özen göstermek : [D] - Çok dikkat edip iyi ve güzel olmasını sağlamaya çalışmak.

Özenip bezenmek : [D] - Bir işde en küçük ayrıntıyı dikkate alarak hepsine özen göstermek. Çok itina etmek. Çok dikkat harcamak.

Özrü kabahatinden büyük : [D] - Bir suç işlemiş kişinin suçu affettirmek için ileri sürdüğü özür, işlediği suçtan büyük olmak. Kendini haklı göstermek için ileri sürdükleri, kabahatinden büyük suçlar oluşturmak.

Özü bir sözü bir : [D] - İçi dışı bir. Düşündüğünü söyleyen ve uygulayan; sözü ve hareketleri birbirine uyan kimse.

Özür dilemek : [D] - İşlenen suçtan dolayı af dilemek, bağışlanmak istemek. Kendisinden beklenen görevi, başka bir görevi olduğunu ileri sürerek üzerinden alınmasını istemek.

Pabucu dama atılmak : [D] - Değerinden kaybetmek. Değerinden daha üstün başka biri bulunduğu için değersiz kabul edilmek, ikinci plâna atılmak.

Pabucuna kum dolmak : [D] - Ortaya çıkan yeni bir durum nedeniyle tedirgin olmak. Bir engelle karşılaşmak.

Pabucunu ters giydirmek : [D] - Çok zor duruma düşürerek bulunduğu yerden kaçmasını sağlamak.

Pabuç bırakmamak : [D] - Hiçbir şeyden korkmamak, çekinmemek, yılmamak.

Pabuç kadar dili olmak : [D] - Büyüklerine karşı saygısız davranır, saygısızca cevaplar verir olmak.

Pabuç pahalı : [D] - Girişilecek işin zor, biraz da tehlikeli olduğunu anlatır.

Paçaları sıvamak : [D] - Bir işe bütün gücünü ortaya koyarak başlamaya hazırlanmak.

Paçasını kaptırmak : [D] - Önce isteyerek başladığı fakat sonradan beğenmeyip ayrılmak istediği bir işten kendini kurtaramamak, sıyrılamamak.

Paçavrasını çıkarmak : [D] - İler tutar yerini bırakmayacak şekilde eleştirmek. İşe yaramadığını ortaya koyacak kanıtları açıklamak.

Paçayı kurtarmak : [D] - İçinde bulunduğu dert ve sıkıntıdan kendini kurtarmak.

Padişah yasağı üç gün sürer : [A] - Padişahlık idaresi, bir kişinin sözünün geçtiği bir yönetimdir. Keyfidir. Bugün çıkarılan yasaklar, yarın bir neden ile or-

tadan kaldırılırlar. Bunun içindir ki padişahların emirlerinin devamlı olacağını düşünmemek lâzımdır, olamaz.

Pahaliya mal olmak : [D] - Çok para, emek harcanarak oluşturulmuş olmak.

Paket program : [D] - Daha önceden (kaset veya teybe) alınıp gerektiğinde radyoda, televizyonda yayımlanan program.

Palamut çok biterse kış erken olur : [A] - Uzun yılların tecrübesine dayanılarak elde edilen sonuçlara göre meşe ağaçlarında palamutun çok olması kışın erken geleceğini gösterir.

Palas pandıras : [D] - Hazırlanamadan, iyice hazırlanamadan.

Palavra savurmak : [D] - Bir gerçeği çok büyüterek söylemek, yalan söylemek.

Pamuk gibi : [D] - Çok yumuşak, beyaz, saf ve temiz.

Pamuk ipliğiyle bağlamak : [D] - Bir iş için, iyi ve sağlam bir sonuç getirmeyecek şekilde sonuçlandırmak, sonuçlandırmak.

Paniğe kapılmak : [D] - Telâş ve korku içine düşmek.

Papara yemek : [D] - Azarlanmak. Azar işitmek.

Papaz her gün pilâv yemez : [A] - Her işi daima bir kişiye yaptırmak doğru değildir. O kişi çok defalar ses çıkarmadan bu sıkıntıya katlandıysa da günün birinde yapamayacak duruma gelir ve yapmaz. Bunun için insanları çalıştırırken usandırmayacak bir yöntem izlemekte yarar vardır. Elimize her zaman bizim için uygun olan fırsat geçmez.

- Papaza kızıp oruç yemek :** [D] - Başkalarına kızıp yaptığı için, işin zararı kendine dokunmak.
- Papaz uçurmak :** [D] - İçki âlemi yapmak. Âlem yapmak.
- Para aslan ağzında :** [D] - Para kazanılması çok zor. Para binbir zorluklarla kazanılmaktadır.
- Para canlısı :** [D] - Paraya fazlaca düşkün.
- Para çekmek :** [D] - Bir yere bırakılan parayı geri almak. Bir yerden veya kişiden hissettirmeden çeşitli sebepler ileri sürerek para sızdırmak, para almak.
- Para dediğin el kiri :** [A] - İnsanlar bütün ömürlerini paraya bağlamamalıdır. Para bir gün harcanır gider.
- Para dökmek :** [D] - Çok para harcamak.
- Para etmemek :** [D] - Değeri olmamak. Etkisini gösterememek, etkisi olmamak.
- Para gözlü :** [D] - Parayı çok seven. Yaptığı her iş için para bekleyen.
- Para ile değil :** [D] - Ucuz. Çok ucuz.
- Para ile imanın kimde olduğu bilinmez :** [A] - Para bütün toplumlarda dikkatleri çeken bir araçtır. Paranın belli olması sahibine külfetler getirir. Onun için parası olan açıklamaktan kaçınır. İman ise kul ile Tanrı arasında olduğu için başkalarının bilmesine gerek yoktur. Söylenilmesi de acayiplik yaratır. Bu sebeple iman da söylenmez. Para ile iman her zaman gizli kalır.
- Para isteme benden, buz gibi soğurum senden :** [A] - İnsanlar genelde paralarını çok severler. Ken-

dilerinden sık sık para isteyen kimselerden uzak durmaya çalışırlar.

Para kesmek : [D] - Çok para kazanmak. Devlet tarafından para basmak, parayı piyasaya çıkarmak.

Para sızdırmak : [D] - Para vermek istemeyen birinden, türlü yollar deneyerek para almak.

Para yedirmek : [D] - Bir kişiye iş yaptırabilmek için kanunsuz olarak para vermek.

Parama geçer hükmüm : [S.G] - İstediklerimi param ile gerçekleştirebilirim.

Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol : [A] - Borçlu borcunu ödemediği zaman kefil ödemek zorundadır. Kefil olarak iyilik yapan kimse bir de borç ödemek istemez. Bunun için kimse parasını boşa verip bir de sıkıntıya girmeyi arzulamaz. Şahit de pek çok defa mahkemeye çağırılır, gitmek zorundadır. Her gidişte de kendi görevi aksar. Bunun için şahit olmak da boş işsiz kimsenin işidir. Kimse şahit olmayı bunun için istemez.

Paran ucuz olursa, sen pahalı olursun : [A] - Parasını cömertçe harcayan bol alış veriş yapan, bahşış veren kişiselere itibar büyük olur.

Paranın yüzü sıcaktır : [A] - Para pek çok işi yaptırır. Hatta yapılmayacak işleri bile yaptırır. Bu sebeple paranın çekiciliğine kapılmayan kimse pek görülmez.

Parası çok, akli az : [D] - Fazla akli yok ama zengin.

Parasız tellâl : [D] - Hemen korkuya kapılıp ortalığı telâşa veren. Bulduğu bir şeyin gizliliğini düşünmeden, görüp bildiği herkese anlatan.

Párayı veren düdüğü çalar : [A] - Toplumumuzda para en etkili silâhlardan bir tanesini oluşturur. Bunun için isteklerimizin pek çoğunu para sayesinde elde edebiliriz.

Parmağı ağızında kalmak : [D] - Çok şaşırmak, hayret içinde kalmak. Şaşakalmak.

Parmağına dolamak : [D] - Bir konu üzerinde çok durmak; onu, boyuna ortaya koyup eleştirmek.

Parmağında oynatmak : [D] - Bir kimseye her istediğini yaptırmak.

Parmağını basmak : [D] - Parmağını mürekkebe batırıp kâğıt üstüne basmak sureti ile imza atmak. O işi kollayıp kovalamak, dikkatleri çekmek.

Parmağını her işe sokmak : [D] - Her işe karışmak. Bilsin bilmesin her işe karışmak.

Parmak hesabı : [D] - Parmakları ile sayılarak yapılan hesap.

Parmak ısırmak : [D] - Şaşırmak. Şaşırp kalmak. Hayranlıktan şaşırp kalmak.

Parmak kadar : [D] - Çok küçük, küçük çocuk.

Parmakla gösterilmek : [D] - Ünlü olmak. Eşi benzeri bulunmamak.

Parmaklarını yemek : [D] - (Yenen şeyin) Çok güzel ve lezzetli gelmek.

Pársayı toplamak : [D] - Harcanan bir emeğin karşılığı almak, hak edileni almak.

Partiyi vurmak : [D] - Çok kıymetli bir kazancı küçük bir iş, emek karşılığı sağlamak, temin etmek.

- Pasaportunu vermek :** [D] - Bir işden atmak, kovmak.
- Pastırma yazı :** [D] - Sonbaharın sonundaki sıcak günler, sıcak havalar.
- Pastırmasını çıkarmak :** [D] - İyice dövmek. İyice yormak. Fazlaca sıkıştırmak, yormak.
- Paşa paşa :** [D] - Efendi bir tavırla. Takdir edilen bir tutumda. Centilmence. Efendice.
- Patırdı çıkarmak :** [D] - Kargaşa, gürültü çıkarmak.
- Patlak vermek :** [D] - İstenmeyen, gizlenen bir şey için meydana çıkmak, meydana gelmek.
- Piyasaya pirince giderken evdeki bulgurdan olmak :** [D] - Daha güzel, daha iyi imkânlar elde edeceğim derken elindeki imkânları da kaybetmek, yitirmek.
- Pay biçmek :** [D] - Ölçerek karşılaştırmak. Bir durumu başkaları ile karşılaştırıp durum hakkında bir kanaat varmak, sonuç çıkarmak.
- Pay bırakmak :** [D] - Kullanılan bir maddede daha sonra kullanılmak üzere küçük bir kısım bırakmak. Küçük bir yer bırakmak.
- Pazar ola :** [D] - Alışverişinizin iyi ve başarılı olmasını dilerim.
- Pazar ilk pazardır :** [A] - Pazara götürüp satmak istediğimiz mala verilen ilk fiyat en iyisidir. Ondan sonra verilecek fiyatlar tatmin edici olmaz. Malı ilk isteyene vermekte yarar vardır.
- Pehlivan kisbeti yağından bellidir :** [G.S] - Satın alınmak istenen mal dış görünüşü ile kendini belli

eder. İnsanlar çalışmalarının ürünü ile bilinirler, buna göre değerlendirilirler.

Pek karıştırma, altından çapanoğlu çıkar : [D] - Konunun derinliklerine inmek doğru değildir. Derinleştikçe çözülemeyecek problemlerle karşılaşmak her an mümkündür.

Pekmez gibi malın olsun Antakya'dan sinek gelir : [A] - İhtiyaç duyulan maddeye sahip olan kimseler nerede olurlarsa olsunlar mutlak surette aranıp bulunurlar. Güzel ve kaliteli malı olan kimseleri alıcılar arayıp bulurlar.

Pekmezi küpten, kadını kökten al : [A] - Pekmezin iyi olanı küpte saklananıdır. Temiz ve lezzetlidir, onu almak gereklidir. Kadın alırken de soyunun iyi olması bilinmelidir. Yani sülâlesi araştırılmalı iyi bir sülâleden gelen kadın alınmalıdır.

Perde arkasına çekilmek : [D] - Gizliden gizliye hareket etmek. Kendini göstermek istememek.

Perde arkasında : [D] - Bir olayı yönlendiren kişinin kendisini belli etmemesi, belli olmayarak.

Perende atamamak : [D] - Bir kimseden daha aşağı olmak. Onunla yarış edememek.

Perisi hoşlanmamak : [D] - Uyuşup anlaşamamak.

Perşembenin geliş, çarşambadan bellidir : [A] - Bir işin nasıl sonuçlanacağı işin bugünkü durumundan belli olur.

Pes etmek : [D] - Yenilgiyi kabul etmek. Çok büyük bir kurnazlık veya edepsizlik karşısında hayretini belli etmek.

- Pes perdeden konuşmak :** [D] - Alçak sesle konuşmak.
- Pestil gibi olmak :** [D] - Çok yorulmak. Yorgunluk sebebi ile kımıldanamaz duruma düşmek. Perişan hâlde olmak.
- Pestillini çıkarmak :** [D] - Çok dövmek. Çok yormak. Hâlsiz bırakmak. Ezmek.
- Peşkeş atın dişine bakılmaz :** [A] - Bedava gelen, hediye edilmiş olan bir malın niteliği üzerinde konuşmak hatalıdır. Hediye vereni zor durumda bırakabilir.
- Peşinde dolaşmak :** [D] - Bir şeyi elde etmek için takip etmek. Bir şeyi elde edebilmek için çok uğraşmak.
- Peşine takılmak :** [D] - Onu takip eder duruma gelmek. Arkasından gitmek, onu takip etmek. Bir dileğini gerçekleştirmek için takip etmek.
- Peşini bırakmamak :** [D] - Arkasına takılmak. Bir emelini, bir amacını gerçekleştirmek için her gittiği yere gidip takip etmek.
- Peşkeş çekmek :** [D] - Bir kimseye hoş görünmek için kendi malını veya başkasının malını hediye olarak vermek. Kanunsuz, uygunsuz bir dileği gerçekleştirmek için bir malı hediye olarak vermek.
- Peş peşe :** [D] - Arka arkaya. Birbirini takip ederek, izleyerek.
- Pey sürmek :** [D] - Arttırma ile satışı yapılan bir mal için belli miktarda bir parayı önermek.

Peştemal kuşanmak : [D] - Bir ustanın yanında yeti-
şip, usta olan çırağa, iş yapma izni vermek. (Peşte-
mal kuşanan çırak bu peştemal ile iş yapma diplo-
ması almış sayılırdı.)

Peynir ekmek, hazır yemek : [A] - Yemek yapmak
kūlfetinden bıkmış kimseler için peynir ile ekmek
her zaman iştah ile yenecek en güzel yemek niteli-
ğindedir.

Pılyı pırtıyı toplamak : [D] - Gitmek üzere eşyalarını
toplamak. Eskileri dahil, bütün eşyasını toplayıp
gitmeye hazırlanmak.

Pılâv yiyen, kaşığı belinde gerek : [A] - Bir işe giriş-
mek isteyen kimseler o iş için gereken bütün araç-
ları yanlarında hazır bulundurmak zorundadırlar.

Pılâvdan dönenin kaşığı kırılsın : [A] - Kişi her olay-
da kendi çıkarını gözetmelidir. Bunun için de elin-
den gelen gayreti sonuna kadar harcaması gerek-
mektedir. Yılmamalıdır gayret göstermelidir. Kendi
çkarını bile düşünmeyen kimseden hayır bekle-
mek doğru olmaz.

Pir pak olmak : [D] - Tertemiz bir duruma gelmek.

Pire için yorgan yakmak : [D] - Kendisine yapılan
çok ufak bir kötülüğe karşı öç almak için; karşısın-
dakini büyük zarara sokacak işe girişmek.

Pireyi deve yapmak : [D] - Bir konuyu çok fazla bü-
yüterek söylemek. Hiç önemi olmayan bir şeyi bü-
yütmek.

Pir ü pak olmak : [D] - Çok temiz bir hâle gelmek.
Tertemiz olmak.

- Pis pis gülmek :** [D] - Arsız arsız gülmek. Sinir bozucu bir Şekilde gülmek.
- Pişirip kotarmak :** [D] - Bir işi eksiksiz yapıp meydana getirmek.
- PiŐkinliĒe vurmak :** [D] - İstenmediĒini, önem verilmediĒini anladĒı Ēâlde, anlamazlıktan gelerek içinde bulunduĒu davranışını sürdürmek.
- PiŐmiŐ aÇa soĒuk su katmak :** [D] - Olmuş bir işi bozmak. Tamamlanmak üzere olan bir işi çeşitli sebepler ileri sürerek bozmaya çalışmak, bozacak biçimde davranmak.
- PiŐmiŐ kelle gibi sırtmak :** [D] -  irkin çirkin gülmek, anlamsızca gülmek.
- Post kavgası :** [D] - Bir makamı elde etmek için yapılan mücadele,  ekiŐme.
- Posta koymak :** [D] - Kabadayılık taslamak, korkutmak. Efelik taslamak.
- Postunu  ıkarmak :** [D] - Derisini yüzmek.
- Postunu sermek :** [D] - Az kalacaĒım diye gittiĒi yerde sataŐmalara da aldırmadan bir uzun süre kalmak, oturmak.
- Pot kırmak :** [D] - Bilmeden karşısındakini kıracak sözler söylemek. İstenmeyen bir harekette bulunmak.
- Psteki saymak :** [D] - Verim, sonuç vermeyen, faydasız bir işle uĒraŐmak.
- Pstekisini sermek :** [D] - çok dövmek. Hâli kalmayıncaya kadar dövmek.

Punduna getirmek : [D] - Tam zamanını bulmak, getirmek. Uygun vaziyetini bulmak, yakalamak.

Pusu kurmak : [D] - Bir kimseyi bir tuzağa düşürmek için bir yere gizlenmek, sinmek. Uygun zamanı beklemek.

Pusulayı şaşırmak : [D] - Ne yapacağını bilemez duruma gelmek.

Pusuya düşmek : [D] - Kendisine saldıracak olan kişinin etki alanına girmek, saldırı alanı içinde kalmak.

Put kesilmek : [D] - Sessiz, hareketsiz bir şekilde kalmak. Kalakalmak.

Püf noktası : [D] - Bir işin en önemli, can alacak noktası. Gözden uzak tutulan en önemli nokta.

Püsküllü belâ : [D] - Kurtulunması çok zor kişi, dert. Büyük dert.

Rafa koymak : [D] - İhmal etmek. Bir kenara bırakmak. Üstünde durmamak.

Raftan sünger düşmüş, hanımın başı yarılmış : [D] - Mızız, alingan, nazlı görünenler için kullanılır.

Rahat dōşeđi : [D] - Ölü'nün bir süre yattığı yatak. Kişi öldükten sonra kaldırılıncaya kadar yattığı yatak.

Rahat ararsan mezarda : [A] - Mutlak bir rahatlık ancak mezarda olur. Yaşayan her kişinin az veya çok kendine göre bir derdi, bir sıkıntısı mutlak bulunur.

Rağbet güzel ile zenginedir : [A] - Güzel ve zengin olan kimseler her zaman ilgi görürler, aranırlar, el üstünde tutulurlar.

Rahat olmak isteyen sağır, kör ve dilsiz olmalıdır : [Ö] - İnsan olanlar duydukça, gördükçe kötülüklere katlanamazlar. Karşı koyarlar. Yapılanın daha iyisini yapmak için fikir üretirler, söylerler. Bunun da birçok sakıncası çıkar. Bunları beğenmeyenler karşı koyarlar, düşman kesilirler, hatta kötülük yaparlar. Toplum ile ilgilenen, toplum içinde yaşayan herkes hiçbir zaman rahat olamaz. Bunun içindir ki sıkıntıları dert edinmemek en iyi yoldur.

Rahat yüzü görmemek : [D] - Hiçbir zaman rahat edememek.

Rahmet okumak : [D] - İyiliklerle anmak.

Ramak kalmak : [D] - Olmasına az kalmak.

Ramazanda yalan söyleyenin yüzü bayramda kara olur : [A] - Hayatta her zaman doğru olmalı doğru davranmalıdır. Yalan söylemek belki bir zaman için etrafımızdakileri kandırmamıza neden olur. Ama gelişen olaylar söylenen yalanı bir gün mutlak surette açığa çıkarır. Yalan söyleyen kişi de zor durumlara düşer.

Rast getirmek : [D] - En uygun durumu sağlamak. İhtiyaç bulunan bir şeyi umulmadık bir zaman ve yerde bulmak.

Rayına oturmak : [D] - İşin yoluna girmesi. Kendi kendine yürüyecek duruma gelmek.

Rençber kırk yılda, tüccar kırk günde : [A] - Rençberin büyük bir emek harcayarak uzun yıllarda kazandığını, tüccar küçük bir ticaret oyunu ile kırk günde kazanır.

Renkten renge girmek : [D] - Çok utanıp sıkılmak. Utandığı için yüzünün rengi değişikliğe uğramak.

Renk vermemek : [D] - Düşünce ve duygularını saklamak, belli etmemek. Soğukkanlı hareket etmek.

Resmiyete dökmek : [D] - Durumu ilgili devlet kuruluşuna götürmek.

Rest çekmek : [D] - Kesin olarak olmaz demek. Olumsuz cevabı kesin bir dille en son söz olarak söylemek.

Rol oynamak : [D] - Etkili olmak. İşin olmasına etki yapmak.

Rufailer karışmak : [D] - Çok karışık olduğu için nasıl yapılacağını bilinemez, nasıl yapıldığını bilmek imkânsızdır.

Ruhu duymamak : [D] - Yapılan işin hiç farkında olmamak, sezinlememek.

Ruhunu teslim etmek : [D] - Ölmek. Hayattan ayrılmak. Ebedî hayata geçmek.

Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar : [A] - Rüşvet, bir işi çıkar karşılığı, hak yolundan, doğru yoldan ayırıp rüşveti verenin istediği gibi yapmak demektir. Doğru yoldan ayrılan, görevini, şerefini, dinî inancını, insanlığını rüşvet için feda eden kişiden her kötülüğü beklemek gerekmektedir.

Rüya görmüşe dönmek : [D] - Var olan her şey yok olmak, sanki hiç olmamış, yaşanmamış, kullanılmamış gibi olmak. Bitmek, son bulmak, kaybolmak.

Rüyasında görse hayra yormamak : [D] - Hiç aklından geçirmemek, aklından, hayalinden geçirmemek. Gerçekleşebileceğini hiçbir zaman düşünmemek.

Rüzgâr eken, fırtına biçer : [A] - Etrafında bulunanlara her zaman kötülük yapan, hele bu kötülüğü çıkar sağlamak için yapan kimseler sonunda mutlaka büyük kötülüklerle karşılaşır. En büyük zararlara da uğrarlar.

Rüzgâra karşı tüküren kendi yüzüne tükürür : [A] - Kendi gücünün üstünde bir güç ile uğraşmak isteyen kimseler bu mücadeleden sonunda kendileri ziyanlı çıkarlar.

Rüzgâr gelecek delikleri kapamak : [D] - Bir işde çıkabilecek tehlikeleri önlemek için önceden önlem almak. Tedbirli hareket etmek.

Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz : [A] - Meydana gelmiş hiçbir olay sebepsiz değildir. Mutlak bir sebebi vardır. Görünmese de incelendiğinde ortaya çıkacaktır.

Rüzgârın önüne düşmeyen yorulur : [A] - Toplumun genel gidişine uymayan kişi zorluklarla karşılaşır, yıpranır, başarısızlığa uğrar. Topluma uymak genel kural olmalıdır.

Rüzgârlı havanın kuytusı, yağmurlu havanın uykusu : [A] - Rüzgârda kuytu bir yer bulmak rahatlıktır. Yağmurlu havada ise uyumak huzur ve mutluluk verir.

Saati saatine : [D] - Tam saatinde. Tam vaktinde.

Saati saatine uymamak : [D] - Sık sık durum, tavır değiştirmek.

Sabaha çıkamamak : [D] - Sabaha varamadan ölmek. Ertesi günü göremeden ölmek.

Sabahın köründe : [D] - Ortalık aydınlanmadan. Alaca karanlıkta.

Sabahlar hayrolsun : [D] - Gün hayırlar getirsin, aydın olsun. Günaydın.

Sabah ola hayır ola : [A] - Sabahlar taze başlangıçlardır. Bitmeyen bir işimizi günün sonuna sıkıştırılmaktansa sabahı bekleyip sevinç ve mutluluk içinde, huzurla yapmak daha iyidir.

Sabahın hayrı, akşamın şerri : [A] - Akşamın sıkışıklığında bir iş yapmaktansa sabahın rahatlığında hareket etmek yararlıdır, faydalıdır.

Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmamış : [A] - Sabahtan karnını iyice doyuran kimse güç ve kuvvet kazanır. Sabah yemeği kişiyi güne güçlü başlatır. Başarılı olmasında en büyük etken olur. Erken evlenen kimsenin de çocukları erken olduğu için zamanında yetişir, büyük bir sıkıntı olmaz. Başarılarını ve mürüvvetlerini görmek mümkün olur. Evlenme geciktirilirse, geciktirildiği oranda da güçleşir.

Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır : [A] - Bir konuda sıkıntılı günlere katlanmak güçtür. Dayanmak güçtür.

Ama dayanıldığı takdirde sonuçları güzeldir. Tatlıdır, mutludur.

Sabır cennetin anahtarıdır : [G.S] - Tanrı sabreden kulunu sever, ona cennetinin kapılarını açar. Tanrı tarafından da takdir edilen seçkin bir üstünlüktür, meziyettir.

Sabırlı kulunu Allah sever : [Ö] - Sabırlı kişi kolay kolay kötülük etmez, düşüncelidir. İnsanları sever. Üstün nitelikli böyle bir kimseyi de Tanrı takdir eder, sever.

Sabır ile koruk helva, dut yaprağı atlas dibi olur : [A] - Sabır ile en olmayacak gibi görünen işlerde başarı sağlanır. Koruk nasıl olgunlaşır tatlı lezzetli bir üzüm, dut yaprağı da ince dokunmuş bir ipek kumaş olursa sabır da insanı öylece olgunlaştırır, güzelleştirir, istediklerine geç de olsa kavuşmasını sağlar.

Sabır taşı : [D] - Çok sabırlı, sonsuz derecede sabrı olan.

Sabrı tükenmek : [D] - Sabredemez duruma gelmek. Sabrı kalmamak.

Sabreden derviş muradına ermiş : [A] - Sabırlı olan kimseler isteklerine kavuşurlar. Giriştiğimiz işlerde karşımıza olmadık güçlükler çıkabilir. Ummadığımız yerlerden kötülükler görebiliriz. Bunlardan yılıp işimizi yarım bırakmak doğru değildir. Sabır ile, mücadele edildiğinde başan mutlak bizim olacaktır.

Sabreyle işine hayır gelsin başına : [A] - Bir işe başlanıldığında acele edilmez, gereken sabır gös-

terilir, sebat edilirse o işde hayırlı sonuç almak mümkün olur. Başarı mümkün olur.

Sabırın sonu selamettir : [A] - Karşılaştığı bütün zorluklardan hemen yılıp kaçmayan, sabretmesini bilen kimselerin işleri sonunda başarıya ulaşırlar.

Sabun köpüğü gibi sönmek : [D] - (Zayıf olduğu hâlde kuvvetli görünmeye çalışan kişi veya durumun) Küçük bir etki ile birden sönmek, kayboluvermek.

Sacayak olmak : [D] - Üç kişi bir araya gelerek gayet içli dışlı, samimi olmak, sıkı fıkı olmak.

Saçı başı ağarmak : [D] - Yaşlanmak, ihtiyarlamak.

Saçı bitmedik yetim : [D] - Doğalı çok zaman olmamış, babasını kaybetmiş çocuk.

Saçım ak mı kara mı? Önüne düşünce görürsün : [A] - Konunun nasıl olduğunu sormaya gerek yoktur. Bitmek üzeredir. Bitince görüp karar verirsiniz. Çok geçmeden bitecektir.

Saç sefadan tırnak cefadan uzar : [A] - Keyifli, işleri yolunda olan kişilerin saçları, sıkıntıda olanların ise tırnakları uzar. Halk böyle düşünür, böyle söyler.

Saç saça, baş başa : [D] - Büyük bir kavga, kavgaya tutuşmak.

Saç sakal karışmak : [D] - Uzun bir zamandır tıraş olmamış olmak.

Saçı uzun, aklı kısa : [D] - Eski söyleyişte kadınları anlatmak için kullanılan söz. Düşüncesiz, aptal anlamında.

Saçını başını yolmak : [D] - Sıkıntı ve üzüntüsünü açığa vurmak, göstermek.

Saçını süpürge etmek : [D] - (Kadınların çok özveri ile çalıştıklarını belli etmek için söylenir.) Özveri ile çalışıp hizmet etmek.

Saçma sapan : [D] - Mantıksız, gereksiz (söz).

Sade pirinç zerde olmaz, bal da gerek kazana; ata malı tez tükenir, evlât gerek kazana : [A] - İnsanlara babasından mal kalır. Ama bu kişinin o malı iyi kullanacağını göstermez. Evlât olarak atadan kalan mala, mal ekleyebilmişsek atadan kalan mal artar. Eğer hazır yenmeye başlanırsa tez zamanda tükenir biter. Kişi kendine, kendi emeğine güvenmelidir.

Sadaka verenin ömrü uzun olur : [Ö] - Sadaka veren Tanrı'ya karşı görevlerinden birini yapmış olur. Bundan dolayı mutlu ve huzurludur. Bu da onun daha çok yaşamasına sebep olur. Tanrı da kendisine itaat eden kulunun ömrünü artırır.

Sadık dost akrabadan yeğdir : [G.S] - İyi günde, kötü günde yanımızda bulunan bir komşu, bir dost, kan bağı ile bağlı olduğumuz fakat zor günlerimizde yanımızda olmayan akrabadan fazla değerlidir.

Safa geldiniz : [D] - Hoş geldiniz. İyilikler, mutluluklar getirdiniz. (Nezaket sözü olarak kullanılır.)

Safa ile yenen cefa ile kazanılır : [A] - Mutluluk içinde yenen paranın kazanılması kolay olmamıştır. Alın teri ile kazanılmıştır. Onun için sefa ile yenen parayı bile önceden harcanan alın terini düşünerek dikkatli harcamak lâzımdır.

- Safra atmak : [D]** - Yük olan bir nesneden kurtulmak.
Yük olan Şeyi uzaklaştırmak.
- Safra bastırmak : [D]** - Ağlığını giderecek kadar az
bir Şey yemek.
- Safrası kabarmak : [D]** - Aç olduğu için midesinden
bulantı hissetmek.
- Sağ elin verdiğini sol el görmesin : [A]** - Yapılacak
yardımlar, yardım yaptığımız kişiye incitecek Şekilde
olmamalıdır. Gizli yapılan kimden geldiği belli ol-
mayan yardımlar en değerli olanıdır.
- Sağ göz sol göze muhtaç olmasın : [D]** - Kişi en ya-
kınına bile muhtaç olmamalıdır. En yakınından bile
yardım isteyecek duruma düşmemelidir.
- Sağ olsun, var olsun, benden ırak olsun : [A]** - Asa-
lak durumda olan, çalışmayıp durmadan yardım is-
teyen kimseler hakkında kullanılır. İyi olsun, sağlıklı
olsun, dertli olmasın. Ama bana da sıkıntı verme-
sin.
- Sağa kaymak : [D]** - Tutucu bir politika izlemeye baş-
lamak.
- Sağa sola bakmamak : [D]** - Etrafında olup bitenler-
den etkilenmemek. Etrafındakilerin neler söyleye-
ceklerine aldırmamak.
- Sağı solu belirsiz : [D]** - Nasıl davranacağı belli ol-
mayan. Patavatsız. Yol yordam bilmeyen.
- Sağılır ineğin buzağısı kesilmez : [A]** - Bize gelir
sağlayan kaynağın devamlılığını sağlayan araçlara
dokunmamak gerekir. (Sağılır ineğin buzağısı ke-
silirse, kısa bir süre sonra inet süt vermez olur.)

Sağır işitmez uydurur : [A] - Sağır olanlar işitmezler. İşitmediklerini de belli etmemek için konuşanların ağız hareketlerine ve tavırlarına bakarak konuşmaya çalışırlar. Ne kadar gayret göstetseler de söylediklerinin bir kısmı yakıştırma, uydurmadır.

Sağır sultan bile duydu : [D] - Duymadık, işitmedik kimse kalmadı. Herkes duydu, işitti.

Sağlık varlıktan üstündür : [A] - Sağlık her şeyden üstündür. Sağlığı olan her şeyi yapabilir. En azından bir girişimde bulunmaya kalkışma ümidi vardır. Ama sağlığı olmayanın bir şeyi yoktur. Varlığı, yani parası, malı da olsa kullanamadığı sürece hiçbir işe yaramaz. Sağlık her zaman bütün varlıklardan önde gelir.

Sağnaklı yağmur tez geçer : [A] - Anî sinirlenmeler faydalı değildir. Nasıl sağnak faydalı değilse sinirlenmeler de insana fayda sağlamaz. Normal düşünmesini önler. Böylece başarı yolu da kapanmış olur.

Sağır sultan bile duydu : [D] - Duymadık, işitmedik kimse kalmadı, herkes duydu.

Sağlam ayakkabı olmamak : [D] - Güvenilmez olmak. Doğruluğundan şüphe edilir olmak.

Sahibinden evvel ahıra girme : [A] - Sana önderlik etmiş, yarar sağlamış, maddî, manevî yardımda bulunmuş, büyüğün olmuş kimselerin önüne geçmek, onlara hürmetsizlik etmek çok yanlış bir harekettir.

Sahip çıkmak : [D] - Sahiplenmek, koruyup ilgilenmek. Kendisine ait olduğunu savunmak.

Sahipsiz eve it buyruk : [A] - Her iyi işe sahip çıkmak gerekir. Kimse sahip olmazsa, çekinirse, o zaman değeri olmayan kişiler duruma el koyarlar. Otorite oluşturmaya çalışırlar. Bu da durumun daha da kötüye gitmesine neden olur.

Sakal bırakmak : [D] - Sakalını kesmeden uzaması için bırakmak.

Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın : [A] - Gelirler giderlere uymuyorsa, bunları kullananın yapacağı bir şey yoktur. Eksik ve kusurlu malzeme ile en usta kişi bile istediği işi yapamaz.

Sakal keçide de var : [A] - Sakal genellikle biraz yaşlanınca bırakılır. Sakal bırakan kimse hürmet edilmeye lâyık kimse olarak bilinir. Ancak bazı kişiler kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için de sakal bırakırlar. Her sakallı bunun için hürmete lâyık değildir. Tecrübe edilip hürmet gerektiği belli olan sakallılara ancak hürmet etmek gerekir.

Sakaldan kesip bıyığa eklemek : [D] - Ummadığı zamanda meydana çıkan bir eksikliği kendi imkânları ile karşılamaya çalışmak.

Sakalı başkasının elinde olmak : [D] - Başkasının emrinde olmak, başkasının buyruğu ile hareket etmek.

Sakalı boşa ağartmak : [D] - Uzun bir ömür sürüp yaşlandığı hâlde fazlaca bilgisi görgüsü olmamak.

Sakalı ele vermek : [D] - Başkasının sözü ile hareket eder olmak. Başkasının oyuncağı durumuna düşmek.

Sakalı saydırmak : [D] - Alay edilen kimse hâline gelmek. Alay konusu olmak.

Sakalım yok ki sözüm dinlensin : [D] - Küçük olduğum için itibar görmüyorum, sözüme de düşüncelerime de önem verilmiyor.

Sakalının altına girmek : [D] - İyi dostluklar kurarak ona düşüncesini aşlamak, yönlendirmeye çalışmak.

Sakin nisanın beşinden öküzü ayırır eşinden : [A] - Nisanın beşinde çok önemli hava olayları olur. İnsanlar bahar geldiğini düşünerek kıyafetlerini değiştirirler. Aniden soğuyan havanın tesirinde kalarak üşür, hasta olurlar.

Sakınan göze çöp batar : [A] - Üzerinde çok durulan, çok sakınılan şeyler mutlak bir zarara uğrar. Mutlak bir aksilik ile karşılaşır.

Sakla samanı, gelir zamanı : [A] - Çok değersiz bu-
larak atmak istediğimiz maddeleri saklayıp esirge-
mekte yarar vardır. Bir gün gelir mutlak lâzım olur.
En değerli bir işimizin bitirilmesini sağlayabilir.

Saldım çayıra, Mevlâm kayıra : [A] - İyice bakılması gereken, dikkat isteyen bir işde, istenilen dikkatin gösterilemeyeceğini belli etmek için kullanılır. Bundan sonrasına ben bakamıyorum, Tanrım gerisi sana emanettir.

Salepçi güğümü gibi içten kaynamak : [D] - Karşılaştığı her problemi kendi içine atmak, karşılık verebilmek için de için için fesatlıklar düşünmek, tasarlamak. Görünüşte hiçbir şey belli etmemek.

Salık vermek : [D] - Tavsiyede bulunmak, önermek. Uygunudur demek.

Salıyı çarşambayı kaybetmek : [D] - Günleri birbirine karıştırmak, günleri şaşırmak.

Salkım saçak : [D] - Parçalanmış, parçaları yanlara sarkmış. Perişan, dağınık.

Salla başını, al maaşını : [D] - Bir iş yapmadığı hâlde ay başlarında muntazam olarak maaşını alır.

Salt çoğunluk : [D] - Topluluğun yarısından bir fazla olan sayıdaki çoğunluk.

Saltanat dedikleri cihan kavgasıdır : [Ö] - Bu dünyada ne kadar güçlü olunursa olunsun ölümle birlikte hepsi biter ve bu dünyada kalır. Öteki dünyaya bu güç gitmez. Bunun içindir ki saltanat için de olsa kavga etmek yanlış iş yapmak, yanlış hareket etmektir. Herkes daha güçlü olabilmek için bu dünyada büyük bir mücadele içindedir. Ama bu mücadelenin sonu hiçbir zaman gelmez.

Saltanat sürmek : [D] - Parlak, gösterişli, emreder durumda bir yaşam sürmek. Hükmetmek.

Saman alevi gibi parlamak : [D] - Birden kızıp köpürmek, çok kısa zamanda hırsı geçmek.

Saman altından su yürütmek : [D] - Hiç kimseye belli edip sezdirmeden iş yapmak, yaptığı işler ile etrafındakileri birbirine düşürmek.

Saman elinse, samanlık senin : [D] - Sana ikram edilen maddeler bedavadır diyerek pek çok yemek. Bunları hazmedecek olan, zorlanacak olan senin midendir, ziyanı sanadır.

Saman gibi ne tadı var ne tuzu : [D] - Lezzetsiz, yemek içmek istenmeyen.

Samur kürk de olsa kabahati kimse üzerine almaz : [A] - Kişi her yaptığını doğru zanneder. En küçük hatasını bile kabul etmek istemez. Kabahat, kınanan, aşağılanan bir davranış olduğu için kimse sahiplenmek istemez.

Samyeli esmek : [S.G] - Ortalıkta tehlikeli, huzur bozucu bir durum hâkim olmak. Kurumak, huzursuz olmak.

Sana göre şapla şeker bir : [D] - İyi ile kötüyü, yararlı ile yararsızı ayıracak durumda değilsin, ayıramıyorsun.

Sana taşla vurana, sen aşla vur : [A] - Kötülük yapan kimselere iyilik yapmak insanlık kuralıdır. Sana kötülük yapmış olan kimselere sen iyilikle karşılık ver ki onlar seni anlasınlar, iyi yola gelsinler.

Sana vereyim bir öğüt, ununu elinle öğüt : [A] - İnsanlar kendi işlerini başkalarına yaptırmamalıdır. Kimse başkasının işini kendi işi gibi takip etmez. Herkes kendi işini kendi yapmalıdır ki başarılı olabilsin.

Sanat altın bileziktir : [A] - Sanat bir kimsenin bir işi en iyi bir biçimde her yerde ve şartta yapmasıdır. Bu sebeple bu kimse hiçbir zaman darda kalmaz.

Geçimini her zaman en iyi şekilde temin eder. Etrafindakilere de faydası dokunur. Onun içindir ki bir sanatı öğrenmek ve uygulamak en iyi yol, yöntemdir.

Sandık düzmek : [D] - Çeyiz hazırlamak. Evlenecek kızın önceden çeyizini hazır etmek.

Sap derken saman demek : [D] - Sözünü bilmemek. Sözünün nereye gideceğini bilmemek. Ağzından çıkan sözü kulağı duymamak, hata işlemek.

Sap yiyip saman çıkarmak : [D] - Bir olaya çok kızdığı için kendini kaybedip ne söylediğini bilmez duruma gelmek, saçmalamak.

Sapı silik : [D] - Serseri, güvenilmez.

Sapına kadar : [D] - Tam olarak, tam anlamıyla, eksiksiz olarak.

Sarhoşa dokunma kendi yıkılsın : [A] - Kendi fikirlerini en üstün sayıp başkalarının fikirlerini küçük gören kimselere karışmak doğru değildir. Hatalarını, yanlışlarını karışanın üstüne atmak için fırsat kollarlar. Bu kimseler kendi hâllerine bırakılmalıdır. Ta ki yaptıklarının doğru olmadığını farkına varabilsinler.

Sarhoştan deli bile korkar : [A] - Sarhoş alkolün tesiri ile delinin bile cesaret edemeyeceği işlere kalkışır. Deli de sarhoşun yaptıklarını görünce çekinir, korkar.

Sarı altının olacağına sarı samanın olsun : [A] - Altın çok değerli bir maddedir, ama yenmez içilmez. Paraya çevrilecek bir ortam yoksa insan ve hayvan aç kalır. İnsanın altını olacağına öncelikle kendini

ve hayvanlarını besleyecek besini, yiyecek maddesi olması daha iyidir.

Sarı çizmeli Mehmed Ağa : [D] - Kişiliği, kimliği ve adresi tam belli değil.

Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış : [A] - Topluma yeni katılmış kimseler hakkında hemen hüküm vermek yanlıştır. Bazı kimseler kötü huy ve karakterlerini uzun zaman gizlemek imkânını bulurlar. Kişi hakkında hüküm vermek için uzun zaman onu denemelerden geçirmek, zamanın geçmesini beklemek yerinde bir hareket olur.

Sarımsağı hesap eden paçayı yiyemez : [A] - Bir işde küçük ayrıntıların hesabını yaparak işini yarım bırakan işine başlamayan kimse o işin getireceklerinden de yararlanamaz.

Sarımsağı nerede yedinse ağzını orada kokut : [D]
- Çıkarın hangi yerde ise sen de oraya git. Seni bu duruma getirenler kimlerse senin sıkıntını da çalımını da onlar çeksın, katlansın.

Sarmısak içli dışlı, soğan yalnız başlı : [A] - Toplantılarda anlaşmış kişiler, birbiri ile çok samimidirler. Aralarında gizli saklı bir şey yoktur. Arkadaşları ile yakınlaşamamış olan kimseler ise yalnız kalmaya mahkûmdurlar.

Sarmısak yemedim ki ağzım koksun : [D] - Fena bir iş yapmadım, onun için korkmam. Bu kötü işle benim hiçbir ilişkim olmamıştır. Onun için korkmama da gerek yoktur.

Satılık ziftin olsun, Selânik'ten kel gelir : [A] - Her malın bir alıcısı bulunur. Hiç değer taşımadığını sandığımız bir mala, ihtiyacı olan kimse çok uzak yerlerden bu malı almak için gelir.

Satıp savmak : [D] - Eldeki malı, ihtiyaç hissedilen parayı bulmak için değerinden daha az paraya satmak, elden çıkarmak.

Say beni sayayım seni : [A] - Saygı ve sevgi karşılıklı olursa değer taşır. Beni sayan, saygılı davranan kimseyi ben de sayar el üstünde tutarım.

Sayılı gün tez geçer : [A] - Bir konunun gerçekleşmesi için belli sayıda gün varsa ve biliniyorsa kişi kendisini ona göre ayarlar. İsteddiği tarihi bildiği için, kendini de buna ayarladığından günler sıkmandan ve çabuk olarak geçer.

Sayısını Allah bilir : [D] - Pek çok. Sayısı bilinemeyecek kadar çok.

Sebepler olan sebepsiz kalsın : [D] - Bu zor durumları başıma açan, beni sıkıntıda bırakan kimse benden çok fena durumlara ve sıkıntılara düşsün ve bu sıkıntılardan kurtulamasın. (Beddua.)

Sebil etmek : [D] - Bol bol dağıtmak, harcamak.

Sebilhane bardağı gibi dizilmek : [D] - (Hoşlanılmayan kimselerin bir kalabalık oluşturacak biçimde, acınacak bir tavırla) Sıra sıra dizilmek.

Sefa pezevengi : [D] - Eğlenceye çok düşkün. Zevki ne eğlencesine düşkün.

Sel gider kum kalır : [A] - Toplumda doğru olmayan yolla kendini gösteren bazı kimseler olabilir. Ama

zaman geçtikçe onların kötü tarafları meydana çıkar, orayı terk etmek zorunda kalırlar. Bunlar gelip geçicidir. Doğru olanlar ise her zaman tutunan sevilen kalıcı kimselerdir.

Sel ile gelen, yel ile gider : [A] - Gayret ve emek sarf edilmeden elde edilen mal ve para kıymeti bilinmeyeceğİ için gereksiz yerlere harcanır, çabuk tüketilmiş olur. arur olur gider.

Sel nnden kütük kapar : [D] - çok zor bir işi başarır.

Selm para kelâm para : [] - En küçük bir hizmet bile para karşılığİ yapıyor. Her şey para karşılığİ yapıyor.

Selm verdik, borçlu çıktık : [D] - Ortaya bir fikir koyduğ için kendisine iş yüklenmek, kendisi suçlu bulunmak.

Selmı sabahı kesmek : [D] - Dostluğ arkadaşlığİ kesmek.

Sele gitmek : [D] - Harcanmak. Gereksiz yere, boşa harcanıp gitmek.

Sen ağ ben ağ, bu ineğİ kim sağ : [A] - Her kişi emir verir, üstüne düşen işi yapmazsa, iş bölümüne uymazsa işleri yapacak kimse kalmaz. Kim iş yapacaktır.

Sen bilirsin deyince kavga olmaz : [A] - Bir konu üzerinde yapılan tartişmalarda karşısındakinin fikirlerini benimseme yoluna gidilirse kavga, tartişma olmaz.

Sen bir garip ingenegin, telli zurna nene gerek : [A] - Yoksul olan kimseler maddî durumunun el-

vermediği büyük işlere kalkışmamalıdır. Toplumda saygın bir yeri olmayanlar kendilerine uygun işlere girişmelidirler.

Sen gelirken ben gidiyordum : [D] - Bu konuları senden önce gördüm, yaşadım. Her şeyi senden iyi bilirim, beni kandırman mümkün değildir.

Sen işlersen mal işler, insan öyle genişler : [A] İşinin başında çalışırsan işin verimli, malın çok olur. Sen de gittikçe zenginleşirsin.

Sen kazan da düşmana kalsın : [A] - Kişi çalışmalı, kazanmasını bilmelidir. Benden sonra kimsem yok diyerek düşünmek insanı çalışmaktan alıkoyar, hayatını amaçsız hâle getirir.

Sen sağ ben selâmet : [D] - Bahsedilen iş bitmiştir, sonuçlanmıştır. Üzerinde yapılacak bir şey yoktur, kalmamıştır.

Sen yolcu, ben hancı iken bir gün buluşuruz : [G.S] - Karşımızdaki kişi bu işleri yaptığı sürece gün gelecek bana gelecek, bana muhtaç olacaktır.

Senden gelecek hayır Allah'tan gelsin : [Ö] - Senden gelecek hiçbir yardımı hiçbir yakınlığı istemiyorum, içinde bulunduğum bu kötü duruma katlanmaya razıyım.

Seni gidi seni : [D] - Kurnaz, yaramaz, haylaz.

Senli benli olmak : [D] - Aralarında yakın ilişki olmak, teklifsizce görüşmek. Çok samimi olmak.

Senin aradığın kantar, Bursa'da şeftali tartar : [D] - İsteklerini burada gerçekleştirmen mümkün değil-

dir. Aradığın imkânlar çoktan yok oldu, ortadan kalktı. Hele burada hiç yok. Uygulamak istediklerini uygulama imkânı yoktur.

Senin kanın benimkinden kırmızı mı? : [D] - İkimizin arasında bir fark, bir üstünlük yok. Ayrıcalık düşünlmemelidir.

Seninki can da benimki patıcan mı? : [D] - Sen hep kendini düşünüp yapmak istemediklerini benim yapmamı istiyorsun. Senin canın değerli de benim canım değersiz midir?

Sepet havası çalmak : [D] - İşinden atmak, işine son vermek. Kovmak.

Ser verip sır vermemek : [D] - Ağız çok sıkı olmak, kendisine verilen sırrı çok iyi saklamak. Kendisine söyleneni hiçbir şekilde başkasına söylememek.

Serçe gibi bir dalda durmaz : [Ö] - Çok hareketli olmak. Bir yerde uzun zaman kalmamak. Bir işde bir fikirde uzun zaman durmamak, değiştirmek.

Serçeden korkan darı ekmez : [A] - Her işin kendine göre zorlukları vardır. Bunları göze alamayan işe hiç başlamamalıdır.

Serçenin eti ne budu ne? : [D] - İmkânları ve kuvveti sınırlı, fazla değil, çok az.

Sermayeyi kediye yükletmek : [D] - Parasını, kapitalini batırmak. Parasını ziyan edip batırmak. İflas etmek. Parasını yiyip bitirmek.

Sersem sepet : [D] - Sersemliği üzerinde, sersemlikten henüz kurtulmamış.

Ses çıkarmamak : [D] - Bir şey dememek, hiç itiraz etmemek. Fikrini ileri sürememek.

Ses vermez : [D] - Cevap vermemek.

Sesi çıkmamak : [D] - Susmak. Herhangi bir tepki vermemek.

Sesl sıtma görmemiş : [D] - Çok yüksek tonda, etkili ve pürüzsüz bir sesle konuşan.

Sev beni seveyim seni : [A] - Sevgi her zaman karşılıklıdır. Ne kadar zorlansak da bizi sevmeyeni belli bir zaman sonra sevmekten vazgeçeriz. Sevilmek için önce sevmek gereklidir.

Sev seni seveni hak ile yeksen ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise : [A] - Toplum içindeki durumu, soyluluğu, zenginliği ne kadar yüksek olursa olsun seni seviyorsa sen de onu sev, eğer seni sevmiyorsa sen de onu sevme. Toplumdaki yeri ne olursa olsun seni seviyorsa sen de onu sev, sevmiyorsa sen de sevme.

Sevda çekmek : [D] - Âşık olmak.

Sevda (sevgi) geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur : [A] - Aşkın çekiciliği önce âşıkları (sevdalıları) birbirine sıkı sıkı bağlar, sevdalılar hiç ayrılmayız zannederler. Bir süre sonra aşk söner, yalan olur. Önce mutluluk veren olaylar sonradan rahatsızlıklara yol açar.

Sevincinden ağzı kulaklarına varmak : [D] - Çok sevinmek.

Seyrek gılt dostuna, kalksın ayak üstüne : [A] - Dost da olsa karşısındakini sıkmak doğru değildir. Kişiye en çok dostu katlanır. Ama günün birinde o da

katlanamaz hâle gelir. Bunun için dost da olsa seyre gitmeli sevgi ve itibar görmelidir.

Sıcağa kar mı dayanır : [A] - Bir kimse elinde bulunanı devamlı olarak harcar, yerine yenisini koymazsa, birikmiş olurlar ne kadar çok olursa olsun günün birinde mutlak tükenecektir.

Sıcağı sıcağına : [D] - Üzerinden zaman geçmeden, hemen unutulmadan.

Sıcak yüz göstermek : [D] - Yakınlık göstermek. Sevimli, hoş görünmek.

Sıçan çıktığı deliği bilir : [A] - Her kişi giriştiği işin zorluklarını, ince taraflarını, zorda kalırsa ne yapacağını, nereye gideceğini bilir.

Sıçan deliği bin akçe : [D] - Durum çok karışık, kaçıp saklanılacak, sığınılacak yer bulmak çok zor, hatta imkânsız.

Sıçan deliğe sığmamış, kuyruğuna bir de kabak bağlamış : [D] - Yüklendiği bir işi başaramayacak durumda iken bir iş daha yüklenmek. Misafir kaldığı evde kendi sıkıntı verirken, bir misafir daha getirmek.

Sıçan düşse başı yarılr : [D] - Evde hiçbir şey kalmamış. (Yiyecek, giyecek.)

Sıçan geçer yol olur : [A] - Yapılan iş için kestirme fakat kötü bir yol açılırsa herkes bu yolu tercih eder, onu uygular. İş de çığırından çıkar.

Sıçıp sıvamak : [D] - Öfkelenip ağza alınmayacak küfürler etmek.

- Sıdkı sıyrılmak :** [D] - Karşısındakinden soğumak, güvensizlik duymak.
- Sıfıra sıfır elde var sıfır :** [D] - Bütün çalışmalar iyi bir netice vermedi, emekler boşa gitti. Elde bir şey kalmadı.
- Sıfırı tüketmek :** [D] - Hiçbir şeyi kalmamak, bütün imkân ve gücünü kaybetmek.
- Sık gidersen dostuna, yatar arka üstüne :** [A] - Dostlar arasındaki ilişkiler usandıracak, bıktırarak şekilde olmamalıdır. Dost da olsanız sık sık gittiğiniz dostunuza huzur vermezsiniz. Onu usandırırısınız.
- Sıpası yanında :** [S.G] - Aşağılanan kimse için, çocuğunu da yanına almış.
- Sırat köprüsü gibi ince :** [S.G] - Çok zor, yapılması uygulanılması çok zor(iş).
- Sırça köşkte oturan kimse komşusuna taş atmaz :** [A] - Kendisi zor durumda olan kimse etrafında bulunan kimselerin düşmanlığını kazanmamaya çalışmalıdır. Düşmanlığı kendi üzerine çekmemelidir.
- Sırta kadem basmak :** [D] - Ortadan kaybolmak, yok oluvermek.
- Sırrını açma dostuna, dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna :** [A] - En samimi bildiğin kimsele-re bile gizli kalmasını istediğin şeyleri söyleme. Onun yakın dostu vardır, senden de yakındır, senden aldığını o da kendi dostuna söyler. Böylece gizli kalmasını istediğimiz şeyler, dostlar arasından söylene söylene gizli kalmaktan çıkar.

Sırrını düşmanın bilmesini istemezsen dostuna açma : [A] - İnsan kendi sırrını dostu bile olsa ona da söylememelidir. Çünkü dostunuz olduğunu zanneden kimseler, öğrendiklerini kimseye söyleme diyerek bir başkasına söylerler. Böylece dostlar arasında sürüp giden gizlilik, kişinin düşmanı olan bir kimseye de dostluk bahanesi ile ulaşabilir.

Sırt çevirmek : [D] - Önceleri yakınlık gösterdiği kimseye yabancı duruma gelmek, onunla ilgilenmemek.

Sırtında yumurta küfesi yok ya (dönüverir) : [D] - Bir konuyu yapamayacak durumda olup, bir etki ile yönünü ve düşüncesini değiştirmekte bir sakınca görmez.

Sırtını çevirmek : [D] - Daha önce çok yakınlık gösterdiği bir kimseden yakınlığını esirgemek, yabancı gibi davranmak.

Sırtı pek : [D] - Kalın elbiseler giymiş. Kalın ve kuvvetli giyinmiş.

Sırtı yere gelmemek : [D] - Hiçbir zaman zor ve kötü duruma düşmemek. Yenilmemek.

Sıtma görmemiş : [D] - Çok kalın ve gür ses.

Simitçi küreği gibi dili olmak : [D] - Ukala, bildiğini bilmediğini söylemekten çekinmeyen, sözünün nereye gittiğini bilmeden konuşan kimse olmak. Büyüklerine saygısızca cevaplar vermek.

Sinek avlamak : [D] - İşi veya müşterisi olmadığı için boş oturmak. İşsiz olmak.

Sinek gibi vızıldamak : [D] - Anlamsız sözler söylemek. Anlaşılmayan sözler söylemek, böyle konuşmaya çalışmak.

Sinek küçüktür amma mide bulandırır : [A] - Küçük denilen olaylar bazen büyük sıkıntılara sebep olabilirler. Bazı kimselerin küçük de olsa kötü bir hareketleri sıkıntı, üzüntü verir.

Sinek pekmezciyi tanır : [A] - Çıkarını bilen kimseler yararlanacakları kaynakları iyi tanır ve değerlendirirler.

Sinekkaydı tıraş : [D] - Yüzdeki kılları iyice kazımak şeklinde yapılan tıraş.

Sinekten yağ çıkarmak : [D] - Hiç olmayacak sanılan konulardan kendi çıkarı için büyük yararlar sağlamak.

Sineye çekmek : [D] - Kendisine yapılan her türlü kötülüğe katlanmak, kabullenmek.

Sinirleri alt üst olmak : [D] - Çok sinirlenmek, sinirden, öfkeden nasıl davranacağını bilemez duruma gelmek.

Sinirleri boşanmak : [D] - Sinirlerini kontrol edemez duruma gelmek. (Kendini tutamayıp ağlar, bağırır, güler duruma gelmek.)

Sirkesini sarımsağını hesap eden paçayı yiyemez : [A] - Bir işi yapmayı isteyen kimse o işin yapılması için gereken malzemeyi önceden tamamlamayı görev bilmelidir. Ayrıca yapılacak işin getireceği zararları önceden kabul etmeyi bilmelidir.

Sittei Sevir kapıyı çevir : [A] - Sittei Sevir günlerinde hava çok kötü olur. İnsanlar bu havadan etkilenip hastalanabilirler. Onun için bugünlerde dışarı çıkmak doğru değildir.

Sittin sene : [D] - Sonsuza kadar. Ömür boyu.

Sivri akıllı : [D] - Fikirleri değişik, kimsenin fikirlerine uymayan, başkalarının aklını beğenmeyen.

Siyah inekten beyaz süt sağılır : [A] - İnsanların dış görünüşüne değil, içine, cevherine bakılmalıdır. Esas olan kişinin içi, yeteneği, becerisidir.

Sizden iyi olmasın : [D] - (Bir topluluğa bir kişi tanıtılırken) Çok değerlidir. En az sizin kadar iyidir. Siz çok iyisiniz.

Sizlere ömür : [D] - Bahsettiğiniz kimse öldü. Tanrısına kavuştu.

Sofrada elini, mecliste dilini kısa tut : [Ö] - Sofrada pek çok kimse vardır, aç olsak bile yemeklere hızla saldırırsak aç gözlü derler ve küçümserler. Bir toplantıda ise her söze katılıp ukalalık etmek insanın küçümsemesini sağlar. Toplu yerde gerekmediği zaman konuşmak hatalı olur.

Soğan yemedim ki ağzım koksun : [D] - Yaptığım işler kötü değildir, kimsenin zararını amaçlamamıştır. Bunun için yaptıklarımın sonucundan korkmaya da gerek yoktur.

Soğanın acısını yiyen bilmez doğrayan bilir : [A] - Bir iş yapıp sonuca erdirilirken çok sıkıntı çekilir. Ama iş sonuca erince bunu kullanan, bundan ya-

rarlanan kimseler bu iş elde edilinceye kadar çekilen sıkıntının farkında bile değildirler.

Soğukkanlı : [D] - En kötü olaylar karşısında bile duygularını belli etmeyip heyecana kapılmayan.

Soğuk nevale : [D] - Sevimsiz. Davranışları ile kendini sevdirememiş.

Sokağa düşmek : [D] - Kötü yollara sapmak. Bütün kişilerin istifadesine açık olmak. Orta malı olmak.

Sokak süpürgesi : [D] - Devamlı sokaklarda gezen kimse. Sürtük kadın.

Solda sıfır : [D] - Değersiz. Önemi olmayan. Değerini yitirmiş.

Soluğu kesilmek : [D] - Nefes alamaz duruma düşmek. Hiç gücü takatî kalmamak.

Soluk aldırmamak : [D] - Acele ettirmek. Dinlenmesine fırsat tanımadan çalıştırmak.

Son gülen iyi güler : [A] - Bir konuda yapılan çalışmalar olumlu sonuca varmışsa sıkıntıların yerini sevinçler alır.

Son kozunu oynamak : [D] - Akla gelen en son çareye başvurmak, son imkânı kullanmak.

Son pişmanlık fayda vermez : [A] - Bir işe girerken iyice düşünmek gerekir. Çok düşünülmeden yapılan işlerin sonucunda oluşan kötü hadiselerden geri dönmek mümkün değildir. Sonunda pişman olmak bir değer taşımaz.

Sona kalan dona kalır : [A] - Yapılacak her işin bir zamanı mutlak vardır. Vaktinde ele alınmayan işler başarılı sonuç veremezler.

Sonradan görme : [D] - Zenginliğini sonraki yıllarda kazanıp, kendini kibar göstermeye çalışan kimse.

Sonunu getirememek : [D] - Başladığı bir işi güzel bir başarı ile sonuçlandıramamak.

Sora sora Bağdat(Kâbe) bulunur : [A] - Bilmediklerimizi yerinde, zamanında bir bilene sorarsak istediğimizi çabuk elde ederiz. Bilmediğimiz her şeyi sormak gerekir. Sıkılmak, utanmak çözüm yolu değildir. Bizi başarıya götürmez.

Soran yanılmamış : [A] - Bir iş yapılırken insanın karşısına çeşitli engeller, zorluklar çıkabilir. Bu engellerin bir kısmı bilinmeyebilir. Bilmediklerimizi öğrenmek, bildiklerimizi daha iyi bilenden sorup öğrenmek işlerimizi daha çabuk bitirmemizi sağlayacaktır. Yanılmamız, yorulmamız azalacaktır.

Soyu soydan, köpeği mandıradan almalı : [G.S] - Karşılıklı dostluklarda iyi ve soylu kimselerin seçilmesi gerekir. Soylu olan kişilerden zarar gelmez. Bunun için her işde soya dikkat etmek gerekir.

Soyunup dökünmek : [D] - Üstündeki sıkıcı elbiseleri çıkarıp rahat bir duruma gelmek.

Soyup soğana çevirmek : [D] - Varını yoğunu almak. Hiçbir şey bırakmamak.

Söylesem söz olur, söylemesem dert : [Ö] - Yaptığı çok kötüdür. Yüzüne vurulsa dedikodu yapıp üste çıkmaya çalışacaktır. Ben de düşman kazanacağım. Söylemesem bu yaptıkları yanına kalacak, bir daha tekrarlanacak, kötü sonuçlar alınacaktır. Bu da bana sıkıntı verecek bir durum oluşturacaktır.

Söyleye söyleye dilinde tüy bitmek : [D] - Bir konuda çok defa söz ettiği hâlde dinletememiş olmak.

Söyleyenden dinleyen arif gerek : [A] - Konuşmacı her konuya açıkca değinmeyebilir. Çok sanatlı bir anlatım kullanabilir. Bu kapalı anlatımlarda söyleyenin ne demek istediğini dinleyen hemen anlamalıdır.

Söyleyene bakma, söyletene bak : [A] - Konuşmacıların fikirleri bize uyuyor, gerçekleşmesini istiyorsak o zaman (Bunu Tanrı söyletiyor) diyerek açıklarız. Uygulamaya konmuş her konunun, her işin arkasında muhakkak bir neden vardır, konu bunun için, bu şekilde gelişmiştir. Bu etken olmasa o konu bu şekilde gelişemez.

Söz açmak : [D] - Konuyu ortaya koymak. Konu ile ilgili olarak konuşmaya başlamak.

Söz ağızdan çıkar : [A] - Mert, erkek olan kimse verdiği sözü yerine getirir. Söz bir defa söylenir, mert olan bundan dönmez, sözünü yerine getirir.

Söz anlayan beri gelsin : [D] - Söylenen sözleri hiçbiriniz anlamıyorsunuz, anlamınıza imkân yok.

Söz ayağa düşmek : [D] - Önemli bir konunun, konu ile ilgilenmeyen, konuya karışması uygun olmayan kişilerin bildikleri söyledikleri duruma gelmek. (Gelmesi.)

Söz bir Allah bir : [D] - Verilen söz ne ise hiçbir şekilde dönmek gerekmektedir.

Söz büyüğün, su küçüğün : [A] - Toplumda bir kural uygulanmalıdır. Çocuğun gelişimini sağlayan her

imkân çocuklara verilmelidir. Gelişimini tamamlamış, tecrübe sahibi olmuş büyük kimseler ise ilk konuşan, karar vermeye yetkili kimseler olarak görülmelidir.

Söz gümüşse sükût altındır : [A] - Konuşmak iyi bir davranıştır. Ancak konuşan kimse ağzından çıkanı çok iyi takip edebilmelidir. Her yerde konuşmak isteyen kimseler mutlak hata yaparlar. Konuşup hata yapmaktansa, konuşmayıp karşımızdakini dinlemek, ondan faydalı bilgiler elde etmek daha iyi ve tercih edilir bir yöntemdir, yoldur.

Söz birliği etmek : [D] - Bir toplulukta bulunan kimselerin aralarında anlaşarak aynı şeyleri söylemek, söylemeyi kararlaştırmak. (Kararlaştırmaları.)

Söz dinlemek : [D] - Kendine verilen öğütleri tutmak, yaşamını verilen öğütlere göre plânlamak.

Söz getirmek : [D] - Bir kişiye söz gelmesine, eleştirilmesine sebep olmak.

Söz kesmek : [D] - Evlenmesi istenen kız için evlenmesine izin vermek. Kızın verildiğini kesin olarak belli etmek.

Söz var iş bitirir, söz var baş yitirir : [A] - Söz söylerken çok dikkatli olmak gerekmektedir. Karşısındakinin onurunu okşayan sözler işlerin çok çabuk sonuçlanmasına neden olduğu gibi karşısındakini kızdıran sözler işlerin yapılmamasına, durmasına neden olur. Bazen de kötü bir söz kişinin hayatını yitirmesine neden olur.

Sözü ağzına tıkmak : [D] - Lâfını kesmek, gerektiği zaman konuşması gereken birinin, konuşmasını önlemek, konuşturmamak.

Sözü ağzında gevelemek : [D] - Net ve açık konuşmamak. Sözü, bir türlü anlaşılmamak.

Sözü çevirmek : [D] - Sözün sonuçlarının kötü olduğunu anlayıp sözünü başka yöne, tarafa döndürmek, anlamını değiştirmeye çalışmak.

Sözünü sözüne uymaz : [D] - Bir söylediği diğer söylediğini tutmaz, diğer söylediğine uymaz.

Sözüm meclisten dışarı : [D] - O konu hakkında söyleyeceklerim kaba sözlerdir, bu sözleri söyleyeceğim için özür dilerim.

Sözüm yabana : [D] - Söylediklerimden burada bulunanlar etkilenmesin, sözlerim burada olmayan diğer kişileri hedef almaktadır.

Sözünü balla kestim : [D] - Sözünü kesmek zorundaydım, beni bağışlamanızı, hoş görünmenizi dilerim.

Sözünün eri olmak : [D] - Verdiği sözünü her ne durum olursa olsun yerine getirmek. Sözünü tutmak.

Söz vermek : [D] - Konuyu kabullendiğini kesin bir dille ifade etmek. Sözünü yerine getireceğini kesin bir dille söylemek.

Söz yok : [D] - Eleştirecek, ele alınacak bir tarafı yok gibi. Kusursuz.

Su akar deli bakar : [D] - Her iş zamanında yapılmalıdır. Zamanında yapılmayan işler fayda vermez. Yapılacak işin yerini ve zamanını iyi seçmelidir.

Su akarken testiği doldurmalıdır : [A] - İnsan eline fırsat geçtiği zaman ondan yararlanmasını bilmelidir. Özellikle elindeki fırsatlardan yararlanıp geleceğe imkânlar hazırlayan kimseler, ileriki yıllarda rahat ederler.

Su, aktığı yere akar : [A] - Daha önceleri yaptığımız yararlı işlerin sonunda elde ettiğimiz güzel durumlar ileride bir gün yararlanmamız için yine karşımıza çıkabilir.

Su başından bağlanır(kesilir) : [A] - Karşımıza çıkacak problemleri o problemlerle uzun uzun uğraşarak değil, problemin kökenini bulup orada hâl yolu aramakla hal'edebiliriz. Her işi tam yetkilisini bulup hal'etmeye çalışırsak daha kolay sonuca varmış oluruz.

Su bulanmayınca durulmaz : [A] - Bir konuyu çözme ulaştırmak istiyorsak üzerinde uzun uzun araştırma yapmalı, çalışmalı, meseleyi karıştırmalı, böylece iyi ve kesin sonuca varmalıdır.

Su gibi akmak : [D] - Zaman için, çabucak geçmek. Bir yere, kişiye bol para; gelir gelmek.

Su dökmek : [D] - Çiş yapmak.

Su gibi aziz ol : [D] - Sen de getirdiğin nimet gibi değerli ol, mutlu ol.

Su gibi ezberlemek : [D] - Yanlışsız ve hızlı bir biçim okuyacak şekilde ezberine alıp istendiğinde tekrar etmek.

Su gibi gitmek : [D] - Çok fazla harcanmak, çok çok, bol bol harcanmak.

Su içene yılan bile dokunmaz : [A] - Su kişinin doğal ihtiyacıdır, en önemli ihtiyacıdır. Bunun için bu ihtiyacını gideren kimselere düşmanları bile kötülük etmekten çekinirler.

Su katılmamış : [D] - Bozulmamış, saf, katkısız, halis. Kendine ait özel durumunu koruyan.

Su koy vermek : [D] - Sululuk etmek, sözünde durmamak. Kötü şakalar yapmak. Sebze ve meyveler için kesilirken, pişirilirken su salırmak.

Su küçüğün söz büyüğün : [A] - Su her zaman temel maddedir. Çocuklara su içmekte öncelik tanınmalıdır. Büyükler ise bilgili görgülü kimseler olduğu için söz söylemede öncelik büyüklerin olmalıdır.

Su testisi su yolunda kırılır : [A] - İnsanlar hangi işlerle uğraşıyorsa o işin getireceği sonuçlara katlanmak zorundadırlar. Kötü yolda olan kimseler bulundukları ortamda bir gün lâıyk oldukları sonuçları bulacaklardır.

Su uyur düşman uyumaz : [A] - Düşman olan kişiler sakın sakın dursalar da bu onların kötülükten vazgeçtikleri anlamını vermez. Sakın sakın durarak karşılarındakilerin zayıf taraflarını kollasınlar. En zayıf anını bulduklarında da hemen harekete geçip yapacakları fenalığın en kötüsünü yapmaya çalışsınlar. Düşman düşmanlığından vazgeçmeyeceği için düşmanımıza karşı her an tetikte bulunmak gerekmektedir.

Su yüzü görmemiş : [D] - Çok pis, uzun zamandan beri yıkanmamış.

Su yüzüne çıkmak : [D] - Belirmek, açıkca belli olmak. Kapalılığı bir süre devam etmiş tutum için belli olmak, açıklığa kavuşmak.

Sucuk gibi ıslanmak : [D] - Çok ıslanmak. Su veya ter nedeniyle iç çamaşırına kadar iyice ıslanmak.

Suç samur kürk olsa kimse üstüne almaz : [A] - Kabahat istenmeyen bir sonuç olduğu için ne kadar süslü bir kılıfla da sunulsa kimse kabul etmek istemez. Kimse kabahati üzerine alıp, ben yaptım demez. Çünkü kınanacağını bilir.

Sular kararmak : [D] - Yavaş yavaş akşam olmaya başlamak.

Sultanahmet'te dilenip, Ayasofya'da dağıtmak : [D] - Başkalarının yardımı olmadan geçinemediği hâlde yalnız gösteriş için elindekileri başkalarına vermek.

Sulu göz : [D] - Gereksiz de olsa her şeye ağlayan.

Sulu sepken : [D] - Yağmurla karışık yağan kar.

Surete bakma, sirete bak : [G.S] - Kişinin dış görünüşü iyi veya fena olabilir, buna bakarak hüküm vermek doğru olmaz. Önemli olan insanın iç görünüşüdür. Duyguları, davranışları, duygularını dile getirişidir. Kişi hakkında hüküm verirken o kişinin iç görünüşünü dikkate almak gereklidir.

Suya götürür, susuz getirir : [D] - Kandırarak. Karşısındakinden daha akıllı ve kurnaz olduğu için karşısındakini kolayca kandırır.

Suya sabuna dokunmamak : [D] - Davranışlarını kimseyi gücendirmeyecek şekilde ayarlamak. Bir şeye karışmamak.

Suyu başından tutmak (kesmek) : [D] - Bir işi esassından hal'etmek, ayrıntıları üzerinde durmamak.

Suyu çekilmiş değirmene dönmek : [D] - Çalışıp hareket edemez duruma gelmek. Eli kolu bağlı kalmak.

Suyu getiren de bir, testiylı kıran da : [A] - Görevini tam yapan ile, başkalarının gölgesinde görev yapar gibi görünüp, boş oturan kimseleri birbirinden ayırmak lâzımdır. Her ikisinin de bir kabul edildiği toplumlar temelden sarsılırlar.

Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork : [A] - Sessiz akan suyun ne zaman coşup taşacağı belli olmaz. Sessiz ve sakin duran kimsenin ise ne zaman, nerede nasıl davranacağı önceden bilinmediği için karşılaştığı bir olayda nasıl bir tepki vereceği hiç belli olmaz. Bazen küçük bir olaya büyük bir tepki vermeleri çok mümkündür.

Suyunca gitmek : [D] - Kendi davranışlarını karşısındakinin davranışlarına uydurmak, ona uymak.

Suyunun suyu : [D] - Çok çok uzaktan ilgisi olmak. Uzaktan akraba.

Suyun yüzüne çıkmak : [D] - Fazlaca karışık bir olaydan zarar görmeden kurtulmak.

Suyu seli kalmamak : [D] - Hiç suyu kalmamak. Kaynaya kaynaya suyunu kaybetmek.

Süklüm püklüm : [D] - Bir suç işlemiş, bir suça karışmış gibi utanıp sıkılarak, büzülmüş sıkılmış bir hâlde.

Sükût ikrardan gelir : [A] - Kişiy e sorulan sorulara o kişi karşılık vermiyorsa, suçlandığını bilerek karşılık vermiyorsa, bu hareketi onun bu suçu, kabahati işlediği, yaptığı anlamını verir.

Sünger geçirmek : [D] - Unutmak, olmamış saymak.

Süngüsü düşük : [D] - Hareketliliği kalmamış, neşesi etkinliği yok.

Sürç-ü lisan : [D] - Dil sürçmesi. Bir söz ü yanlışlıkla söylemek.

Sürme çekerken göz çıkarır : [G.S] - Çok dikkatsizdir. En fazla dikkat edilmesi gereken yerde bile hata yapar, büyük hata yapar.

Sürmeyi gözden çekmek : [D] - Çok usta hırsız. Çalınması mümkün olmayanı bile kolaylıkla çalabilir. Açık göz. Üçkâğıtçı.

Sürü sepet : [D] - Birlikte bir arada. Birçok kimse veya eşya birlikte, bir arada.

Sürüden ayrılanı kurt kapar : [A] - Yaşantımızda ve yaptığımız işlerde birlik ve beraberlik içinde olmak her zaman güçlü ve kuvvetli olmamızı sağlar. Etrafında kimseyi istemeyen, yalnız yaşayacağım, yalnız çalışacağım diyenler her zaman tehlike ile karşı karşıya kalırlar. Bu tehlikeleri de tek başlarına karşılamak zorundadırlar. Çok kere bu tehlikelere yenilirler zor durumda kalırlar, büyük zararlara uğralar.

Sürüncemede kalmak : [D] - Bitememek, sonuçlanmamak.

Sürüsüne bereket : [D] - Pek çok. Verimli ve çok, nazar değmesin.

Süsleyip püslemek : [D] - Dikkatleri üzerine çekecek kadar fazla süslemek.

Süt dökmüş kedi gibi olmak : [D] - Yaptıklarının kötülüğünü bildiği için çekingen ve sessiz bir şekilde durmak, sessiz ve korkak davranmak.

Süt kuzusu : [D] - Küçük çocuk, korunması gerekli çocuk. Küçük, memedeki kuzu.

Sütlimanlık : [D] - Sakin, hiç gürültü olmayan, durgun.

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer : [A] - Dikkatsiz davrandığı için kötü durumlara düşenler, daha sonraki olaylarda çok fazla dikkatli ve tedbiri davranırlar.

Sütü bozuk : [D] - Soyu kötü, asaleti olmayan, bayağı.

Sütüne havale etmek : [D] - Bir işi karşısındaki kimşenin namus ve şerefine bırakmak. Bir işin yapılıp yapılmamasını karşısındakinin namus ve vicdanına bırakmak, beklemek.

Şafak atmak : [D] - İçinde bulunduğu durumun güçlüğünü, önemini birden kavrayıp korkmak.

Şafi köpeğine dönmek : [D] - Yüzü çok kirli olmak. Yüzünü dikkat çekecek kadar fazla boyamış olmak.

Şaha kalkmak : [D] - At için, azgın duruma gelerek ön ayaklarını kaldırıp arka ayakları üstünde durmak.

Şahin ile deve avlanmaz : [A] - Her işi yapmanın bir yolu ve yöntemi vardır. Küçük bir şeyi elde edecek yöntemle büyük bir iş yapmaya kalkışılırsa elbet başarı elde edilemez.

Şahin küçük et yer, deve büyük ot yer : [A] - İnsanlar fizikî görünüşlerine göre değil, yaradılış özelliklerine göre davranırlar. Görünüşü küçük olan kişi her zaman güçsüz olarak görülmemelidir.

Şahken şahbaz olmak : [D] - (Alay için söylenir.) Zaten çok iyi değilken bir sebeple daha da kötü olmak.

Şakanın sonu kakadır : [A] - Devamlı şaka yapmak hatalıdır. Önce güzel ve eğlendirici gelirse de bir zaman sonra dayanma gücü azalır ve sonuçta, kırıcı durumlar ortaya çıkar, dostluklar bozulur, kırgınlıklar, dargınlıklar baş gösterir.

Şamar oğlanı : [D] - Herkesin kolayca sataştığı, dövüğü, hıncını aldığı kimse.

Şap ile şeker bir değil : [A] - Görünüşe aldanmamak lâzımdır. Bazı şeyler dış görünüşleri itibariyle birbirlerine benzerlerse de iç yapıları ile birbirinden pek çok ayırırlar.

Şecaat arzederken mer-i kıpti sirkatin söyler : [Ö] - Çingenenin delikanlısı yaptığı kahramanlığı anlatırken, toplumda kötü bir şey olan hırsızlıktan bahis açar. (Toplum değerleri kişilere göre değişir.)

Şaşkın ördek başını bırakır, kışından dalar : [A] - Her iş, bir düşünce ile, bir plân ile yapılmalıdır. Ne yaptığını iyi bilmeyen kimseler giriştikleri işlerde akılcı yoldan ayrılırlar. Duygusallığa düşerler ve işleri ters sonuç verir. İşlerini tersinden yürütmeye kalkarlar ki bu durumda başarı hemen hemen ortadan kalkar.

Şaşkın tavuk : [D] - Ne yaptığını bilmeden amaçsız olarak ortada dolaşan kimse.

Şehir uşağı : [S.G] - Şehir çocuğu. Kendisi ve ailesi şehirde doğup büyümüş kimse.

Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin : [A] - Kötü olan işlerin üzerinde çalışmalı, o işi iyiye çevirmelidir. İyi olan işleri hemen sonuçlandırmak gerekir. İş uzayınca kötü duruma düşebilir.

Şeriatın kestiği parmak acımaz : [A] - Kanunlar herkese eşit uygulanmalıdır. Böyle olursa kanunda yazılan cezaya kimse itiraz edemez boyun eğerek katlanır.

- Şerrine lânet :** [D] - Çok kötü bir kimsedir, bununla uğraşılmaz anlamında kullanılır.
- Şeşi beş görmek :** [D] - Doğru görmemek, yanlış görmek. Görüşte yanılmak.
- Şeyh uçmaz, müridi uçurur :** [A] - Bir kimsenin yetiştirdikleri bazen o kimseye o kadar inanırlar ki onda çok üstün değerler bulunduğu etrafında bulunan herkesi inandırır.
- Şeyhin kerameti kendinden menkul (söylenen, anlatılan) :** [D] - Büyük işler yaptığını kendisi anlatıyor ama görünürde ne iş, ne de işi gösterir kanıt var.
- Şeytan azapta gerek :** [D] - İstenmeyen, sevilmeyen birine isteyerek eziyet etmek, eziyet edilmesine göz yummak.
- Şeytan görsün yüzünü :** [D] - O kimse ile birlikte olmayı kesinlikle istemiyorum. Onu sevmiyorum, görmek istemiyorum.
- Şeytan kişiyi kandırır ama suyunu ısıtmaz :** [A] - Fena insanlarla arkadaşlık, dostluk yapmak doğru değildir. Onlarla yapılan işlerde zor durumda kalınca derhal bizi terk ederler, bundan sonra bütün sıkıntı üstümüze kalır.
- Şeytan kulağına kurşun :** [D] - Tanrı kötülüklerden saklasın, nazar değmesin anlamında; yolunda giden bir iş, bir konu için kullanılır.
- Şeytana pabucunu ters giydirmek :** [D] - Kurnaz, hileci, aldatıcı olmak; çok kurnaz olmak.

Şeytana uymak : [D] - Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılmak, kötü işler yapmaya başlamak.

Şeytanın art ayağı : [D] - Çok zeki, yaramazca çocuk.

Şeytanın bacağına kırmak : [D] - Günah işlemekten, kötü işler yapmaktan kendini alıkoymak. Yapılamayan bir işi başlatmak, gidilemeyen bir yeri gidilir, gelinir hâle getirmek.

Şeytanla ortak buğday eken samanını alır : [A] - Hilekâr, düzenbaz kimselerle ortak olanlar yapılan işin zararını yüklenirler. Kârını ortakları kapar.

Şık şık eden nalçadır, iş bitirine akçedir : [A] - Kişinin yaşamında işlerin arzulanan sonuçlara göre bitmesi parasının yeterli veya fazla olması ile mümkündür. Paraya benzer, paraya bir iki yönüyle benzer başka şeyler hiçbir zaman onun yerine kullanılıp o işi bitiremezler.

Şıfayı bulmak : [D] - Hasta olmak, hastalanmak. (Hasta olmayı şaka yollu anlatmak için kullanılır.)

Şimşek çakmadan gök gürlemez : [A] - Söylenen, konuşulan her olayın; arandığı zaman daha önce başka bir olaydan kaynaklandığı mutlak görülecektir. Bir büyük olay olmadan önce mutlak bir belirtisi olur.

Şimşekleri üzerine çekmek : [D] - Tavır ve hareketleri ile pek çok kişiyi kızdırıp kendi üstüne saldırtmak.

Şirazeden çıkmak : [D] - Yapılan işin amacından ayrılarak başka bir yön almak. Düzeni bozulmak.

Şişe çekmek : [D] - Sırta tedavi için şişe yapıştırmak. (Akciğerin basıncını hafifletmek için içine pamuk yakılarak atılmak suretiyle havası alınmış bir özel şişeyi sırta yapıştır duruma getirmek.)

Şom ağızlı : [D] - Olayları kötü yorumlayan, felâket haberleri veren ve verdiği haberin hakikat olmasından korkulan kimse.

Şöyle böyle : [D] - Yaklaşık olarak, çok iyi de değil kötü de, aşağı yukarı.

Şöhret felâkettir : [A] - Ünlü olmak dış görünüşü ile güzel bir şeydir. Ama ünlüden pek çok şey istenir, ünlünün hayatı kısıtlıdır, özgürlüğün tadını çıkaramaz. Ünü onu birçok sıkıntılara sokmuş olur.

Şubatın sonundan, martın onundan kork : [A] - Şubatın sonunda, martın onunda uzun yıllar denenmiş hava hareketleri, değişimleri olur. Bugünler soğuk, fırtınalı geçer.

Şundan bundan söz etmek : [D] - Amaçlanmadan, rastgele konularda belli belirsiz şeylerden konuşmak.

Şunun şurası : [D] - Az bir şeyi bildirmek için kullanılır. Az kaldı.

Şüyu vukuundan beter : [D] - Duyulması, oluşmasından meydana gelmiş olmasından daha kötü olan durum.

Tabak mısın? İt bokuna muhtaçsın : [A] - Hiç değeri olmayan bir maddenin veya kişinin işe yaradığı bir konu bulunur.

Tabak sevdiği deriyi yerden yere çalar: [A] - İnsanlar, sevdikleri kimseleri, ileride başarılı olmasını istedikleri kişileri iyi yetiştirebilmek için acımadan, kıyasıya çalıştırırlar.

Tabakhaneye bok götürmek : [D] - Bir işde gereğinden fazla acele etmek.

Taban tepmek : [D] - Sıkıntıya, yorgunluğa katlanarak uzun uzun yol yürümek.

Tabana kuvvet : [D] - Binilecek vasıta bulunamadığı için gidilecek yere yürümek gerekmektedir.

Tabancanın dolusu bir kişiyi, boşu kırk kişiyi korkutur : [A] - Tabanca dolu olduğunda, sinirlenip onu lüzumsuz kullanan sahibinin başına dert açar. Bunun için tabanca, silâhı taşıyan kişiyi devamlı korkutur. Ama tabanca; taşıyan kişinin belinde veya elindeyken çok kimse bu durumdan ürker, kendisine zararı dokunacak zannederek korkarlar. Silâh boş olsa bile bunu düşünemezler, korkmaya devam ederler.

Tabanları kaldırmak : [D] - Koşarak uzaklaşmak. Koşmaya başlamak.

Tabanları yağlamak : [D] - Uzak bir yol yürümeye hazırlanmak, bütün gününü yürüyerek geçirmek.

Taburcu olmak : [D] - Hastanın hastanede yapılacak bir işi kalmadığı için çıkarılması.

Tadı damağında kalmak : [D] - Tadını hiç unutmamak. Çok hoşlanmak.

Tadı tuzu kalmamak : [D] - Hiç tadı yok. Çok zevksiz. Lezzeti kalmamak.

Tadına doyum olmamak : [D] - Çok güzel, hoş zevk verici olmak.

Tadında bırakmak : [D] - Aşırılığa gitmemek. İyi bir şekilde devam eden işi aşırılığa götürüp bozmak.

Tadından yenmemek : [D] - Çok tatlı olmak. (Bir koldan, bir işten bıkkınlığı anlatmak için kullanılır.)

Tahtalı köy : [D] - Mezarlık. Ölülerin gömüldüğü yer.

Tahtası eksik : [D] - Sersem, budala, akılsız.

Takdir ne ise o olur : [Ö] - Tanrı'nın, kişinin alnına yazdığı ne ise mutlak o olacaktır. Kişinin geleceği Tanrı'nın çok önce takdiri ile şekillenmiştir.

Takdir ile yazılan, tedbir ile bozulmaz : [Ö] - Tanrı'nın kişinin alnına yazdığı ne ise mutlak olacaktır. Kişi bunu görecektir, zevk ve sıkıntıları sürecektir. Ne kadar uğraşsa da alın yazısını, yazgısını değiştiremez, değiştirmesi mümkün değildir.

Takke düştü, kel göründü : [D] - Kötülükleri, eksiklikleri gizleyen etmen ortadan kalkınca bütün kötülük ve çirkinlikler açığa çıktı.

Talihi yâr olmamak : [D] - Şansı olmamak. Şansı hiç yardım etmemek.

Talihine küsmek : [D] - Düştüğü kötü bir durumdan yalnızca talihini suçlu görmek.

Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar : [A] - Düşündüğünü uygulaması nasip olmayacak kişinin karşısına hatıra hayale gelmeyen engeller çıkar.

Tamtakır kuru bakır : [D] - İçi bomboş, boşaltılmış. Cebinde parası yok, züğürt.

Tandır başında bağ dikmek kolaydır : [A] - Hayal kurmakla sorunlar çözümlenemez. Esas problem düşleri uygulama alanına koymaktır.

Tanrı kulunun yardımcısıdır : [A] - Allah yarattığı kulunun rızkını da vermiştir. Kul bazen büyük umutsuzluğa düşer yiyeceğini bile kaybettiğini, açlıktan öleceğini sanır. Halbuki durum böyle değildir. Tanrı yarattığı kulunun rızkını da yaratırken hal'etmiştir. Kişi en umutsuz zamanlarının sonunda Tanrı'nın yardımını mutlak bulacaktır.

Tanrı misafiri : [D] - Davetsiz gelen, uğur getirdiğine inanılıp hoş tutulan misafir.

Tanrı sağ gözü sol göze muhtaç etmesin : [D] - Allah kişilere her zaman istediklerini versin. Yokluk gösterip en yakınındaki kimselere bile muhtaç etmesin. Yardım isteyecek durumda bırakmasın.

Tarla çayırdı, bağ bayırdı : [A] - Tarla düzlükte, bağ da hafif bayır bir yerde olursa daha iyi ürün verir. Tarla ve bağ alırken yerlerine dikkat etmelidir.

Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz : [A] - İşinin başında bulunmayanın, işinin gelişmesi için gerekli çabayı harcamayanın iyi bir sonuç beklemesi, başarı kazanması mümkün değildir.

Tarlanın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın : [A] - Suya yakın olan tarla sulanabildiği için çok ürün verir, değerlidir. Eve yakın olan tarla ise ulaşılması, işlenmesi yönünden daha da değerlidir.

Tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, öküzün başlısı : [A] - Tarla taşlı yerden alınırsa tohumlar taşın gölgesinde, kurumadan daha kolay yetişir. Saçı uzun kız herkesin takdir ettiği bir güzelliğe sahiptir, beğenilir, makbuldür. İri başlı öküz de kuvvetin simgesi olduğu için tercih edilmelidir.

Tarlayı düz al, kadını kız al : [A] - Tarla düz yerden alınmalıdır ki kolay işlensin. Kadın da kız olarak alınırsa o evin huyunu, tavrını benimser, daha çabuk alışır, kendisinin ve eşinin mutluluğu da o kadar artar.

Tarlayı taşlı yerden, kızı kardeşli yerden : [A] - Taşlı tarlada tohum daha çabuk ve sağlıklı yetişir. Kardeşi çok olan kadın evinde şımartılmamış, hizmet etmeyi öğrenmiş, hürmeti ve sevgiyi yaşadığı çevre nedeniyle biliyor demektir. Böyle bir kadın tercih edilerek alınır.

Tasası sana mı düştü : [D] - Konuyla yakınlığı olan ilgilen sin, başkasının ilgilenmesine hiç de gerek yok. İlgileneceğim diyerek üzölmene gerek yok.

Taşı tarağı toplamak : [D] - Gitmeye hazırlanmak.

Bütün eşyasını toplayarak gitmeye hazırlanmak.

Taş atmak : [D] - Bir kişiye söz dokundurmak. Sitem etmek için söz dokundurmak.

Taş atana ekmek atmak : [D] - Kötülük yapana, kötülük düşünene iyilikle cevap vermek, iyilik etmek.

Taş attı da kolu mu yoruldu : [D] - Yorulmadan, çaba sarf etmeden bir gelir elde etmek, bir şeyi ele geçirip sahip olmak.

Taş çıkarmak : [D] - Diğerinden üstün olmak. Diğerini, etrafında bulunanları şaşkına çevirmek.

Taş düştüğü yerde ağırdır : [A] - İnsanın değeri bulunduğu, tanındığı, sevildiği çevrede iyi bilinir, anlaşılır, takdir edilir.

Taş gibi donup kalmak : [D] - Ses çıkaramamak, bir şey söyleyemez, yapamaz duruma gelmek, şaşır-mak, korku duymak.

Taş kesilmek : [D] - Ses çıkaramaz, hareket edemez duruma gelmek, çok şaşır-mak.

Taş üstünde taş bırakmamak : [D] - Her tarafı yıkmak, yıkılmadık bir şey bırakmamak, yerle bir etmek.

Taş taş üstünde olur, ev ev üstünde olmaz : [A] - Bir dağın diğer bir dağ üstünde olması düşünülemez. Olmayacak bir durumdur. Ama en olmayacak durumlar bile bir gün olabilir, gerçekleşebilir. Ama farklı alışkanlıklara sahip iki ailenin bir çatı altında,

huzurlu bir şekilde yaşayabileceklerini düşünmek, hatta hayal etmek mümkün değildir.

Taş yerinde ağırdır : [A] - Kişinin değeri, bulunduğu tanınıp sevildiği yerde geçer. Kendisini sevenler takdir edenler oradadırlar.

Taş yürekli : [D] - Katı yürekli, acıması olmayan, zalim.

Taşı gediğine koymak : [D] - Karşısındakine söylemek istediğini onun konuşmasında en uygun zamanı ve yeri kollayıp orada söyleyivermek.

Taşı sıkısa suyunu çıkarır : [D] - Beden olarak çok güçlü kuvvetlidir. İsteddiği işde çalışıp geçimini sağlayabilir.

Taşıma su ile değİrmen dönmez : [A] - Bir işi tam yapmak için gerekli malzeme ve paranın tam olarak elde edilmesi lâzımdır. Şunun bunun yardımı ve insafı ile elde edilenlerle işi başarı ile yürütmek imkânsızdır.

Tatarın kılavuza ihtiyacı yok : [A] - Yapacağı işi çok iyi bilen kimselere başkalarının yardım etmesi gerekmez.

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır : [A] - Güzel ve yumuşak bir tarzda konuşma ile en yaptırılamayacak işler bile kolayca yaptırılır. Gönül alıcı sözlerin, hareketlerin yaptırılamayacağı iş yoktur.

Tatlı su frengi : [D] - Batılı gibi görünmek isteyen, Doğulu Hristiyan kişi. Batılının olumsuz yönlerini alıp Batılı gibi görünmek istemek.

Tatlı ye, tatlı söyle : [A] - İnsan ömrü kısadır. Bu süre içinde etrafındakiler ile dostça geçinmelidir. Özel yaşantımızı huzur içinde tutmalı yakınlarına da hoş giden, tatlı sözler söylemelidir.

Tatlıya bağlamak : [D] - Bir işi tarafları memnun edecek şekilde sonuçlandırmak.

Tatsız aş tuz ne yapsın, akılsız başa söz ne yapsın : [A] - Malzemesi bozuk, pişirilmesi hatalı bir yemeği nasıl tuz düzeltemez, lezzet veremezse temelden bozuk işleri küçük etkilerle düzeltmek mümkün değildir. Aptal, akılsız kişiyi de sözle yola getirmek de çok defa mümkün olamaz.

Tavan başına yıkılmak : [D] - Bir üzücü durum karşısında ruhu ezilmek, sıkılmak.

Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış : [A] - Kişiler kendi mevkilerini iyi bilmelidir. Kendinden çok üstün bir mevkide bulunan kimseye küsen, darılan kişinin bu davranışından üst mevkideki kişinin haberi bile olmaz. Bazen haberi olsa da umursamaz. Böyle davranışlar kişiye bir şey kazandırmaz, kaybettirebilir.

Tavşan uykusu : [D] - Her an kalkılabilecek şekilde, tetikte uyunulan uyku; kuşku ile uyunan uyku.

Tavuk gibi akşam olunca gözleri kapanır : [S.G] - Uykusuzluğa hiç tahammül edemiyor hemen uyuyor. Akşam olunca hemen yatıyor, uykuya kanamıyor, doyamıyor.

Tavşana kaç, taziya tut demek : [D] - Birbirine düşman iki kişiyi haklısın, doğru yoldasın diyerek desteklemek, kışkırtmak.

Tavşan boku gibi kokmaz bulaşmaz : [D] - İyilik yapabilecek durumu olduğu hâlde kimseye iyilik de yapmaz, kötülük de.

Tavşan yürekli : [D] - Korkak. Olaylar karşısında çabuk korkan, heyecanlanan.

Tay durmak : [D] - [Yeni yürüyecek çocuk için] Bir iki saniye kadar iki ayağı üstünde durmak.

Taziya dönmek : [D] - Çok zayıflamak, kaburgaları sayılır duruma gelmek.

Tazının çullusu da bir çulsuzu da : [D] - Kişi çok kötü bir duruma düşmüş ise süslü giysiler içinde olması durumunu değiştirmez, iyileştirmez.

Tebdil-i mekânda ferahlık vardır : [A] - Kişi aynı yerde uzun zaman kalmaktan sıkılabilir. Bulunduğu yeri değiştirir yeni çevrelerde yeni kimselerle tanışırsa rahatlar, mutlu olur.

Tebelleş olmak : [D] - Birine çok yakın durmak, peşinden ayrılmaz olmak. Başına bitmek. Devamlı istekte bulunmak.

Tedbirde kusur eden takdire bahane bulur : [G.Ö] - Yapılan her işde önceden gereken önlem alınmalıdır. Gereken önlemi almakta kusur eden kimseler bunun sonuçlarını şanssızlıklarına yüklerler, bazen de kadere yüklerler ki bu tutum yanlıştır. Yapılan bir işde suçlu aramadan önce alınması gereken önlemlerin hepsini eksiksiz almak gerekmektedir.

Tefe koymak : [D] - Birini alay konusu yapmak. Be-
ğenilmeyecek, küçük düşürücü yönleri ile tanıt-
mak.

Tek tük : [D] - Seyrek biçimde, bir iki tane, az.

Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötüdür : [Ö] - Uzun
uzun nasihat edilen kimseler bu sözlerden uslan-
maz duruma gelmişlerse, onların uslanması için
gerekli tek çare dayaktır.

Tekeden süt çıkarmak : [D] - Olmayacak bir işi, olur
hâle getirmek.

Tekerine çomak sokmak : [D] - Bir kimsenin çok iyi
giden işini engelleyici hareketlerde bulunmak.

Tekkeyi bekleyen çorbayı içer : [A] - İyi bir sonuca
varmak için bir işde sabır göstererek ve zamana al-
dırmadan uzun bir süre çalışmak, o kişinin çalış-
malarının sonucunu görmesine, iyi sonuçlar elde
etmesine neden olur.

Tekne kazıntısı : [D] - İlerlemiş yaşta bulunan bir ka-
dının son olduğuna inanılan çocuğu.

Tel çekmek : [D] - Telgraf çekmek. Etrafını tel ile çe-
virmek.

Tel kırmak : [D] - İlişkisi olduğu kimse veya durum ile
ilişkisini kesmek. Olmayacak bir yerde olmayacak
bir söz söyleyip davranışta bulunmak, pot kırmak.

Telleyip pullamak : [D] - Göze batacak şekilde süsle-
mek.

Tembele iş buyur sana akıl öğretsin : [A] - İş yap-
maktan hoşlanmayan kimseler kendilerinden iste-

nen bu işe önerilerle karşı çıkarlar veya istenen işi kendi çıkarları ve önerileri doğrultusunda yapmanın yollarını ararlar.

Temcit pilâvı gibi ısıtıp ısıtıp önüne koymak : [D] -

Bir işi sık sık, tekrar tekrar usandıracak kadar fazla olarak ortaya sürmek, ortaya koymak.

Temiz iş altı ayda çıkar : [A] - Her iş belli bir zaman

inde yapılmalıdır. Belli zaman gereken işleri çok kısa zamanda tamamlamak o işin eksik bir şekilde çıkmasına neden olur.

Temize çıkmak : [D] - Bir kimsenin suçsuzluğu belli

olmak, anlaşılmaq.

Temize havale etmek : [D] - Bir işi beklenenden de

kısa bir zamanda bitirmek. Saklanan bir yiyeceği yiyip bitirivermek. Bir kimseyi öldürmek.

Tencere dibin kara, seninki benden kara : [D] - Kar-

şısındakinde kusurlar arayan kimsenin kusurları; kusur aradığı kimsenin kusurlarından hesaplanamayacak kadar çok olmak.

Tencere tava, herkesten bir hava : [D] - Herkes ken-

di havasında kendi bildiğini yapıyor. Birlik beraberlik yok.

Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş : [D] - İkişi

de kötü işe yaramayan kimselerdir. Bu konuda bir araya geldiler. Birbirinden fazlalıkları yoktur.

Tencerede pişirip kapağında yemek : [D] - Kendi

imkânları ile geçinmek, başkasından yardım istememek.

Teneke çalmak : [D] - Özellikle o yerden giden bir ki-
şiyi küçük düşürmek için boş bir tenekeye sopa ile
vurarak sesler çıkarmak. Giden kimseye hakaret
etmeyi amaçlamak.

Tepe tepe kullanmak : [D] - Bir malı, eskiyip yıprana-
cağı dikkate alınmadan sakınılmadan, eze eze kul-
lanmak.

Tepeden inme : [D] - Yüksek bir makamda bulunan
kimselerin verdikleri, beklenilmeyen emir. Umul-
madık zamanda gelen, sakınılması imkânsız du-
rum.

Tepeden tırnağa kadar : [D] - Her tarafı, her yanı.
Baştan aşağı.

Tepesi atmak : [D] - Birdenbire çok kızmak, öfkelen-
mek.

Tepesinden kaynar sular dökülmek : [D] - Çok kötü
bir haberi, olayı duyduğu için çok üzülmek, ter
içinde kalmak, ne yapacağını bilmez hâle gelmek.

Terazi tartıyle, her şey vaktiyle : [A] - Düşünülen,
uygulanan her şeyin bir vakti, bir ölçüsü ve zamanı
vardır. Buna çok dikkat etmelidir.

Terazi var tartı var, her şeyin vakti var : [A] - Her
şeyin uygun bir zamanı vardır. Bu zamanı bilmek,
kollamak gerekmektedir.

Tereciye tere satılmaz : [A] - Bir işde uzman olmuş
kimselelere o işi öğretmek, öğretmeye çalışmak ge-
reksiz bir çalışmadır.

Tereyağından kıl çeker gibi : [D] - Büyük bir ustalıklarla, kimse zarar görmeden bir işden sıyrılmak. Bir işi çok sıkıntı çekmeden yapmak.

Ters tarafından kalkmak : [D] - Tersliği üstünde olmak, aksileşmek, huysuzlanmak.

Tersi dönmek : [D] - Gitmek istediği yeri, yönü bilememek, kestirememek, şaşırıp kalmak.

Ters yüz etmek : [D] - İçini dışına çevirmek.

Terzi kendi söküğünü dikemez : [A] - Pek çok kimse başarıları ile başkalarına yardımcı olduğu hâlde kendi problemlerini çözemez. Kendi derterine çare bulmayı düşünemez.

Terziye "göç" demişler, "İğnem yanımda" demiş : [A] - Kişiye gerekli olan eşyalar kolay taşınır. Sahibine yük değildir.

Tesbih böceği gibi büzülmek : [D] - Bulunduğu yerde toplanarak, kımıldanmadan durmak. Büzülmek.

Testiyi kıran da bir dolduran da : [A] - Bir toplumda çalışan ile çalışır görünen kimseler ayrılmalıdır. Çalışan ile çalışır görünen kimseler birbirlerinden ayrılmazlarsa, çalışma isteği azalır, toplum geriler.

Teslim bayrağı çekmek : [D] - Yenilgiyi kabul etmek. Teslim olmak.

Teşbihte hata olmaz : [A] - Bir şeyi daha iyi anlatmak gerektiğinde yapılan kaba bir benzetme, eğer konuyu iyice anlatıyorsa küçümsenmemeli, küçük görülmemelidir.

Tevekkülün gemisi batmaz : [A] - Yapacağı her şeyi yapmış gereken önlemleri almış gerisini Allah'a bı-

rakmış kimselerin işleri yolunda gider, ziyan etmezler.

Teyze ana yarısıdır : [A] - Annenin yakınlığı evlâdı için ne ise annenin kardeşinin de yakınlığı odur. Çünkü arada kan ve can bağı vardır.

Tez binen, tez iner : [G.S] - Bir işi çabuk yapmaya çalışan çabuk bitirir. Acele hareket eden çabuk sonuç alır ama bu çabuk sonuç her zaman istenilen sonuç olmaz.

Tez canlı : [D] - Beklemeye tahammül edemeyen. Sabırsız.

Tez elden : [D] - Çabuk. Çabuklukla. Çabucak.

Tezgâhı kurmak : [D] - Çalışacak araç ve gereçleri işe başlamak üzere hazırlamak.

Tezkeresini vermek : [D] - İşine son vermek, kovmak.

Tezkiyesini doldurmak : [D] - Kişinin durumu hakkında kanaatını belirtmek, yazılı olarak belirtmek. Ortaya koymak.

Tıka basa yemek : [D] - Çok yemek. Fazlaca yemek, rahatsız edecek kadar yemek.

Tımarhane kaçkını : [D] - Üstü başı pis, akıl almaz işler yapan. Kılıksız.

Tıptış tıptış yürümek : [D] - Kısa adımlar atarak çabukca yürümek. Küçük çocukların yürüdüğü gibi yürümek.

Tıraş etmek : [D] - Karşısındakini bıktıracak şekilde çok fazla ve abartılı konuşmak.

Tırnağın varsa başını kaşı : [A] - Kişi bir işi kendi imkân ve gücü ile yapabiliyorsa o işe girişmeli, başkalarından yardım beklememelidir.

Tırabzan babası : [D] - Baba olduğu hâlde babalık görevlerini yerine getirmeyen tırabzanlarda en başta bulunan, kalınca, merdiven basamağına dikey, ince kolon, çubuk.

Tilki gibi hilekâr : [S.G] - Her hareketinde hile seziilen, hileci ve kurnaz.

Tilki uykusu : [D] - Çok çabuk uyunulan uyku. Her an uyanılacakmış gibi tetikte uyunan uyku.

Tilki tilkilliğini isbat edinceye kadar post elden gider : [A] - Masum kimse suçlu olmadığını kanıtlayıncaya kadar birçok sıkıntılara uğrar pek çok yokluklar çeker, kötü durumlarla karşılaşır.

Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır : [A] - İnsanlar bir zamanlar iyi yapıp sonra bıraktıkları, beğenmedikleri işlerine uzun bir süre geçse de er geç dönerler. Doğduğu yerden, vatanından ayrılmış kimseler de uzun bir zaman da geçse ayrıldıkları yeri özleyip oraya dönerler.

Tiridi çıkmak : [D] - Çok yaşlı, çok zayıf ve güçsüz durumda olmak.

Tok, açın hâinden anlamaz : [A] - Bir konuyu anlamak için onu yakından yaşamak gerekir. Zengin varlıklı kişiler fakirlik çekmedikleri için yoksulların hâinden anlamazlar, bilmezler.

Tok ağırlaması güçtür : [A] - Her şeyi olan kimseleri memnun etmek zordur. Onlara ne verilirse verilsin

daha önce sahip olduklarından memnun olmazlar, isteksizlik gösterirler.

Tok evin aç kedisi : [D] - Büyük bir bolluk içinde iken, hiç ihtiyacı yokken aç gözlülük eden kimse.

Tok sözlü : [D] - Hoşa gitmeyecek şekilde de olsa düşündüğünü hiçbir etki altında kalmadan söyleyen.

Tongaya basmak : [D] - Kandırılmak, aldatılmak, tuzağa düşmek.

Top atmak : [D] - Zarara uğramak. İflâs etmek. Öğrenci için sınıfta kalmak.

Top gibi gürlemek : [D] - Birden büyük bir ses çıkarak bağırarak. Hiç umulmayan bir zaman ve biçimde ölmek.

Total eşekle kervana karışmak : [D] - Yeteneği imkânları çok az olduğu veya olmadığı hâlde büyük bir iş yapmaya kalkışmak. Büyük fikirleri gerçekleştirmeye uğraşmak.

Topalla gezen aksamak öğrenir : [A] - Kötü huyları, kusurları olan kimselerle gezenler onlardan kötü huylar ve kusurlar edinirler.

Toprağa bakmak : [D] - Ölümü yakın olmak (görünmek).

Toprağı bol olsun : [D] - (Müslüman olmayan kimseler için kullanılır.) İyi insandı, hayırla anıyorum, Tanrı bağışlasın.

Toprağı çekmek : [D] - Uzun süredir oturduğu yeri kısa bir zaman için terk etti ve gittiği yerde öldü. Sanki oraya ölmek için gitti.

Topun ağzında olmak : [D] - Tehlikeye yakın yerde olmak. İlk defa hücum edilecek kişi veya yer olmak.

Tosyaya pirince giderken evdeki bulgurdan olmak : [D] - Elinde bulunan imkânları beğenmeyip yeni imkânlar arayayım derken elindekileri de kaybetmek, yitirmek.

Toz kondurmamak : [D] - Bir kişinin kusurlu olabileceğini hiçbir zaman kabul etmemek. Bir şeyin kusurlu hatalı olabileceğini kabullenmemek.

Tozpembe görmek : [D] - Karşılaşılan her olayı aşırı bir iyimserlik ile değerlendirmek, kabul etmek.

Tozu dumana katmak : [D] - Bulunduğu yeri alt üst etmek, karıştırmak. Gürültü patırtı çıkarmak. Araç içinde hızla geçip orada bulunanları toza boğmak.

Tövbeler tövbesi : [D] - Bu şeyi bir defa daha kesinlikle yapmayacağım, yapmamaya söz veriyorum.

Turnayı gözünden vurmak : [D] - Çok güzel bir şeyi ele geçirmek. Birçok kimsenin elde etmek istediği güzel bir şeyi elde etmek.

Turp gibi olmak : [D] - Çok sağlıklı olmak. Sağlam ve kuvvetli olmak.

Turşusu çıkmak : [D] - Çok yorulmak, bitkin, bezgin bir hâle gelmek.

Turşu gibi olmak : [D] - Çok yorgun, bitkin olmak, kırmılayacak hâli kalmamak.

Tut kelin perçeminden : [D] - O kimseye bir iş verin bakalım, yapması mümkün mü? Bir şey isteyin ve-

rebilecek mi anlamlarında kullanılır. (İmkânsızlıklarla karşılaşıldığı zaman kullanılır.)

Tuttuğu dal elinde kalmak : [D] - Yaptığı her girişimde olumsuz sonuç almak. Güvendiği her kişiden umduğunu bulamamak.

Tuttuğunu koparmak : [D] - Çok becerikli olmak. Girdiği her işde başarı kazanmak. Elinden hiçbir şey kurtulmamak.

Tuz buz olmak : [D] - Paramparça olmak. (Cam türü eşyalar için.) Kırılıp çok küçük parçalara ayrılmak.

Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur : [A] - En küçük iyiliğini gördüğü kimseye karşı bir kötülük yapanı Tanrı hiçbir zaman affetmez.

Tuzağa düşmek : [D] - Kandırılmak. Kendisi için hazırlanmış bir düzenden kurtulamamak.

Tuzla buz olmak : [D] - Parça parça olmak, çok küçük parçalara ayrılacak biçimde kırılıp dağılmak.

Tuzlayayım da kokma : [D] - Küçümsemek için söylenir. Bilmediğin hâlde bilir gibi davranmak istiyorsun, ben senin bu hâlini biliyor, görüyor seni küçümsüyorum, ayıplıyorum.

Tuzu kuru : [D] - Hiçbir şeye aldırıyor ilgilenmiyor, çünkü durumu çok iyidir. İş gücü yerinde. Etrafındaki olaylardan kaygı duymuyor.

Tüccar züğürtleyince eski defter karıştırır : [A] - Tüccarlar zor durumda kaldıkları zaman eski defterindeki alacaklarının peşine düşerler. Yaşlı kimse-

ler, eski mevkilerini kaybetmiş kişiler, eski günlerini anlatarak, anarak huzur bulurlar rahatlarlar.

Tükürdüğünü yalamak : [D] - Verdiği sözden dönmek. Vaad ettiklerini küçülmeyi göze alarak yapmamak, sözünü geri almak.

Tümen tümen : [D] - Pek çok, fazlasıyla.

Tütünü tepesinden çıkmak : [D] - Çok üzölmek, bir acı etkisiyle büyük üzüntü duymak, yanmak.

Türk gibi kuvvetli : [G.S] - Tarih içinde bütün ulusların kabul ettiğı Türk kuvveti kadar acı bir kuvvete sahip. Çok kuvvetli.

Türk gibi mert : [G.S] - Sözüne güvenilir, hiçbir zaman sözünden dönmez, kötölük ve kalleşlik yapmaz, yiğit kimse.

Türk ihtiyarlasa da kılıcı ihtiyarlamaz : [A] - Türk bedenen ihtiyarlasa da vatan savunmasında kılıç kullanmaya sıra gelince genç zamanlarında olduğı gibi kılıç kullanır.

Türk karır, kılıcı karımaz : [A] - Her Türk yaşlansa bile kılıcını gençliğinde kullandığı gibi kullanır.

Türkün akli sonradan gelir : [A] - Türk olaylar karşısında acele bir şekilde düşünüp karar vermez. Kendini toplar, sağlam bir düşünce ile biraz zaman geçtikten sonra düşünüp isabetli karar verir. Bu geçen zaman bazen aleyhine olabilir.

Türküsünü çağırnak : [D] - Bir kimsenin tarafını tutup, onun gibi davranmak, onun beğenisini kazanmak için kendini zorlamak, ona uydurup beğenisini kazanmak.

Tüy gibi : [D] - Hafif, çok hafif.

Tüyleri diken diken olmak : [D] - Korkudan, üşümeden, nefretten kıl dipleri kabarıp kıllar diken gibi sivri olmak. Çok heyecanlanmak.

Tüyü bozuk : [D] - Çok açık sarıyı andırır renkte tüyü olmak.

Tüy güzelliği hamamdan eve, huy güzelliği Urum'dan Şam'a : [A] - Saç, yüz ve vücut güzelliği geçici güzelliklerdir. Esas güzellik, insanı yaşatan güzellik, yani erdem, insanı yalnız kendi çevresinde değil geniş çevrelerde de tanıtır ve sevdirebilir, saydırır.

Ucu bucağı olmamak : [D] - Çok geniş olmak, genişliği sonsuzmuş hissini vermek.

Ucu dokunmak : [D] - Bir kişiye zararı dokunmak, zarar vermek. Zarar görmek.

Ucu ucuna getirmek : [D] - Ancak yetişir olmak, hiç fazlası olmamak.

Ucu ortası belli olmamak : [D] - Başı sonu kesinlikle belirsiz olmak. Konunun neresinden başlanacağı kestirilememek.

Ucuz atlatmak : [D] - Çok az bir ziyan vererek bir tehlikeyi savuşturmak, ondan sıyrılmak, kurtulmak.

Ucuz alan pahalı almış olur : [A] - Ucuz mallar genelde kalitesizdirler. Kısa bir zaman geçtikten sonra kullanılmaz hâle gelirler. Aynı malı bir daha almak zorunluluğu doğar. Bunun için o mal bize daha da pahalıya gelmiş olur.

Ucuz etin yahnisi yavan olur : [A] - Ucuz satılan bir malın mutlak eksik bir tarafı vardır. Aranılan nitelikleri içermez. Bunun için de ucuz maldan istenildiği gibi yararlanmak da mümkün değildir.

Ucuzdur vardır bir illeti, pahalıdır vardır bir hikmeti : [A] - Alışveriş ederken alacağımız malın ucuz olması dikkatleri hemen çekmemelidir. Modası geçmiş olması, az kullanılır olması, çürük olması ya da çok bol bulunması dikkatlerden kaçmamalıdır. Pahalı malın da sağlam olması az bulunur olması,

çok kaliteli olması gibi sıfatları vardır. Mal alınırken bunlara dikkat etmek gereklidir.

Uçan kuşa borcu olmak : [D] - Çok kişiye ve yere borcu olmak. Sayılmayacak kadar borcu ve borçlusu olmak.

Uçan kuştan medet ummak : [D] - Etrafında bulunan bütün kişilerden yardım bekleyecek duruma gelmek.

Uçkuruna sağlam olmak : [D] - Namus konusunda güvenilir olmak. Her önüne gelen ile düşüp kalkmamak.

Uçta yatıp ortada bulunmak : [D] - Bir işde büyük bir emeği olmadığı, o işden bir çıkar beklemediği hâlde gelişen olaylar nedeniyle çok üstün ve kârlı duruma gelmek.

Ufak tefek görüp de Karamürsel sepeti zannetmek : [D] - Kişinin dış görünüşüne bakıp hükme varmak yanlıştır. Hele kişinin dış görünüşünü küçük ve çelimsiz görüp değer vermemek; işe yaramaz olarak nitelemek çok yanlıştır.

Uğurlar ola : [D] - Yolculuğunuzun iyi şartlarda ve huzur içinde geçmesini dilerim.

Ulu sözü dinlemeyen uluyakalır : [A] - Tecrübeli kimselerin sözlerini dinlemeyip kendi kafası doğrultusunda giden kimseler sonunda büyük zararlara uğrarlar. Sıkıntı ve dertten kurtulamazlar. Her zaman dertlerini söyleyip dolaşır hâle gelirler.

Ulular köprü olsa basıp geçme : [A] - İnsan kendinden büyüklere her zaman hürmet etmelidir. Ken-

dinden yaşca, tecrübece büyük olan kimse mevki itibariyle daha aşağıda da olsa, hatta yoksul bile olsa her zaman gerekli hürmet büyüklere yapılmalıdır, gösterilmelidir. Onları küçük düşürmek en kötü davranıştır.

Ulu orta konuşmak : [D] - Düşünmeden söylemek, rastgele söylemek.

Ummadığın taş baş yarar : [A] - Kişiler hakkında hüküm verirken onları yakından tanımak gerekir. Dış görünüşüne bakılıp verilen kararlar bazen büyük hatalara yol açar. Kendisinden hiçbir şey beklenilmeyen kimseler umulmadık başarı gösterebilirler.

Umurunda olmamak : [D] - Önem vermemek, aldırmamak.

Umut fakirin ekmeğidir : [A] - Fakir olan kimseler her zaman, çok kısa süre sonra durumlarının değişeceğini rahat ve mutluluğa kavuşacaklarını düşleyerek avunurlar.

Un çuvalı gibi vurdukça tozar : [D] - Başkalarına bir şeyi kalmadığını söylediği hâlde gerektiği zaman gerekeni zamanında hazır eder, ortaya çıkarır.

Ununu elemiş eleğini asmış : [D] - Bütün görevlerini yapıp bitirmiş artık bu dünyada yapacağı bir iş kalmamış. İhtiyar olmuş.

Ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur : [D] - Bütün çalışmalarım ve gücüm bu kadardır, elimden bundan fazlası gelmez.

Ustanın çekici bin altın : [A] - Sanatkâr kimseler birçok kişinin yapamadığı bir işi çok kısa bir sürede

küçük bir hareketle yapiverirler. Uzmanların küçük davranışları çok değerlidir.

Ut yeri : [D] - İnsanın cinsel organlarının bulunduğu bölge.

Utancından yere geçmek : [D] - Çok utanıp sıkılmak.

Uygun bulmak : [D] - Düşüncelerine göre olduğu kanısına varmak.

Uyku bastırmak : [D] - Çok fazla uykusu gelmek.

Uyku gözünden akmak : [D] - Uykusunun geldiği gözlerinden, gözlerinin kapanır hâle gelmesinden belli olmak.

Uyku ölümün kardeşidir : [A] - Uyuyan kimsenin dünya ile ilgisi kesilir. Olup bitenden haberi olmaz.

Uyku tutmamak : [D] - Herhangi bir sebeple uyuyamamak.

Uykusu başına vurmak : [D] - İyi uyuyamadığı için dengesizce davranmak. Ters tavır ve hareketlerde bulunmak.

Uyuyan yılanın kuyruğuna basma : [A] - Şu anda zararı kimseye dokunmayan kişiyi kızdırıp sana veya başkasına ziyan verir duruma getirme.

Uzağı görmek : [D] - Bir işin sonucunu, nasıl gelişeceğini önceden tahmin edebilmek. Tedbirli hareket etmek.

Uzaktan davulun sesi hoş gelir : [A] - Özelliğini iyi bilmediğimiz iş ve konuların sıkıntılarını da bilmemize imkân yoktur. Bazen çok zor bir konuyu çok kolaymış gibi kabul ettiğimiz de olur. Yanlış bir yol izlemekte olduğumuzu unuturuz.

- Uzun boylu :** [D] - Ayrıntılarını hesap ederek, etraflıca. Uzun uzadıya.
- Uzun hikâye :** [D] - Konunun ayrıntıları pek çoktur, anlatılırsa çok uzun sürer.
- Uzun oturmak :** [D] - Ayaklarını uzatarak, rahat bir biçimde oturmak.
- Uzun sözün kısası :** [D] - Sözü uzatmadan. Son, netice olarak, sonuç olarak.
- Uzun yaşın ahiri ölüm :** [G.S] - Ne kadar uzun yaşanırsa yaşansın, sonunda bütün canlılar mutlak öleceklerdir. Bunu akıllarından çıkarmadan hareket etmeli, öyle yaşamalıdır.

Üç aşağı, beş yukarı : [D] - Belirlenmiş bir sayıdan biraz fazla veya biraz az olarak, yaklaşık olarak.

Üç buçuk atmak : [D] - Korku içinde bulunmak. Korkmak.

Üç elli, yaz belli : [A] - Kasım ayının sekizinden sonra üç defa elli gün sayılırsa, nisan ayına, yani havaların ısındığı aya girmiş olunur. Soğuklar biter. Yaz mevsimi belirmiş olur.

Üç göç, bir yangının yerini tutar : [A] - Bir yerden bir yere taşınma zahmetli ve ziyanlı bir iştir. Taşınma sırasında eşyalara yeterli ilgi gösterilse bile kırılanlar, parçalananlar, ziyan görenler ve kaybolanlar olabilir. Bu da büyük ziyan demektir. Böylece üç büyük ziyan ile karşılaşmış kimse yangından çıkmış kişi ile aynı zararı görmüş, çok büyük zarara uğramış gibi olur.

Üç kuruşluk eşeğin, beş paralık sıpası olur : [A] - Kıymeti olmayan kimselerin ortaya koydukları da kendilerinden daha değersiz olur.

Üç nal ile bir ata kalmak : [D] - (Alay için söylenir.) Bir büyük değer çok küçük ve değersiz bir parçasını eline geçiren kimsenin bu büyük değer tümüne sahip olmak istemesi, büyük imkânlar düşünmek. (düşünmesi.)

Üç otuzunda : [D] - Yaşlı, ihtiyar.

Üç tuğlu vezir gibi : [S.G] - Büyüklenmek, hürmet ve saygı görmeyi istemek.

Üç beşe bakmamak : [D] - (Alıcı ve satıcı için.) Çok fazla pazarlık etmeden alış veriş yapmak.

Ürümesini bilmeyen it, sürüye kurt getirir : [A] - Bir toplulukta konuşmasını, davranmasını bilmeyen kimseler kendi başlarına dert açtıkları gibi etrafında bulunan kimseler için de çeşitli tehlikeler oluştururlar.

Ürüyen köpek ısırılmaz : [A] - Başkalarna kötülük yapmak isteyen, bunu amaçlayan kişiler, düşündüklerini etrafında bulunanlara belli etmezler, zamanı gelince beklenilmeyen bir biçimde uygularlar. Etrafına durmadan bağırıp çağıran, ortalığı gürültüye veren kimselerden genellikle kötülük gelmez.

Üst perdeden konuşmak : [D] - İddialı, büyük sözlerle konuşmak. Yüksek ses tonu ile (yükseklerde) üstün olduğunu belli edercesine konuşmak.

Üstesinden gelmek : [D] - Yapmaya giriştiği işi olumlu sonuçlandırmak, başarmak.

Üstü başı dökülmek : [D] - Kıyafeti pek kötü, perişan durumda olmak.

Üstü kapalı olarak konuşmak : [D] - Açık, kesin olmayan, dinleyenlerin görgü, bilgi ve kavrama güçleri oranında anlayabilecekleri bir biçimde söylemek.

Üstüme iyilik sağlık : [D] - Tanrı beni böyle kötülüklerden korusun. Bu da olur mu, yapılır mı? (Anlamlarında.)

Üstünden atmak : [D] - Bir iş kendisini ilgilendirmedigi için ilgilenmemek. İş yapmak istememek.

- Üstünden dökülmek :** [D] - Giydiği elbise yakışmak bol ve şekilsiz durmak.
- Üstüne almak :** [D] - Ödev olarak kabul etmek, bilmek. Alınmak, huzursuz olmak.
- Üstüne bir bardak su içmek :** [D] - Bir alacaklının alacağından umudunu kesmek. Alacağını alma imkânları kesin olarak kalmamak.
- Üstüne evlenmek :** [D] - Bir kadınla evli iken ikinci bir kadın almak, eve getirmek.
- Üstüne gül koklamamak :** [D] - Sevdiğinden başka birini sevmemek. Karısından başka biri ile ilişkisi olmamak.
- Üstüne güneş doğmamak :** [D] - Sabahleyin çok erken, güneş doğmadan kalkmak.
- Üstüne mal etmemek :** [D] - Ödev olarak kabul etmemek. Kendini o işle ilgili görmemek.
- Üzerine ölü toprağı serpilmiş :** [D] - Her olay karşısında uyuşuk, tepkisiz, hareketsiz.
- Üstüne titremek :** [D] - Pek fazla ilgi, sevgi ve yakınlık göstermek, korumak. Korumakta titizlik göstermek.
- Üstüne toz kondurmamak :** [D] - Bir şeyin her türlü kusurdan uzak olduğunu kabul etmek. Kusurlu olabileceğini düşünmemek, kusursuz kabul etmek.
- Üstüne üstüne gitmek :** [D] - Tehlikesinden yılmayıp bir konu ile fazlaca uğraşmak, ısrarlı ve baskılı davranmak. Tekrar tekrar konuyu gündeme getirmek.
- Üstüne yıkmak :** [D] - Bir suçu başkasına yüklemek.

Üstüne yürümek : [D] - Karşısındakini korkutup sindirmek için saldırır bir biçimde davranmak. Tehdit etmek.

Üstünlük kompleksi olmak : [D] - Kendisini, çevresinde bulunanlardan yukarıda görme durumu. Aşağılık duygusu içinde olmak.

Üşenenin (erinenin) oğlu, kızı olmamış : [A] - İnsan bir varlık elde etmek istiyorsa tembel tembel oturmamalıdır. Evlenmeye bir türlü karar veremeyen kimsenin evlâtları da olmaz.

Üveye etme, özünde; geline etme, kızında bulursun : [A] - Öz çocuğunun bir gün öksüz kalacağını düşünerek üvey çocuğa kötü davranma. Kendi kızının gelin olduğu yerde kötü davranışlarla karşılaşmasını istemiyorsan sen de geline iyi davran.

Üzerinde kalmak : [D] - Bir mal eksiltme veya arttırma sonucu kendine bırakılmak.

Üzerine sünger çekmek : [D] - Bir işi unutmak, bilinçli olarak unutmaya karar vermek. Bir işi olmamış kabul edip unutmaya karar vermek.

Üzerine titremek : [D] - Pek fazla ilgi, sevgi ve yakınlık göstermek, korumak. Korumakta titizlik göstermek.

Üzerine toz kondurmamak : [D] - Bir şeyin her türlü kusurdan uzak olduğunu kabul etmek. Kusurlu olabileceğini düşünmemek, kusursuz kabul etmek.

Üzerine tuz biber ekmek : [D] - Bir kimsenin acısını fazlalaştıracak, derdini derinleştirecek davranışlarda bulunmak.

Üzerine tüy dikmek : [D] - çok kötü olan bir durumu aptalca bir girişim yaparak çok daha kötü hâle getirmek.

 zerine yıkmak : [D] - Bir suçu başkasına yüklemek.

Üzerinize afiyet : [D] - Ben hastayım. Hastalığın sizden uzak olmasını, sizi etkilememesini dilerim.

 z m  z me baka baka kararır : [A] - çok samimi olan kimseler birbirlerinin huylarını benimserler. Bunun için kötülerle arkadaşlık edenler kötü, iyilerle arkadaşlık edenler iyi huylar kazanırlar.

 z m n  ye de bağını sorma : [A] - İnsanlar kendilerine tanınan imkânların nereden geldiğini araştırmamalıdırlar. Yalnızca kendisine verilen imkânları kullanıp gerisine karışmamak en doğru yoldur.

 z m yemek değil, bekçi dövmek : [D] - önemli işler dururken onlarla uğraşmıyor. Gereksiz şeylerle vakit geçiriyor.

Üzümün   p  var, armudun sapı : [A] - Her konunun kendine göre ufak da olsa olumsuz bir yanı bulunabilir. Çok büyük bir olumluluk dururken olumsuz tarafı ele alıp ümitsizliğe düşmek doğru değildir. Her işin, her konunun olumlu yönleri dururken olumsuz yönlerini görmek yanlıştır. K  k kusurları dert edip mutsuz olmak yerine büyük mutluluklarla mutlanmak, umutlanmak doğru yoldur.

Vakit nakittir : [A] - Zaman en değerli şeyimizdir. Değerli zannettiğimiz para ve para ile aldığımız mal, mülk de zaman içinde kazanılmıştır. Zaman bunlardan da değerlidir. Hayatımızda en küçük bir zaman birimini bile boşa geçirmemek lâzımdır.

Vaktini almak : [D] - Zaman harcamasını gerektirmek. Başka bir işe zaman ayırmasına imkân tanımamak.

Vaktini öldürmek : [D] - Zamanını boş şeylerle geçirmek, değersiz işlerle geçirmek.

Vakitsiz öten horozun başını keserler : [A] - Her işin veya konunun bir vakti vardır. Yerinde yapılmalı, söylenmelidir. Çok önceden söylenen bir söz ortalığı karıştıracak gibi vakti geçtikten sonra söylenen söz yapılan iş de, beklenen etkiyi yapmaz. Kişi her aklına geleni her zaman aklına geldiği gibi söylemek isterse başı dertten kurtulmaz. Sözün yerini, sırasını, zamanını bilmek en büyük marifetlerden biridir.

Var eli titremez : [A] - Varlıklı olan kimse yardım etmeyi aklına getirirse uzun uzun düşünmez, karar vermekte geç kalmaz, kararını çabuk verir, parası olduğu için yardımını hemen yapar.

Var evi kerem evi, yok evi verem evi : [A] - Maddî imkânları fazla olan aileler etraflarında bulunanlara yardım ederler, sevilirler, kendileri de yokluk sıkıntısı

çekmedikleri için huzurlu ve güler yüzlüdürler. Yoksul aileler ise kendi dertlerine çare bulamadıkları gibi etraflarına da yardım edemezler. Her iki duygu da onları bir kat daha çaresizlik içine iter. Bu da onlar için daha çok keder daha çok sıkıntı demektir.

Vardığın yer körse, sen de gözünü kapa : [A] - İnsanlar, çevresindekiler ile iyi ilişki kurmak isterlerse onlara uymak zorundadırlar. Onların yaptıklarının aksini yapmakta devam ederse geçimsizlikler baş gösterir. (Bu konuda başka bir söz de şudur : Zaman sana uymazsa sen zamana uy.)

Varlığa darlık olmaz : [D] - Zengin olan kimselerin her şeyi yapmaları mümkündür. Güçleri buna yeter.

Varlık göstermek : [D] - Kendini göstermek. Görünür, beğenilir, dikkat çekecek bir iş yapmak.

Varsa hünerin, her yerde vardır yerin : [A] - Hüner kişinin her şartta en iyi yaptığı, başarılı sonuç aldığı yeteneğidir. Kişinin hüneri varsa nerede olursa olsun iş bulur aç kalmaz, sıkıntı çekmez. İtibar görür, el üstünde tutulur. Hüneri olmayan kimseler ise karınlarını bile doyurmakta güçlük çekerler. Sıkıntı içindedirler. Çevrelerinin dışına çıktıkları zaman tanınmak sevilme bir yana karınlarını dahi güç doyururlar. Bunun içindir ki her kişi mutlak bir hüner sahibi olup hayata öyle atılmalıdır.

Varsa o, yoksa o : [D] - Her şeyiyle onu düşünüyor, onu koruyor, onu beğenip onu söylüyor.

Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun dardır yolun : [A] - Parası çok olan kimseye herkes iltifat eder, yakınında bulunmak ister. Yoksullara kimse yüz vermez. Adını deliye de çıkarabilirler.

Vasiyet ölüm getirmez : [A] - Bazı kişiler öldüklerinde mal ve paralarının kimlere kalacağını sağlıklıyken bildirmek istemezler. Böyle bir davranışın kendilerine ölüm getireceğine inanırlar. Öldüklerinde de mirasçılar arasında kavgalara neden olurlar. Oysa vasiyetlerini sağlıklı iken yapsalar bu durum önlenir. Yapılması gerekli olan işler yerinde ve zamanında yapılmalıdır.

Vebali boynuna : [D] - Bu işin, konunun günahı sana.

Ver yiğidi yiğide, Mevlâm rızkını yetire : [A] - Genç iki insan evlenmek isterse bu evliliği kolaylaştırmak gerekir. Onların rızklarını Yüce Tanrı nasıl olsa verir.

Ver yiyeyim, ört yatayım, bekle canım çıkmasın : [D] - Kendisi çalışmayıp başkasının çalışıp kendisini beslemesini ve ona bakmasını isteyenler için söylenir.

Verip veriştirmek : [D] - Ağzına gelen her şeyi, ağır sözleri söylemek. İleri geri söylenmek.

Veryansın etmek : [D] - Birinin hakkında atıp tutmak. O kişiye acımadan insafsızca saldırıda bulunmak.

Veren el alandan üstündür : [A] - Yardım ve iyiliksever kimseleri herkes sever, sayar, üstün tutar.

Veren eli kimse kesmez : [A] - Daima iyilik yapan kimsenin iyiliklerine engel olmayı kimse istemez.

Böyle bir harekette bulunan kişi düşman kazana-
cağını önceden bilir.

Verilmiş sadakan varmış : [D] - Bir sıkıntıyı, bir belâ-
yı, kötü durumu ziyaंसız savuşturmak, atlatmak.

Veresiye şarap içen iki kere sarhoş olur : [A] - Ve-
resiye almak kötü bir huydur. Alınan malın parası
verilmediği için bir sıkıntı yaratır. Malın parası öde-
ninceye kadar bu sıkıntı geçmez. İleriki günlerde
de borç ödenirken verilen para kişiye mal almadan
para veriyormuş hissini verir ki bu da hoş bir du-
rum değildir.

**Verip pişman olmaktansa vermeyip düşman olmak
iyidir :** [A] - Borç isteyen kimselere borç vermek
doğru değildir. Borç verirsiniz paranız gider geri
geleceği, hele zamanında geleceği hiç belli değil-
dir. Para sahibi üzölür sıkılır. Para verilmezse para
isteyen kızar, belki darılır. Ama paraya bir şey ol-
maz. Hem para verip, hem de sıkılmaktansa para
vermeyip karşımızdakini darıltmak daha uygun bir
yoldur.

Verirsen doyur, vurursan duyur : [A] - Yardım yap-
caksanız gereken ölçüde yapınız. Kavga ediyorsa-
nız etkili şekilde vurunuz ki üstünlüğünüz belli ol-
sun. Yaptığınız işler amacı sağlayacak şekilde ol-
malıdır.

Vermeyince Mabut, neylesin Mahmut : [A] - Tanrı
kulunu yaratırken ona zenginlik, akıl gibi şeyleri
vermemişse bu dünyada en zengin kimsenin bile

yardım etmeyi düşünmesi, elinden bir şey gelmesi mümkün değildir.

Vıdı vıdı etmek : [D] - Durmadan konuşmak, etrafında bulunanları rahatsız edecek biçimde ara vermeden konuşmak.

Vız gelmek : [D] - Önemsiz görünmek. Aldırış etmemek.

Volkan gibi patlamak : [D] - Çok kızıp bağırmak, etrafa vurup kırmak, öfkelenmek.

Volta atmak : [D] - Aşağı yukarı gidip gelmek, amaçsız dolaşmak.

Vur abalıya : [D] - Güçsüz kimselere, yumuşak huylu kimselere her türlü güçlüğü yüklemek, o kişinin zarar görüp hırpalanmasına sebep olmak hâli.

Vur dedikse öldür demedik ya : [D] - Yapmanızı istediğimiz bu işi çok zarar vererek yapıyorsunuz, istenmeyen şeyleri yapıp aşırı davranıyorsunuz.

Vur patlasın çal oynasın : [D] - Aşırı derecede zevk ve eğlence içinde olup elindekini avucundakini bu uğurda harcayan kimsenin hâli, durumu.

Vurduğu çok ama öldürdüğü yok : [D] - Büyük lâflar ediyor. Ettiği lâfların en küçüğü kadar bile hareketle, eylemde bulunmuyor.

Vursam ölecek, vurmasam ekmeğimi elimden alacak : [D] - İki durum ile karşı karşıyayım. İkisi de benim için zararlı sonuç verecek.

Vurucu güç : [D] Çok etkili silâhlarla donatıldığı için savaş gücü fazlalaştırılmış askeri birlik. Üniformalı birlik.

Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru : [Ö] - İyi, sağlıklı bir kimse olabilmek için kirlî ve pis olmamak gerekir. Sık sık yıkanmak sağlığın temelidir. Sevilen bir kimse olmak için de diline hâkim olmak lâzımdır. Kötü söz söyleyen bir kişi ile kimse arkadaşlık dostluk etmek istemez. Büyüklük duygusu ise insanı kötü işler yapmaya zorlar. Sevilmez duruma getirir. Tanrı'nın en sevmediği kulları da kibirli olanlarıdır. Tanrı'nın bile sevgisi olmayan kibiri terk edip iyi bir kul, iyi bir insan olmak gereklidir.

Vücut kocar, gönül kocamaz : [A] - Vücut maddî bir varlıktır, yıpranır, eskir. Ama ruh manevî varlıktır. Eskimesi, ihtiyarlaması mümkün değildir. Hangi yaşta olursa olsun kişi gönlü sayesinde hep genç kalmayı başarabilir.

Vücudunu ortadan kaldırmak : [D] - Öldürmek.

Vücuttan düşmek : [D] - Zayıflamak.

Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli : [D] - Kişi bulunduğu çevrenin şartlarına uymasını bilmelidir. Eğer uyamıyorsa o çevreyi terk edip gitmelidir. Verilen görev mutlak yapılmalıdır, başka bir çare yoktur.

Ya devlet başa, ya kuzgun leşe : [D] - Büyük bir serveti, büyük bir mevkiyi elde etmeyi göze alarak girilen çabaların sonucu ya başarı veya büyük bir felâket ile sonuçlanır. Bunu göze almak gerekir.

Ya herrü, ya merrü : [Ya herri ya merri] : [D] - Karşıdaki zorluk nasıl olursa olsun, her güçlüğü göze alıyorum.

Ya huyundan, ya tüyünden : [D] - İnsanlar dostluk kurdukları kimselerin tavırlarından, huylarından mutlak surette etkilenirler. Etkisi altında kalırlar.

Ya yardan geçmeli, ya serden : [D] - Yan yana gelen, aynı zamanda gelen iki imkândan birini bırakmak zorunluluğu vardır.

Yabana atmak : [D] - Önemsiz bulmak, önem vermemek.

Yabancı koyun kenarda yatar : [A] - Toplumdaki kişiler kısa zamanda büyük yakınlık göstermedikleri için yeni gelenler yabancılık çekerler. Topluma yeni gelenler çabuk bir şekilde o toplumun kişileri ile kaynaşamazlar.

Yağ bağlamak : [D] - Şişmanlamak, yağ tabakalarında fazlalaşmak. Semirmek.

Yağ ile yavşan, sirke ile tavşan : [A] - Yemeğin iyi ve lezzetli olması için yemeğe konan harcın (katkı maddelerin) bol ve kaliteli olması gerekmektedir. (Yavşan acı lezzetli bir ottur. Bol yağ koyarsanız lezzetli bir yemek yapabilirsiniz.)

Yağ tulumu : [D] - Şişman, vücudunda çok yağ olan.

Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur : [A] - Hiçbir sebep yokken yaşama düzeyi birden değişen, yükselen kişinin çaldığı, rüşvet aldığı, yolsuzluk yaptığı belli demektir.

Yağcılık etmek : [D] - (Argo olarak) Dalkavukluk etmek. Karşısındakine övgü dolu sözler söyleyerek ondan bir çıkar beklemek.

Yağlı ballı olmak : [D] - Araları çok iyi, senli benli olmak.

Yağlı kapı : [D] - Çok ve iyi bir kazanç elde edilen yer, imkânları bol yer.

Yağlı müşteri : [D] - Çok alış veriş yapan, çok para bırakan kimse.

Yağma Hasan'ın böreği : [D] - Hakkı olan olmayan herkesin sömürdüğü, kapaştığı, kapanın elinde kalan mal. Sahipsiz kalmış.

Yağma yok : [D] - Öyle bir şey olmaz, buna kimse evet demez.

Yağmasa da gürler : [D] - Bir şey yapmadığı hâlde çaba sarf ediyormuş, iş yapıyormuş gibi görünmek.

Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz : [D] - Elinde büyük imkânları olduğu, üzülp sıkılmayacağını bildiği hâlde yine de kimseye yardım etmez.

Yağmur yağarken küplerl doldurmalı : [D] - Eline geçen fırsatları değerlendirip mal ve para biriktirmek.

Yağmur yağsa kış olur, kişi hâlin bilse hoş olur : [A] - İnsanların etraflarına karşı davranışları, kendi sosyal durumları ile orantılı olmalıdır. İnsan her zaman haddini bilmelidir. Haddini bilmek kişiyi sevilen sayılan kimseler arasına sokar. Her şeyin yeri ve zamanı vardır. Zamanında ve gerektiği gibi uygulanmalıdır.

Yağmur yağsın da varsın kerpiççi ağlasın : [A] - Yağmurun faydası sayılmayacak kadar çoktur. Bu imkânlardan yararlanacak olan kimseler de çoğunluktadır. Bunun için yağmurun yağması iyidir, faydalıdır. Küçük bir kısım bundan zarar görürse de pek önemli değildir.

Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak : [D] - Sıkıntılı, tehlikeli bir durumdan kurtulmaya çalışırken daha fazla sıkıntılı ve tehlikeli bir durumun içine düşmek.

Yahudi pazarlığı : [D] - Çok çekişme ile yapılan pazarlık. Kıyasıya pazarlık.

Yahudi yaygarası : [D] - Sebepsiz bağırma, çağırma.

Yahudi züğürt kalınca eski defter karıştırır : [D] - Maddî durumları iyi olmayan kimseler daha önce alamadıkları borçlarını yeniden almak için girişimlerde bulunurlar.

Yahudiyi öldürmekten korkutmak iyidir : [G.S] - Bazı kimseleri etkili bir girişim yapmaktan çok, aslı olmayan girişim ve sözlerle korkutmak daha iyi so-

nuç verir. Yahudiler korkaktır. Korkutarak her şeyi yaptırmak mümkün olur.

Yaka paça : [D] - Zor kullanarak. Palas pandiras.

Yakası açılmadık : [D] - Bilinmeyen, kimse tarafından işitilmemiş. Açık saçık. (Söz, küfür).

Yakasına yapışmak : [D] - Yakasına sarılmak. Yakalamak. Ele geçirmek.

Yakasından atmak : [A] - Zorlu bir işi başkasına yüklemeye çalışmak. Kendinden istekte bulunan kişiyi yanından savmak, ondan kurtulmak.

Yaka silmek : [D] - Bıkmak, usanmak.

Yakayı ele vermek : [D] - Yakalanmak.

Yakışık almamak : [D] - Uygun olmamak. Güzel karşılanmamak.

Yalan dünya : [D] - Her şeyin geçici olduğu, kalıcı bir şeyin bulunmadığı dünya, acun.

Yalan ile iman bir yerde durmaz : [G.S] - Yalan söyleyen kimsenin imanından da şüphe edilir.

Yalan dolan : [D] - Hile, dalavere, yalan.

Yalan yere : [D] - Gerçek olmayarak, hakikat olmadan, doğru olmadan.

Yalancı kim? İşittiğini söyleyen : [A] - İnsanlar her duyduklarını doğrulamadan başkalarına söylememelidirler. Duyduklarının, işittiklerinin aslı yoksa onlar da yalancı durumuna düşerler.

Yalancı pehlivan : [D] - Kendini överek yapmadığı işleri bile yapmış gibi gösteren.

Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış : [A] - Yalan söyleyen kimse toplum içinde bir kere tanındı

mı ona kimse güvenmez, inanmaz. Başına gelebilecek en kötü olay da gelse etrafında bulunanlar inanıp yardım etmezler.

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar : [A] - Yalan söz bir süre gizlense bile bir gün nasıl olsa anlaşılır, hakikat ortaya çıkar.

Yalayıp yutmak : [D] - Önüne konanların hepsini kısa zamanda yiyip bitirmek, hiçbir şey bırakmamak.

Yalın ayak başı kabak : [D] - Ayağı, başı çıplak. Üstü başı pek perişan.

Yalnız kalanı kurt yer : [D] - Yakın dostu ve arkadaşı olmayan kişiler karşılaştıkları tehlikelerden kolaylıkla korunamazlar.

Yalnızlık Hakk'a mahsustur : [A] - İnsan muhakkak biriyle arkadaş olmalıdır. Tek başına bir şey yapamaz, çalışamaz, çalışmasının amacı olmaz. Başarılı olması zordur, olsa bile mutluluğunu paylaşacağı kimse yoktur. Tek başına olmak bütün kâinatın yaratıcısı Allah'a mahsustur.

Yalpa vurmak : [D] - Sağa sola sallanarak yürümek.

Yan basmak : [D] - Kalleşlik etmek. Aldanmak.

Yan çizmek : [D] - Kendisine verilen işin sorumluluğunu yüklenememek, sorumluluktan kaçmak.

Yan gelip yatmak : [D] - Çalışmamak. Yapılacak işi, görevi olduğu hâlde yapmamak, rahatını bozmamak.

Yanağından kan damlamak: [D] - Sağlıklı olduğu yüzünden belli olmak. Yanakları kırmızı kırmızı olmak.

Yandan çarklı : [D] - Bir omuzu biraz düşük, kollarını da sallaya sallaya yürüyen kimse.

Yandım Allah çağırma : [D] - Etrafın baskılarından çok sıkılıp yardım ister hâle gelmek.

Yangın bacayı sardı : [G.S] - İşler umulmayan bir hızlılıkla gelişti, sona ermek üzere. Kişi karşısındakine çok çabuk âşık olup büyük bir aşka tutuldu, evlilik yakındır.

Yangına körükle gitmek : [D] - Birbiriyle kavgalı iki tarafın arasını daha da açarak kötüye gitmelerine neden olmak. Kötü davranışı desteklemek, kuvvetlendirmek; kuvvetlendirmek için gayret göstermek.

Yangından mal kaçırır gibi : [D] - Büyük bir telâş ile. Acele ederek, aceleyle.

Yangını yok, zelzelesi yok : [S.G] - Çok sağlam bir iş veya mal, garantili.

Yanı sıra : [D] - Yanında. Beraberinde.

Yanık yerin otu tez biter : [A] - İnsanlara büyük ıstırap veren olaylar bir zaman sonra unutulur. Onun yerini mutlu, neşeli duygular alır.

Yanına bırakmamak : [D] - Cezasız bırakmamak. Yaptığı kötülüklerden dolayı cezasız bırakılmamak.

Yanına salavatla varılmak : [D] - Kızmış, çok hırslı. Çok pahalı, fiyatı çok yüksek.

Yanıp tutuşmak : [D] - Çok büyük sevgi beslemek, âşık olmak. Elinden kaçan bir şeye karşı büyük istek duymak.

Yanıp yakılmak : [D] - Derdini anlatarak sızlanmak.

Yanlış hesap Bağdat'tan döner : [A] - Yapılan yanlışlıklar bir gün mutlak anlaşılır. Bu uğurda pek çok çaba da sarf edilmiş olsa doğruya dönmek esastır.

Yanlış kapı çalmak : [D] - İsteklerinin gerçekleştirilemeyeceği bir yere bilmeyerek başvurmak.

Yapmadığı kalmamak : [D] - Zararlı birçok iş yapmak. Başka kimselere sıkıntı vermek.

Yar beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın : [A] - Dostlar, arkadaşlar her zaman düşünölmeli ve hatırlanmalıdır. Bu onları mutlu eder. Dostları ziyarete giderken veya hatırlarken kullanılacak, armağan edilecek küçük şeylerin önemi yoktur.

Yar beni ansın da çürük bir elma ile olsun : [A] - Dostlar arasında en önemli şey unutmamak ve unutmadığını belli etmektir. Unutmadığını belli etmek de zaman zaman verilen küçük hediyeler ile mümkün olur. Hediye nin küçüğü büyüğü yoktur. Hediye değerli, değersiz diye ölçölmez. Hediye ne olursa olsun dostların birbirini unutmadığını gösterdiği için kıymetlidir. Hediye vermek de iyi bir usul ve alışkanlıktır.

Yara açmak : [D] - Dert ve üzüntü yaratmak. Kişiyi keder içinde bırakmak.

Yaradana sığınıp : [D] - Var gücüyle. Bütün gücünü kullanarak.

Yaradana yan bakan : [S.G] - Şaşşı gözlü. Bakışları bir doğrultuya çevrilemeyen.

Yaralı parmağa işememek : [D] - Kimseye faydası dokunmamak.

Yarası olan gocunur : [A] - Konuşma sırasındaki bazı olaylar, suçlu olan kimselerin tavırlarında, konuşmalarında değışiklikler meydana getirir. Olayda suçlu olanlar telâş ve sıkıntıya düşerler.

- Yaraya merhem olmak :** [D] - İhtiyacı olan şeyleri karşılamaya çalışmak. Yardımcı olmak.
- Yaraya tuz biber ekmek :** [D] - Bir sıkıntıyı, bir derdi, bir acıyı arttırmak. Arttırmaya çalışmak.
- Yarım adam :** [D] - Hastalıklı, sakat, çok ufak çelimsiz kimse.
- Yarım ağızla :** [D] - İstemedен, gönülden arzu etmeden, üstünkörü, istemeye istemeye.
- Yarım elma gönül alma :** [A] - Dostlar birbirini her zaman anmalı ve hatırlamalıdır. Hatır sormak, küçük armağanlar vermek dostlukların kuvvetlenmesi için yeterlidir.
- Yarım hekim candan, yarım hoca dinden eder :** [A] - Her iş o işi iyi bilen uzman olan kimseye yaptırılmalıdır. Bildiğini söyleyip de tam bilmeyen kimselelere yaptırılan işlerin mutlak bir yerinde sakatlık olur. Bu sakatlık bizi etkilediği gibi etrafımızdakileri de etkiler, zarar ve ziyana girmelerine neden olur.
- Yarından tezi yok :** [D] - Hemen yarın, beklemeden.
- Yarım pabuç :** [D] - Eski püskü bir ayakkabı ile. Ayakkabısını tam giyinemedен.
- Yarım yamalak :** [D] - Üstünkörü, tamamlanmamış, eksik, kusurlu.
- Ya sabır çekmek :** [D] - Sinirlendirici bir durumla karşılaşıldığı zaman kendine hâkim olmaya çalışmak.
- Yasak saymak :** [D] - Kısa bir zaman için yapmak. Gönülsüz olarak yapmak. Bir işi şöyle böyle yapmaya çalışmak.

Yas tutmak : [D] - Bir üzüntü sebebi ile; eğlenmemek, gülmemek gibi hareketlerle acısını açığa vurmak.

Yaş ağaç tez eğilir : [D] - Her şeyin belli bir zamanı vardır. Öğrenmenin zamanı da insanlar küçükken daha kuvvetlidir. Yaşı ilerlemiş bir kimseye yeni bir şeyler öğretmek çok zordur. Çocuklar eğitilecek yaşta iken eğitilmelidir.

Yaş dökmek : [D] - Ağlamak.

Yaşı benzemesin : [D] - Genç yaşta ölen bir kimseye benzetilirken kullanılır. Tanrı bu genci öteki gibi genç yaşta almasın, buna uzun ömürler versin.

Yaşını başını almış : [D] - İlerlemiş bir yaşta, olgunlaşmış olmak.

Yaşı yerde sayılsın : [D] - Genç yaşta ölmesini dilerim.

Yaş kesen baş keser : [A] - Ağaç dünyanın en güzel ve faydalı yaratığıdır. Onu yok yere kesmek çok büyük bir suçtur. Hatta bir insan öldürmek kadar büyük bir suçtur.

Yaş yere yatmaz : [D] - Kolay kolay aldatılmaz, kandırılması çok zordur. Çıkarı olmayan işlere ilgi duymaz.

Yaş yetmiş iş bitmiş : [D] - Yaşı fazla, kendisinden bir şey beklenmez, bir işe yaramaz.

Yaşı ne başı ne : [D] - Yaşı küçük tecrübesi azdır. Böyle büyük iş verilemez, verilse de bu işi başaramaz anlamında.

Yatan aslandan gezen tilki yeğdir : [A] - İnsanların en büyük sıfatı çalışmak olmalıdır. Çok bilgili, çok tecrübeli olup tembel tembel oturan kişiden çok tecrübeli ve bilgili olmadığı hâlde çok çalışkan olan kimse daha çok tercih edilir, beğenilir, istenir.

Yatan hasta ölmez, eceli yeten ölür : [A] - Kişiler eceli gelince ölür. Hastalandıkları zaman muhakkak ölecekleri zannedilmemelidir. Sağlam bir kişinin eceli hasta yatandan önce gelebilir.

Yataklık etmek : [D] - Suçlu bir kişiyi saklamak, barındırmak. Suçluyu gizlice saklamak.

Yavaş atın çiftesi pek olur : [A] - Uysal kimseler her şeye tepki vermezler. Bunu böyle zannedip de devamlı üslerine gitmek doğru değildir. Kolay kolay kızıp tepki vermedikleri hâlde kızdıkları zaman verecekleri tepki çok büyük, hatta korkunç olur. Her şeye kızan kimselerden bu kadar korkunç tepki gelmez.

Yavuz hırsız ev sahibini bastırır : [A] - Suç işleyen kişilerden bazıları aşırı şarlatan olurlar. İşledikleri suçtan zarar görüp şikâyet eden kimseleri bile, şarlatanlıkları sayesinde suçlu gibi gösterip susturmaya çalışırlar. Suçlu bile gösterebilirler.

Yaya kaldın tatar ağası : [D] - İstediklerini gerçekleştiremeyeceksin, çünkü güvendiğin yerlerden yardım gelmeyecektir.

Yayan yapıldak : [D] - Çıplak ayakla ve vasıta olmadan, yürüyerek, yürür durumda.

Yaygarayı basmak : [D] - Bağırp çağırmaq, yüksek sesle bağırmaq.

Yaz boz tahtasına dönmek : [D] - Bir konu üzerinde doğru karar veremeyip durmadan karar değiştirir duruma gelmek.

Yaz yağmuru gibi gelip geçici : [G.S] - Çok çabuk değişir olmak, hemen değişmek kararında, sevgisinde işinde devamlı olamamak.

Yaza çıkardık danayı beğenmez oldu anayı : [A] - Tarafımızdan yetiştirilen büyütölen, imkân sahibi yapılan gençler bizi beğenmez oldular.

Yazılan bozulmaz : [D] - Tanrı insanın kaderine ne yazmışsa insan onu görecektir. Bunu değiştirmek kimsenin elinde değildir.

Yazın başı pişenin kışın aşı pişer : [A] - Her iş zamanında yapılmalıdır. Yazın ürününi kaldıran kimse kışın rahattır. Gençliğinde akıllı davranıp tasarruf yapan kimse ihtiyarlığında rahat eder.

Yazın gölge hoş, kışın çuval boş : [A] - Yaz vakti güzelliklerden faydalanıp keyif edip çalışmayan kimse, kışın aç kalır, zor duruma düşer. Gençliğini eğlence içinde geçirip ihtiyarlığı için para ayırmayan kimse de ihtiyarlığında zor durumda kalır.

Yaz yalan kış gerçek : [A] - Bazı olaylar kolay atlatılır pek üzerinde durulmaz. Ama bazıları ise çok güç geçer. Üzerinde durup önlem almak şarttır. Alınmazsa çok zarara sebep olur. Yaz güzel bir mevsimdir. Her yerde kalınabilir, az giyinilir, az yenir, hava iyidir, olaylar iyi yorumlanır, hastalıklar nisbe-

ten azdır. Kış ise pek çok şey ister. Giyinmek, sıkı ve kalın giyinmek, iyi yemek, sıcak bir barınak hastalıklardan korunmak. Kışın hastalıklar da çok olur. Bunun için önem verilecek mevsim, üzerinde önemle durulması gereken gerçek mevsim kıştır.

Yedeğe almak : [D] - Arkasından, çekerek götürmek.

Yedi canlı : [D] - Ölümle birkaç defa burun buruna geldiği hâlde her zaman kurtulan kimse, hayvan.

Yedi denizin attığı : [D] - Bulunduğu çevrelerin hiçbirinde barınıp tutunamayan, kimsenin istemediği.

Yedi düvele meydan okur : [S.G.] - Bütün Avrupa'ya meydan okur. Etrafında bulunan kimselere efelik yapar, onlara kabadayılık yapar, taslar.

Yedi göbek : [S.G.] - Yedi nesil.

Yedi iklim dört bucak : [D] - Bütün dünya. Dünyanın her tarafı.

Yedi kat yabancı : [D] - Bir yakınlığı bulunmamak.

Yedi mahalle : [D] - Bütün çevre. Çok insan. Birikmiş pek çok insan.

Yedi mahallenin köpeği : [S.G.] - Pek çok kişiye dalkavukluk ederek hayatını geçiren.

Yediği önünde, yemediği ardında : [D] - Bolluk içinde, istediğini yapabilecek güçte.

Yedisinden yetmişine kadar : [D] - En küçüğünden en büyüğüne kadar, herkes.

Ye kürküm ye : [D] - Bana gösterilen iltifat kişiliğime değil giyim kuşamımadır.

Yelkenleri suya indirmek : [D] - Karşı koymaktan, büyük şeyler söyleyip kendini yüksekte göster-

mekten vazgeçip olumlu davranmak, karşısındakilerin isteklerine uymaya çalışmak.

Yedisinde ne ise yetmişinde de odur : [G.S] - İnsanların karakterlerini değiştirmek mümkün değildir. Küçük yaşta hangi şekilde terbiye alır, hangi huyları edinirlerse öyle devam ederler, değiştirmezler.

Yel gibi gelen, sel gibi gider : [A] - Emeksiz kazanılan para gereksiz yerlere harcanır ve çabucak biter.

Yel kayadan ne koparır : [A] - Kişinin karakteri kuvvetli ise etkilerde, hele önemsiz etkilerde hiç kalmaz. Sağlam temellere dayalı işlerde küçük etkiler önemli sarsıntılar meydana getiremezler.

Yeldim yeldim, yele verdim; ekmeğimi sele verdim : [D] - Çalışmam, uğraşmalarım boşa gitti. Çalışmamın sonu olan emeklerim işe yaramadı.

Yem borusu : [D] - Bir konuda sabırsızlık gösterip ataklık yapan kimseleri oyalamak için yapılan işler, hareketler. Oyalayıcı aldatıcı hareketler.

Yeme de yanında yat : [D] - Pek tatlı, lezzetli (yiyecek). Hoşa giden (şey).

Yemeyenin malını yerler : [A] - İnsan sahip olduğu malı, parayı ihtiyacı doğrultusunda harcamasını bilmeli, pntilik etmemelidir. Pntilik eder malını yemezse kendinden daha güçlüler çeşitli yollarla bu malı onun elinden alırlar. Kimse alamasa bile kişinin yemeğe kıyamadığı, biriktirdiği bu malı parayı mirascılar kolaylıkla yerler.

- Yengeç gibi yan yan gider :** [D] - Bir yandan kabadayılık taslayıp, bir yandan kalleşlik düşünen kimseler için söylenir.
- Yenir yutulur gibi değil :** [D] - Katlanılmaz biçimde olmak. Yenmeyecek kadar kötü. Çok pahalı. İri ve çok kuvvetli, güç yetmeyen.
- Yer demir, gök bakır :** [D] - Hiç çaresi yok. Hiçbir yerden, hiçbir kimse ve kuruluştan yardım, destek bulmak mümkün değil.
- Yerden bitme :** [D] - Kısa boylu. Cüce. Çok kısa boylu.
- Yerden göğse kadar :** [D] - Pek çok, sayılmayacak, anlatılamayacak kadar çok.
- Yerden yere vurmak :** [D] - Bir kimseye saldırarak onu çok fena bir hâle getirmek. Aşağılamak.
- Yere bakan yürek yakan :** [D] - Sessiz sakın göründüğü hâlde gizli gizli, sinsice kötülükler düşünüp, yapan.
- Yere sermek :** [D] - Yenmek. Zor, kötü duruma koymak. Yere yıkmak. Öldürmek.
- Yerin dibine geçmek :** [D] - Çok utanmak. Herkesten kaçır hâle gelmek.
- Yerin kulağı vardır :** [A] - Gizli kalmasını istediğimiz bir şey söylerken çok titiz ve dikkatli davranmak lâzımdır. Gizli kalmasını istediklerimiz için çok titiz davranmalıdır, hiç umulmayan bir zamanda başkaları duyabilir.
- Yerinde duramamak :** [D] - Bir işe hemen başlamak istemek, işe başlamak için acele davranmak.

Yerinde yeller esmek : [D] - Yok olup ortadan kalkmak. Yerinde bulunmaz olmak.

Yerini yadırgamak : [D] - Yerinden, işinden memnun olmamak, ısınamamak, huzursuzluk duymak.

Yetmiş iki dereden su getirmek : [D] - Türlü bahaneler bularak etrafındakileri kandırmaya çalışmak.

Yer yarılıp içine girmek : [D] - Kaybedileni bütün aramalara rağmen bulamamak. Kimsenin yüzüne bakamayacak derecede utanç içinde olmak.

Yer yerinden oynamak : [D] - Ortalık çok karışık allak bullak olmak. Büyük huzursuzluk yaratır olmak. Büyük bir gürültü kopmak.

Yerle bir etmek : [D] - Yok etmek. Yıkıp, yer seviyesine indirmek. (Taş taş üstünde bırakmamak.)

Yeşil ışık yakmak : [D] - Sakıncalar yaratabilecek bir işin yapılmasına izin vermek, göz yummak.

Yıkım olmak : [D] - Büyük zararlara yol açmak. Büyük zarara uğramak.

Yılan gibi sokmak : [D] - Umulmayan bir zamanda büyük ziyan verdirmek, vermek.

Yılan hikâyesine dönmek : [D] - Birçok zamanlarda ortaya konduğu hâlde bir türlü sonuca vardırılamamak.

Yılan sokmuş uyumuş, aç kalmış uyuyamamış : [A]
- Dünyanın en büyük sıkıntı ve ıstırapı aç kimsele-
rin çektiği ıstıraptır. En kötü hayvan olan yılanın
sokmasına bile dayanılabildiği hâlde aç bir kimse-
nin çektiği ıstırapa dayanmasının imkânı yoktur. Aç

kimse bırakmamak, dünyanın en büyük acısını kimseye tattırmamak gereklidir.

Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter : [A] - Başkalarına kötü davranan kimselerin karşısına her zaman sevip hoşlanmadıkları, görmeyi istemedikleri şeyler çıkar, onları huzursuz eder.

Yılanın başı küçükken ezilmelidir : [A] - Düşman güçlenip de bize zarar vermeden, daha küçükken durum takip edilmeli ve düşman yok edilmelidir. Zararlı olabilecek her şey küçükken ortadan kaldırılmalıdır. Böylece zararların önüne geçilebilir.

Yılanın kuyruğuna basmak : [D] - Kötülük yapacak nitelikte olduğu hâlde pasif durumda olan bir kişiyi tahrik ederek kötülük yapmasına sebep olmak.

Yıldırımla vurulmuşa dönmek : [D] - Hiç ummadığı bir zamanda kötü ve zor bir durumla karşı karşıya kalıp ne yapacağını bilememek, acı duymak.

Yıldırımları üstüne çekmek : [D] - Hareketleri ile etrafında bulunan pek çok kimseyi kızdırmak. Onların saldırılarına yol açmak.

Yıldızı barışmak : [D] - İyi ve düzenli bir biçimde geçinir olmak. İyi geçim içinde olmak.

Yıldızı parlamak : [D] - Şansı açılmak. Ün, şan kazanmak.

Yıldızı sönmek : [D] - Şansı dönmüş. Şansı kapanmış. İtibardan düşmüş.

Yıldızı yükselmek : [D] - Şansı yaver olmak. Şansı açılmak. Talihi açılıp parlamak.

Yıllar yılı : [D] - Çok yıldan beri. Yıllardan beri.

Yırtıcı (alıcı) kuşun ömrü az olur : [A] - Ömrü boyunca başkaları ile mücadele eden kimselerin düşmanları çok olur. Ömürleri yıpranır. Hayatları kısa sürer.

Yiğitin malı meydandadır : [A] - Yiğit olan kişilerin gizli kapaklı bir tarafları yoktur. Her şeyleri açık seçiktir bellidir. Yiğit olan kimse cömerttir, malından herkesin yararlanmasına izin verir, herkes yiğitin malından yararlanabilir.

Yiğit lâkabıyla anılır : [A] - Yiğit olan kimse yiğitlik lâkabını alana kadar pek çok olay yaşamıştır. Bu olaylardaki davranışları nedeniyle ona takma bir ad verilmiştir. Bu ad yiğitin yaşamını belli eder, onun bir simgesidir. Bunun için yiğit yaşamından kaynaklanan bu takma adı değiştirmez.

Yiğitlik dokuzdur, sekizi kaçmak. Biri hiç görünmemek : [G.S] - Kahramanlık edeceğim diyerek şimşekleri üzerine çekmek doğru değildir. En doğru yol olaylardan kaçmak, onlardan uzak durmak, adına leke sürdürmemektir.

Yiğitlik sende kalsın : [D] - Karşındakine özverili davran, hoşgörü göster. Karşındaki bunu anlamasa bile böyle yap.

Yiğitlik meydanda belli olur : [A] - Yiğit olan kişinin yiğitliği ya savaşta veya bilgi, görgü ve davranışlarıyla belli olur.

Yiğit yarasına yiğit katlanır : [A] - Yiğitin çektiği sıkıntının sebebini ancak yiğit kimse anlar. Yiğitin ağır hücumunu ancak yiğit kaldırır, katlanır.

Yiğit yiğide at bağışlar : [A] - Yiğit kimseler yakın arkadaşlarına en değerli hediyeleri verirler. Kendileri için en kıymetli varlık olan atlarını bile hediye ederler.

Yıyen bilmez doğrayan bilir : [A] - Bir işin sıkıntısını onu yapan üreten bilir, onu kullananların haberi yoktur, olmaz.

Yıyım yeri yapmak : [D] - Bir kişiden sürekli çıkar sağlamak, sömürme yeri hâline getirmek.

Yiyip bitirmek : [D] - Hırpalamak. Devamlı tedirgin etmek.

Yoğurt çalmak : [D] - Sütü mayalayıp yoğurt olmasını sağlamak.

Yoğurdum ekşidir deyen olmaz : [A] - Hiç kimse kendi malını kötü diye ortaya koymaz. Kendi dostlarının kötü olduğunu kabul etmez. Dostları hakkında söylenenleri kabul etmez.

Yok büyümez arık büyür : [A] - Yok olan bir şeyi var etmek imkânsızdır. Arık, zayıf olan şeyler ise günün birinde büyüyebilir, gelişebilir. Az olanlar çoğalabilir, küçük olanlar büyür.

Yok pahasına : [D] - Çok düşük fiyata. Çok çok düşük fiyata, çok ucuz.

Yoktan var etmek Allah'a vergidir : [Ö] - Hiç kimse bir şeyi yoktan var edemez. Bir şeyi hiç yokken var etmek, her şeyi, kâinatı var eden Tanrı'nın yapacağı iştir.

Yok yere : [D] - Sebepsiz, hiç sebep yokken. Boşuna.

Yol açmak : [D] - Olmasına sebep olmak. Öncülük etmek. Örnek olmak.

Yol geçen hanı : [D] - Girip çıkkanı belli olmayan, belirsiz yer.

Yol iz bırakmamak : [D] - Hiç bulunamayacak bir şekilde ortadan kaybolmak.

Yol bilen kervana katılmaz : [A] - Kendi işini kendi görebilen kimse başkaları ile beraber hareket etmekten hoşlanmaz. Başkalarının yardımını istemez.

Yol görünmek : [D] - Bir yere gitmek gereği ortaya çıkmak.

Yol göstermek : [D] - Nasıl hareket edeceğini öğretmek. Kılavuzluk etmek.

Yol iz bilmemek : [D] - Nasıl hareket edeceğini, davranacağını bilmemek.

Yol yordam bilmemek : [D] - Kuralları, usulleri bilmemek. Nasıl davranılacağını bilmemek.

Yol sormakla bulunur : [A] - Bir işe doğru başlamak için bilmediklerimizi sormak, öğrenmek lâzımdır. Bilmediklerimizi yanlış yaptıktan sonra sorarak öğrenmek doğru olan yoldur.

Yol yürümekle borç ödemekle : [A] - Her iş gereken çalışmayı yapmakla sonuçlanır. Her iş gerekli çalışmayı gerekli zamanda yapmakla sonuçlanır. Çalışmasını zamanında yapmayan kimse işini zamanında bitiremez, sonuç olumlu olmaz. Zamanında eksiksiz yapılan işler değerlidir, sonuca da çabuk ulaşır.

Yolu ile giden yorulmaz : [A] - Bir işin başarıya ulaşması için nasıl yapılacağı, yöntemi hakkında bilgi sahibi olmak gereklidir. Bunları bilmeyen kimse deneme yanılma yöntemi ile işini götürmeye çalışır ki bu da çok zaman alır, hem de iş istenilen şekilde sonuçlanmaz.

Yola gelmek : [D] - Bir kimsenin ters tutumu için, düzelmek. Uslanmak. Kötü alışkanlıklarını terk etmek.

Yola vurmak : [D] - Yolculuğa çıkarmak. Yola çıkacak birini uğurlamak.

Yola yatmak : [D] - Yola gelmek. Söylenenleri dinlemek, doğru öğütleri dinleyip uygulamak.

Yollara düşmek : [D] - Çok gerekli bir konuyu gerçekleştirmek için yola çıkmak, yollarda dolaşır olmak.

Yolu düşmek : [D] - Rastlantı sonucu olarak oraya uğramak. Sırası gelmek. Oradan geçmesi gerek-mek.

Yoluna girmek : [D] - Bir düzene girmek. İstenen şekli almak.

Yolunu beklemek : [D] - Gelmesini beklemek.

Yolunu sapıtmak : [D] - Kötü yollara sapmak. Doğru yolu bırakmak.

Yolundan giden yorulmaz : [A] - Yapacağı işin tekniğini iyi bilen, uygulamasında deneyim sahibi olan kimse yapacağını önceden tespit eder, sonra uygular, sonuca sıkıntısız ulaşır. Fazla çaba sarf etmez. Bunları bilmeyenler veya uygulamayanlar deneme yanılma yöntemi ile hem çok para, hem çok

zaman kaybederler. Hem de meydana çıkan iş istenilen gibi olmaz.

Yorgan gitti, kavga bitti : [D] - Kavga ve gürültüye sebep olan konu ortadan kalkınca kavga ve gürültü de kalmadı.

Yolu yol ile, ormanı balta ile : [Ö] - Her işin yapılmasında bir yöntem, bir teknik vardır. Ayrıca bunları uygulamanın da bir zamanı ve yeri bulunur. Bütün bunlar bir araya getirilirse o iş iyi ve tatlılıkla yapılır.

Yorgun argın : [D] - Çok yorgun. Çok yorgun ve hâlsiz bir şekilde.

Yorgunu yokuşa sürmek : [D] - Yapılması çok güç bir işi daha çok güçleştirip yapılmasını istemek.

Yorulduğu yerde han yapılmaz : [Ö] - Her kişinin her istediğini, her istediği yerde yapmanın imkanı yoktur, yapılamaz.

Yörüngesine oturmak : [D] - İş istenilen şartlara uygun olarak yürümek, gelişmek.

Yuf ervahına : [D] - Lânet olsun. Yazıklar olsun.

Yufka yürekli : [D] - Başkasının da olsa acılara hiç dayanamayan, çok acıyan.

Yukarıdan bakmak : [D] - Karşısındakini küçük, kendini üstün görmek.

Yukarı tükürsem bıyık, aşağı tükürsem sakal : [D] - Her iki tarafı tanıdığı, onların birbirinin tersini savunan fikirlerinin ortasını bulamadığı, iki tarafı da incitmek istemediği için şaşırıp kalmak.

Yumruk mezesi : [D] - İçkiyi içip, içkinin üstüne bir şey almayıp ağzını yumruk ile silmek.

- Yumurta kapağına gelmek : [D]** - Çok zor ve çok sıkışık bir durumda kalmak, olmak.
- Yumurta küfesi yok ya : [D]** - Sözüne bağlı değildir. Eskiden verdiği sözleri değiştirir. Sözünden kolaylıkla döner.
- Yumurtaya kulp takmak : [D]** - Her şeye güzel bir bahane bularak eleştirmeye çalışmak.
- Yumuşak yüz : [D]** - Kendinden her isteneni kırılganlığa neden olmasın diyerek yapan.
- Yumurtada kıl bitmez : [A]** - Tabiatın kanunlarına aykırı olan bir şeyi gerçekleştirmek imkânsızdır. İmkân olmayan yerlerde istenileni elde etmek mümkün değildir.
- Yumurtadan çıkan yine yumurta çıkarır : [A]** - Bütün canlılar soylarının özelliklerini taşırlar ve soylarının devamını sağlarlar.
- Yumurtlayan tavuk bağırır olur : [A]** - Çalışkan ve verimli işler yapan kimseler bu çalışmaların sonuçlarının bilinmesi için çevrelerinde seslerini yükseltmekten çekinmezler.
- Yuva bozmak : [D]** - Bir aileyi oluşturan karı kocayı birbirinden ayırmak. Felâket getirmek.
- Yuvarlanan taş yosun tutmaz : [A]** - Hiç durmadan iş veya yer değiştiren kimse mal, mülk edinemez. Başarısı devamlı ve yüksek olmaz.
- Yuvasını yapmak : [D]** - Haddini bildirip hak ettiği cezasını vermek.
- Yuvayı yapan dişi kuştur : [A]** - Bir evin mutluluk içinde olmasını sağlayan evi idare eden, onu zevkli bir yaşam yuvası hâline getiren kadındır.

Yük altına girmek : [D] - Yapılması çok zor bir görev üstlenmek.

Yük altında eşek anırmaz : [A] - Büyük bir işe giren kimse başarılı olmak istiyorsa işine dört elle sarılmalıdır. Hem işi yapıp hem de eğlenmek istenirse o işde başarı sağlamak mümkün olmaz. Her şeyin bir yeri olmalı ve yerinde kullanılmalıdır.

Yük altında ancak eşek kalır : [A] - İnsanlık sıfatı olan kimse kendisine yapılan iyiliğin altında kalmaz. Bir zaman bulur karşılığını verir.

Yük olmak : [D] - Zahmet verir olmak. Eziyet vermek. Katılması gerekli masrafını başkasına çekirmek, ödetmek.

Yüksek dağın başı dumanlı olur : [A] - Büyük ve önemli işleri yapanlar, devamlı olarak yaptıkları işin sıkıntısı içinde olurlar.

Yüksekten atmak : [D] - Gücü yetmeyeceği şeyleri yapabilirmiş gibi göstermek, söylemek.

Yüksekten bakmak : [D] - Etrafında olanları küçük görmek. Kendini üstün görmek.

Yüksekten uçmak : [D] - Gerçekleşmesi kolay mümkün olmayacak şeyleri istemek.

Yükte hafif pahada ağır : [D] - Taşınması kolay, kendisi kıymetli eşya.

Yükünü tutmak : [D] - Çok para ve mal sahibi olmak.

Yüreği ağzına gelmek : [D] - Çok korkmak. Aniden korkmak.

Yüreği cız etmek : [D] - İçi sızlamak. Çok çok acı-mak.

Yüreği çarpmak : [D] - Merak, heyecan sebebi ile yüreği hızlı hızlı atmak, fazla atmak.

Yüreği hoplamak : [D] - Aniden korkup heyecanlanmak.

Yüreği kalkmak : [D] - Heyecanlanmak. İğrenmek. Yüreği çarpmak.

Yüreği kabarmak : [D] - İçine sıkıntı çökmek, karamsarlık duymak.

Yüreği yaralı : [D] - Büyük üzüntü içinde, acı içinde.

Yüreğinden kan gitmek : [D] - Büyük acı içinde olmak.

Yüreğine dert olmak : [D] - Bir konudan dolayı devamlı üzölmek.

Yüreğine işlemek : [D] - Büyük acı duymak. Söylenen bir söz yapılan bir hareket nedeniyle yürekten acı duymak.

Yüreğine su serpmek : [D] - Sevinçli, rahatlatıcı bir haber alarak ferahlamak. Yürekteki sıkıntısı hafifletmek.

Yüreğinin yağı erimek : [D] - Üzölmek. Korkulacak, ziyan görölecek bir durumla karşılaşılacağı düşünölerek üzölmek, kaygılanmak.

Yüreği sızlamak : [D] - Pek çok acımak, üzölmek.

Yüreği yağ bağlamak : [D] - İstediklerinin gerçekleşmesinden büyük bir memnuniyet duymak.

Yürek dayanmaz : [D] - Katlanılmaz, zor katlanılır bir acı duymak.

Yürekler acısı : [D] - Çok acıklı, içler acısı.

Yürek Selânik : [D] - Korkak, çok korkak.

Yürürlüğe girmek : [D] - Uygulanmaya başlamak.

Yürük at yemini kendi arttırır : [A] - İşini bilen onu zamanında yapan kimseleri, işlerini yaptırmak için uyarmak gereksizdir. Başarıları yüksek olduğu için emeklerinin sonucunu da fazlası ile alırlar.

Yürük ata paha olmaz : [A] - Görevini bilen çalışkan, başarılı kimselerin çalışması para ile ölçülemez. Onların kıymeti çok fazladır.

Yüz ağartmak : [D] - Güzel, beğenilecek, gurur duyulacak davranışlarda bulunmak.

Yüz akı : [D] - Öğünülecek bir hareket, davranış. Namus, şeref.

Yüz bulmak : [D] - Yakınlık görmek. Fazlaca ilgilenilmek, her istediği yapılmak.

Yüz çevirmek : [D] - İlgisini kesmek, rağbet göstermemek.

Yüz görümlüğü : [D] - Damadın, yalnız kaldıklarında geline vereceği hediye.

Yüz göz olmak : [D] - Biriyle senli benli bir hâle gelmek. Resmîliği kalmamak.

Yüz karası : [D] - Kötü aşağılık hâl. Namussuzluk hâli.

Yüz kızartıcı : [D] - Utandırıcı.

Yüz sürmek : [D] - Çok kıymetli büyük bir kişinin yanına çıkarken yüzünü yere doğru tutup sevgi ve saygısını göstermeye çalışmak.

Yüz vermek : [D] - Şımartmak. Yaptıklarını hoş görmek.

Yüz güzelliği hamamdan eve, öz güzelliği Urum'dan Şam'a : [A] - Yüz güzelliği geçicidir,

belli bir-zaman sonra ortadan kalkar. Huy güzelliği ise kalıcıdır. Hem çevresinde hem de uzak yerlerde bilinir söylenilir. Yüzü güzel olan kimse çevresinde, erdemli kimse her yerde tanınır.

Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik : [D] - Bir işin bitmesine çok az kalmak.

Yüze gülmek : [D] - İçinden gelmediği hâlde yapmacık olarak gülümser gibi yapmak. Dost görünmek. Dalkavukluk etmek.

Yüzü gözü açılmak : [D] - Etrafındakilerle yakın ilişkiler içine girmek. Cinsel yönden bilgi edinmek.

Yüzünden düşen bin parça olmak : [D] - Canının sıkınlığı yüzünün şeklinden belli olmak. Öfkeli olmak, surat asmak.

Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur : [A] - İnsanın iyiliği yüzünden belli olur. İçinde iyilikler taşıyan kimsenin yüzü güleç ve nurlu görünür. İçinde kötülükler saklayan kimselerin ise ne kadar güzelleştirmeye çalışsalar da yüzlerinde kin ve nefretlerini görmek mümkündür.

Yüz yüzen utanır : [A] - İşlerimizi bizzat karşımızdakilere söyleyerek hal'etmek iyi sonuçlar doğurur. Aradaki boş sözler ve hareketler kalkar. Karşı karşıya gelen kimseler birbirini anlar ve kolay anlaşırlar.

Yüzü kasap süngeri ile silinmiş : [D] - Utanması, sıkılması yok. Yüzsüz. Her şeyi kolayca utanmadan yapıveren.

Yüzsuyu dökmek : [D] - Kendisini küçük düşürücü davranışlarda, yalvarmalarda, ricalarda bulunmak.

- Yüzünden okumak : [D]** - Yüzünün ifadesinden nasıl olduğunu anlamak.
- Yüzüne bakılır : [D]** - Güzelce. Oldukça güzel.
- Yüzüne gözüne bulaştırmak : [D]** - Kendisine verilen bir işi başaramamak. İyi sonuç beklenirken işini kötü sonuçlandırmak.
- Yüzüne kan gelmek : [D]** - Sağlığı düzelmek. Solgun rengi gidip sağlıklı bir yüze kavuşmak.
- Yüzüne tükürseler yağmur yağıyor sanmak : [D]** - Terbiyesiz, haysiyetsiz, arsız.
- Yüzüne vurmak : [D]** - Suçlarını bizzat kendisine karşı söylemek.
- Yüzünü ağartmak : [D]** - Bir kimsenin, yakınının şerefini yükseltecek işler yapmak. Övgüye değer iş yapmak.
- Yüzünü ekşitmek : [D]** - Yüzünde yapılan işden memnun olmayan bir ifade belirtmek. Yüzünü memnuniyetsizce buruşturmak.
- Yüzünü gören cennetlik olmak : [D]** - Uzun zamandır ortalarda olmamak, görünmemek.
- Yüzünü kara çıkarmamak : [D]** - Kendinden ne bekleniyorsa hepsini yaparak yakınlarını utandırmamak.
- Yüzünün derisi kalın : [D]** - Her şeyden kolay kolay etkilenmeyen, utanmaz, arlanmaz, yüzsüz.
- Yüzü sirke satmak : [D]** - Surat asmak. Yüzünden memnun olmadığı belli olmak.
- Yüzü soğuk : [D]** - Sevimsiz. Ürkütücü. Kendisinden hoşlanılmayan.

Yüzü tutmamak : [D] - Bir şeyi yapmaktan, istemekten, söylemekten sıkıldığı için çekinmek.

Yüzü yerde olmak : [D] - Mütevazı. Alçak gönüllü.

Yüz verilince astar istemek : [D] - Küçük bir ilgiden cesaret alarak büyük yarar sağlamak istemek.

Yüz yüze bakmak : [D] - Aralarında soğukluk ve kırılgınlık olmamak. İyi ilişkileri sürmek. Karşılıklı konuşur durumda olmak. Utanılacak bir şeyleri olmamak.

Yüz yüze gelmek : [D] - Karşı karşıya gelmek.

Zahirenin ambarı sabanın ucundadır : [A] - Toprak çok iyi işlenir ve bakılırsa bol ürün alınır. Bir işin başına geçenler iyi sonuç almak istiyorlarsa işlerine bütün güçleri ile sarılmalıdırlar.

Zahmetsiz lokma yenmez : [A] - Boş durana kimse yardım etmez. Bir şey vermez. Rahat yaşamak için çok çalışmak, alın teri dökmek gerekir. Ne kadar çok çalışırsak o kadar bol imkânlarla ve rahata kavuşuruz.

Zahmetsiz rahmet olmaz : [A] - Çaba göstermeden, sıkıntı çekmeden arzu edilen güzel ve iyi sonuçlara ulaşılmaz.

Zakkum gibi : [D] - [Zıkkım gibi] - Acı, çok acı.

Zaloğlu Rüstem kesilmek : [D] - Başına dert, belâ olmak. Astığı astık, kestiği kestik olmak. Korkutucu olmak.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy : [A] - İçinde yaşanılan zamanın şartları bizim düşünce ve davranışlarımıza uymayabilir. Kendi düşüncelerimizi kabul ettirmek için etrafımızdakilerle sürtüşmek doğru değildir. Zamanın gidişine uymak, ona göre davranmak en çıkar yoldur.

Zamane çocuğu : [D] - Sıra saygı gözetmeyen, her şeyi bildiğini zanneden kimse.

Zartayı çekmek : [D] - Vefat etmek. Argo olarak, ölmek.

Zar tutmak : [D] - Zar atarken istediği sayıyı getirebilmek için zarı parmakları arasında şekillendirerek atmak.

Zar zor : [D] - Zorlukla. İstemeye istemeye.

Zarardan korkan kâr etmez : [Ö] - Para kazanmak için bir işe, bir girişime başvurmalıdır. Girişimin iyi gitmeyeceğini başlamadan söyleyen, o işe başlamayan kimsenin kâr etmesi de mümkün değildir, düşünülemez.

Zararın neresinden dönülürse kârdır : [A] - Bir iş devamlı olarak zarar ediyorsa en kısa zamanda onu bırakmak lâzımdır. Bırakıldığı zamana kadar olan ziyandır. Bırakıldığı için ise bir daha zarar edilmeyeceği göz önüne alınırsa, bırakıldığı zamandan sonrasını kâr olarak kabul etmek doğrudur.

Zıyan olan koyunun kuyruğu yağlı olur : [A] - Elden kaçırılan fırsatlar küçük olsa da çok büyük görünür. Kişinin dilinden hiç düşmez, hep büyüterek ondan bahseder.

Zemheri zürefası : [D] - Çok soğuk havada ince bir elbise giyerek gezen.

Zemheride sür de çalı ile sür : [A] - Tarlanın zemheride sürülmesi ekinin iyi olması için çok önemlidir. Tarlayı esasında dikkatli ve derin sürmek gerekir. Ama derin de olmasa, üstten de olsa tarlayı zemheride mutlak sürmek lâzımdır.

Zemheri soğuğu gibi söz : [S.G] - Sözleri gönül alıcı değil. Soğuk duş etkisi bırakıyor, sevilmiyor.

Zembil ile gökten inmek : [D] - Kendisinde hiç kusur görmeyen, kendini ve davranışlarını herkesten üstün sayan.

Zemin ve zamana uymak : [D] - İçinde bulunulan zamana ve yere, konuya uymak.

Zemzemle yıkanmış olmak : [D] - İkisi de kötüdür ama biri diğerine göre daha iyidir. İyi nitelikte olmak.

Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır : [A] - Zengin parasının ve itibarın çokluğu ile olmayacak işlerini bile kolaylıkla görür, bitirir. Fakir ise parası olmadığı için en olacak işini bile bitiremez, kolay kolay işlerini yürütemez.

Zengin züğürdün hâinden ne bilir : [D] - Zengin kimselerin her şeyi olduğu için fakirlerin hâinden pek anlamazlar, onların hâllerini bilemezler.

Zenginin malı züğürdün çenesini yorar : [A] - Zengin kimselerin malları züğürt kimselerin konuşmasının konusu olur. Hatta dedikodu da yaparlar. Ama bütün bu konuşmalar onlara bir fayda sağlamaz. Boşuna zaman kaybı olur.

Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz : [G.S] - Zengin kişinin parası ve gücü olduğu için yaptığı hatalar etrafındakiler tarafından açığa vurulmaz, örtölmeye çalışılır. Fakir ise nasıl olsa derdine bir çare bulunmayacağını düşünüp hastalığını saklar.

Zenginin basması ipekli görünür : [A] - Zengin kişilerin giydikleri, yedikleri en pahalısından seçilmiş zannedilir.

Zenginin gönlü oluncaya kadar fukaranın canı çıkar : [O] - Zengin imkânları nedeniyle rahat hareket eder. Bir miktar paranın belli bir zaman içinde ne kadar gerekli olduğunun farkında değildir. Belki yardım eder ama istediği zaman eder. Zenginin keyfinin geldiği zaman ise fakir için çok geç olabilir.

Zengin kesesini, züğürt dizini döğür : [A] - Zengin her zaman parası ile övünür. Züğürt ise arzuladığı iş parası olmadığından yapamayacağı için üzülür, sıkıntı ve ıstırap çeker.

Zerre kadar : [D] - Hiç mi hiç, azıcık.

Zevahiri kurtarmak : [D] - Bir iş yapıyor görünmek. İş yapmadığı hâlde yarım yamalak yaparak yapıyor görüntüsü vermek.

Zevkini çıkarmak : [D] - Bir konudan mümkün olduğu kadar zevk almak. Yeterli zevki almak.

Zevkinden dört köşe olmak : [D] - Çok zevk duymak, çok keyiflenmek.

Zeytin dededen, incir babadan kalmalı : [A] - Zeytinin iyi ürün vermesi için bir insan ömründen fazla bir zamanın geçmesi gereklidir. Bağ ise ömrün yarısından az bir zamanda tam olarak ürün vermeye başlar.

Zeytinyağı gibi suyun üstüne çıkmak : [D] - Bir konuda kendini haklı çıkarmak. Kendini haklı çıkarmaya çalışmak.

- Zılgıt yemek :** [D] - Azarlanmak. Çokca paylanmak.
- Zınk diyerek durmak :** [D] - Aniden, birdenbire durmak.
- Zırnık bile vermemek :** [D] - En kötüsünü, en küçüğünü bile vermemek. Hiçbir şey vermemek.
- Zır deli, zırzır deli, hıncır deli :** [D] - Deli görüntüsü altında kendi çıkarı doğrultusunda hareket eden, çıkarını gözetten.
- Zırva tevil götürmez :** [A] - Saçma, mantıksız sözler mantığa uyar hâle getirilmeye çalışılsa da saçmalığını ortadan kaldırmaya, değersizliğini gidermeye imkân yoktur.
- Zıvanadan çıkmak :** [D] - Delirmek, aklî dengesini kaybetmek. Çok öfkelenmek, kızmak. Taşkın hareketlerde bulunmak.
- Zıfırl karanlık :** [D] - Koyu karanlık. Göz gözü görme-yecek kadar karanlık.
- Ziftin pekini yemek :** [D] - Verilen iyi bir yemeği bile yemiyor ne yerse yesin karışmıyorum, beni ilgilendirmez.
- Zindan olmak :** [D] - Çok sıkıcı, dayanılmaz, yaşanmaz olmak. Karanlık duruma gelmek.
- Ziftlenmek :** [D] - Yemek, çok çok yemek. Yolsuz bir şekilde kazanç elde etmek.
- Zihin açıklığı :** [D] - Anlayışı ve kavrayışı iyi olmak.
- Zihnini kurcalamak :** [D] - Aklına devamlı gelerek kişiyi düşündürmek, meşgul etmek, kafasını yormak.

Zihni takılmak : [D] - Hal'edilmesi gerekli konu üzerinde durmak, meşgul olmak. Sorunu çözmek için çabada bulunmak.

Zihin açıklığı : [D] - Çok iyi anlar olmak. Kavrayış gücü artmış olmak.

Zihni evvel : [D] - Anlayışlı, kolay anlayan. Açık göz.

Zihnini kurcalamak : [D] - Bir şeyin insanın aklına takılıp, onu sık sık o konu hakkında düşünmeye sevk etmesi, düşündürmesi.

Zil takıp oynamak : [D] - Çok sevinmek, sevincini açığa vurmak.

Zilsiz oynamak : [D] - Çok sevinmek. Bir konu ile ilgili olarak çok sevinmek. Sevincini her şeyiyle belli etmek.

Zil zurna sarhoş : [D] - Çok sarhoş. Aşırı derecede sarhoş.

Zincir kıran dağ deviren : [D] - Hareketlerinde denge olmayan, aklına gelen her şeyi sorumsuzca yapan. Etrafına zarar verir hâle gelmiş olan.

Zincirden boşanmış gibi : [D] - Delice, çılgınca hareket eden. Hareketlerine, davranışlarına hâkim olmadan hareket eden.

Ziyade olmak : [D] - Biz ikram ettiklerinizi yedik, yiyo-
ruz? Tanrı size daha çok mal ihsan etsin. Sofranıza bereket ve şenlik versin.

Ziyan zebil olmak : [D] - Boş yere harcanmak. İşe yaramaz duruma gelmek. Heder olmak.

Ziyade olsun : [D] - Sizin ikram ettiklerinizi yedik. Tanrı evinize ve sofranıza bolluk, bereket versin.

Zokayı yutmak : [D] - Aldatılmak. Zarara uğramak.

Zor oyunu bozar : [A] - Bir işi kurallarına göre yapmak iyidir. Ancak aynı işi kural dışına çıkararak zorla yaptırmaya, yapmaya kalkarsak kural ortadan kalkar iş yolundan çıkar. Başka bir yöne doğru yönelmiş olur. Zor kullanan, güçlü olan, kanunsuz da olsa zaman zaman istediğini yaptırır.

Zora dağlar dayanmaz : [A] - İnsanın azmi ile oluşturulan teknik güç karşısında durmak, direnmek imkânsızdır. İnsanın azmi ve iradesi karşısında her şey erimeye boyun eğmeye mahkûmdur.

Zora koşmak : [D] - Engellemek. Problemler çıkarak rahat, kolay hareket etmesine engel olmak.

Zorla güzellik olmaz : [A] - Bir kimseye iyi olmayan bir şeyi zorla iyidir diye kabul ettirmenin imkânı yoktur. Kişiyi beğenmediğini zor kullanarak beğendirmek mümkün olmaz.

Zoru olmak : [D] - Bir sıkıntısı olmak.

Zor zar : [D] - Zorlukla. İstemeye istemeye.

Zulüm ile abat olanın akibeti berbat olur : [Ö] - Zorla, baskı ile başkalarının hakkını alıp zengin olan kimselere, o gün karşı çıkılmasa bile bu haram kazanç günün birinde mutlak sahibinin başına bir felâket getirecektir, getirir.

Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına: [A] - Plânsız hareket etmek doğru değildir. Plânsız yapılan işlerde de bir yöntem aramak doğru değildir. O iş kendi işleyişi içinde devam eder. Kuralları olmadan yapılan işlerde doğruluk aramak imkânı yoktur. İşin sonucunu rastlantıya bırakmak gerekir.

- Zurnanın zırt dediği yer :** [D] - Yapılmakta olan işin en hassas yeri. Can alıcı yer.
- Zurnayı biz çaldık, parsayı el topladı :** [D] - Konu ile ilgili çalışmayı yapan, uğraş veren bizleriz. Konunun sonuçlarından, getirdiklerinden yararlanan başkaları oldu.
- Züğürt tesellisi :** [D] - Bir işde önemsiz bir yanı öne çıkararak, önce kaybedilen önemli bir işi, yanı unutmaya gayret etmek, böylece kendini avutmaya çalışmak.
- Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir :** [A] - Parasız kalıp yokluk içinde kıvranmaktansa, küçük bir hastalığa katlanmak daha iyidir.
- Zülfî yâre dokunmak :** [D] - Güçlü ve hatırlı bir kimseyi bir nedenle gücendirmek, kırmak. Çok saygın bir kimseyi gereksiz söz davranışlarla gücendirmek.
- Zümrüd-ü Anka gibi :** [D] - Adı olduğu hâlde kendisi bir türlü bilinemeyen, ele geçirilemeyen.
- Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü :** [A] - Varlık içindeyken kıyafetine özen gösteren kişi, fakir düşünce kendisine, mevsime, modaya uymayan kıyafetleri giymek zorunda kalabilir. Önceleri sözü geçen, sayılan kişi, eski durumunu kaybedince başkalarının yadırgadığı işler yapar.

ÖĞRENCİLERİMİZE DESTEK DİZİSİ

Batı Ölçülerinde Kaliteli Yayıncılık

ALTIN ATASÖZLERİ VE DEYİMLER SÖZLÜĞÜ, ilk ve orta öğretim öğrencilerinin dilimizi ve kültürümüzü öğrenmeleri için hazırlanmış eşsiz bir kaynaktır.

Bu kitapta millî dil kültürümüzün en önemli değerlerinden olan atasözleri ve deyimlerimizin en güzel, en anlaşılır açıklamalarını bulacaksınız.

Bu sözlük, Türk Dil Kurumunun en son çıkan imlâ kılavuzuna göre düzenlenip genişletilmiştir.

ISBN 975-405 111-9

9 789754 051117

ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ